ځوانان او شخصیت جوړېدنه

لیکوال:

ډاکټر تاج الدین (ملت مل)

۱۳۸۹ لمریز

Ketabton.com

دویم چاپ

د جلال اباد ښار _ننگرهار، افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړنې:

د کتاب نوم	::	ځوانان او شخصیت جوړېدنه
لیکوال	::	ډاکټر تاج الدین (ملت مل)
دلیکوال بریښنا لیک	::	tajmim@aol.com
دچاپ لړۍ	::	دویم چاپ، له نوو زیاتونو سره
ژبنیز اصلاحونه	::	هجرت الله (اختیار) او حیات الله (وړ)
کمپوزګران	::	شمس الدین (الفت) او عبدالقدیر (امین)
پښتۍ او ډېزاین	::	رحمان الله بهیر
دچاپ شمېر	::	۲۰۰۰ ټوکه
چاپ ځای	::	حلیمی مطبعه
دکتاب د لاسته راوړنې پته	::	نوی سید جمال الدین (افغان) انستېتیوت دچپرهار زړه هډه، دننګرهار د بریښنا ریاست ته مخامخ، د تالاشې چوک ته نږدې، جلال آباد ښار

اړیکشمېرې: (۰) ۷۰۰ – ۰۰۶ – ۴۵۴
(۰) ۶۰۲ – ۰۰۰ – ۳۳۳

ددې کتاب د کاپې او چاپ ټول حقوق له لیکوال سره خوندي دي، سرغړونکی به یې له سختو قانوني مجازاتو سره مخ شی، د اجازی لپاره له لیکوال سره اړیکې ونیسې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

خپل دغه اثر د افغانستان دتوریالې، ولې ساده (!) او محروم ملت هغه ځوان نسل ته چې دطاغونیت دوحشتونو له لاسه یې د خپل ماشومتوب زرینې ورځې او شپې یې په غرونو، رغونو کې، په سرو غرمو، سړو او واورو کې په بې کوري، یتیمۍ او نا هیلیو کې تېرې کړې، او آن داچې همدا نن هم له خپلو نړیوالو همزولو سره د سیالۍ نه بې برخې کړاى شوي، په خورا درناوي ډالۍ کوم.

ډاکټر تاج ا لدین (ملت مل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب موخه

دټولنیزو بریالیتوبونو او لاس ته راوړنو بنسټ په ځوانۍ کې ایښودل کیږي. له بده مرغه، هغه وخت چې ځوانان دا واقیعت درک کوي، نو دومره پرې ناوخته شوی وي چې بیا هغه د لاس نه وتلې وخت نشي جبرانولای. ددې کتاب د لیکلو اصلې موخه همدا ده، چې تاسي ځوانان و دغه حساس ټکي ته متوجې کړي، تر څو په خپل راتلونکې ژوند کې لوړو مقامونو ته د رسیدو په لاره کې تاسي هغه وړ او ضروري فرصتونه له لاسه ورنکړي، د کومو چې زه او زما په څیر نور یې ارمان کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه

دا دخوښي ځاي دي چه د "ځوانان او شخصیت جوړیدنه" کتاب د دوهم ځل لپاره د نوي اضافي او اصلاح شوي موادو سره د لوستونکو او علاقه لرونکو په وړاندې ډالۍ کیږي.

زه یو ځل بیا ددی کتاب په تهیه، ټائیپ، اصلاح او چاپ کښي د یو شمیر زیاتو ملگرو او دوستانو د نه ستړي کیدونکي هلو ځلو نه مننه کوم. په خاصه توگه زما د کورنۍ د څو تنو ځوانانو شمس الدین (الفت)، عبدالقدیر (امین)، اشرف خان (شیرزاد) او مشرف خان (حیران) هلې ځلي چې څو څو ځله یي د کتاب په درستونه او د کتاب په کمپوز کولوکي کړي د ستائني وړ بولم.

ددې تر خوا د محترم هجرت الله (اختیار) صیب، اوحیات الله (وړ) صیب دوامداره هلې ځلي د کتاب د ژبنیز اصلاح او ډیزاین په برخه کي او همدا راز د ښاغلې نجیب الله(نایل) صیب او رحمان الله بهیر چټکي او ضروري لاسوهنې د کتاب د ډیزاین په برخه کی دومره با ارزښته دي چي د دوي ددغو علمي مرستو پرته به دا کتاب لکه د یوه بي مالگي قطغ په شان وه. زه ددوی د هریوه له اخلاصه ډکو هلو ځلو نه د زړه له کومې مننه کوم

بی ویلو دي نه وې چې دا د ښاغلې عبدالبصیر سباوون هر اړخیزه همکاري وه چي دغه کتاب ئي زما دخولي او فکر نه ستاسي لاسونو ته دورورساوه. دده د دوامداره مرستو نه بغیر به دغه کتاب اوس هم یو خیال وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلتـه دا پـه ځـاي ئـي بـولم چي دشمـشادد تلـويزون، دننگرهـارد ملـي تلويزون،د شرق ړ تلويزون اود افغانستان د ملي تلـويزون د مـسئولينو او کـارکوونکو نــه اوهمــدا راز داباســين، نــرگس، شــرق او کليــد راديوگانو د کارکونکو څخه هم د زړه لـه کـومې مننـه وکـړم چي ټولني ته ئي ددي کتاب دور پيژندنې په برخه کې خپلې هر اړخيزه همکاري په نه ستړي کيدونکې توگه جاري ساتلې دي.

بلاخـره غـوارم چـي ديـو شـمير زيـاتو هغـه ځوانـانو نـه مننـه وکـړم چـه دکتاب د لوستلو نه وروسته ئي پـه خـورا مـشکل سره زمـا سـره اړيکـي نيـولې او دخپلـو نيکـو نظريـو، انتقـاداتو او پيـشنهاداتو سـره ئـي نـه يـوازي دا چـه دا کتـاب ښـکلي او رنگـين کـړې بلکـه ماتـه ئـي هـم ددي خدمت د ادامي وركولو لپاره دوامداره انرژي او مينه رابخښلي ده.

پـه پـاي کي بايد ووايم چي زما د کورنۍ د ټولو غـړو او پـه خاصـه توگـه زه د خپلي گرانې ميرمني گلالۍجانې او خوږې لـور هڅاندي نـه مننـه کوم چه دوي د خپلي ميني او وخت يو لويه برخه ماته رابخښلي وه چـي د هغۍ نه په استفاده زه يو ځل بيا دا اثر له سره تنظيم او ستاسـي درنـو لوستونکو تر لاسو در ورسوم.

خپلــې خبـري پـه دي لنــډول غــوارم چـه افغانـستان زمـونږ هيــواد دي. ددي ازادول، ابادول، اصلاح او ښکلي کول دهـر افغـان مـسئوليت دي. راځـي چـي پـه گـډه خپـل دغـه درونـد تـاريخي مـسؤليت پـه صداقت، او ايمانداري سره ترسره کړو.

په خورا درنښت

داکتر تاج الدين ملت مل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب په اړه

دا کتاب د انسانانو د ژوند تر ټولو مهم اړخ (تربيې) ته وقف کړل شوې دی. تعليم سرې ته هوسا ژوند کول او تربيه ورته ابرومند ژوندکول ورزده کوې. تعليم د هر انسان د هوسا ورځينې ژوند لپاره د وسايلواو وسايطو د جوړولو او د هغوي نه د مؤثري ګټې اخستلو وسيله ده. او تربيه بيا په ټولنه کي د انسانانو تر منځ د اجتماعيت، او انسانې نيکو اړيکو او په ټولنه کي نورو ته د ګټورثابتيدلووسيله ده. انسانان په نړۍ کي د يوه تر ټولو لوړ اجتماعې مخلوق په توګه د تعليم نه ړومبې تربيې ته زيات او جدې ضرورت لري. د شرقې ټولنو يو ښه صفت هم د همدې ښې تربيې لرل وه او دی. سره لدی چې غربې ټولني په مادی لحاظ ډير پرمختياوي تر لاسه کړي دي، خو د تربې او معنوی نيمګړتياو په وجه نن هغه ټولني ډيري پريشانه او د ډيرو اجتماعې ستونزو سره مخ دي.

زمونږ هيواد هم د شوروی له خوا د راتپل شوي جګړی دمخه و د غربت او وروسته پاتېوالی د ټولو مصيبتونو سره سره، بيا هم د معنويت او خاصتاً د تربی له پلوه يوه بډای ټولنه وه. ولې بدبختانه د تير دري لسيزو راتپل شووجګړو په نتيجه کی، زمونږ ټولنه د دوه نوعه زيانونو سره مخ شوه. يويي فزيکې زيان او خرابونه ده، چي په هغي کي د سرکونو، کورونو، مځکو، بندونو، خرابوونه او له منځه تلنه شامل ده، او بل يي معنوې زيان دي چې په هغی کي د ټولنی د غړو، خاصتاً د ځوان نسل تعليمې او تربيوي خرابوونه شامل دي. چې د دي جملې څخه زمونږ د ټولنې تر ټولو مهم او ستونزمن زيان د ځوان نسل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تربې له منځه تلل او ددوي ذهني او تربيوي خرابونه ده. د هيواد فزيکي بيرته رغونه اسانه او حتا خارجيان هم کولاې شي چې تر ډيره حده هغه ترسره کړي، ولې د هيواد معنوي زيان خورا ګران، او پخپله د افغانانو نه پرته بل هيڅوک هم نشي کولاي چې هغه ترسره کړي. پردي برسيره، ذهني رغونه د فزيکي رغوونې په نسبت اولیت لري. ترڅو چې مونږ د خپل خلکو ذهنونه د هېواد او ملي ګټو په خاطر اماده نکړو، ټولي فزيکي رغووني به بيځايه، بېوختـه، او داسي بې نتيجې وي لکه همدا اوس چې دي.

متأُسفانه، زمونږ په هېواد کې نه دولت، او نه هم خلک و دغې مهم او ضروري اصل ته دومره توجه کوي. د نورو ډيرو علتونو تر خوا کيداې شي يو علت دا هم وي، چې معنوي رغونه، او د ذهنونو اصلاح کوونه ستونزمن کار، او تر بل هر څه زيات نموني جوړيدنې ته ضرورت لرى. ممکن همدا عوامل وي چې لاتر اوسه پدې برخه کي هيڅ او يا هم ډير ناڅيز اقدامونه تر سره شوي دي.

زه دا خپل افتخار بولم چې د خپلې ټولنې د يوه اګاه او با مسؤليته سياسي انسان په توګه، ددغه اساسې ستونزې په درک کولو، او ددي ستونزې د اساسي او بنيادي حل په لاره کې د هيوادوالو په پوهونه، راوينبوونه، او ددوي په لاژمه تجهيزونه کې خپل لومړني مسؤليتونه ددي کتاب له لارې تر سره کوم. ولې دا هم لاژمې بولم چې خپل هيوادوال ددي مشکل ژوروالې، پراخوالې او عاجل والې ته متؤجې کړم. افغانان بايد پدې پوه شي چې دا ستونزه ډيره پيچلې، او چاره يي هم خورا ګرانه، او ډيرو پراخو، او هر اړخيزو هلو ځلو او قربانيو ته ضرورت لري. يوازينې لاره چي مونږ به وکولاې شو چې د خپل هيواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښانه راتلونکۍ ته امیدوار شوو، هغه به همدا د سالمې ملې روزنې په لاره کې د ټولو افغانانو (دولت او ملت) نه ستړیکیدونې دوامداره او صادقانه هلې ځلې وي او بس. نو پدې ځای کی دا خپل ملې، اسلامې او انسانې فرض بولم، چې د خپل ځان په مثال کیدو سره، تاسي ځوانان او مشران هر یو پدې لاره کي د منظمې او مؤثرې ونډې اخستلو ته راوبولم. راځې چې په ګډه د خپل ځوان نسل د سالمې روزنې په برخه کې مونږ هریو خپل اتل توب او مخکښوالې ښکاره کړو.

تاج الدین ملت مل

جلال اباد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال لنډه پېژندنه

ډاکټرتاج الدين (ملت مل) د ننګرهار ولايت د چپرهار د ولسوالۍ د شولانې په کلي کې د نن نه ۵۷ کاله پخوا زېږېدلی دی. نوموړي په تنکۍ ځوانۍ کې د خپلو خاصو علمي توانمديو په وجه ثانوي زده کړې په لسو کلو کې مکملې کړې چې د ننګرهار د عالي لېسې څخه په اعلی درجه د فراغت نه پس د ننګرهار د پوهنتون د طب په پوهنځي کې شامل او په ۱۳۵۵ کال کې د طب د پوهنځي څخه هم په اعلی درجه فارغ شو. دی په هېواد کې د څو کاله خدمت نه وروسته د کمونستي دولت له خوا په سياسي بند د پلچرخې په زندان کې بندي کړای شو چې د راز، راز شکنجو نه پس بيا د زاندان څخه د خوشي کيدو سره سم ده په کابل کي يي خپله وظيفه اوکور پريښودل،اودجهاد په ليکوکې يې دخپل هيواد داستقلال، ملي حاکميت اوداسلام د مقدس دين څخه ددفاع په لاره کې مبارزی ته دوام ورکړ. خودجهاد په منځ کښي تنګنظری ددي سبب وګرځيده چه دي يي دهيواد څخه په هجرت کولو مجبور اوپه سره ژمي کښي دتوري بوري دغرو له لاري پاکستان ته مهاجرشو.

په پاکستان کي (۱۳۵۹- ۱۳۶۷ ل) کلونو کې، ده برسيره پردي چې په مختلفو موسسو اوشفاخانو کښي دافغاني ګډوالو اومبارزو مجاهدينو لپاره نه ستړي کيدونکي طبي خدمدتونه ترسره کړل، ددي ترخوايي هميش دخپل ګران هيواد او هيوادوالو د اتحاد، استقلال، ازادۍ اوخوشبختۍ په خاطر هر اړخيزه سياسي هلی ځلې هم کولې، او ورسره يي دهرنوع تخريب کارانه دسيسو په وړاندی اګاهانه، شعورې، اومنظمه سياسي مبارزه هم پر مخ وړله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارتجاع او خارجي شبکو په وړاند ي دده همدغه قاطع اوغوځ دريز ددي سبب شو چه بلا خره دې دپاکستان څخه امريکې ته په سياسي پناه اخستلو مجبورکړاي شو. غربت اود هيواد نه لريوالې دده په هاغه توده مينه کي چه يي دخپلو خلکو اوهيواد سره لرله هيڅ نوعه بدلون رانه وستلاي شو، اوپدي توګه ده هلته په امريکې کښې هم په دوامداره او قاطعانه توګه دخپل هيوادنه په دفاع کولو اوخپلو هيوادوالو دسياسي وحدت په لاره کښي نه ستړي کيدونکي مبارزي ته ادامه ورکړي اوورکوي يې.

ملت مل صاحب په امريکي کښي نور لوړتحصيلات هم وکړل او دوه ماسټر ډيګري دامريکي څخه هم لاس ته راوړي. ده دطب، ټولنيزو اوسياسي موضوعاتو په برخه کښي دولس کتابونه ليکلي اودده ځلو راختراع ګاني هم په نړي والي کچه منل شوي اودامريکي دکانګرس په کتابخانه کښي دده په نوم ثبت دي، چه دهغي جمله څخه يو هم ديوي دايمي کليزي اختراع اوبل هم د داسي يوه ساينسي فارمول اختراع شامل دي دکوم له مخي چه هجري شمسي نيټي په ميلادي اوميلادي نيټي په هجري شمسي نيټو په د قيقه توګه بدليدلاي شي. دپورته علمي اثارونه علاوه ملت مل دطًب په ساحه کښي فوق العاده زيات علمې ځيړنې کړي اودهغي تحقيقاتي مقالي دامريکا اواروپا په مشهورو طبې مسلکې مجلو کې نشر اودده طبي تحقيقاتو نړي والي جايزي ترلاسه کړي دي.

داکترملت مل دسولي په برخه کي په نړي واله کچه يو پيژندل شوې او منل شوې شخصيت دی. دنړي والي سولي په برخه کښي دده اثار اووړاند يزونه په پراخه کچه منل شوي او په دي لاره کي يي ده ته و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوهیوادونو ته دسفر اوپه نړي والو کنفرانسونو کښي د مهمو بیانیو دورکولو شرایط برابر کړي دي. ده د خپلو همدغو هلو ځلو په نتیجه کي د(دسولي نړي وال سفیر) جائزه ګټلې، او (د سولې د نړیوال سفیر) په توگه په نړیواله کچه پیژندل شویدی.

ملت مل دسیاست په ډګر کښي هم دیوه غښتلي ، ثابت دریځ او دوراندیش (لرلید) ملي اسلامي مبارز په توگه دهیواد په ډیر و نازکو حالاتو کښي دخپلي خاوري اوخلکو دحقوقو نه په دوامداره او زړه وره توګه دفاع کړي اوکوي یي. دسیاسي فکر له نظره ملت مل یو ملي،مسلمان، په اجتماعي عدالت، او دیموکراسي باورمند مبارز شخصیت دی. دی که له یوی خوا اسلام د یوی سیاسي وسیلې په توګه استعمالول د اسلام او مسلمانانو په ګټه نه بولی، د بلې خوا دي د سوسیالیزم او کمونیزم تر شعارونو لاندي هر نوعه مبارزه چې د افغانانو د ملي مقدساتو او ملي کلتور سره مخالفه وي په جدي توګه محکوموي. نوموړي همدا اوس هم دخپلو نورو سیاسي ملګرو په ملاتړ دهیواد دابادۍ، سولي سوکالي ،ازادۍ اوکامل اسقلال په خاطر، دداسي یوه سیاسي تشکل په جوړښت کارکوي چه یوازی هغه تشکل کولاي شي داهیواد ددي درند و ستونزو نه بچ او د ابد لپاره په یوه مستقل ، خپلواک او سرلوړي هیواد بدل کړي.

ملت مل د طبي او سیاسي خدمتونو سربیره په خیریه کارونو کي هم تر نورو ګړندي او همیشه مصروف پاتي شوي دي . د اجتماعي خیریه کارونوپه جمله کښي دده له خوا په چپرهار کي دکونډو ښځو یوه پروژه، دسولي په نوم د غټو جنکو لپاره یو ځانګړي مکتب، دننګرهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپوهنتــون ســره مرســتي، اودهــزاره جــات خلكــو تــه يــو لړخدمتونــه دیادونې وړدي.

داکتر ملت مل د هیواد د ځوان نسل د عملې تشویق او د هیواد په بیا رغونه کې د ځوانانو د سالمې او مؤثرې ونډې اخستلو په منظور د (ټولنیز خدمتګاران) په نوم یو اجتماعي تحریک ایجاد کړي دي چې دغــه تحریــک هیــوادوال خاصــتاً ځوانــان د هیــواد پــه رغوونــه او سالمتیاکي فعالې داوطلبانه ونډې اخستلو ته هڅوي. ددي اجتماعې تحریک اهداف ډیر ساده او فوقالعاده علمې، اوعملي دي. ، چې په لاندې ډول ذکر کیږي:

١. د هیـواد د مـالي ودي د تقـوې او پـه خپـل ځـان د اتکـا پـه غـرض د ملې تولیداتو استعمالونه، هڅونه ، سپاربنتنه، او د هغـوي د ساتنې او پراختیا نه پلوې

٢. پـه ملې کچـه د سـالم، پـاک او ښـه چاپیریـال د جـوړونې او ساتنې لپـاره وقـایوې، او معـالجوي تدبیرونــه، هلــي ځلــي او د هیوادوالــو خبرتیا ، روښانتیا او هڅونه

٣. د ښه، غوره او نیـک کلتـور وده، پراختیـا او د خـراب کلتـور سره مجادله او د هغې مخنیوي

داکترملت مـل د یـوه بامـسؤلیته سیاسې انـسان پـه توګـه، همیـشه د خپـل هیـواد ستونزو تـه ژوره پاملرنـه کـړې، او پـه دي توګـه یـي همیـش خپل وطنوالو ته بې جوړي لاربښووني وړانـدي کـړي دي. ښـاغلې ملت مـل د خپـل کاهـل ژونـد پـه ډیـرو لومړنیـو شـیبو کـي د خپـل هیـواد او هیوادوالو لپاره د سیاسي خدمت ډګر ته ورودانګل. ده د خپـل عمـر پـه شپاړس کلنې کي د (ملت مل) تخلص ځان ته غوره کړ، او دده پـه قـول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

له هماغه وخته تر نن ورځي پوري نه یوازی داچې و دي تخلص ته په هرا ړخیزه توګه صادق او وفادار پاتي شوی دي، بلکه په همدي لاره کي یي بي شمیره او کم مساله قرباني ورکړي دي.

د ملت مل له نظره یو سالم سیاسي شخص هغه دي چي د تاریخ په هره مقطع کي په دوامداره توګه، خپله ټولنه منطقه او نړي وارزوي، او په دي بهیر کي د خپل هیواد او خلکو ربنتیني او دوامداره ګټي درک، اد د هغو د لاس ته راوړلو او ساتلو لپاره داسي سالم پروګرامونه او لاري چاري خلکو ته وړاندي کړي، چي هغه د هغي ټولنې د بقا او سرلوړې سبب وګرځي.

ملت مل چي د خپل هیواد په خدمت کولو کي د مشتقیمې ونډي اخستلو په غرض دوه کاله دمخه هیواد ته راستون شو، نو د یوه ژورعلمي تحلیل په رڼا کي ده د هیواد د ځوان نسل روزنه او پوهنه تر بل هر څه مهم و پیژندل، او دا یي و پتیله چي تر څو مونږ د هیواد ټول ځوان نسل، خاصتاً د پښتنو بچي په سالمه تربیه او پوهنه ملبس نه کړو، نو مونږ نشو کولاي چي د پردو لاسونه د خپل ملک او خاوري څخه لنډ کړو. او ددي په نتیجه کي به نه یوازي دا چي پښتانه همیش خوا او زار وي، بلکه دهمدي کبله به د پښتنو بچي همیشه د پردو د لاس اله، او ددوي په لاسونو به د هیواد د نورو قومونو د بچو ژوند هم نا ارامه او پریشانه وي. نو دا نه یوازي دا چي د پښتنو د مشرانو مسؤلیت دي چي ددي بچو سالمې روزنې او تربي ته توجه وکړي، بلکه دا دنورو قمومونو د لرلید لرونکومشرانو مسؤلیت هم دي چي د خپلو بچو د روښانه او ارامي راتلونکي په خاطر هم د پښتنو د بچو په پوهنه او روزنه کي جدي ونډه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملت مل د همدي اصل په درکولو سره، د هیواد، او خاصتآ د پښتنو د بچیانو پوهنې او روزنې ته ځان وقف کړ، او په دي لاره کي یي د ښه خدمت کولو په غرض، په ننګرهار کي د نوې سېد جمال الدین افغان انستیتیوت پرانست، او ددي انستیتیوت له لاري نه یوازي داچې ددي بچو په تعلیم کي په مؤثره توګه خدمت کوي، بلکه د تعلیم تر خوا و دي ځوانانو ته د شخصیت جوړېدنې د سیمینارونو او ورکشاپونو په ورکولو، او د شمشاد دپه تلویزون کي د یوې ژوندۍ برنامې له لاري، ده خپل ځان په عملې توګه د هیواد ځوان نسل ته دخدمت په لاره کي وقف کړي دي. ملت مل ادعي کوي چي دي د ځوانانو سره ځانګړي مینه لري، او دې خپل ځان دځوانانو د سالمي تربیې اوشخصیت جوړیدنه په لاره کي مسول او دخیل ګڼي. نوراځي چه ددي ادعئ دثبوت لپاره دده دغه لیکي اثر ته مراجعه وکړو، تر څو دده ددي ادعي د حقانیت په اړه سالم او ښه قضاوت وکړاي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکوال خبرې

دو يا ړنې ځاي دي چې يو ځل بيا دګران هېواد او په ځانګړې توګه ځوانانو په چوپړ کې يم او د "ځوانان او شخصيت جوړېدني" کتاب د دوهم ځل لپاره دلومړي ټوک سره د يو څه نورو مخلوماتونو په زياتولو او ديو لړ نيمګړتياو دسموني سره ستاسي مخې ته ږدم. د ځوانانو سره زما مينه پخه او پخوانۍ ده. ما دخپل ژوند په اوږدو کښي ډېر ځوانان د تصور نه اوچت روزلې دي چې ښه شخصيتونه تري جوړ شوي دي. د نورو پخوانيو قيصو نه علاوه په ۱۳۸۲ کال کښي مې دوه ځوانان د امريکي نه ځان سره هيواد ته راوستل او د ننګرهار پوهنتون کي مو د کمپيوتر د ديپارتمنت بنسټ کيښود. دي سفر دهغه ځوانانو او دهغوي د کورنۍ سرنوشت بدل کړ. چې اوس هغوي هر کال افغانستان ته راځې او دلته رنګارنګ مرستې کوې.

کله چې ما ددي کتاب په ليکلو شروع وکړه. د ځان سره زړه نا زړه وم. دي زړه نا زړتوب دوه علتونه لرل:

۱- زه ليکوال نه وم او ډير ډاريدم چې هسي نه داسې څه وليکم چې خلک راپوري وخندوي. سره له دي چې تر دي دمخه هم زما څو طبي مسلکئ کتابونه چاپ شوي وه خو د هغي موضوعات مسلکئ او د موادو لاسته راوړنه ئي اسانه وه. اما د دي کتاب ليکل د هغي ټولو په نسبت ګران ول، ځکه چې مواد ئي کم او په غرب کي نشرشوي مواد چي زما په لاسرس کي وه ، د هغې موادواکثراً ئي بيا دغربې ټولنو په کلتور پورې اړه نيوله چې د افغانې ځوانانو لپاره دومره په درد نشو خوړلاي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- ما غوښتل چي کتاب ډير روان او دافغاني ټولني سره د مقائيسي وړوی. خو متائسفانه په افغانۍ کلتور او زمونږ په ټولنه کي چا پدي نوعه موضوعاتو هيڅ ليکنې نه دي کړي. نو ماته دموادو پيداکول بلـه ستونزه وه. دی حالاتو زه مجبور کړم چي دخپل ځان او يو شمير ملګرو ځني داسې قيصې د خپلي ليکنې د منبع په توګه استعمال کړم چي حتیٰ دهغوي ليکل او د خلکو سره شريکول هم په افغانې ټولنه کښي يوه ستونزه وه. خو چي کله مي کتاب خپور او په کمه کچه نشر کړ نو لومړی خو دهغو دوستانو سپارښتونو او هڅو راته يو څه ډاډ راکړ چا چي پري د چاپ نه مخکي ليکنې کړي وي. اماکله چي کتاب د ځوانانو لاسته ورغي نوما هره ورځ د کتاب نه ځوانانو ته د ګټې د رسيدو په اړه نوی او په زړه پوري قيصي اوريدلې. نو خوراً زيات خوښ يم چې وتوانيدم د خپل هيواد دځوان نسل په وړاندې ددي افتخار و لرم چې اقلاً ما د خپل توان په اندازه يو څه دوي ته وړاندې کړي دي.

په تيرو دوه کلونو کي زه په افغانستان کي پاتي شوم او ما دځوان نسل د سالمې روزنې په برخه کي يو بل درونـد مسئوليت (دنوی سيد جمال الدين افغان انستېتيوت) پرانيست او هلته مي ددې کتاب نه په ګټه اخيستنه ځوانانو ته تربيوي سيمينارونه شروع کړل او دهغې اثرات ورځ په ورځ راتـه د خوښې لمحي رابخښلي. ددي خدمت نه لاس تـه راوړنو زه لانور هم وهڅولم.

زما همدې هلو ځلو راتـه د شمشاد په تلويزون کښي د يوه دوامداره ژوندي پروګرام شرائط راکړل چه پدي اړه د شمشاد د ادارې نه مننه کوم چه زما د زړه دا هيله (ځوانانو تـه خدمت) لپاره ئي خپل نړيوال مايکروفون يي زما په اختيار کي راکړ. ددي پروګرام له لاري راسره په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلګونو ځوانانو اړيکې نيولې او خپلې ستونزې ئې مطرح کولې چې د دوې دغو عملي ستونزو ته ځواب پيدا کول او وړاندی کول زما علمې توانمندي له دوو اړخونو لا زياته کړه. اول داچي د خپل ټولنې دځوانانو اساسې ورځني ستونزې په لا ښه توګه درک کړم او بيا د دي ستونزو تـه د حل په لاره کښې ځوابونه تهيه کړم. چې دي موضوع د کتاب دوهـم ځل چاپ لا غښتلې اونور هم افغانې کړ.

همدا راز د دي هلو ځلو په اوږدو کښې مـا تـه د دي سرلوړي راپـه برخـه شـوه چـه د ننګرهـار د پـوهنې د رياست د يـو شـمير نيکـو او توانمنـدو مشرانو (په خاصه توګه د محترم استاد اول ګل ابوزاهد) پـه لارښـونه او همکاري دا کتاب د افغانستان د پوهني د وزارت د تـاليف او ترجمې رياست ته د ارزونې لپاره وړاندي کړم. د پوهني وزارت زما دغـه اثـر د کاميابې ارزونې پـه نتيجـه کښي ومانـه او دائـي تـصميم ونيـوه چي دا کتاب به د دری ترجمې سره د هيواد د ټولـو مکتبونـو تـه توضـيح کـړي. زما په اند چه د تدريسي نصاب د کتابونو پـه خوا کي دا اولـين کتـاب دي چه دپوهني وزارت ئي د هيواد پـه کچه ټولو ښـوونځيو تـه د توضـيح کولـو هـوډ نيـسئ. دا ماتـه، تاسي ځوانـانو او د ننګرهـار دخلکـو تـه د خوښي او افتـخار ځای دي چي د دي سيمې د يوه ليکـوال اثـر پـدي کچـه پالل کيږی.

ګرانو ځوانانو!

مونږ پـه خپـل هيـواد کـښي د تيـر ديـرش کلـن راتپـل شـوي جنـګ لـه کبلـه دتربې نورمـال محيطونـه لـه لاسـه ورکـړل، چـي پـه نتيجـه کـي يـي زمونږ موجوده ځوان نـسل د رنګارنـګ تعليمـی او تربيـوی نيمګړتيـاو ښکارشـول. ولـي تاسـي هـر يـو غـواړي چـي ستاسـي او لادونـه باتربيـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رالوی شي نو یوازینې لاره ئي داده چي مونږ او تاسي هریو په دي برخه کي خپل مسؤلیتړنه درک، او د تربیي د اصلاح په برخه کي مونږ او تاسي هر یو علمي او عملۍ قدمونه پورته کړو.

دا کار باید له همدي ځایه شروع کړي، داکتاب واخلي، پخپله ئي ولولې، په کورنۍ کي ئي په نورو غړو ولولۍ او دخپلو بچیانو سره ئي ګډ ولولۍ او دهغوي دښوونځي معلمانو ته ئي په اختیار کي ورکړې چې ئي ولولۍ او عملۍ ئي کړي. دابه ستاسي د بچیانو په ژوند کښي تر بل هر څه ګټهور کار وي او ستاسي د بچیو په رانلونکې کې به له بل هر څه ستاسي ښه سرمایه ګذاري وي. هیله ده د کتاب په لوستلو کي دهغوي سره په هغوي کي د شخصیت د پیدا کیدو او دیوه شخصیت د ادعیٰ کولو روحیه او توانمندي منځ ته راوړي. او چي کله هم ستاسي بچیانو د ناهید په خیر (ددي کتاب مخ وګوري) د خپل ځان سره او په خپل ځان کښي د یو شخصیت لرل تر لاسه کړه نو بیا تاسي په ټوله معنیٰ ددي ما شومانو د ځارني نه بیغمه کیداي شي.

نو راځي چي په ګډه ددي هیواد دجوړښت په خاطر له خپل ځان او خپلو کورنیو شروع وکړو. او پدي وسیله خپل راتلونکي نسل دیو سالم، بادیانته او با شخصیته افغانانو په توګه وروزو تر څو خپل عقیدي، خپل هیواد او خپلو خلکو ته وفادار او خدمتګار پاتي شي. تربیه یوازي هغه څوك ورکولي شي چه په ټولنه کښي نورو ته مثال جوړ شي.

درنښت

ډاکټر ملت مل

۱۳۸۹ لمریز، جلال اباد ښار

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا یو واقعت دی چې زموږ افغاني ټولنه له یو لړ بې شمېره ستونزو او ننګونو سره مخ ده، چې نېغ په نېغه یې زموږ د ځوان نسل پر روزنې او شخصیتونو خپل اغېز کړی دی. په دې لاندې لیکنه کې زموږ د ټولنې دغو مهمو ستونزو او ننګونو ته اشاره شوې ده، چې د کتاب تر لوستو دمخه یې د ځوانانو لپاره لوستل اړین بولم.

د افغاني ټولنې او افغانانو (خاصتاً د پښتنو) د خویونو په اړوند ځنې تراخه حقیقتونه، واقیعیتونه او ستونزې

د ځان نه دفاع د خداې (ج) له خوا ورکړل شوې داسې یو میخانیکیت دی چې په هغې پوهیدل کله نا کله ګران وي. دا دفاع د بدن د مختلفو غړو له خوا په مختلفو طریقو تر سره کیږي. تاسي به دا ډیر ځله لیدلې او تجربه کړیوې چې سترګې د یوه آنې خطر سره د مخ کیدو په صورت کې په داسې یوه سرعت سره پټېږي شي چې سړی یې تصور هم نشې کولای. او یا هم دماغ د یوې خطرناکه حادثې په صورت کې داسې فورې او جدي احکام د بدن نورو غړو ته صادروي چې د هغه سرعت د تصور نه بیخې لرې او ناممکن ښکاري. د همدی دفاعې مخایکیت یوه برخه هم انکار دی.

اکثره انسانان دردونکې او پریشانوونکې پیښې، او خویونه او حرکات په قصدي او عمدي توګه له نظره غورځوي، تر څو د هغو یادول دوي لازیات پریشان نکړي. چې متأسفانه دځنو غلطیو او ستونزو دغه نوعه شاته اچول او تري انکار کول بیا د انسانانو د نورو ډیرو ستومانیو او پریشانیو سبب کیږي. او په دي صورت کې د دا نوعه نیمګړتیاوو را ښکاره کول او د هغوي اصلاح کول ممکن د ټولنې په ګټه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولنیزو عیبونو او غلطو خویونو لرل، و هغه سرطاني دانو ته ورته وي چې یوائینی علاج یې تشخیصول، او د جراح په وسیله د هغې پریکول او لرېکول وي. دداسې دانو نه انکارکول، او د هغو په علاج پسې نه ګرځیدل ، هغه ناروغې له منځه نه وړي، بلکه برعکس هغه ناروغې په تدریج سره د هغه شخص د لاضعیفه کیدو او حتا د هغه د مړینې شرایط برابروي.

د کتاب په دې برخه کې زه غواړم د خپلې ټولنی یو شمیر هغه نیمګړتیاو او غلطیو ته اشاره وکړم چې د ټولنې زیات غړي ممکن و نه غواړي چې دا ستونزې ومني او د هغوي ذکر کول ممکن ښه ونه ګڼې، او ممکن دوي ددی ستونزو لیکل هم خطا ، او د افغانی دود او دستور خلاف یو عمل وبولې. خو زه غواړم دا په ډیرو واضح ټکو کې ووایم چې د نیمګړتیاو د مخنیوي او اصلاح لاره، د هغوي نه انکار، او د هغوي پټول نه، بلکه د نیمګړتیاو پیژندل، او په ټولنه کې و نورو ته د هغوي ورپه ګوته کول، او د هغوي له منځه وړلو لپاره د یوه مناسب او عملي پروګرام جوړول او عملي کول دي او بس. نو راځئ چې په ګډه د خپلې ټولنې د یو لړ هغه غلطیاو او نیمګړتیاو چې د هغو راسپړل او پرې پوهیدل به مونږ سره د هغو په اصلاح کولو کې مرسته وکړي، ځیړنه او پرې اعتراف وکړو.

۱. **ستونزه**: افغانستان یوه قبیلوې ټولنه ده چې لاتر اوسه یې د ملت جوړونې پړاو ندی مکمل کړی:

تقریباً څلویښت کاله دمخه زمونږ هیواد د ملت جوړیدنې مرحلې ته په ښه توګه د پیشرفت په حال کې وه، چې د شوروې اتحاد یرغل، او تر هغه وروسته د همسایه هیوادونو د توطؤ او په هیواد کې دننه د جګړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارانو د لاپیګانه پرستۍ او مجرمانه توطیؤ په وجه بیرته د ملېګرایت په عوض په تدریجي توګه د قومي ګرايي خواته ویوړل شوو او وړل کیږی.

وړاندیز: ددی حالت په وړاندې مبارزه فوقالعاده هوښیاري ، ګذشت، او حوصله مندي ته ضرورت لری. دا په احساساتو نه بلکه په سوچ او پاملرنه ترسره کیداې شي. خو متأسفانه زمونږ خلک سره لدي چې پدی ضرورت هم پوهیږي، ولی د اصلاح په لاره کی بې د ستونزو سره مخ کیږي. اکثره تعلیمکړي بیا په دی لاره کی د نازدهکړو نه زیات منفي رول ادا کوي. زمونږ د هیواد د هر قوم، او هر قشر خلکو ته دا لازمې او ضرورې ده چې ددی بې اتفاقیو او قومپګرایو تر شا د ددي وطن او زمونږ د خلکو د دښمنانو توطی تشخیص او د هغی د خنثی کولو په لاره کی خپل ملی مکلفیتونه په علمی او عملی بڼه ترسره کړي.

۲. ستونزه : مونږ یو توریالی او جنګیالی هیواد یوو، ولې یو هوښیار هیواد نه یو!

دا یو داسې تریخ واقیعیت دی چې ممکن منلو ته یې ډیر افغانان غاړه کینږدي. هو دا رښتیا او ښه خبره ده چې مونږ په خپل وطن ، ناموس او عقیده باندې هر نوعه قربانیو ته تیار یوو، ولې اساسې سوال دادي چي دغه لاس ته راوړني که د جنګ په عوض په نورو لارو تر لاسه کړاي شوو، او تر هغې لا مهمه داده چې هغه لاسته راوړنې وساتلې شو، نو دا به ځمونږ لاریاته هوښیارې وی. مونږ هر وخت د تجاوز په وړاندې جنګ کړي، او چې کله مو جنګ ګټلې دي، نو بیا مو په ډیره

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیره وطن ته شا کړي، او دا مو نه دي کړي چې خپل وطن د ترقۍ و یو داسي پړاو ته ورسوو چې بیا بل څوک پری د یرغل کولو توان ونه لری.
نو د همدی کبله، د هر جنګ نه وروسته، مونږ فوراُ په خپل منځې جګړو اخته شوي یو، او همدا جګړي ددي باعث شوي، چې هیواد مو په اجتماعې او اقتصادي لحاظ وروسته پاتې شوې، او بیا په ډیره اسانې سره د بل یرغلګر د یرغل ښکار شوي یو.
مشوره: که مونږ یو هوښیار ملت شوو، او یو ځل خپل هیواد ازاد، او د ازادې سره سم هغه اباد، غښتلې او پیاوړې کړو، نو بیا به د همیش لپاره د پردو د تهاجمونو نه بیغمه شو. نو راځې چې په ګډه د خپل ګران هیواد لپاره د یوې دایمې ازادۍ، سولې، او سوکالۍ په لاره کي د خپل توریالې توب تر خوا د لږ څه هوښیارتوب نه هم کار واخلو، او نور ددي داخلې جګړو او ورورو‍ژنې د توطیو ښکار نشو.

۳. ستونزه: افغانان په عمومې توګه عکس العملې یReactionary خلک دي نه تدبیرې یا **Proactive** خلک!
انسانا په عموعي توګه دوه ډوله دي: یو هغه خلک دي چې خپل کړه وړه د یوه پلان او تدبیر له مخې عیاروي. دغه نوعه خلک همیشه کوښښ کوي چې د خپل ژوند پورې اړوند پیښې تر ډیره حده لرلید (پیش بینې) کړي، او د هغو لپاره هماغه شان مناسب تدابیر ونیسي. چې دي نوعه خلکو ته تدبیرې یا **Proactive** خلک وایي. د **Pro** کلمه د **Prophylaxis** نه اخستل شوي چې د وقایې په معنا ده. او بله ډله یې هغه خلک دي چې دوي د خپل ژوند او په هغه پورې اړوند موضوعاتو په اړه کوم تدبیر او پلان نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، دوي يوازي هلته په يوه عمل لاس پوري کوي چي پري عمل يا تجاوز تر سره شي، نو بيا په ډيره بيړه او وارخطايي سره د هغی عمل په مقابل کي عکس العمل غوره کوي. د عمل Action په مقابل کې عکس العمل ته Re-action وايی. نو ددي کبله چي ددوي دغه انتخاب د يوی حادثې په مقابل کي او په يوه غير طبعي حالت کي اجرا کيږي ، نو هغه اکثراُ د غلطياؤ او نيمګړتياو سره مل وي.

مشوره: زما هيله د هيوادوالو په خاصه توګه د ځوانانو نه داده چي خپل ځانونه د عکس العملي خلکو په عوض په تدبيري خلکو بدل کړي، تر څو د موضوعاتو او حودثو په اړه د تصميم نيولو لپاره کافي وخت او ارام او باسکونه دماغي حالت ولري. نو په دي صورت کي به ددوي فيصلي هم بهتره ، مؤثره او ګټوري وي.

۴. **ستونزه**: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان اول عمل کوي بيا فکر!

که لږ هم ځير شو نو دا تريخ واقيعيت به راته په ډاګه شي چي افغانان په مجموعي توګه او پښتانه په خاصه توګه ، ډير ژر احساساتي کيږي، او بيلدي چي د يوی موضوع په اړه فکر او سنجش وکړي، دوي فوراُ عکس الملل ښکاره کوي، چي اکثراُ دغه نوعه عکس العملونه ډير منفي او خرابي پايلي له ځان سره لري. پدي اړه راته يوه خوږه او د معناو نه ډکه قصه را ياد شوه. وايي چي يو پښتون چي شيرخان نوميده په هندوستان کي د يوه هندو په کور کي ختهي کولي، يو چا هندو ته وويل چي دغه پښتانه ډير احساساتي خلک دي، او بيلدي چي يوی موضوع ته فکر وکړي، فوراُ پری اقدام کوي. هغه هندو ته دا د منلو نه ښکاريده. بله ورځ چي شيرخان د هغه په کور کی په دريم پوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کی کار کاوه، او یوه بل پښتون وړاندې په پټه کې منډې وهلې، نو دکور خاوند شیرخان ته وویل: چې شیرخانه! ځوي دې هغه سړې په ټوپک وویشته او مړ یې کړ. شیرخان په غوصه شوه او د یوې ښکنځلې په کولو سره یې ټوپ کړ، او ځان یې ددریم منځل نه راوغرځاوه، او دواړه پښې یې ماتې شوې. څو لحظې پس چې شیرخان لږ څه په هوش راغې، او سترګې یې وغړولې، نو یې وویل (او، ما خو لاتر اوسه واده نه دې کړی)

مشوره: مونږ افغانانو خاصتاُ پښتنو ته دا پکار ده، چې د خپل کړو کړو په اړه د جوش په عوض د هوش نه کار واخلو. لومړې فکر او بیا عمل وکړو. کیداې شي چې ددې په وسیله د ډیرو ستونزو او د شیرخان په څیر بیځایه د خپلو پښو د ماتیدو نه مخنیوې وکړو.

۵. ستونزه: د نړی د نورو خلکو په خلاف، افغانان په بې علمۍ کې د هر مسلک متخصصین دي!

دا زمونږ د ټولنې یو ډیر لوی مشکل دی. تاسي په دی باور زکړي، که همدا اوس تاسي په یوه مجلس کی چې لس کسه داکتران هم ناست وي، د طب په اړوند په یوه موضوع بحث شروع کړې، نو بی سواده، او کم سواده خلک به د هغې موضوع په اړه داسی نظرونه ورکول شروع کړي، چې دی داکترانو ته به نوبت هم ورنکړي. او که بیا د سیاست په اړه بحث شروع شې، نو بیا به هم همدغه وقیان، د سیاست په متخصیصنو بدل، او په هغه مجلس کی به ناستو د سیاست متخصینو ته هم د خبرو کلو وخت پرینږدي. دا نه یوائې ددوي مشکل دی، بلکه ددي ترخوا، په هغه ناست مجلس کی بل هیڅوک هم ځانته دا اخلاقې جرُت نه ورکوې چې دغه بل پرنسیپه خلکو ته دا ووایي چې، (وروره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهربانۍ وکړه، او د هري موضوع په اړه د هغه موضوع مسلکې او متخصص خلکو ته وخت ورکړه)

مشوره: زه غواړم پدې وسیله ستاسو ځوانانو توجو په دې برخه کې دري ټکو ته راواړوم: اول: لطفاُ تاسو ددې بې اصولیتیو ځخه په کلکه ډډه وکړي، او په هغه څه چې تاسي پوره مهارت نه لري، د تبصرو کولو نه ډډه وکړي. دوهم: په مجلسونو کې د یوه پوه او بامسؤلیته افغان په توګه خپلو مسؤلیتونو ته متوجې اوسي، او مه پرېږدي چې داسي بې اصوله خلک د مجلسونو واګې په لاس کې واخلې. خو احتیاط وکړي چې ددې خلکو سره د ټکر زمینه هم برابره نکړي.

۶. ستونزه: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان خپل مخکې والې د نورو په شاته کولو کې ګوري!

دا یوه داسي ستونزه ده چې په افغانانو کې یې داسي ریښې زغلولي چې اکثره افغانان اوس دا د خپل عادت په توګه ترسره کوي، او هغه ورته حتا کومه اشتباه او خطا هم نه ښکاری. زمونږ رقابت یو اړخیز دي، او هغه دا چې که زه وتوانیږم چې خپل رقیب کم راولم، نو دا به هغه په قطار کې دوهم کړي، او زه چې اوس په قطار کې دوهم یم، نزو بیا خو به زه اول شم. پدې اړه راته یوه ټوکه رایادشوه چې وایي: ملایکې په دوزخ کې ګرځیدې چې د خلکو حال وګوري. په هره کنده کې چې به دوزخیان پراته وه، نو پر هغو به یو پیرهدار مقرر وه، ولې په یوه کنده کې ډیر خلک پراته وه خو کوم پیرهدار یې نه درلوده. ملاُیکو په ډیره حیرانتیا پوښتنه وکړه چې دا خلک څوک دي چې پیرهدار ته یې ضرورت نشته. ملایکو ته وویل شول چې دا پښتانه دي. ددوی پیرهدار ته ځکه ضرورت نشته چې دوي هر یو د بل پیره کوي. چې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

يي ددوزخ د كندې نه د راوتلو كوښښ وكړي، نو هغه بل يي د پښو نه راكشوي، او ورته وايي چې(چيرته ځې، ولاړه خو رانه لاړشې، زه به دلته يم، او ته به رانه ځې، دا خو كيداې نه شي)

مشوره: اې ورونو او خويندو: راځئ چې د خپل هيواد ا ابادي او اوادې لپاره په خپلو كې متفق شو. دلته مونږ هر يو ته ضرورت دی. د دوزخ نه د يوه په وتلو، په مونږ عذاب نه زياتيږي. راځئ چې خپل لوړوالي د خپل ځان په لوړوالي كې ولټوو نه د نورو په راټيټولو كی.

۷. **ستونزه**: د نړۍ د نورو خلكو په خلاف، افغانان دنورو د خبري د تأُيد په عوِض هماغه خبره بيا بيا كوي!

رښتيا هم دا يوه بله غټه ستونزه ده. مونږ د خبرو په لنډولو پسې ده بلكه د هغی په اوږدولو پسی يو. هريو هماغه يوه خبره بيا بيا كوو، چې پخ نتيجه كی يي د دقيقو خبره ساعتونه او د ساعتونو خبري مو ورځي او مياشتي نيسي.

مشوره: ښه به دا وی چې د تكرار په عوض، د نورو هغه نظرونه چې مونږ ورسره موافق يو تايد، او د هغه سره چې مخالف يو، خپل ځانګړي پيشنهادات وړاندي كړو، او بيا د مشاجرو په عوض فيصلي نورو ته ورپريږدو.

۸. **ستونزه**: د نړۍ د نورو خلكو په خلاف، افغانان د(انشأُاله) مباركه كلمه صرف د مسؤليتونو نه د فرار په غرض د يوې وسيلې په توګه استعمالوي!

هو، دا زمونږ د مسلمانانو يوه غټه خلا ده. ددي خبري اصلي معنا داده چې مونږ په خپلو ژمنو كې جدي نه يو. او ددي كبله چې په خپلو وعدو باوري نه يو، نو د انشا الله كلمه ددي لپاره استعمالوو چې كه دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار ونه شو نو بيل به يي پړه په ما نه وی، بلکه هغې ته به داسي توجې ورکوم چې ګوندې پدی کار کې خو د خدای (ج) رضا نه وه. پدي اړه يو متل دي چې وايي. خدای (ج) به د قيامت په ورځ د نورو ټولو خلکو سره حساب کوي، او هغوي به د حساب له مخې يا جنت ته او يا دوزخ ته استوي، خو ښتانه به بيله حسابه ټول دوزخ ته واستوي. او خدای پاک به ووايي چې ده غهغ خلک وه چې هر کار به يي پخپله خرباوه، ولې تهمت به يي په ما کاوه، چې دا کار خدای پاک و نه کړ، او يا خدای پاک ونه غوښتل چې دا کار دی وشي.

مشوره: راځي چې د خدای پاک د مرستې تر خوا په خپلو عزمونو کې جديت راولو. او هر څه د خدای (ج) په بهانه وخت او قضا او قدر ته پرينږدو، بلکه د يوه واقعي انسان په توګه چې خدای پاک اشرف المخلوقات پيداکړي يو، مونږ خپل ټول مسؤليتونه درک، او تر ممکن حده هغه عمل کړو.

۹. ستونزه: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان ددي پر ځای چې زمانه او طبيعيت د ځان لپاره مهار کړي، ځانونه د طبيعيت منګلو ته سپاري.

هو دا يوه پراخه او هراړخيزه ستونزه ده چې زمونږ د افغانانو د ژوند زياته برخه يي رامحاصره کړيده. پداسي حال کی چي نړيوال لمر، سپوږمۍ، او ستوري محاصره کويي، خو زمونږ ملا صاحبان او علماً کرام، بيا پدې اړوند خبري کزل هم جرم بولې. پداسې حال کی چې ددنيا نور عالمان او ديني مس

شران، خپل خلک څيړنو او اختراعاتو ته هڅوي، زمونږ علما کرام بيا اختراعات بدعت او شرک بولې. دا خو همدا وجوهات دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان او اسلامې هیوادونه چې یو وخت د علم ،تمدن او پیشرفت زانګو وه نن په غربت، بدبختیو او د نورو هیوادونو د تولیداتو لپاره ددنیا په یوه اوچت مارکیټ بدل شوي دي. مشوره: اې مسلمانانو او افغانانو ورونو، راځئ چې په ګډه د اسلام په مقدس دین اول ځانونه پوه کړو، او بیا په ګډه د هغې په درسته توګه د عملي کولو سره خپل د خلکو د سرلوړیو غوښتونې شوو. لوی خدای پاک، مونږ ایسانان پدی دنیا کې خپل خلیفه ګرځولي یو، تر څو د هغه د مخلوقاتو نه د انسانانو د بهبود لپاره ګټه پورته کړو. راځې چې خپل ځانونه نو ددي]هل د تورو تیارو نه راوباسو، او د اسلام د مقرس دین لاښوونو په عملي کولو سره دغه توري تیاري په رڼاو بدلې کړو.

۱۰. ستونزه: افغانان هر یو ښه سیاستمدار دي خو د بل په درسترخوان!

تاسي به دا لیدلي وي چې د افغانانو په منځ سیاسي بحثونه همیشه ډیر تاوده وي. دا بحثونه خو هلته بیا لاډیر ګرم شي، چې خلک د بل چا په کور کی د ښې او غوړې غذا نه وروسته په بحثونو شروع وکړي. نو بیا خو زمونږ هر یو داسی پوخ سیاستمدارشی، چې د سیاست داکتان هم د هغې په مخکی خبري نشي کولاې. خو که ددغو مصنوعې سیاستپوهانو هریو څخه ددي غوښتنه وشي، چې ددي سیاست په اړه د خپل امکاناتو نه کار واخلي، نو بیا خو به یي پیداکول په دوربین کی هم محال وي.

مشوره: هیله ده چې افغانان به د خپل ملک په مسایُلو کي هراړخیزه ونډه واخلې. مشهور متل دي چې وایې: (د سوال په اوبو ژرنده نه چلیږي) نو د ملک داسي درانده کارونه هم یواځې د یوه یا څو کسانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اوږو وراچول مناسب او صحيح کار نه دي. نو که د رښتيا سياستمداران يو، نو بايد چې ددي سياسي بحثونه لپاره خپل درسترخوانونه هم د نورو په خدمت کې ورکړو.

۱۱. ستونزه: افغانان هر يو ښکلي، ازاد او پرمختللي افغانستان غواړي، خو پدی لاره کی هيڅ نوعه مسؤليت اخستلو ته غاړه نه ايږدي!

افغانان په مجموعي توګه، او په بهر کی اوسيدونکی افغانان په خاصه توګه، د هيداد د جوړښت په اړوند ډير ښه نظريات لري، چې دا نظريات يي تر ډيره حده د خارجي هيوادونو د ترقی او پرمختګونو نه د خبرتيا او کتنو نه سرچشمه اخلی. ولي متاسفأنه کله چې بيا ددوي څخه غوښتنه وشي چې د هيواد د بيا رغوني او ترقی په برخه کی ونډه او مسؤليتونه واخلي، نو بيا د سلو بهانو په پيداکولو، او د رنګارنګ اعتراضونو په وړاندي کولو سره د مسؤليتونو نه تيښته کوي.

مشوره: افغانانو خصوصاً په خارج کی ميشتو افغانانو ته دا خواست دی چې د پوهانو او عالمانو په څير د خپل هيواد د ستونځو په خل کی با مسؤليته او اګاهانه ونډه واخلي. د نورو نيمګړتياوي د بهاني په توګه استعمالول نشي کولای چې ددوي مسؤليترنه رفع کړي. راځي چې نورو ته د مثال کيدو له لاري، د خپل هيواد په سمسورتيا او پرمختيا کې ونډه واخلو، تر څو نور هم و داسي ونډې اخستلو ته راوبللای شو.

۱۲. ستونزه: مونږ هر يو پر نورو اعتراض کوو، خو په خپل ځان د اعتراض اوريدو ته هم تيار نه يو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو دا هم د هماغو تیرو ستنونځو یوه برخه ده. زمونږ هیوادوال بیلدې چې فکر وکړي، چې دوي پخپله د ډیرو نیمګړتیاو لرونکې دي، په ډیر جدیت سره په نورو نیوکي کوي.

مشوره: راځې چې د اعتراصونو لړۍ ته د عمل کولو په لړۍ سره ځواب ووایو. دا پدی معنا نه ده چې مونږ دی په غلطیو انتقاد و نه کړو، خو په نورو انتقاد کول، ولی پخپله عمل نه کول یوه غټه اشتباه ده. ددی تر خوا، پر نورو انتقاد، باید همیش د رغوونکو وړاندیزونو سره ملګرۍ وی.

۱۳. ستونزه: افغانستان خیمه نه ده چې دخپلې خوښې سره یې په کوم بل ځای کي ودروو!

زمونږ اکثره هیوادوال د ګاونډیو هیوادونو نه داسی سرونه ټکوي، او په دی اوه داسي جدې پرخوردونه کوي، چې ته به وایې، دا غونډه دنیا ددوي په اختیار کی ده. واقیعیت د مسلی دادی چې زمونږ په هیواد کې د خارجیانو د لاس وهنو اصلې علت دهغوي ملې ګټې دې. هر هیواد د خپل هیواد د ګټو لپاره کار کوي، دا خو زمونږ بدبخته مشران دي چې دخپلو شخصې ګټو په خاطر د هیواد ملې ګټې تر پخو لاندې کوې، او د پردو هیوادونو د لاسوهنو وسیله ګرځې.

مشوره: داچې زمونږ هیواد خیمه نه ده چې پخپله خوښه یې په پل ځاې کې ودروو، دا مونږ ته یو لړ درانده مسؤلیتونه را په غاړه کوي. دا خبره ما د افغانستان د بهرنې چارو پخوانی وزیر، داکتر رنګین سپانتا ته هم په یوه رسمې مجلس کې په امریکا کې کړیوه، چې د افغانستان مسؤلین، دا مسؤلیت لري چې خپلې ستونځې د همسایه هیوادونو سره دډیپلوماسې له لارې حل کړي. دوي نشې کولاې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازې د شکايتونو له لارې خپل هغه مسؤليتونه تر پښو لاندې کړې کوم چې دوي يې د خپلو خلکو او همسايه‌ګانو په وړاندې لري. مونږ ډېر داسي وسايل او زرايع لرو چې د هغو په درست کارولو سره مونږ خپل همسايه ګان دې ته مجبورولای شو چې زمونږ ملي ګټهو ته احترام او زمونږ د ملکونو ترمنځ اړوند مسايل زمونږ سره د مفاهمې له لارې حل کړي. خو دا کار مونږ هلته کولای شو چې تر هرڅه اول، زمونږ دغه مسؤل دولتي چارواکي خپل ځانونه مستقل کړي، او ددې همسايه هيوادونو د تنخواهګانو نه صرفالنظر شي. او بيا د سالم فکر او ښو او نيکو افغاني مشاورينو په مشورو د حل داسې لارې چارې وړاندې کړې چې ردول يې د مخالفينو د توان نه پورته وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو لوستونکو!

مننه کوو، چې دا کتاب مو تر لاسه کړ هیله ده چې لوستلو به یې تاسې، ستاسې کورنۍ او په کورنیو پورې مربوط له څوانانو سره مرسته وکړي، د دې لپاره چې خپل دغه اجتماعي خدمتونو ته ادامه او پراختیا ورکړای شو، ستاسې مالي ونډه به موږ ته د دې توانمندۍ راوبښي، چې دغه شان نور ګټور اثار راټول او د ټولنې په خدمت کې ورکړو، نو لطفاً خپله مالي ونډه په دغه لاره کې مه سپموئ.

مننه

ډاکټر تاج الدین ملت مل

جلال اباد- ننګرهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

دکتاب په اړه

۱- د کتاب ارزونه :

کله چې ما دا کتاب ولیکه او د لومړي ځل لپاره چاپ او په ټولنه کې د ځوانانواو زړو لاس ته ورغی؛ نو له دوه ډوله ارزونو سره مخ شو.

لومړی د کتاب له چاپ نه دمخه ارزونه:

ما دا کتاب له چاپ نه دمخه، د هېواد یو شمېر پوهانو، علماوو، ملي شخصیتونو او لیکوالو ته د ارزونې لپاره ورواستوه. د هغوی له ډلې اکثرو دا کتاب ډېر خوښ کړ او ډېرې علمي او مؤثرې تبصرې یې پرې ولیکلې، چې د ځینو تبصره کوونکېو تبصرې په مکمله توګه په لومړي چاپ کې ځای شوي، ولې د کتاب د حجم د کمښت له کبله د یو شمېر دوستانو تبصرې او لیکنې له چاپ پاتې شوې. هیله ده، چې معذرت به مې ومني او په دې اړه به راته ښښنه وکړي، دا دی په دویم چاپ کې د لومړي چاپ د نشر شوو تبصرو لنډېز له تاسې درنو لوستونکو سره دلته شریکوو:

- د هېواد پیاوړي لیکوال او لوړ ملي سیاسي شخصیت، استاد حبیب الله رفیع صیب پرې د یوې پراخې علمي تبصرې په لړ کې داسې لیکلي دي:

((له دې حساسو او ملي ځوانانو څخه یو هم ډاکټر تاج الدین ملت مل دی، چې د ملت د جسمي ناروغیو د تداوۍ تر څنګ د ځوانانو د روحي او معنوي ناروغیو د درملنې هڅې هم کوي. ده د "ځوانان او شخصیت جوړېدنه" کتاب، چې پانې یې لرې خو کیفیت یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ او محتویٰ یې ژوندۍ ده، د همدې تشې د ډکولو له پاره ولیکه. دا کتاب یې په داسې حساس وخت کې ولیکه، چې نه یوازې دا چې زموږ نوی نسل به یې په لوستنې د ملي روزنې په رڼا کې خپل شخصیت جوړ کړي، بلکې زموږ هغه ځوانان به هم د خپلو شخصیتونو نیمګړتیاوو ته ځیر کړي، چې په تېرو دېرشو کلونو کې د تعلیمي او فرهنګي ګډوډیو په ترڅ کې ورسره مخامخ شوي دي.

د ډاکټر ملت مل دا کتاب د علمي تیوریو په رڼا کې کښل شوی، خپلې تجربې او لېدنې کتنې یې پکې راغبرګې کړي او خپلو ځوانانو ته یې په ډېره خواخوږۍ، زړه سوي او لورېینې او ورسره په ډېر فصاحت، بلاغت، په بشپړ روښتابه او د هر څه په څرګندولو سره بیان کړي دي، او د ملي شخصیت د جوړېدلو ټولې خواوې یې ورته په شمېرلي او کوټلي ډول روښانه کړي دي.

د کتاب منځپانګه او د کتاب زمان او مکان په دقیق ډول په نښه شوي او همدا فرصت دی، چې د ملي روزنې د نیمګړې کېدلو په دې حساس او بحراني حالت کې د دې نیمګړتیا د لرې کولو او د دې تشې د جبیره کولو له پاره به ډېر ګټور وي، چې دا کتاب خپور شي.

زما وړاندیز دا دی، چې دا کتاب زر، دوه زره نسخې نه؛ بلکې په زرهاوو نسخې د ښوونې او روزنې وزارت له خوا تکثیر شي او د هېواد په ګوټ ګوټ کې لږ تر لږه د هر ښوونځي کتابتون ته یوه نسخه ورسول شي او ځوانان یې نه یوازې لوستلو؛ بلکې عملي کولو ته هم راوبلل شي. ډاکټر صیب او نور لیکوال باید دا لړۍ نوره هم پسې وغځوي او د هغو علمي، روزنیز او فرهنګي زیان د جبران له پاره چې په تېرو دریوو لسیزو کې ملي روزنې ته رسېدلی، او ځوانانو له خپلو ملي ارزښتونو سره واټن پیدا کړی، لاس په کار شي او زموږ ځوان نسل د ملي روزنې په صراط المستقیم سم کړي.))

- : د هېواد یو پیاوړي ځوان ژورنالیست، ښاغلي عبد البصیر سباوون صیب پرې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوي اوږدې تبصرې په برخه کې داسې کښلي:

((د يوځوان په توګه ماته، خو نوموړی اثر ډېر په زړه پورې او يو ځانګړی لاربښود تمام شو، سمه ده، چې د ماشومانو او ځوانانو په اړه به ډېرې ليکنې شوي وي؛ خو پر داسې بنسټيزې موضوع به بل داسې کتاب نه وي، چې د محتوا له پلوه دې وزمين او هم دې د ژبې د رواني او ساده ګۍ له پلوه خپله ځانګړتيا ولري.

ډاکټر صيب د کتاب په ځينو پاڼو کې د ماشومانو د ښوونې او روزنې په اړه ډېر ګټور وارېنديزونه کړي دي. که په رښتينې بڼه يې دغه وړانديزونه په ټولنه کې پلي شي، زه باور لرم، چې ټولنه به مو له ډېرو کړکېچونو څخه راوباسي. دغه اثر نه يوازې، چې ځوانانو ته، بلکې يوه زياته برخه يې په ميندو او پلرونو پورې هم اړه لري. زما په عقيده د دې کتاب په ليکلو کې د ملت مل صيب اصلي مطلب هم د ځوانانو د شخصيت د جوړونې تر څنګ، ملي، انساني او وطني مسووليتونو ته د ځوانانو د پاملرنې اړول دي، چې ملت مل صيب واقعا د يوه با احساسه افغان په توګه خپله ملت پالنه په ډېر ښه توګه ثابته کړې ده.

د خواشينۍ ځای دادی، په داسې حال کې چې زموږ هېواد دغه ډول د ملي احساس روزنې ته نن تر بل هر وخت لا زيات ضرورت لري، ولې زموږ د تعليم او تربيې مسوولين په دې برخه کې د اړتيا وړ پاملرنه نه کوي.

زه د دې تر څنګ، چې د يو ځوان په توګه د ملت مل صيب ددغه د قدروړ خدمت ستاينه کوم، د هېواد له نورو پياوړو مسلکي پوهانو او عالمانو څخه هم غوښتنه کوم، چې په دې نېکه لار کې د ښاغلي ملت مل پر پل، پل کېږدي، تر څو له دې لارې د هېواد راتلونکی نسل په مسوولانه توګه ورروزي. د يو ځوان په توګه لومړی له ډاکتر ملت مل صيب نه غوښتنه کوم، چې ژر تر ژره دې دغه اثر په دري ژبه هم وليکي، تر څو زموږ دري ژبې لوستونکې ځوانان هم له دې ګټور اثر څخه ګټه واخلي. له بلې خوا زه د هېواد پر ټولو ځوانانو غږ کوم، چې دغه ګټور اثر دې يو ځل نه؛ بلکې څو څو ځلې په پوره غور ولولي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کتاب کې لیکل شوې لارښوونې دې په پوره غور د ژوند په ځینو برخو کې پلې کړي. له یوې خوا به د کتاب لوستنه ددوی شخصیت جوړونې او ساتنې ته ګټه ورسوي او له بلې خوا به د دې لارښوونو په عملي کولو سره به دوي هم د هېواد او خپلو خلکو له پاره ډېر ګټور تمام شي. د دې تر څنګ، زه د افغانستان ښوونې او روزنې وزارت مقاماتو نه په کلکه غوښتنه کوم، چې دغه اثر دې د هېواد ټولو ښونځیو او کتابتونونو ته په پراخه پیمانه ورسوي، او حتا که ممکن وي چې دغه کتاب په درسي نصاب کې هم شامل کړای شي. په پای کې همدومره باید ووایم، چې لوستونکي کولای شي له دې اثر څخه د ژوندپه کړکېچن چاپیریال کې د یو ښه لارښود په توګه زیاته ګټه واخلي.))

- ښاغلی زرغونشاه شینواری صیب، چې د هېواد یو غښتلی ملي، سیاسي شخصیت دی، پر کتاب خپله ژوره سیاسي تبصره داسې راټولوي:

((لیکوال نه یوازې دافغانستان د محرومې ټولنې،کونډو، یتیمانو، غازیانو، سپین ږیرو او ځوانانو د خوږو خوږو ارمانونو د وژلو ترخې کېسې کړي دي، بلکې دی په خپله هم د هغو ډېرو ځوانیمرګو هیلو په جنازو کې شامل و، چې هدف یې په یو خپلواک افغانستان کې د افغان ولس حاکمیت و. هر با شعوره انسان، چې په کومه خاوره کې خاپوړې وکړې، د هغې مینه د هغه په وینه کې د ساه په شان ژوندۍ وي. سیاسې، هوښیار، متفکر او پر وطن مین بنیادمان ځانونه د ټول عمر له پاره د همدغې بې مثاله او بې سیاله مینې پوروړي ګڼي. هر چېرې چې ژوند کوي، هر چېرې چې خبرې کوي، او د هر چا سره چې راشه درشه کوي، هدف یې د دغې مینې درنښت او پابښت وي. ددې کتاب لیکوال دا ویاړلي خصلت د مبارزې په اوږدو کې تر ګوتو کړی او پر مبارزه باندې د باور پر اساس یې په خورا ښه توګه ژوندی ساتلی دی.

زه نه یوازې دا چې ددې کتاب لوستنه ځوانانو ته په کلکه توګه توصیه کوم، بلکې د دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

توجه د ليکوال اساسي هدف ته چې هغه د يو با وقاره افغانستان جوړول دي را اړوم. خدای جل جلاله دې وکړي چې دا کتاب (ځوانان او شخصيت جوړېدنه) د افغانستان ځوان نسل، د خپل ورک او لوټ شوي ماضي اساسي سوال ته ځير کړي او هره پاڼه يې د وطن د ازادۍ، نېکمرغۍ او سرلوړۍ له پاره داسې سرتېه شي، چې د دې ټپي وطن په ټوټې، ټوټې ټټر کې، يو روغ، متحد، مستقل او سرلوړي افغانستان، چې د ليکوالۍ ارزو ده، خپلو راتلونکو نسلونو ته په ميراث پرېږدي.

- عبدالباري جهاني صيب، چې د هېواد يو نامتو او ملي شاعر او ليکوال دی، پر کتاب د خپلې علمي او ادبي ارزونې په منځ کې داسې ليکي: زه ګومان کوم دا داسې يو اثر دی، چې زموږ ځوانان يې لوستلو ته ضرورت لري. په ډېره ساده ژبه د ځوانانو ورځنيو مشکلاتو او مسوليتونو ته اشارې پکې شوې دي، او ليکوال تقريبا هر ځای د خپل استدلال د ښه تر تقويه کولو له پاره ذهن ته ډېر نږدې مثالونه راوړي دي. د مور او پلار او مشرانو له درناوي څخه نيولې حتی د ځوانانو د واده تر سن او امکاناتو پورې د هر څه په باب يې ليکنه کړې ده .

د کتاب يو ښه خصوصيت د هغه د ژبې ساده والی دی. نه له ډېرو پېچلو او مغلقو عباراتو څخه کار پکې اخيستل شوی دی، چې لوستونکې ته يې فهم ګران شي او نه له نويو رواج شويو لغاتو څخه، چې اکثر يې دومره نامانوس دي، چې سړی دډيکشنرۍ له استعمالولو څخه پرته ورباندې پوهېدلای نه شي، چندانې کار پکې اخيستل شوی دی.
ليکوال د شخصيت د ودې د مراحلو د تشريح کولو په موضوع کې له خپل علمي صلاحيت څخه ډېره ښه استفاده کړې ده او دلته يې هم په ډېرو ساده کلماتو، چې تقريبا د هر باسواده سړي له پاره د پوهېدلو وړ دي، ډېر ژورعلمي مفاهيم تشريح کړي دي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

- بلاخره، د هېواد توانمندې سیاست پوهې، او د ولسي جرګې غړې، اغلې صفیه صدیقي صیبې هم د یوې پراخې مقالې په لړ کې له یو شمېر ډېرو غوره سپارښتونو سره خپل نظر داسې رانغاړلي دی: ((که دغه کتاب تر ځېړنو او مطالعو لاندې ونیسو؛ نو د کتاب ټول څپرکي د خورا زیات ارزښت وړ دي؛ خو په ځانګړې توګه د ځوان پېژندنې، د ځوان صلاحیتونه او مسولیتونه، سالمه ښوونه او روزنه، شخصیت پېژندنه، د شخصیت وژنې مخنیوی، د شخصیت جوړونه او ساتنه او د ځوانانو د ژوند نور مهم اړخونه په دې کتاب کې په داسې ښکلو او څرګندو ټکو او مثالونو بیان شوي دي، چې د کتاب لوستل هر څوك خصوصا ځوانان د ژوند ایندې ته هڅوي. زما په اند ښاغلي ملت مل د خپلې ټولنې یوې ډېرې مهمې برخې (ځوانانو) ته توجه کړې او زموږ د ټولنې نیمګړتیاوو ته یې په پام لرلو سره دغې نیمګړې روزنې او پالنې ته خپلو خلکو او د ځوان نسل توجه را اړولې ده. ده د ټولنې دغه کړکېچن موضوعات په ښه توګه او روانه ژبه ځېړلي دي. زه د خپلې ټولنې ځوانان په کلکه توګه ددې ګټور اثر لوستلو ته هڅووم؛ ځکه دا کتاب ډېر زیات روزنیز ارزښتونه لري، خاصتا د کتاب دویم او درېیم څپرکي یې ماته ډېر په زړه پورې ښکاره شول. ددې ترڅنګ، چې دا کتاب په ډېره ساده او روانه ژبه لیکل شوی، ولې هغه څه چې زما په نظر تر ټولو ارزښتناك دي، هغه دا دي، چې لیکوال د یو ریښتني افغان په توګه هڅه کړې، چې زموږ ځوان نسل ته، چې ددې تېرو درې لسیزو په اوږدو کې د خپلې ټولنې له کولتوري، فرهنګي، سیاسي او اجتماعي ارزښتونو او مسوولیتونو نه کاملا ناخبره او بې برخې پاتې شوی دی، په دې کتاب کې د دغو ژورو ملي ارزښتونو او یادونې او سپارښتنې کړي دي. هو! ښاغلي ملت مل دغه ملي دنده په خورا ښه توګه سرته رسولې ده، هیله ده لوستونکې به د لیکوال دغه ژور پیغام ته ځانګړې توجه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رښتیا هم که ځوانان دغو لاربښوونو ته توجه وکړي؛ نو دوی به د خورا باثباته او اوسپنيز دریځ لرونکې شي. ده نه یوازې چې ځوانان خپلو دندو ته متوجه کړي؛ بلکې ددې تر څنگ یې هڅه کړې، چې میندې او پلرونه، د ښوونې او روزنې مسوولین، او د حکومتي چارو مسوولین هم په دې برخه کې خپلو دندو او مسولیتونو ته متوجه کړي.))

دویم د کتاب له خپرولو نه وروسته د لوستونکېو غبرگونونه:

دغه کتاب زما د محدودو مالي امکاناتو په چوکاټ کې په ۱۳۸٦ل کال کې په محدوده پیمانه چاپ او هېوادوالو ته د لوستنې په خاطر وړاندې کړای شو. د لوستونکېو له ډلې یو شمېر زیاتو راسره د کتاب په اړه خپلې ارزونې شریکې کړي دي، چې په هغوی کې ځینې داسې کېسې هم شته چې باوري نه دي. ځینو ځوانانو دا هم راته ویلي، چې له خپل ژوندانه نه دومره ناهیلي او په تنگ وو، چې د ځان وژلو په درشل کې وو، چې زما دغه کتاب ورته په لاس ورغی، او د کتاب په لوستلو سره نه یوازې دا چې د ځان وژنې له تصمیمونو څخه تېر شول، بلکې په کمه موده کې یې ډېرې زیاتې مثبتې لاسته راوړنې ترلاسه کړې. راځئ چې ددغسې پېښو څو ژوندۍ بېلگې ولولو.

- د لویانو خبرې:

((له ډېر وړوکوالي څخه مې د لویانو خبرې او مجلسونه خوښېدل، تر ډېره به مې هڅه کوله، چې له نېکو او هوښیارو خلکو سره ناسته ولاړه ولرم، تر څو ترې ښې او گټورې خبرې زده کړم. تر دولسم ټولگي پورې مې د شخصیت جوړېدنې دوه دورې، چې د (انتقالي) او(مشکلې) په نومونو یادېږي، تېرې کړې وې او د درېیمې، چې ډېره حساسه، باریکه او له تېروتنو ډکه دوره وي، دا دی ترنیمایي رارسېدلی یم. په لومړیو کې دا بحراني دوره ماته ډېره حیرانوونکې ځکه وه، چې زما اندونه، انگېرنې او پام په ډېر نازک حالت کې وو، خو له نېکه مرغه، چې د ډاکتر صیب تاج الدین ملت مل کتاب (ځوانان او

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخصیت جوړېدنه) مې پوره لاس نیوی وکړ. د ټولنېز ژوند له پاره مې د شخصیت جوړېدنې په برخه کې ډېر څه ترې زده کړل، په دې هم پوی شوم چې ښه او بد شخصیتونه په کومو ځانګړنو سره بېلولای شو. شاید زموږ په دې لار ورکې ټولنه کې ما غوندې ډېری ځوانانو دغه کتاب لوستې وي او هغه ګټورې لارښوونې، چې په دې کتاب کې ښودل شوي، د ژوندانه په برخه کې یې ترې ډېر څه زده کړي وي. په پای کې له ښاغلي ملت مل صیب څخه یوه هیله لرم، چې دا کتاب (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) یې له هېواده بهر لیکلی. اوس چې خپل هېواد ته راغلی دی، شاید له نږدې څخه یې د خپلې ټولنې ځوانان لیدلي او څارلي وي، بایده دي، چې د نویو ځوانانو له پاره دې بل دې ته ورته ګټور کتاب هم ولیکې او کنه؛ نو په همدې کتاب کې دې زیاتونې وکړي او د بیا ځل له پاره دې په نوې بڼه چاپ کړي.))

(محب الله یار)

- (د ډاکتر صیب ملت مل (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) کتاب مې ولوست، ځینې لوستونه او پیغامونه مې یې تر خپلې کورنۍ هم ورسول او ځینې تجربې مې یې پر خپل ځان هم عملي کړې، اوس چې زه خپل ځان او خپلې کورنۍ ته ګورم، نو له پخوا وخت سره راته ډېر زیات بدلون په کې ښکاري.

ددې کتاب په یو ځای کې یې لیکلي، چې له مېلمنو سره د ماشومانو د ناستې مخه باید ونه نیول شي، ما پر دې لارښوونې عمل وکړ، اوس زما یو کوچني زوی دا زده کړي، چې مېلمنو سره څنګه کېني، څنګه خوراک وکړي او څنګه خبرې وکړي؟)

(عبداللطیف احساس)

د شمشاد تلویزیون خبریال

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زما له انده:

د اروپاپوهنې او د ژوند په بېلابېلو کړلېچونو کې د سم تګ په اړه مې تر ډېره د امریکایي لیکوال ډیل کارنیګي کتابونه خوښېږي، لوستي مې دي او لولم یې؛ خو زما په اند ښاغلی ډاکتر صاحب ملت مل هم له هغه کم نه دی. ډاکتر صاحب په خپل کتاب (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) کې په ډېره جامع توګه د انسان د ټول ژوند لپاره ځینې داسې فرمولونه وړاندې کړي دي، چې پر عملي کولو یې انسان نېکمرغه کېدای شي. ددې کتاب ښه والی په دې کې هم دی، چې ښاغلي ملت مل د خپلې افغاني ټولنې له روحیې سره برابر داسې لیکلای دی، چې د مثالونو او بېلګو په لوستو یې هر سړی فکرکوي، چې والله زه خو هم دغسې یم، باید په دې ډول ځان ښه کړم.

زه په دې هیله یم، چې د ښاغلي ډاکتر صاحب دغه کتاب په هر کور کې شتون ولري او هر ځوان، پېغله، پلار، مور، ورور، خور او ... یې یو ځل خامخا ولولي. دا چې ددې کتاب لوستل د ژوند زده کول دي؛ نو ځکه یې ټولو افغانانو ته لوستل اړین بولم.

زه په ځاني ډول دې کتاب ته د ښاغلي کارنیګي د (ژوند لار) او (دوستۍ لار) کتابونو هومره ارزښت ورکوم او له ښاغلي ملت مل صاحب څخه غوښتنه کوم، چې په دې برخه کې نورې لیکنې هم وکړي.

هجرت الله اختیار

- د ځوانانو رښتیني مل:

د تخلصونو اېښودل خو یو اسان کار او په دې کلونو کې زموږ په هېواد کې یو مود ګرځېدلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. هر څوک کوښښ کوي چې داسې یو تخلص غوره کړي، چې تر بل هر چا غښ په نظر راشي او لوی مفهوم په کې پروت وي. خو د تخلص ساتنه او په رښتینې مانا د هغې ملتیا یو ډېر نادر او بې مثاله کار دی. ملت مل صېب که څه هم له ځوانانو څخه زیات د ټول ملت د ملګرتوب ادعا کوي او ما ترې په مجلسونو کې دا هم اورېدلي دي، چې دی د تخلص د غوره کولو له شروع نه تر دې دمه دغه تخلص ته وفادار پاتې شوی دی او په دې اوږده موده کې یې د ژوند په هره لحظه او هر ځای کې له خپل ملت او ملي ګټو نه پلوي او دفاع کړې او کوي یې. دی وایي چې په دې لار کې حاضر دی هر وخت خپلو خلکو ته حساب ورکړي. هو، ملت مل صېب زموږ په هېواد کې هماغو یو څو د ګوتو په شمار کسانو کې راځي، چې په غوڅه توګه یې وکولای شول داسې بامسوولیته تخلصونو ته خپله رښتینولي او وفاداري، خاصتاً د هېواد په دې ګرمو حالاتو کې چې ډېرې سرې اوسپنې یې هم ویلې کړې، ثابته او خپله دغه وفاداري په عمل کې په دوامداره توګه وساتي.

ملت مل صېب که په امریکې کې هم و، په سینه کې یې د خپل دردېدلي او ځورېدلي ملت مینه او خاصتاً د ځوانانو په اړه تشویشونه په غورځنګ ول. همدې مینې دی راوپاراوه، چې خپل قلم راواخلي او ځوانانو ته داسې څه ولیکي چې نه یوازې زموږ د ټولنې یو شمېر ننني ځوانان خوشبخت کړي، خو که یې نور ځوانان په رښتینې توګه عملي کړي، زموږ راتلونکي نسلونه او ټولنه به ډېره خوشبخته کړي. کله چې ملت مل صیب دوه کاله دمخه بېرته هېواد ته راستون شو؛ نو بیا یې خپل دغه زوړ تعهد په عملي توګه ځوانانو ته په یو لړ خدمتونو د بوختېدو له لارې تازه کړ. ده د نوي سید جمال الدین افغان انستیتیوت په پرانېستلو سره د ځوانانو په سالمه ملي اسلامي روزنه، او د دوی د ښوونې د لوړتیا لپاره نه ستړې کېدونکې هلې ځلې پیل کړې. ده په ننګرهار او کابل کې له ځوانانو سره مخامخ ناستې، ولاړې درلودې، دوی ته یې په داوطلبانه توګه د شخصیت جوړېدنې سیمینارونه، ورکشاپونه او د تلویزیون له لارې روزنیز پروګرامونو ته ملا وتړله. د دې تر خوا زه د ملت

(c) ketabton.com: The Digital Library

مل صیب د یو لړ زیاتو هغو سیاسي نه ستړوکېدونکو هلو ځلو شاهد یم چې په هېواد کې دننه او د هېواد نه بهر یې د افغانانو تر منځ د یوه پراخه ملي سیاسي وحدت او په هېواد کې د یو سالم ملي اسلامي نظام د لاس ته راوړلو په لاره کې په دوامداره او جدي توګه په ډېر علمیت او حوصله مندۍ پرمخ بیولی او وړي یې. زه د دې شاهد یم چې ده په دې لار کې خپل د لاس په تناکو ګټلي په زرهاو ډالر د خپلو خلکو په خدمت کې او د یتیمانو د اوښکو د وچولو په لار کې مصرف کړي دي چې دا په رښتینې توګه هم د ده د ملت مل توب یو ښکاره او عملي ثبوت دی.

ما د ملت مل صیب دغه لیکلی اثر څو څو ځل ولوست، له خپلې مېرمن او ملګرو سره مې هم وخت په وخت شریک کړ. په خپل ورځني ژوند کې مې د ده لارښوونې تر ډېره حده عملي کړې هم دي. د ده علمي لارښوونو نه یوازې دا چې زموږ په ورځني ژوند کې یو لړ مثبت بدلونونه راوستل او له برکته یې زما د کورنۍ چاپېریال لا خوږ او زموږ تر منځ یې د مینې او محبت فضاء لا نوره هم صمیمي شوه؛ بلکې د همدې لارښوونو په رڼا کې زموږ کوچنیان هم تر نورو همزولو زیات غښتلي او په ځانونو لا زیات باوري کړل. ما د ملت مل دغه ولسي مرغلرې د احمدشاه بابا د ادبي او فرهنګي ټولنې ځوانانو سره شریکې او وخت په وخت مو هغه باب په باب ولوستې، چې د دې ټولنې د ټولو غړو خاصتاً ځوانانو د ډېرې ستاینې وړ وګرځېدې.

زه په داسې حال کې چې د ملت مل صیب د دې لوړ ملي خدمت قدرداني کوم، ټولو پلرونو، میندو او خاصتاً ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوم چې د ملت مل صیب سپارښتنې چې د ځوانانو، کورنیو، دین او وطن په اړه کړې دي، په غور ولولي، ځانونه دې پرې پوه کړي او د هغو په درست عملي کولو سره دې د ملت مل صیب هیلو ته د عمل جامه ورواغوندي. ما دا کار عملي کړی، پایلې یې خوږې دي، تاسې ته یې هم د لوستلو او عملي کولو سپارښتنه کوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ _ دا کتاب د چا له پاره دی؟

سره له دې، چې ددې کتاب سرلیك (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) ځوانانو ته په ګوته شوی دی، ولې د کتاب په منځپانګه کې ډېر داسې مهم، ګټور، او مؤثر معلومات او لارښوونې وجود لري، چې د هغو لوستل او ځانونه پرې پوهول، نه یوازې دا چې هر پلار، مور و خور او ورور، ښوونکېو، د تعلیم او تربیې مسوولینو او دولتي چارواکېو ته ګټور، بلکې فوق العاده ضروري دي. د کتاب په اوږدو کې په خوره وره توګه ډېرو داسې ضروري موضوعاتو ته اشارې شوي دي، چې هغه نېغ په نېغه د زیږوالو (والدینو)، ښوونکېو او د ټولنې په نورو مسوولینو پورې اړه لري؛ نو پر ځای به وي چې ووایو، د یو نوي هېواد جوړولو په امید راځئ چې ټول په ګډه له هرې منبع نه په ګټې اخستنې، د خپل هېواد د راتلونکې نسل د سالمتیا او سلامتیا په خاطر د دې اثر په لوستلو او عملي کولو سره خپل انساني، پلرني، مورني، ښوونیز او ټولنېز مسوولیتونه درك او په سمه توګه یې پرځای کړو.
په تېرو شلو کلونو کې چې زه په امریکا کې اوسېدم، هېواد ته د راتلو په وخت کې خپلې ټولنې ته ځیر شوم. دا راته جوته شوه، چې د تېر څه لپاسه (۳۰) کلن جنګ او مهاجرت له کبله زموږ ټولنه په هر اړخیزه توګه له صدمو سره مخ شوې ده، چې ددې صدمو له جملې څخه یوه جدي صدمه د ځوان نسل د تربیې خرابوالی و، چې لا تر اوسه ورته هم هېچا پاملرنه ونه کړه او نه یې په عملي برخه کې هېڅ کوم اقدام شوې دی.
خو زموږ دټولنی د ځانګړې تحلیل له مخې دا ستونزه په زغرده رامنځ ته شوه، چې ډېر ځله زموږ په ټولنه کې پلار، مور،د کورنی نور غړي او ترخنګ یې ښوونکي هم د خپلو بچېانو او زده کوونکیو شخصیت په ناارادي توګه وژني.
سره له دې، چې د شخصیت جوړونه او پالنه ډېر ضروري اصل دی؛ خو تر دې هم لا

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیات دا مهمه ده، چې په لومړي سر کې د شخصیت وژنې مخنیوی، په بیړه او ځیرتیا سره وشي. نو له همدې کبله د کتاب محتوا داسې جوړه شوې ده، چې د دې تر څنګ چې ځوانانو ته لازمې لارښوونې باید وشي؛ نو مور، پلار او د کورني غړو او همدا راز د ښوونځي ښوونکیو ته هم په کې دېرې لارښوونې شوې دي، چې له یوې خوا د بچیانو او ځوانانو د شخصیت وژنې په اړه دوی له خپل دغه نا ارادي کړو وړو څخه خبر کړو او له بلې خوا د ځوانانو د شخصیت جوړونې په اړه دوی ته داسې لارښوونې وکړو، چې دوی په ښه توګه وکولای شي د ځوانانو په شخصیت جوړېدنه کې اغېزمنه ونډه واخلي. دغه لارښوونې د ددې کتاب په ټولو پاڼو کې ځای پر ځای ځوانانو، کورنیو او ښوونکیو ته په ګوته کړای شوي دي.

۳ - له ځوان نه مطلب څه دی او ځوانان ولې مهم دي؟

د ځوان تعریف:

لومړی غواړم دا روښانه کړم چې د (ځوان) له کلمې څخه زموږ مطلب دلته نارینه او ښځینه دواړه ځوانان دي. که څه هم زموږ په ولسي فرهنګ کې د ځوانانو کلمه یوازې د هلکانو له پاره کارېږي؛ خو په حقیقت کې دا یوه عامه کلمه ده، چې دواړه یعنې هلکان او نجونې را اخلي. د دې کتاب په اوږدو کې چې کله د (ځوان) کلمه یادېږي، له هغې څخه مطلب نارینه او ښځینه دواړه ځوانان دي.

ځوانان ولې مهم دي؟

د لاندې دلایلو په وجه ځوانان په ټولنه کې ځانګړې او ټاکونکې رول لري:

۱. ځوانان د ځان پر وړاندې یو اوږد راتلونکی لري. هیله لرم چې دا کتاب به له دوی سره د دوی د شخصیت په روزلو او د هر یو په ژوند کې د یوې روښانه راتلونکې په لار کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اغېزمن ثابت شي.

۲. ځوانان ژوند ته سترګې پر لار او د خپلو کړو وړو په ټاکنې کې لارښوونو ته اړتيا لري، هيله ده دا کتاب به دوی سره د ښه شخصيت ګټنې ترڅنګ د يو مسؤل افغان په توګه د دوی په روزنه کې مرسته وکړي.

۳. په ټوليزه توګه ځوانان د پاکو احساساتو لرونکي وي، خپل هېواد او هېوادوالو ته د چوپړ په برخه کې قربانيو او هلو ځلو ته چمتو وي.

٤. ځوانان د ډېرې انرژۍ لرونکې دي، که چېرې له دوی سره لږه مرسته او لارښونه ورته وشي، دوی کولای شي، چې خپل ځان او وطن له پاره دغه انرژي په يوه ډېره ګټوره لاره وکاروي او که دوی ته مناسبې لارښوونې ونشي؛ نو ددې خطرات شته، چې دوی به د منفي احساساتو او ناسمو فکرونو او کړنو ښکار شي؛ نو په دې وجه به د دوی شخصي ژوند او ملت دواړه زيانمن شي. يعنې د دې ګټورې پانګې د بايلنې په وجه به هم ځوانان او هم زموږ هېواد زيانمن شي.

۵. کله چې زه ځوان وم، زما په ژوند کې د يو څو مشرانو نېکو لارښوونو دومره ګټور اغېز وکړ، چې زما ژوند يې سم لوري ته واړاوه او پايلو يې زه ښو او پرځای هيلو ته ورسولم؛ په همدې وسيله غواړم، چې د هغوی د ګټورو خدمتونو لړۍ لاپسې وغځوم، او هيله لرم چې زما دغه پېرزوينې به ستاسې په ژوند کې هم يو لږ مثبت بدلونونه راولي. زما اميد له لوستونکو څخه دا دی، چې تاسې به هم دغه اخلاقي مکلفيت لاپسې وغځوئ او د خپل راتلونکې ځوان نسل په چوپړ به ځانونه مصروف کړئ.

٦. له بده مرغه دردوونکی واقعيت دا دی، چې زموږ هېوادوال د تېرو څو لسيزوجنګونو او جګړو له کبله نه يوازې ډېر ځورېدلي او ځپل شوي دی؛ بلکې د دې تر څنګ زموږ د وطن عالم (؟) او په اصطلاح وطنپال (؟) مشران چې هېوادوالو پرې تل حساب کړی او د دوی د لارښوونو په انتظار پاتې شوي دي، افسوس، چې دهغوي ډېر يې ً د مايوسی، په خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځونو کې د نا باورۍ او پر بهرنیو مرستو د اتکا ښکار شوي دي او په دې توګه دغه مشران له هیڅ نوعه نوښت، خلاقیت او مسوولیت سره چمتوالی نه ښیي.

د تېرو لسو کلونو په اوږدو کې مو د یو شمېر نورو فداکارو وطنپالو ملګرو په ملاتړ کوښښ وکړ، چې یو شمېر دغه غښتلي (؟) مشران د یو سالم ملي سیاسي پروګرام جوړولو له پاره را وبلو؛ خو افسوس پر دې، چې لاسته راوړنې یې دومره د ډاډ وړ نه وي، نو له دې کبله مو هوډ وکړ ، چې تر دې زیات باید ددغو تش په نامه مشرانو په تمه پاتې نشو؛ بلکې د یو بل متبادل دریځ په لټه کې شو، نو دا مو غوره وګڼله، چې خپله انرژي له ځوانانو سره د ګډ کار په موخه ولګوو. دا باید ووایو، چې نن که تاسې ځوانان د خپل ملت او هېواد د راتلونکي په ټاکنه کې د لارښود دندې اخلئ، دا ددې تش په نامه مشرانو پر وړاندې ستاسې سپین سترګي او سرغړاوی نه دی؛ بلکې ستاسې دا ډول کړنه دوی خپلو هغو بی مسوولیتیو ته متوجه کوي، چې تاسې ته یې د خپلې ټولنې له پاره د لارښود مکلفیتونه در په غاړه کړي دي. هیله من یم چې تاسې ځوانان به خپل ولس او دې مشرانو ته څرګنده کړئ، چې تاسې د دې وړتیا لرئ چې د تاریخ په دې ډېرو سختو شیبو کې هم خپل ملت او هېواد د یووېشتمې پېړۍ له غوښتنو سره سم د بریالیتوب پړاو ته ورسوئ.

د تېرو څو لسیزو په اوږدو کې ما زندانونو او د مرګ له تهدیدونو نه نیولې تر تبعید، لوږې او د غربت شپو او ورځو ته د هغو امکاناتو په نسبت ترجیح ورکړې، چې د هېواد او هېوادوالو پر وړاندې له نامشروع لارو څخه تر لاسه کېدل. پر دې سربېره، ما په خپل ژوند کې خپل ټول مادي او معنوي شتمني د تاریخ په هر حساس پړاو کې تر خپل وس پورې له خپلو هېوادوالو زار کړي؛ خو سره له دې زه خپل ځان د هېواد او هېوادوالو او په ځانګړې توګه ستاسې ځوانانو پر وړاندې لا نور هم پوروړی بولم؛ نو د همدې مسوولیت تر درک وروسته غواړم، چې د خپلو مسوولیتونو یوه برخه له تاسې سره د دې کتاب په لیکلو شریکه کړم.

د مشرانو صادقانه لارښوونې د ځوانانو پر ژوند ژور اغېز کولای شي. د ساري په توګه، زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کله اته کلن او په دویم ټولګي کې وم؛ نو مرحوم جرار صیب زموږ په ښوونځي کې د یوه کانفرانس په ترڅ کې د روسیې له پاره د (خرسچوف) د خدمتونو په اړه وویل چې: ((په روسیه کې ټول جوړ شوي موټرونه اوس هم د خروسچوف په ویاړ کله چې بریکځ ونیسي نو (چوف) اواز کوي)).

زه نه غواړم چې ددې خبرې پر حقیقت باندې خبرې وکړم، خو په دې باور لرم چې د دې کیسې په کولو مرحوم جرار صیب غوښتل، چې ځوانان د خپل وطن خدمت کولو ته وګوماري. د هغه مرحوم دغه خبره داده اوس نږدې پنځوس کاله وروسته هم زما په یاد ده.

٤ - ځوانان ولې باید دا کتاب ولولي؟

دا هغه پوښتنه ده، چې هر څوک یې دمخه تر دې چې دا کتاب واخلي، له ځان څخه دې وپوښتي، چې ایا د دې کتاب لوستل ماته څه ګټه رسوي؟ ایا دا کتاب د وخت او پیسو په لګښت ارزي؟

دا د ټولو انسانانو یوه طبیعي ځانګړنه ده، چې د هر کار په برخه کې باید دا پوښتـنه تر هر څه لومړی له خپل ځانه وکړي، چې د دې کار په کولو کې زماګټه او زیان څه دی؟ ایاګټه یې تر زیان زیاته ده او که نه؟

زه ددې کتاب د لیکوال په توګه، نه یوازې ستاسې دا پوښتنه د خپګان وړ نه بولم؛ بلکې زه په کلکه تاسې ته توصیه کوم، چې د خپل ژوند په ټولو چارو کې دا پوښتنه هر وخت له ځانه وکړئ او د یو رښتیني ځواب په رڼا کې پرېکړې وکړئ. زموږ د ټولنې یو تریخ واقعیت دا دی، چې د خلکو اکثره کارونه له دې کبله نیمګړي پاتې کېږي، چې داسې کارونو ته لاس اچوي چې سرته رسول یې ورته ناشوني وي؛ نو د یو وخت په تېرېدو او د یو مقدار انرژۍ او امکاناتو تر لګولو وروسته ورته پته لګېږي، چې هغه کار یې باید هېڅ پیل کړی نه وای او یا هم له دې کبله چې د یوه کار ګټه او زیان یې په غور نه وي ارزولې؛ نو د یو کوچني

(c) ketabton.com: The Digital Library

خنډ د پیدا کېدا له کبله بیا هغه ډېر پر مخ تللی کار په نیمايي کې پرېږدي؛ نو دا به ډېره ګټوره او د یوه کلک هوډ د نیولو له پاره ښـه او غوره لار وي، چې د یو کار له پیله لومړی د هغې ګټې او زیانونه په ژوره توګه وارزول شي.

سره له دې چې له دې کتاب څخه ګټه اخیستل به یوازې په تاسې پورې اړه ولري، ولې هغه څه چې زه یې په جرئت ویلای شم دا دی، چې د دې کتاب په لیکلو کې موږ هېڅ ډول ځاني ګټې په پام کې نه وې نیولې. پر دې سربېره چې نوموړی کتاب مو په خپلو امکاناتو چاپ او له دې کتاب څخه تر لاسه کړې ګټه به هم ستاسې ځوانانو د خدمت له پاره پر یو بل کتاب او یا کوم بل علمي کار لګېږي؛ نو زه د خپلې پاکې ارادې له مخې تاسې ته په ډاډ ویلای شم، چې که مو دا کتاب په پوره غور ولوست او پوره عمل مو پرې وکړ؛ نو تاسې به نه یوازې د خپلو خلکو او هېواد له پاره ګټور شئ؛ بلکې ددې ترڅنګ به مو د خپل شخصیت په لوړتیا او بشپړتیا کې کارنده ونډه اخیستې وي، او هم به مو د خپلې کورنۍ او بچیانو راتلونکې سره ډېره مرسته کړې وي.

دا کتاب په درېیوو دلیلونو ځوانانو ته ځانګړی شوی دی:

لومړی: زه د یو افغان په توګه د دې مسوولیت احساسوم، چې د خپل هېواد ځوان نسل ته لازمې لارښـوونې وکړم، چې په دې وسیله به مې د لوی خدای جل جلاله، خپل وجدان او هېوادوالو پر وړاندې خپل وجداني مسوولیتونه تر یو بریده تر سره کړي وي.

دویم: پر دې عقیده لرم، چې ځوانان تل د ډېرو پاکو احساساتو خاوندان، د کافي انرژۍ لرونکې او په رښتینې توګه له هر ډول ځان خوښوونې او شخصي ګټو پرته د هېواد او هېوادوالو خدمت ته لېوال وي او په دې برخه کې د مشرانو لار ښوونو ته سترګې پر لار وي.

درېیم: په دې برخه کې یو بل ټکي ته ستاسې پام راواړوم او هغه دا چې سره له دې، چې زه به ډېر پراخه ملي او نړۍ واله مشهورتیا نه لرم، ولې زه په دې ویاړم چې کله زه ستاسې په عمر وم؛ نو ما ځانته "ملت مل" تخلص غوره کړ او تر ننه پورې خپلې دغې عقیدې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاري ته په هر اړخيزه توگه رښتيني او ژمن يم.

دا كتاب يوازې په همدې نيت ليكل شوی، چې ځوانانو سره د روښانې راتلونكې په برخه كې مرسته وكړي؛ تر څو په دې وسيله تاسې غښتلي او سپېڅلي تربيه شئ او دا كتاب په دې لاره كې ستاسې يو ښه لارښود او مرستندوی وگرځي.

۵ - له دې كتاب څخه زما هيلې:

د دې كتاب له ليكلو څخه زما هيلې په دې توگه دي:

۱. زه غواړم چې زموږ د هېواد د ځوان نسل هر غړی د خپل ژوند له پاره يو هدف، يوه ټاكلې لار او روښانه مرام ولري، چې دغه ټاكلي مرام ته د رسېدو په لاره كې خپل پرمختگ په اسانه توگه ارزيابي كړای شي. هيله ده چې دا كتاب به زموږ په ټولنه كې له ځوانانو سره د خپل ځان، هېواد او نړۍ په پېژندنه كې مرسته وكړي او دوی به دې ته وهڅوي، چې په خپل ژوند كې د يوه پاك او سپېڅلي ارمان خاوندان اوسي، او د هغې ارمان د لاسته راوړلو له پاره پرله پسې مبارزه وكړي.

۲: غواړم چې د خپلې ټولنې ځوان نسل دې ته ځير كړم، چې دوی هر يو د يو شخصيت لرونكې دي. دوی هر يو بايد خپل شخصيت وپېژني او د هغې په دفاع سره د خپل شخصيت د ودې او بشپړېدو په برخه كې په غور قدمونه پورته كړي.

له دې كبله، چې ډېر خلك د ژوند په هغه مهم وخت كې چې شخصيت جوړېږی او پراختيا مومي، د شخصيت په اړه معلومات نه لري؛ نو په دې توگه د ناخبرۍ په وجه په نااردادي او ناغورۍ خپلو شخصيتونو ته زيان رسوي. زه غواړم، چې په وقايوي توگه دوی دغه مهم اصل ته په پام كې كړم، تر څو له خپلو شخصيتونو څخه په پالنه او دفاع كې ځانونه چمتوكړي.

۳: زه غواړم د هېواد ميندو او پلرونو ته هم د دوی د اولادونو د شخصيت پېژندنې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

سالمې روزنې په برخه کې یو څه ضروري لارښوونې وړاندې کړم. زموږ د ټولنې یوه غټه بدبختي دا ده، چې پلرونه، میندې او ان ښوونکي او روزونکي هم په غور د خپلو بچېانو او زده کوونکیو شخصیتونو ته پاملرنه نه کوي او ډېر یې د ماشومانو شخصیتونه په ناغورۍ او په بې رحمۍ سره وژني. د ساري په توګه دوی ډېر وخت یو لړ منفي جملې لکه (چپ شه!، سپیه!، بې عقله!، کم عقله!، ته کشر یې!، خبرې مه کوه، خره!، لېونیه! او ...) کلمې کاروي. دوی ته د داسې کلمو کارول یوه عامه او دودیزه مسئله برېښي، ولې له بده مرغه د داسې منفي کلموکارول زموږ د بچېانو د روحیې او شخصیت وژنې لامل ګرځي؛ نو غواړم په دې وسیله د کورنیو او زده کړې د مسوولینو پام له دې منفي کولتور سره مجادلې او د یو سالم او مثبت کولتور دودولو ته، چې هغه به د ځوانانو په وده کې ګټور وي را واړوم.

٤: ځوانان خپل لومړني مسوولیتونه تر سالمې روزنې وروسته پېژني، چې همدغه ددوی د شخصیت جوړېدنې لامل کېدلای شي. هیله ده چې دا کتاب به له تاسې ځوانانو سره په دې برخه کې تر وسه مرسته وکړي.

٥: زه غواړم چې زموږ د هېواد ځوانان باید د خپل هېواد او هېوادوالو ګټې او پرمختګ د خپل یو اساسي مسوولیت په توګه وپیژني او د دې لوړو موخو د لاسته راوړلو په برخه کې له یو روښانه پلان او پروګرام سره پر مخ ولاړ شي. ځوان نسل کولای شي چې د یو سالم لوري په غوره کولو سره خپله ټولنه هم په یوه سالم مسیر کې په حرکت راولي او په نتیجه کې یې د یوې روښانه او نېکمرغه راتلونکې پر لور رهبري کړي. هیله مې داده چې دا کتاب به تاسې ته ستاسې مسوولیتونه د خپلې ټولنې او خلکو پر وړاندې لا ښه ځرګند او روښانه کړي. له لوی خدای جل جلاله څخه هیله من یم، چې ستاسې د هڅو او هلوځلو په نتیجه کې به زموږ دغه ځورېدلي او کړېدلي ملت د یو روښانه راتلونکې پر لور چټک ګامونه پورته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - تعليم مهم دي،خو تربيه ترې مهمتره ده !

د ځوانانو پر ژوند او اجتماعي سلوك د جنګونو او مهاجرتونو اثرات:

انسانان په مجموعي توګه، خو ځوانان او کوچنيان په ځانګړې توګه، له محيط څخه زيات متاثره کېږي. ټول ماشومان او ځوانان يو لړ معلومات، خوی، اخلاق، رويه او سلوك په يو نارمل محيط کې په منظمه او ښه توګه زده کوي. هره ټولنه په مجموعي توګه ځان ته اصول، پرنيسپونه او ځانګړي اخلاق لري، چې دغه خصوصيات د هغې ټولنې انسانان، خصوصا ځوان نسل د خپل ژوند په اوږدو کې په تدريجي توګه د ليدو، اورېدو او په مکرره توګه ونډه اخيستلو سره هغه زده کوي. د مثال په توګه، په ماشومتوب کې د ډوډۍ خوړلو اداب، د سلام اچولو اداب، د مشرانو او خپلوانو د قدر او احترام کولو اداب، د مېلمه احترام او درناوی زده کېږي. بيا وروسته په زلميتوب کې د مجلس اداب، د مړي او ژوندي په مراسمو کې ګډون، د ودونو دستورونو او رواجونو پالل او نورې اجتماعي اړيکې زده کېږي.

بالاخره، بيا انسانان په پاخه عمر کې د مرکو، جرګو او روغې جوړې اصول او پرنسيپونه زده کوي. دغه ټول معيارونه، په ټولنه کې دننه او د يو نورمال حالت په جريان کې له مور و پلار او کورنۍ څخه شروع او بيا له کور، کلي او ولس څخه په کارنده او ناکارنده توګه زده کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکی

د شخصیت په اړه

۷ - د شخصیت تعریف:

(شخصیت هغه مقام، ارزښت او احترام دی، چې د ټولنې خلك يې يو چا ته په ټولنه او خپل زړه کې په خپله خوښه، بې له کومې تمې او تمنا ورکوي). یا په بل عبارت شخصیت (د يو شمېر هغه ارزښتونو ټولګه ده، چې په يوه مشخصه ټولنه کې د ټولنې غړيو ته خاص اهمیت لري). شخصیت د خپل ځان درناوی او ځان ته د يو شمېر معيارونو ټاکنه هم ده.

يعنې شخصیت څوك ځانته په خپله نه ورکوي؛ بلکې د ټولنې خلك يې يو چا ته په ټولنه کې ورکوي؛ خو د لاسته راوړلو له پاره يې د شخص هلې ځلې لازمي او ضروري دي. د شخصیت په لاسته راوړلو کې لاندې موضوعات دخيل دي:

۱ – تاسې (هغه شخص) پرې مستقيما کومه ولګه نه لرئ.

۲ – شخصیت د يو شخص د ژوند په اوږدو کې يوه مجموعي لاسته راوړنه ده، نه دا چې د يوې ورځې، يوې مياشتې يا يوه کال محصول.

۳- شخصیت هغه څه نه دی، چې يو څوك يې د ځان په اړه فکر کوي يا يې ارزوي؛ بلکې دا د هغه څه محصول دی، چې نور خلك يې د دې شخص په اړه په کتلوي توګه ارزوي.

٤- شخصیت يو دايمي مقام نه دی؛ بلکې د هرې ورځې له ارزونې سره هغه بدليداى شي.

٥- په ټولنه کې د ټولنې ټول انسانان هره ورځ، هره ګړۍ يو بل ارزوي.

٦- د شخصیت ساتنې له پاره پرله پسې دفاع او وقايه دواړه جدي ضرورت دی.

۸ - شخصیت څوك او څرنګ ټاکې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره ټولنه کې خلک شخصیتونه ارزوي، چې دا ارزونه په دوامداره توګه او په ټولنه کې د مختلفو خلکو له خوا صورت نیسي. دا ارزونه د معمول پر خلاف په داوطلبانه توګه تر سره کېږي او په داسې حال کې چې خلک پر ځان خبر هم نه وي، دغه ارزونې په ناارادي توګه او په داوطلبانه ډول یو له بل سره شریکوي او بالاخره دغه نظریات د ټولنې د خلکو په منځ کې نه یوازې دا چې سره شریکېږي، بلکېددې ارزونو د شریکولو په نتیجه کې یوه عمومي ارزونه ترې منځته راځي او هغه ارزونه بیا د خلکو په منځ کې خپرېږي او په دې توګه د هغه شخص په اړه خلک یوې ټولیزې پایلې ته رسېږي، چې دغې ټولیزې ارزونې ته د هغه سړي شخصیت ویل کېږي. مثلا کله چې یو څوک زموږ له مخې څخه تېرېږي او حتا که په یو مجلس کې د یوه کس په اړه بحث کېږی؛ نو په دې دواړو صورتونو کې کتونکي او د مجلس اورېدونکي د هغه شخص په اړه ښه او یا بد ځانته انځوروي. بیا انسانان په خپلو کې دغه نظریات یو له بل سره بې له دې چې ورته متوجه شي، شریکوی او دغه نظریات په یوه مرموزه، ناارادي او پرله پسې توګه له نورو سره په مختلفو لارو چارو شریکېږي او د دې په پایله کې خلک د هغه شخص په اړه یو ډول قضاوت کوي او دغه قضاوت له نورو سره شریکېږی او په پایله کې یې خلک هغه شخص ته په خپلو زړونو کې یو شخصیت قایل کېږی او د همدې ارزښت له مخې هغه ته په ټولنه کې احترام، قدر او ارزښت ورکوي. چې دغه ارزونه هره ورځ، هر ساعت د هر چا په اړه په ټولنه کې مطرح ده او بې له دې چې څوک خلکو ته په دې اړه کومه لارښوونه وکړی. خلک دا کار په اتوماتیکه توګه ترسره کوي نو ویلای شو، چې د یو چا د شخصیت په اړه پرېکړه، داسې یوه پرېکړه ده، چې هغه د یو شخص نه، بلکې د ټولنې یو ټولیزه ارزیابي ده، هغه د یوې ورځې ارزیابي نه، بلکې د هغه سړي د ژوند د اوږدو، پرله پسې ارزونه ده او بل دا چې په دې ارزونه کې دغه شخص په خپله کوم مستقیم اغېز نه لري ولې په نامستقیم ډول ددې د هرې ورځې کړه وه او راشه درشه ددغې ارزیابۍ یوه برخه جوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دا هم ویلای شو چې شخصیت کوم همېشنی مقام نه، بلکې له بدلون او تحول سره ملګری دی. یو شخص کولای شي چې په یوه اوږده موده کې دډېرو قربانیو او هلوځلو په پایله کې په ټولنه کې یو شخصیت تر لاسه کړي؛ خو بیا د یوه ډېر وړوکي منفي عمل په پایله کې خپل دغه موقعیت او مقام د خلکو په زړونو کې له لاسه ورکړي؛ نو ویلای شو، چې که له یوې خوا د شخصیت لاسته راوړل خورا مشکل کار دی، خو له بلې خوا د شخصیت ساتنه لاتر هغه سخت او مشکل کاردی

۹ - ولې او کله باید په شخصیت وغږېږو ؟

له دې کبله چې شخصیت له ډېر وړکوالي څخه پیلیږي او له همدې وخته انسان له رنګارنګ خطرونو او چېلنجونو سره مخ کېږي؛ نو ضرور ده، چې د شخصیت په اړه هر څومره ژر چې کېدای شي خبرې پیل کړو.

البته له اووه کلنۍ نه کوچنیو ماشومانو ته به مشکله وي، چې د شخصیت په اړه د موضوعاتو په توضیح پوره پوه شي؛ خو له اووه کلنۍ نه وروسته تر ۳۰ کلنۍ پورې ځوانان د دې وړ دي، چې په پرله پسې توګه د شخصیت د اهمیت په اړه او همدا راز د شخصیت پر وړاندې د چېلنجونو او وقایوي تدابیرو په اړه ورسره خبرې وشي؛ خو د هغو ماشومانو د شخصیت ساتنې له پاره چې عمرونه یې تر اووه کلنۍ کم دي دا ډېره مهمه ده، چې د هغوی له مور، پلار، خویندو او وروڼو سره ددې ماشومانو د شخصیت جوړونې، ساتنې او پالنې په اړه خبرې وشي. البته د کورنۍ ټول غړي د یو بل په شخصیت جوړونه او پالنه کې لاس لري، چې حتا دغه رول د غټو بچیانو او د کور د لویانو په اړه هم مهم ګڼل کېږي.

کورنۍ لکه چې د بچیانو د خوراک، جامو او نور ضروریتونو مسوولیت پر غاړه لری، همداراز مسوولیت لري، چې د اولادونو د شخصیت د رشد او تکامل په اړه، د دوی د تعلیم او تربیې په اړه، د دوی د ملګرو د انتخاب په اړه، د دوی د تحصیل او واده په اړه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر وکړي او پلان ولري. نو د شخصیت په اړه خبرې یا له ځوانانو او یا د دوی د کورنۍ له غړیو سره خبرې چې هر څومره ژر تر ژره شروع شي ګټوره ده؛ خو د خبرې کولو اساسي هدف باید دا وي، چې ځوان او د کورنۍ غړي يې په خپله ونډه اخیستلو ته وهڅول شي.

۱۰ - د شخصیت پړاوونه:

د شخصیت په جوړونه کې دغه لاندې پړاونه شامل دي.

الف: د شخصیت پېژندنه

ب : د شخصیت وژنې مخنیوی

ج: د شخصیت جوړېدنه او تکامل

د: شخصیت تثبیتونه

ه: د شخصیت ساتنه

و: د شخصیت د خپرولو لارې چارې

الف: د شخصیت پېژندنه:

څو کاله د مخه مې د شخصیت پېژندنې موضوع په اړه د یو کنفرانس له پاره تیاری نیوه، د موضوع تر څېړنې دمخه له ما سره نظریات یو شان وو؛ خو په دې برخه کې تر ژورې علمي څېړنې وروسته زما په نظریاتو کې د توقع خلاف ستر بدلون راغی، لکه چې نور خلك هم فکر کوي، چې شخصیت تر ځوانۍ وروسته جوړېږي، خو زما په عقیده، شخصیت له درې کلنۍ څخه پیلېږي. د دې اصلي لامل دا دی، چې په دې عمر کې ډېر ماشومان پر خپلو ډکو او تشو میتیازو کنټرول پیدا کوي، چې تر دې دمخه له دې کبله چې دی پر خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان کنټرول نه لري؛ نو د شخصيت په برخه کې هم ادعا نه کوي. ولې کله چې د دوی د ژوند دغه نيمگړې برخه پوره شي؛ نو بيا دوی هر يو د يو ځانگړي شخصيت د لرلو ادعا کوي. دا هغه نظر و، چې له ما سره درې کاله دمخه راپيدا شو؛ خو د ۱۳۸۸ لمريزکال په جدي کې له يوې نوې پېښې سره مخ شوم، چې هغې زما نظر نور هم بدل کړ. زما يوه کوچنۍ لور ده چې (هښانده) نومېږي. (هښانده) په هغه وخت کې پينځه لس مياشتنۍ وه، زه جلال اباد ته د څو شپو له پاره تللای وم. کله چې بېرته په کابل کې کور ته راغلم، هښانده زما د هرکلي له پاره په لارو (دهلېز) کې منتظره وه او په ډېرۍ خوشحالۍ يې زما خواته راوځغاستل. د هغې هيله هم دا وه او لازم هم دا و، چې زه بايد هغه په غېږ کې راپورته کړم؛ خو له دې کبله چې زه تشناب تللو ته په بېړه وم، ما هغه راوانخيسته او د تشناب په لور مې وځغاستل، هښانده په دې کار ډېره خفه شوه او وې ژړل. له تشناب نه وروسته چې ما او مور يې هرڅه خواري وکړه، هغه پخلا نه شوه، تر څو چې په ژړا کې ويده شوه او بيا سبا سهار چې له خوبه راپاڅېده؛ نو راسره پخلا شوه. دې پېښې ماته دا نظر راکړ چې، ماشومان حتا په يو کلنۍ کې هم ځانته يو شخصيت لري، او چې کله د هغو شخصيت ته پاملرنه ونه شي؛ نو هغوی بيا مرور او مايوسه کېږي؛ نو پکار ده چې د ماشومانو شخصيت ته ډېر پام وکړو.

ځينې ماشومان له وړکتوبه ډېر حساس وي او هر ډول کړه وړه د هغه د کورنيو او يا نورو خلکو له خوا چې دده شخصيت ته زيان رسوي، دوي نا ارامه وي. دغه ډول ماشومان ډېر حساس وي او دا ډېره مهمه ده چې مور و پلار او د کورنۍ نور غړي دغه ډول ماشومان تشخيص کړي او له دوی سره د دوی له له غوښتونو سره سم چلند وکړي، او که نه دغه ماشومان به ناهيلي شي او په پرله پسې توگه به خپل شخصيت له لاسه ورکړي. په دې برخه کې غواړم يو مثال راوړم:

زه په امريکې کې د خپل يو دوست زرغون شاه (شينواري) صيب په کور کې مېلمه وم؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېلمه نه بلکې د کور د يو غړي په شان وم، ځکه زموږ په منځ کې د ورورۍ نه هم ښې اړيکې دي. د ماښام ډوډۍ تياره شوه او د اصيل افغاني کولتور سره سم د شينواري صيب په (سالون) کې دسترخوان اوار او د کورنۍ ټول غړي، نر او ښځې سره يو ځای ډوډۍ ته کېناستو. د شينواري صيب د کور دغه ځانګړنه زما ډېره خوښېده.

ډوډۍ ته ناست وو، چې د شينواري صيب يوې څلور کلنې لور ملالۍ جانې غلې پلار ته څه وويل. پلار يې پرې غوسه شو او څه ناخواله يې ورته وويله؛ خو ما وانه ورېده. ملالۍ سمدلاسه ډوډۍ بس کړه او غلې پر خپل ځای کېناسته، نور يې هېڅ ونه ويل. څه شېبه وروسته چې زموږ ورته پام شو، هغې ډوډۍ نه خوړه او غلې ناسته وه. زه د يو ډاکټر په صفت دې پېښې ته لا زيات ځير شوم. له هر اړخيزې ارزونې وروسته دې پايلې ته ورسېدم، چې ملالۍ خپل ځان ته په شخصيت قايله ده. رښتيا هم چې د ملالۍ ټول کړه وړه ځانګړي دي او په کوچنيوالي کې دومره پوهه، درنده او مينه ناکه ده، چې د يوه غټ انسان ځای نيولای شي. ملالۍ په خپل دې عمل خپل پلار ته دوه شيان څرګند کړل.

لومړی يې خپل پلار ته وښوده چې زه يوه شخصيت لرونکې نجلۍ يم. تا ولې زه تهديد کړم، زه بايد تا د دې کاکا مخکې نه وای رټلې. او ورته يې وښوده چې ستا دې کړو زما شخصيت ته زيان ورسوه. زما شخصيت مه زيانمنوه. دويم دا چې ملالۍ د دود خلاف د نورو ماشومانو په څېر نه وژړل او نه له دسترخوان نه پاڅېده، او نه هم بيا د چا په پخلا کېدو پخلا شوه. په دې کې هم هغې خپل شخصيت تثبيت کړ. هغې دا وښودل چې زه دومره عادي نجلۍ نه يم چې يا وژاړم او يا د دسترخوان نه پاڅېږم. زه کولای شم چې دا خپګان او غوسه په ښه او سالمه توګه وزغمم او د خپلې مرورتيا په وجه يې دا هم وښوده، چې زما خپګان ددې سطحې څخه چې په څو خوږو خبرو له هغې نه تېره شم، ډېر او لوړ دی.

زه د ملالۍ جانې دې ژورې ارزيابۍ، مودبانه غبرګون او باثباته دريځ ته هک حيران شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته بيا ما دا موضوع له شينواري صيب سره شريکه کړه او ورته مې وويل چې: شنواري صيب! ستا دا لور ځانګړی کرکټر او شخصيت لري. ته بايد د هغې سره دهغې له غوښتنو سره سم چلند وکړې، او نور يې بايد شخصيت ته زيان ونه رسوې.

د ملالۍ په څېر زيات ماشومان زموږ او ستاسې په کور کلي او ماحول کې شته، چې د هغوي د ځانګړي شخصيت پېژندنه، ورته احترام او ور سره مناسب سلوك کول به نه يوازې د دوی د شخصيت له پرمختګ سره لا مرسته وکړي؛ بلکې دوی به ډېر ژر د کورنۍ له پاره د سترو وياړونو سبب شي. غواړم په دې اړه د مور، پلار، وروڼو او خويندو ځانګړې پاملرنه دې ټکې ته راواړوم، چې د خپلو ماشومانو د شخصيت په پېژندنه او له دوی سره په مناسبې رويې کې له پوره پاملرنې او احتياطه کار واخلي. کله چې مو درك کړه، چې ستاسې ماشوم ځانګړی شخصيت لري، هغه ته ناز ورکړئ او د نورو ملګرو، دوستانو او کورنۍ د غړيو په منځ کې د هغه د شخصيت په اړه مثبتې او ښې خبرې وکړئ. دغه ډول چلند دا ماشومان تر بلې هرې رويې زيات د لاښه شخصيت څڅه برخمن کوي او که ستاسې ځينې ماشومان د کمزوري شخصيت او کرکټر لرونکې هم وي؛ نو دوی تر بل هر چا لا زياتې پاملرنې ته اړتيا لري؛ تر څو دوی په پرله پسې توګه ځانونه با ارزښته او مهم وګڼي.

ب: د شخصيت وژنې مخنيوی:

زموږ په کور، کلي او ښوونځي کې دا دود دی، چې ماشومان د بېلابېلو معاذيرو له کبله چې کله کومه نيمګړتيا ولري؛ نو بيا د هغې کورنۍ، ملګري او ټولګيوال ترې د هغه ماشوم د تهديد او ځورونې له پاره کار اخلي، ځينې داسې ناروغۍ، معيوبيتونه او نيمګړتياوې شته، چې لري کول او يا يې له منځه وړل د هغه ماشوم او کله کله د نورو انسانانو له قدرت څخه هم لوړ وي؛ نو په کار ده چې دا ډول نيمګړتياوې د هغه ماشوم کمزوري او يا بې کفايتي ونه ګڼل شي. د بېلګې په توګه ځينې ماشومان چې کاڼه يا ړانده وي، يا يې لاس شوټ وي، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېښه ګوډ وي او یا هم له ذهني پلوه وروسته پاتې وي. لومړی خو خپل پلار، مور، خوېندې، وروڼه، ملګري او ټولګیوال ورته د هغې پیغور ورکوي، ډېر یې په هماغه بد نوم لکه ګونګی، شوټی، ګوډی، غبي، لېونی، ګړنګن اوپه نورو ناوړه نومونو یادوي، چې د زیات تکرار له کبله یي هغه ماشوم هم ځان بې عقله، ناپوهه او د خدای په قهر اخته محسوسوي او نور د هېڅ ډول شخصیت ادعا هم نه کوي. کله کله دغه موضوعات د دې سبب هم شي، چې بیا دغه ماشوم ځینې غیر نورمال او خرابو کارونو ته لاس اچوي او په دې توګه خپل شخصیت نور هم تخریب، تحقیر او توهین کړي. په دې برخه کې دوه بېلګې د ذکر وړ بولم:

زه یو وخت په کوچنیوالي کې لویدلی وم او د پوزې هډوکی مې مات شوی و؛ نو د پوزې پرله پسې میکروب مې پیدا کړ. په دې وجه زه په کورنۍ کې همېشه له تهدید او تحقیر سره مخ وم. ټولو به راته ګړنګن، خیرن او بې عقل وایه. دا توهین دومره زیات شو، چې نور یې پر ما د توهین کوم اغېز هم نه کاوه او د دې پرله پسې توهین له وجې مې ځان په خپلو همزولو کې عاجز او نیمګړی محسوساوه؛ نو اکثره به په لوبو کې هم له هلکانو سره نه شامېلېدم، زه دې کار لا نور هم ځورولم.

دا چې ما دا ډول ناروغي درلوده او زه نه پوهېدم، چې دا یوه طبي ناروغي ده او درملنه لري، او زما کورنی په دې نه پوهېده، چې ډاکټر ته مې یوسي. سره له دې، چې زه به څو څو ځلې د نورو ناروغیو له پاره د کورنۍ له خوا ډاکټر ته وړل کېدم، خو د هغه وخت ډاکټران هم دومره پوه نه وو، چې زما دغه ستونزه یې تشخیص کړې وای؛ نو ایا دا زما ګناه وه که زما د کورنۍ او که زما د ډاکټر؟ خو په هرحال په ۳۵ کلنۍ کې چې کله زه امریکا ته لاړم، زما دا تکلیف بیا هلته تشخیص او د عملیات له لارې یې درملنه وشوه؛ نو اوس چې زه ګورم، ماته هغه ورځې را یادېږي، چې همېشه به د کورنۍ د غړیو، همزولو، ملګرو او ټولګیوالو په منځ کې د داسې یوې ناروغۍ له کبله چې تشخیص او تداوي یې نه زما په قدرت کې وه، نه زما د کورنۍ او حتا چې زما ډاکټران هم په دې برخه کې نیمګړي وو، زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تهدیدېدم؛ نو ولې زه باید د هغه څه په وجه توهین او تحقیر شوی وای، چې کنټرول یې زما په اختیار کې نه و؟

زه د خپلې دغې ترخې تجربې شریکول ددې له پاره اړین ګڼم، ښایي همدا اوس ستاسې شاوخوا یو شمېر داسې کسان وي، چې د بېلابېلو عواملو له کبله داسې نیمګړتیاوې ولري؛ نو له تاسې نه په کلکه غوښتنه کوم، چې نه یوازې دغه راز ماشومانو ته په سپکه سترګه مه ګورئ، بلکې نورو ته هم سپارښتنه وکړئ، چې له دغه راز تحقیر او توهین څخه لاس واخلي. له بلې خوا دا به ستاسې د شخصیت لوړوالی وښیي، چې کله ناکله دغه ډول ماشومانو ته ځانګړې مینه ورکړئ او ورپې پوهوئ، چې د دوی دغه جسمي یا ذهني تکلیف د دوی جرم نه؛ بلکې دا د الله جل جلاله له خوا ټاکل شوې ورکړه ده او که علاج ولري؛ نو لطفا هغه او یا د هغه کورنۍ ته د هغې د درملنې په برخه کې لارښوونه او مرسته وکړئ. او هم ورته ته توصیه وکړئ چې دوی باید د دې په وجه خپل ځان په روحي توګه نارام نه کړي. که ستاسې پر وړاندې چا له داسې ماشومانو سره ناوړه چلند وکړ په نرمۍ سره هغوی ته توصیه وکړئ چې له دا ډول چلند څخه لاس واخلي.

یوه بله حادثه، چې ویل یې هم راته ښه نه ښکاري؛ ځکه چې دا زما د یوه ښه ملګري یو راز دی، غواړم له تاسې سره شریک کړم. خو زه د خپل دغه ملګري فرضي نوم (احمد) یادوم. دا کیسه ځکه له تاسې سره شریکوم، چې دغه ناروغي د احمد په څېر په نورو افغانانو کې هم خورا زیاته ده او په زرګونو نور کسان هم له همدې تکلیف څخه په جسمي او روحي توګه دردېدلي او دردېږي. زما هیله داده، چې په دې وسیله او ستاسې په مرسته د خپلې ټولنې دغه یو بل منفي اړخ هم سم کړو او ددې ناوړه دود د سمون له لارې د خپلې ټولنې په منورتیا او سلامتیا کې اغېزمنه ونډه واخلو.

انسانان د بېلابېلو خوراکي موادو د هضم لپاره ځانګړي انزایمونه لري. انزایمونه له ډېرو نورو دندو سره سره، د خوړو په هضمولو کې هم مرسته کوي. د هر انسان په معده کې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

انزایم وي، چې د لکتیز **Lactase** په نوم یادېږي. د دې انزایم دنده دا ده چې شیدې هضم او پر نورو ګټورو موادو يې بدلوي. یو شمېر داسې انسانان شته، چې د هغوی په معده کې بیا دغه لکتیز انزایم نه وي، چې دې حالت ته د لکتیزنشتوالی یا **(Lactase deficiency)** وايي.

ددې انزایم نشتوالی ددې سبب کېږي، چې شیدې په ناهضمه توګه له معدې نه کولمو ته داخلېږي او بیا هلته د یو شمېر مکروبونو له پاره د یو ښې غذا په توګه کار ورکوي. په نتیجه کې یي د کولمو ځینې بکتریاګانې بیا دغه شیدې په یو څه نورو داسې موادو بدلوي، چې هغې سره د سرې په کولمو کې زیات باد جمع کېږي. دغه ناروغي په افغانانو کې ډېر معمول او همداراز په یو زیات شمېر اسیایانو (د اسیا لویې وچې اوسېدونکو) کې وجود لري. هغه انسانان، چې د دې انزایم له کمښت سره مخ وي؛ نو هغوی چې کله شیدې، مستې او نور د شیدو محصولات لکه پنیر او نور وخوري، نو لږ ساعت وروسته يې بیا په ګېډه کې باد جمع شي او دا کسان نه شي کولای چې د خپلو ګېډو باد ښه کنټرول کړای شي او اکثرا د دوی له ګېډو څخه باد په نااردي توګه خارجېږي او د دې کسانو د ګېډې باد هم ډېر بد بویه وي، چې نږدې کسان خورا زیات په تکلیفوي. دا حالت اکثرا د دوی د شرم او بدنامۍ سبب کېږي. د دې ناروغۍ تشخیص تر اوسه هم په افغانستان کې نه کېږي او له دې کبله یو زیات شمېر کسان، چې دا ناروغي لري په ټولنه کې د (تیزن) او یا (پسکن) په نوم یادېږي او له دې کبله له ډېر شرم او خجالت سره مخ وي. ځینې کسان داسې هم شته، چې د همدې پېښې له کبله د ورکړل شویو پیغورونو له لاسه يې وطن پرېیښی او ځینې يې لا ځانوژنې ته هم اړ شوي دي.

زه چې پوهنتون کې وم زما یو ټولګیوال چې (احمد) نومېده، هم دا ناروغي درلوده. دې ته ورته زما یو شمېر خپلوانو او زموږ په کلي کې څو نورو کسانو هم دا ستونزه درلوده؛ خو هېچا ته پته نه وه، چې د دې اصلي لامل د هغه انزایم نشتوالی دی. احمد به اکثره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرو په منځ کې له دې امله له تهدید او تحقیر سره مخ و؛ خو کله چې احمد هم امریکې ته راغی، دلته یې ددې ناروغۍ تشخیص وشو او دا څرګنده شوه چې احمد د لکتیز انزایم نه لري او په دې وجه شیدې او د شیدو محصولات نه شي هضمولای. دې تشخیص د احمد په ژوند کې ډېر مثبت بدلونونه راوستل. احمد نن په امریکا کې یو لوی ډاکټر او د یو خوشحاله ژوند خاوند دی.

د لکتیز د انزایم د کمښت د ناروغۍ تداوي درې شیان دي:

۱. په امریکا کې یو ډول شیدې جوړوي، چې دغه انزایم په کې ورزیاتوي، نو دغه کسان کولای شي چې له هغو شیدو نه ګټه واخلي. دې شیدو ته لکتیز لرونکې شیدې وایي.

۲. د لکتیز انزایم د ګولیو په توګه هم خرڅېږي، چې د شیدو او د هغې د محصولاتو د کارولو پر مهال ترې د ګټې د بادو د مخنیوي په برخه کې ګټه اخیستل کېږي. یعنې هغه کسان، چې د لکتیز انزایم ونه لري، د شېدو او مستو د خوړولو په صورت کې له دې ګولیو نه یوه - دوه ګولۍ خوري؛ نو بیا دوی کولای شي چې عادي شیدې او مستې هم وخوري او بله کوم تکلیفه هغه هظم کړي.

۳. دا کسان باید د شیدو او د هغې له محصولاتو لکه (مستې، پنیر، کوچ او شومړو) د استعمال څخه ډډه کوړي. چې دا طریقه په افغانستان او نورو وروسته پاتې هېوادونو کې چې دغه ډول درملنه او یا دغه ډول ځانګړې شیدې نه شته ، ددې مشکل د حل یوازینۍ لار ده.

که تاسې په ټولنه کې داسې څوک پېژنئ، چې ددې ناروغۍ له کبله نه شي کولای چې د خپلې ګیډې باد کنټرول کړي، لطفا هغه ته توصیه وکړئ، چې د خپلې درملنې له پاره له کوم تکړه ډاکټر سره خبرې وکړي. یا دې دشیدو او د هغې د محصولاتو نه پرهیز وکړي او یا دې ځان ته دغه ګولۍ له خارج نه راوغواړي. دا به د هغوی د دغه شرمېدونکې ناروغۍ مخنیوی وکړي او بیا به هغوی په ټولنه کې له تهدید او تحقیر سره نه مخ کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې دوو بېلګو څخه دا جوتېږي، چې يو شمېر زيات داسې حالات شته، چې د هغې تشخيص او کنټرول څه اسان کار نه وي، نو نه بايد چې دغه ډول ناروغي او ستونزې د يو شخص د کرکټر د کمزورۍ او يا د هغې د نيمګړتيا نښه وګڼل شي.

باور وکړئ، چې زه د پوزې د ناروغۍ په وجه او احمد د لکتيز انزايم د کمښت له کبله دومره له ټولنيز تحقير او سپکاوي سره مخ وو، چې زموږ پر شخصيتونو او کرکټرونو يې ډېر منفي اغېز اچولای و. په ټولنه کې داسې زياتې پېښې شته، چې درملنه يې د يو سړي او يا د هغه د کورنۍ له توانه بهر کار وي، نو دغه ډول ماشومانو او ځوانانو ته بايد د حقارت په نظر ونه کتل شي؛ بلکې دا زموږ د ټولنې نيمګړتياوې دي، چې د دا ډول ناروغيو تشخيص او تداوي نه شو کولای، چې د هغه شخص د تهديد او تحقير سبب نه کېږي. که موږ نه شو کولای، چې ټولې طبي نيمګړتياوې حل کړو؛ نو دا خو کولای شو، چې خلک په دې وپوهوو، چې د دا ډول ناروغيو په وجه ماشومان تهديد او توهين نه کړي. زما هيله له ځوانانو نه داده، چې له دې منفي عادت سره مجادله پيل او هغه په خپلو ورځنيو کړو وړو کې شامله کړي.

د بېلګې په توګه که ستاسې کوم ملګری د ګېډې نفخ او باد ولري او هغه نشي کنترولولای، لطفا په ډېرې خواخوږۍ (غير قضاوتي لاره) هغه ته ددې کتاب د توصيې له مخې مشوره ورکړئ، چې يو څو ورځې شيدې او د شيدو محصولات بند کړي، چې تکليف يې ښه کېږي او که نه؟ که ښه شو، نو تشخيص يې واضح دی چې هغه شخص دغه انزايم (لکتيز) نه لري، نو بايد همېش له شيدو او د هغې له محصولاتو نه پرهېز وکړي. ددي د ويلو يوه ښه طريقه به داوي چې کله هغه کس په مجلس کې حاظر وي، نو تاسې په دی کتاب د تبصرې په ترڅ کی دا خبره را ياده کړې، او مثال ورکړې، چې زما يو ملګرې (سيداجان) داسي يو تکليف درلوده، او ددي کتاب د لارښوونې په نتيجه کې هغه خپل دا مشکل تشخيص او حل کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج: د شخصيت جوړېدنه او تکامل:

د ځوانانو په ژوند کې تر ټولو مهم او اساسي اصل دا دی، چې یو ځل یو ځوان خپل ځان، خپل شخصيت او موقف په ټولنه کې وپېژني او د هغه ځانګړي موقف د ساتلو او لوړولو په لاره کې لازمو کړو وړو باندې پوه شي.

تر ټولو لومړی دا خبره مهمه ده، چې موږ باید خپلو بچېو ته د ځانونو په اړه د ځه ویلو لپاره داسې یو څه ولرو. یعنې دا چې موږ باید په خپل ژوند کې څه لاسته راوړنې ولرو، چې هغه په افتخار خپلو بچېو ته وویلای شو او زموږ بچې پرې افتخار وکړای شي. دا د ژوند او د کورنۍ د پرله پسې ترغيب له پاره یو ځانګړی اصل دی.

زه ټولو هغو کسانو ته چې په خپل چاپېریال کې د ځينو داسې ځانګړتیاوو لرونکي وي، چې پرې ویاړ کولای شي، په کلکه ددې توصيه کوم، چې خپل دغه عالي ځانګړتیاوې په ډېر ویاړ سره له خپلو بچېو او ځوانانو سره شریکې کړي. د بېلګې په توګه که تاسې یو دیني، علمي، کورنۍ یئ! او یا مو د خپل وطن او خلکو له پاره ځانګړي خدمتونه کړي وي، په ډېر ویاړ او مناسبه توګه دغه د خپلو بچېو پر وړاندې داسې ور وپېژنئ.

زه پر خپلې کورنۍ ویاړم، زموږ مشران داسې پاک، پوه او د ټولنې خدمتګاران وو. زما پلار، نیکه همېشه د خپلو خلکو درناوی کړی، خلک موږ ته په درنه سترګه ګوري. بچېانو! موږ ته دا ټولنه په خاص نظر ګوري، حتا ځيني کارونه چې د نورو خلکو بچېان یې کوي، تاسي سره ښه نه ښکاري. تاسې باید ډېر احتیاط وکړئ. زموږ کورنۍ داسې ده لکه (سپینې جامې) پر سپینو جامو داغ له ورایه ښکاري.

ستونزه دا ده، چې اکثره خلک فکر کوي، چې د دوی د کورنۍ ځوانان په ټولو شیانو پوهېږي، ولې دا اکثرا واقعیت نه لري. زه غواړم دلته تاسې ته یوه بېلګه راوړم. د (۲۰۰۱) ز کال په منځ کې د سپتمبر د پیښې نه څو میاشتې دمخه زه د جناب حامد کرزي صیب د ورور ښاغلي قیوم کرزي په کور کې مېلمه وم، د مازیګر په وخت کې راته څه داسې وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

برابر شو، چې د ښاغلي قیوم کرزي له یوې ځوانې لور سره، چې یوه ډېره مؤدبه او هوښیاره جلۍ وه، او زما یې ډېر قدر او عزت وکړ، څو دقیقې په مجلس او خبرو اخته شوم. ما هغې ته وویل چې (ته په یوې مهمې کورنۍ پورې اړه لرې، ستاسې نیکه په افغانستان کې غټ او مهم سړی و). دا نجلۍ حیرانه شوه او دا ځکه چې هغه په امرېکې کې پیدا شوې وه، مور یې سره له دې چې ډېره شریفه ښځه ده، اما بیا هم یوه امریکایي ښځه وه، چې پلار یې (قیوم کرزي) به هم ښاي چې یا ددې وخت نه درلود او یا یې دغه موضوع خودستایي ګڼله او نه یې غوښتل چې خپلې لور ته خودستایي وکړي، نو ورته یې څه نه و ویلي.

خو کله چې ما دې نجلۍ ته ددې موضوعاتو په اړه خبرې وکړې؛ دې خبرو په هغې خاص اثر کړی و، نو څو ورځې وروسته یې مور راته وویل، چې (ډاکتره! ستا د خبرو په وجه خو زما د لور په رویه او روش کې ډېر مثبت بدلون راغلی دی. ستا خبرو پرې ډېر ښه اثر کړی دی، هغه اوس ځان ډېر باغروره او باشخصیته او مهمه ګڼي. زه له تاسې څخه مننه کوم، چې له دې سره مو دا خبرې شریکې کړي دي.)

تصادف داسې وشو، چې څو میاشتې وروسته د سپتمبر پېښه وشوه او بیا ددې تره (حامد کرزي) رئیس جمهور شو. دې خبرې لا زیات زما د خبرې پخلی وکړ او هغې نجلۍ باندې یې ډېر زیات اثر کړی و. نو له دې مثال څخه داسې ښکاري چې دا یو ضرورت دی، چې پلرونه او میندې باید خپلو بچیو ته د خپل ځان، خپل ټولنیز موقف او خپلو خدمتونو او لاسته راوړنو په اړه خبرې وکړي. پدی اړه، دوستان او نور خپلوان په ښه توګه کولاې شي چې دا موضوع د یوه او بل ملګری بچوته ووایې. نو پدی اړوند هر څوک د خپل ملګرې او خپلوانو د بچو په اړه ځانګړې مسؤلیتونه لرې، چې هغه باید په ښه او درسته توګه ترسره کړې.

خپلو بچیانو ته په زغرده ووایئ، چې کوم شیان دي، چې د دوی د شخصیت .او ددوی له کورنۍ سره ښه ښایي، او کوم شیان دي، چې هغه له دوی سره ښه نه ښایي او دا هم ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووايئ، چې خلك ولې كورنيو ته ارزښت وركوي. يعنې ښي كورنۍ په ټولنه كې د چېنار مثال لري، چې له لرې ښكاري او هرڅوك يې ګوري، ډېر هغه عادي كارونه چې نور خلك او د هغوی بچې يې كوي، ولې خلك ورته دومره بد نه واي، خو د ښو او نوم لرونكيو كورنيو ځوانانو ته خلك ډېر متوجه وي او د هغوی ډېرو وړو غلطيو ته هم بيا خلك بد وايي، ځكه چې عوام خلك د ښو كورنيو ځوانانو نه نسبت نورخلكو ته اوچت او ښه توقعات لري.

په دې كې شك نشته چې په شرقي كولتور كې د خپل ځان او خپلې كورنۍ صفت كول معمول نه دي، ليكن دا زموږ د كولتور هغه برخه ده چې بايد بدله شي، خصوصا، چې د بدلون څخه يې مطلب ځانښودنه نه؛ بلكې د بچېو سالمه روزنه وي، نو دا بالكل يو ښه او پر ځای كار دی، چې موږ خپلو بچېو ته د خپلې كورنۍ، د شخصيت، اهليت او نورو ښو ټكو په اړه خبرې وكړو. يو ځل چې يو ځوان خپل ځان وپېژانده او خپل ټولنيز موقف يې په ټولنه كې وپېژانده؛ نو بيا هغوی د ټول عمر له پاره خپل ټول تصميمونه او كړه وړه د همدې پېژندنې له لارې برابرولای شي، او دا كار بيا ددوي په شخصيت كې ډېر مؤثر ثابتيږي.

د. د شخصيت تثبيتول:

ځان پېژندنه د انسان په ژوند كې تر ټولو مهمه اوارزښناكه مسئله ده.

لكه چې په اسلام كې هم لومړی ځان پېژندل دي، بيا خدای جل جلاله او وريسې نورموجودات، كه يوڅوك ځان ونه پېژني هغه حتی خدای جل جلاله هم نه شي پېژندی.

هو، همدا وجه ده چې لېونيان او معذور خلك د خدايي احكامو له سرته رسولو څخه هم معاف دي. ددې خبرې اصلي مطلب دادی چې هرانسان مكلفيت لري، چې د خپل ځان او چاپيريال په برخه كې بشپړ معلومات ولري. خپل ځان، ځای او خپل موقف د نورو مخلوقاتو او انسانانو په منځ كی تشخيص او تثبيت كړي. هرانسان په خپلې كورنۍ، ټولنه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړۍ کې ځانګړی ځای لري او د همدې ځانګړي موقعيت پېژندنه او درک انسان د نورو په وړاندې د مسووليتونو په تشخيص او د دندو په سرته رسولومکلفوي. د بېلګې په ډول که تاسې ځان د يوه ماشوم په موقف کې وينئ نو بيا تاسې ته د ماشوم په توګه ځانګړي مسووليتونه او دندې در په غاړه کېږي، او د جلا حقوقو لرونکې کېږي. که تاسې خپل ځان د متعلم په موقف کې انګېرئ، نو بيا تاسې ځانګړي مسووليتونه، دندې او حقوق لرئ. اوکه تاسې په خپله کورنۍ کې د پلار، مور او يا ورور په موقف کې اوسئ، نو دا موقف بيا تاسې ته ځانګړي مسووليتونه او دندې درپه برخه کوي. همدا راز په ټولنه کې د يوه عادي وګړي موقف، دندې او مسووليتونه تر يوه مشر او يوه چارواکې توپير لري. د بېلګې په ډول د ټولنې د يو عادي غړي له پاره به دا بس وي، چې په خپله ربنتينی او خدمتګار وي. ولې يوازې د همدې ځانګړنو لرل بيا د يوه ولسمشر له پاره بسنه نه کوي. ځکه د ولسمشر ټولنيز دريځ، او ټولنيز مسووليتونه دا غوښتنه کوي، چې دې بايد دده تر لاس لاندو ټولو مامورينو او وګړو د پاکنفسۍ او صادقانه خدمت کولو د څارنې مسووليت هم تر سره کړي. دا د هر وګړي لومړنۍ او تر ټولو مهم مسووليت دی، چې خپل موقف په خپله کورنۍ او ټولنه کې وپېژني.

ددې تر څنګ بله مهمه مسئله د هرځانګړي مو قف دندې، مسووليتونه او صلاحيتونه دي، چې په هغوی پوهېدل هر چاته اړين او لازمي دي. ددې دندو اومسووليتونو څرګند تشخيص، د هغوی مسئوولانه سرته رسول او ددغه هر موقف له ځانګړيو وړتياوو سالمه ګټه اخيستنه، سړی د کورنۍ او ټولنې په وړاندې د يو څرګند، اغېزمن او مسوول غړي په توګه مکلفوي. که پام وکړئ د ډېرو کورنيو او په ټولنه کې د ډېرو ستونزو اساسي عوامل له همدې برخې څخه سرچېنه اخلي. د بېلګې په ډول که يو پلار په خپله کورنۍ کې خپل موقف نه پېژني او په ده پورې اړوند مسووليتونه او دندې نه تر سره کوي، هغه د خپلې کورنۍ له پاره يو اغېزمن پلار نه شي ګرځېدای. دا ددې سبب کېږي چې د هغه دکورنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

غړي هم بې بندوباره تربیه شي، او بلاخره ددوئ د نامسوولیتی په پایله کې د هغې کورنۍ او حتی ټولنه له ستونزو سره مخ کېږي.

د پام وړخبره داده، چې د انسان موقف په کورنۍ او ټولنه کې په پرله پسې توګه د بدلون په حال کې دی، او باید هرڅوک د خپل موقف د پېژندنې په برخه کې په پرله پسې او ځرګنده توګه پاملرنه وکړي. د خپل هر موقف له مسوولیتونو، دندو او وړتیاوو نه په بشپړه توګه خبر او د هغې په عملي کولوکې له پوره پاملرنې ځخه کار واخلي.

دا هم د یادولو وړ ده، چې یو انسان ښایي یو وخت په ټولنه کې بېلابېل ځو موقفونه ولري. د بېلګې په ډول تاسې په یو وخت کې چې متعلم او یا محصل یئ د یو چا زوی، لور، د بل چا ورور، خوراو د خپلې ټولنې یوځوان غړی هم یئ! چې په همدغه مهال په کورنۍ او ټولنه کې ددې بېلابېلو موقفونو درلودل د خلکو له پاره یوه کړکېچنه مسئله ګرځي. او دوئ ددې مختلفو موقفونو له پاره لازمي بېلابېل نقشونو اداکولو په برخه کې توازن ساتل او یا ددې بېلابېلو نقشونو په منځ کې د عمده نقش تشخیصول له ستونزو سره مخ کوي. دا مسئله ددې باعث کېږي، چې دغه کس خپل اساسي نقش په اغېزمنه توګه ترسره نه کړای شي، او دا بیا دهغه په ژوند کې ځانګړې ستونزې رامنځ ته کوي.

د بېلګې په ډول د یو متعلم او محصل په توګه به ستاسې تر ټولو مهم او ارزښتناکه نقش دا وي، چې خپلې دندې دیو زده کوونکي او محصل په تو ګه په کلکه پام کې ونیسئ او پرېنږدئ، چې ځینې نورې غوښتنې مو د اصلي دندو مخه ونیسي. په داسې حال کې چې په زده کړه بوخت یئ، اوس ځوانان شوي یئ، چې دا بیا تاسې یو لړ نورو خواوو ته هڅوي، چې همدا مسایل د ډېرو ځوانانو له پاره ددوئ د ټولنیز دریځ درک کول او ددوئ د ژوند د لومړنیو مسولیتوونو په ټاکنه کې ستونزې رامنځ ته کوي.

کله چې زه د یوولسم او دولسم ټولګي زده کوونکی وم، زما ډېر ټولګیوال او همزولی وو، چې د ژوند ددې مرحلې په یو شمېر فرعي مسایلو، لکه ساعت تېریو، د شپې مجلسونو، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلکانو او جنکېانو سره په يارانه او ساعت تېريو کې لګيا شول او دا د دې لامل شو، چې ډېرو حتی تردولسم ټولګي پورې زده کړې هم بشپړې نه کړې. يا داچې په علمي برخه کې ورسره دا ځواک نه و، چې د پوهنتون په ازموينو کې بريالي او له لوړو زده کړو څخه برخمن شي او يا دا چې تعليم نور د دوئ له پاره لومړيتوب نه درلود. متاسفانه نن ورځ د هغوی زيات په پرله پسې توګه ستونزمن ژوند لري او که همدا اوس هغوی تاسې زما تر خوا ودروئ نو هغوی به زما د پلار په شان زاړه ښکاره شي. يعنې دا چې دوئ نه يوازې د علم څخه محروم پاتې شول، بلکې د همدې نا علمی په وجه ددوی اقتصادي، او ټولنيز حالات هم خراب شول، او دا ددې سبب شو، چې ددوی روغتيايي حالت او سلامتيا هم صدمې ومومي، او له دې کبله دوی ډېر زاړه ښکاري.

برعکس ما چې د خپلې کورنۍ په ملاتړ او د خپلې ځانګړې مينې له برکته خپل مسووليتونه درک کړي وو او ددې مسووليتونو په ترڅ کې مې تعليم د جدي مسووليت په توګه غوره کړی و، نو زه په دې وتوانېدم، چې خپلې لوړې زده کړې بشپړې کړم، يوه تکړه ډاکټر او د يو ښاېسته او هوسا ژوند خاوند شم، خو کله چې امريکا ته ولاړم، زه په دې ونه توانيدم، چې د خپل ژوند لومړيتوبونه ښه تشخيص او خپل وظايف په سمه توګه ترسره کړم. ددې پر ځای چې ما خپلومسلکې زده کړو ته جدي پاملرنه کړې وای، د سياسي موضوعاتو او په افغانسان کې د ملي سياسي مبارزې ضرورت مې جدي وباله او دا ددې لامل شو چې له خپل مسلک څخه لرې شوم ، چې په پايله کې له يو لړ ښو امکاناتو څخه بې برخې شوم. دې محرومتيا بيا زما سياسي فعاليتونو ته هم زيات زيان ور واړاوه اوهم يې زما په شخصي او کورني ژوندکې ډېرې ستونزې راولاړې کړې.

د خپل ژوند ددغې ترخې تجربې له مخې غواړم، چې تاسې ځوانانو ته جدي توصيه وکړم، چې ځان وپېژندنه، خپل ټولنيز موقعيت او موقف درک کول او د ژوند د هر ځانګړي موقف له مهمو او لومړنيو غوښتنو څخه ځان خبرول او هغې ته په جدي توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاملرنه د ژوند یو مهم او اړین اصل دی. سره له دې چې زموږ په ټولنه کې ددغه ډول ټولنیزو ستونزو په برخه کې کومې موثرې همکارۍ اوتوصیه کوونکې مرجع شتون نه لري، خو بیاهم تاسې کولای شئ چې په دې برخه کې د نوروملګرو، دوستانو په تېره بیا د هغوخلکوله مشوروځخه ګټه واخلئ، چې په خپل ژوندکې د یوه کامیاب او سرلوړي موقف لرونکې دي. داسې کسان کولای شي، چې تاسې ته د یو ښه لارښود حیثیت ولري.
له بلې خوا د ځان پېژندنې موخه داده، چې د ټولنې هرغړی خپل ځان ته دیوځانګړي کرکټر غوښتونکی وي او یا دی د یو ځانګړي کرکټر لرونکې کورنۍ پورې اړه لري. دا ددې غوښتنه کوي، چې دغه شخص باید لومړی خپل ځان درک کړي او د خپل ځانګړي ټولنیز شخصیت او موقف له مخې په ورځنیو چاروکې ځانګړې ونډه واخلي او په دې برخه کې ځانګړی نقش پرځای کړي، چې د دوئ دغه رول او شخصیت په ټولنه کې یو لږځانګړتیاوې او محدویتونه ولري، یعنې هرڅومره چې یو څوک خپل ټولنیز موقف او شخصیت په ټولنه کې په روښانه توګه څرګند کړای شي، په هماغه کچه کولای شي، چې د ژوند په ورځنیو چاروکې هم ځینې کارونه یا د ځان له پاره مناسب او یا نامناسب وبولي.
او پدې توګه په څرګند ډول د هغو چارو او چلند مخه ونیسي چې د هغه له شخصیت سره په ټکرکې وي. که تاسې غواړئ چې په خپله ټولنه کې د یوسالم او وړ شخصیت په توګه تبارز وکړئ، نو ستاسې دغه هوډ تاسې ته ځانګړی شخصیت در په برخه کوي، چې د هغې ساتل بیا یو لږ قرباني غواړي.
د بېلګې په توګه، تاسې باید درواغ ونه وایئ، غلا ونه کړئ او له یو لږ نورو منفي کړنو څخه ځانونه هر وخت لرې وساتئ، او په وړاندې یې باید د نورو خدمت اوملاتړ ته متې را بډوهئ. د مثال په ډول زه د ښوونځي او پوهنځي له دورې څخه یو سیاسي او ټولنه کې پېژندل شوي سړي وم، نو په همدې وجه یو شمېر هغه کارونه چې زما نورو ملګرو او ټولګیوالو کول ما نشو کولای، ځکه زه ډېرو خلکو پېژندلم او له بلې لورې بیا ما یو شمېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زيات ښه کارونه کولای شول، چې هغوی نشوکولای.

زموږ د ټولنې د غړو لومړنۍ ستونزې دا دي چې دوی نه پوهېږي، چې څه ډول شخصيت لري، او بيا ورته دا هم روښانه نه وي، چې ددغه ټاکلي شخصيت غوښتنې څه دي او بايد له کومو شيانوڅخه ډډه وکړي. د همدې ټکو نشتوالی او ناروښانتيا ددې لامل شي، چې ځينې خلك په خپلو کړو وړو کې ناڅرګندې او متضادې کړنې ترسره کوي او په ارادي او نا ارادي توګه خپل شخصيت زيانمنوي دا د پام وړ خبره ده که چېرې تاسې د يو ځوان په صفت د هر ډول شخصيت جوړېدل غواړئ بايد په دې پوه شئ او دا ومنئ چې شخصيت جوړېدل او ساتل يوې پرله پسې مبارزې ته اړتيا لري. دا مبارزه بايد په ارادي، څرګنده او پرله پسې توګه اجرا کړای شئ. ځينې خلك فکر کوي چې ښايي په پټه داسې کارونه وکړي، چې که هغه ددوئ له شخصيت سره په ټکر کې هم وي، خو دوی فکر کوي چې څوك به پرې خبر نه شي، خو په دې کار دوی خپل شخصيت زيانمنوي. ځکه چې ډېرې موضوعګانې له يوې خوا پټې نه پاتې کېږي او له بلې خوا که څوك پرې خبرهم نه شي دا ډول موضوعات په خپله ددغه شخص وجدان محکوموي او پدې توګه په هغه کې د شخصيت ساتنې روحيه وژني.

په دې برخه کې د خپل يو ملګري د ځوانۍ يوه کيسه درسره شريکووم. زما يو ملګری (اسدالله) په يوې مذهبي کورنۍ پورې تړاو درلود، خو هغه خپلواك او خپل سری ژوند خوښاوه، د نجونو شوقي و، البته هر ځوان ښايي دغه شان احساسات ولري، خو هغه په دې برخه کې يو څه افراط کاوه او يا د زياتو نورو ځوانانو په څېر يې خپلې کړنې نه پټولې، له بدو چارو سره سره يې دروغ ويل نه خوښول، نو دده يو لړ اړيکې له ځينو ځانګړو ښځينه ملګرو سره، ملګرو او ټولنې ته څرګندې شوې، د ټولنې د نظرياتي محدوديتونو له کبله دی د خلکو په وړاندې د يو نامؤدب او نا موزون ځوان په توګه څرګند شو. زه هغه وخت دده يوازيني ملګری وم، چې کوم ضديت مې وسره نه ښوده. هغه هم خپل هېڅ راز له ما نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټاوه. دی هغه وخت ددې مسلې پایلې ته دومره ځیر نه و، خو چې کله یې په ضررونو پوه شو، پرې ډېر ناوخته شوی و. غوښتل یې، چې هغه یو لړ مهم کارونه ترسره کړي، د هغه د شخصیت په برخه کې ددې تېروتنو له امله راپیدا شوو نیمگړتیاوو په ټولنه کې هغه ته زیاتې ستونزې راولاړې کړې وې او دده جرات یې تر ډېره حده را محدود کړی و. سره له دې چې د حقوقو له پلوه دا پر ځای ده، چې هر ځوان دې د خپل ژوند د ملگري په ټاکنه کې ازادي ولري او دا هم پر ځای ده، چې هر ځوان او پېغله باید د یو لړ اخلاقي محدودیتونو او معیارونو په ساتنه د خپل ژوند له ملگري سره ناسته ولاړه ولري، چې د هغې په ټولو ځانگړنو باندې پوه شي او ددې ځانگړنو په پوهېدو سره په خپلو کې واده وکړي.

خو له یوې خوا زموږ د ټولني ټولنیز شرایط او محدودیتونه دا ډول شرایط نه چمتو کوي او له بلې خوا پر ښځو باندې د نارینوو لوړاوی، حاکمیت او د ځوانۍ احساسات او عواطف، ددې لامل شوي، چې ډېرې دغه ډول اړیکې د عواطفو او جنسي غرایزو ښکارشي. زه بیا په جدي توگه له دې سره جوړ نه یم، خو که یو ځوان او یا یوه پېغله په خپل ځان کې دا ځواك او متره ووینې، چې له یو بل سره له ناستې ولاړې سره سره خپل جنسي غرایز او عواطف کابو کړای شي، نو حق لري چې یو له بل سره د پوره او ښې پیژندنې له پاره ناسته ولاړه ولري.

ځوانانو ته ددوی د شخصیت پیژندنې او پر هغو یې پوهونه هغه اساسي کار دی، چې دوی بیا د هر وخت له پاره نظارت او څارنې ته اړتیا نه لري. په دې اړه یوه غوره بېلگه شته، چې له تاسې سره یې شریکووم. ناهید شنوارې زما د یوه دوست لور ده، چې د خپلې کورنې تربیت له مخې یې ځانگړی شخصیت غوره کړی او هغه اوس هر څه د خپل دغه شخصیت په چوکاټ کې ارزوي او هر هغه څه چې له دې چوکاټ سره سمون نه خوري، ترې ډډه کوي.

ناهید یوه ورځ ماته خپله کېسه داسې و کړه: (کاکا جانه! زه یوه ورځ له کار څخه ناوخته

(c) ketabton.com: The Digital Library

رخصت شوم، کور ته ناوخته راغلم، مشر ورور مې راته په غوسه شو او ويې ويل، چې ته بې ځایه ګرځې او ناوخته کور ته راځې، نو یو اوږد لکچر يې راکړ. ناهید وايي ما ورته وويل، چې: ((ته ناسم فکر کوې، زه هېڅکله داسې کارونه چې ته يې فکر کوې، نه کوم، او دا چې زه دا کار نه کوم، دا نه ستا له پاره دي او نه د مور و پلار له پاره، بلکې زه داسې کارونه ددې له پاره نه کوم، چې دغه ډول کارونه زما له شخصیت نه ډېر ټیټ دي.))

زما د ناهید دا خبره ډېره زیاته خوښه شوه او هغې ته مې شاباش ووایه، ځکه چې کله یو څوک یوه مسئله له خپل ځان سره ومني او د خپل شخصیت په رڼاکې يې وارزوي، نو هغه کولای شي، چې هر وخت خپله لار په ډېرو کړکېچنو حالاتو کې هم پیدا کړي. دغه راز ځوانان بیا د مشرانو څارنې ته هم اړتیا نه لري. زه د ناهید ددې ډول پر ځان اتکا درناوی کوم او له ټولو ځوانانو څخه غوښتنه کوم، چې د ناهید په څېر ځان ته خپل شخصیت تثبیت او تل هغه په نظر کې ولرئ.

د یوه ماډل پېژندنه، غوره کول، او پیروي:

د شخصیت او لارښود غوره کول:

دا هغه مهمه او اساسي مرحله ده، چې ډېر خلك ورڅخه ناخبره وي، نو د شخصیت په غوره کولو نه پوهېږي، مثلا هر ځوان باید په دې فکر وکړي چې دی څه غواړي؟ د کوم ډول شخصیت لرونکې واوسي؟ ددې خبرې له پاره ښه لار داده، چې ځوانان لومړی یو مسلك یا ځانګړې ټولنیزه لاره لکه سیاست، شاعري، ادبیات، انځورګري، سپورټ، سیاحت، کېمیا، بیالوژی، طبیعت، وترنري، معدنیات، ژورنالېزم، ښوونه روزنه، عکاسي فلمبرداري او یا کومه بله ځانګړې څانګه خوښه کړي او بیا دې په اړوندې څانګې کې د نړۍ نوموتي او شخصیت لرونکي شخصیتونه وپېژني او د هغوی له ډلې څخه د ځان له پاره یو ځانګړی شخص د ماډل په توګه غوره کړي، مثلا یو څوك غواړي، چې په سیاست کې یوه پېژندل شوې څېره وي، نو د نړۍ د سیاستوالو په منځ کې دې، د ځان له پاره ځینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سياستوالان غوره کړي، د هغوی په هکله دې لوستنه وکړي، تر لوستنې وروسته دې د يو ځانګړي تن ځانګړنې او سبک غوره کړي. په دې برخه کې ځوانانو ته دارنګه لارښوونه پر ځان لازمه ګڼم: لومړی وګورئ، چې تاسې له کومې ځانګې لکه، سياست، شاعري، ادبيات، انځورګري، تاريخ، سپورټ، سياحت، نجوم، کېميا، بيالوژی، طبيعت، وترنري، معدنيات، ژورناليزم، معلمۍ او يا بلې کومې رشتې سره لېوالتيا ښيئ. بيا د هغې ځانګې په اړه ژور معلومات پيدا او د هغې ځانګې په برخه کې پېژندل شوې څېرې وپېژنئ. ښه لاره به دا وي، چې په هغه برخه کې ځان ته يو تن سميه ايز،يو تن په ملي کچه او يا يو تن په نړۍ واله کچه پېژندل شوې څېري غوره کړئ.

د غوره کولو ښه لاره يې دا ده، چې له سيمه ايزو وګړو څخه يو خوښ کړئ او هغه سره د شخصيت له مخې خپله اړيکه ټينګه کړئ او هغه ته خپل ځان ور وپېژنئ او ورته ووائئ، تاسې غواړئ، چې له هغه سره مسلکې اړيکې ولرئ؟ او هم ورته ووائئ چې زه ستاسې لارښوونې او مرستې ته اړتيا لرم. خپل سيمه ايز لارښود سره څه وخت تېر کړئ. د يو څه وخت په تېرېدو سره بيا د خپل سيمه ايز او د سيمه ايز لارښود په مشوره د هېواد په کچه يو پېژندل شوې څېره په اړونده رشته کې غوره کړئ او ورسره د خپل سميه ايز لارښود په لارښوونه او مرسته اړيکې پيداکړئ. په همدې توګه هغه ته هم خپل ځان او اړيکه پوره ور وپېژنئ او ورته ووايئ، چې تاسې د چا له خوا او ولې ده ته ور پېژندل شوي يئ او ورڅخه د لارښوونو او مرستو غوښتنه وکړئ.

په ياد مو وي چې دغه اړيکه بايد په پرله پسې توګه وپالل شي. په پيل کې هېڅکله هم لارښود ته دا مه وايئ چې تاسې له خپل ځان څخه لوړ لارښود ته وروپېژني، ځکه دا د انسانانو يو طبيعی ځانګړنه ده، نه غواړي، چې له ځان نه پورته خلکو سره د نورو پېژندګلوي وکړي. ولې د هرې سطحې له لارښود سره د پېژندګلوۍ او له هغه سره د يو څه ګډ کار کولو په پايله کې داسې شرايط او امکانات رامنځ ته کېږي، چې تاسې بيا د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه د لوړې کچې له لاربښود سره پيژندګلوي پيداکړئ. يوه ښه لاره به يې دا وي، چې تر يو څه وخت د تېرېدو وروسته له خپل سيمه ايز لاربښود څخه پوښتنه وکړئ، چې ايا په دې ځانګه کې د کومو خلکو د شخصيت او کرکټر تر اغېز لاندې دی او لامل يې ترې وپوښتئ، په پرله پسې توګه ورته وړانديز وکړئ، که ښايي، تاسې هم هغوی خپل لاربښود ته وروپېژني او يا دا چې د خپل سيمه ايز لاربښود څخه د ځينو غونډو او ناستو چې هغه په سيمه ايزه کچه وي وپوښتئ او ورنه غوښتنه وکړئ، چې دوی تاسې له ځان سره دغه ډول غونډو ته بوځي او هلته مو نورو ته ورو‌پېژني، په همدې توګه دا لړۍ تر سيمه ايز، ملي او نړۍ والې کچې پورې وځارئ!.

دويمه مهمه خبره دا ده، چې که هر څوک مو دلاربښود په توګه غوره کړ له هغه سره يو څه وخت يو ځای تېر کړئ او د هغه په ځانګړنو ځان پوه کړئ په مناسب وخت کې ترې نېغ په نېغه وپوښتئ، چې دوی څرنګه يوې داسې مرحلې ته رسېدلي دي.

هـ: د شخصيت ساتنه:

د شخصيت په برخه کې تر ټولو مهم او ستونزمن کار د شخصيت ساتنه ده، چې تر ډېره د شخص په کړو وړو پورې اړه لري. سره له دې، چې ځينې نور خللك به و غواړي، چې ستاسې شخصيت ته زيان ورسوي، خو دغه خارجي عوامل يوازې هلته پر تاسې بريالی کېدلای شي، چې په خپلو کړو وړو کې مو د شخصيت وژنې عوامل وي. که شخصيت يوه ونه وګڼو؛ نو خارجي عوامل هغه باد ته ورته دي، چې له يوې او بلې خوا په ونې لګېږي او ونه خوځوي راخوزوي، خو ونه بېرته خپل ځای ته راځي.   اما د شخص منفي کړنې داسې مثال لري لکه، چې د ونې په تنه کې دننه يو چېنجی وي، که څه هم دغه چېنجی که ډېر وړوکی هم وي؛ خو په پرله پسې توګه ونه زيانمنوي، که څه هم دغه ونه به له باندې نه روغه ښکاري؛ خو که پرې يو نرم غوندې شمال هم راشي، دغه ونه راماتوي. يعنې د يو شخص خپل منفي کړه وړه د ځان له پاره د نورو د زيان په وړاندې لاره جوړوي. له دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کبله چې تاسې د نورو خلکو په کړو وړو کومه ولګه نلرئ، هغوی چې ستاسې پر ضد هر څه غواړي وکړي، هغه کولای شي؛ خو کوم شی چې تاسې پرې ولکه لرئ، هغه ستاسې خپل کړه وړه دي.؛ نو په دې توګه ویلای شو چې د هر چا د شخصیت ساتنه، تر زیاتې اندازې د هغه په خپل ځان پورې اړه لري.

و: د شخصیت د خپرولو لارې:

اړینه خبره ده چې تاسې باید نور په دې پوه کړئ، چې تاسې یو ټاکلی شخصیت او کرکټر لرئ. سره له دې چې دا څه اسان کار هم نه دی، ولې دومره ستونزمن هم نه دی؛ خو ځانته ځانګړې لارې غواړي. د دې له پاره، چې تاسې نور په دې پوه کړئ، چې تاسې څه ډول کرکټر او شخصیت لرئ، نو له لاندې لارو څخه ګټه واخلئ.

- دا چې تاسې دا ارزښتناک تصمیم نیولای، چې باید د یو ځانګړي شخصیت لرونکې اووسئ او د شخصیت د ساتنې له پاره مو ډېرې قربانۍ هم ورکړي دي، نو دا ستاسې حق دی، چې باید نور ستاسې له دې تمزارۍ (قربانۍ) څخه خبر شي. ددی له پاره، چې ستاسې شخصیت په ټولنه کې خپور او خلك پرې خبر شي، نو په ډېر جرئت سره سیمه ایز او ملي خبري رسنیو ته مراجعه وکړئ او هغوی ته ووایئ، چې له تاسې سره مرکې وکړي او ستاسې شخصیت نورو ته ورو پېژني. تاسې هغوی ته د دې کار ټولنیزې ګټې ور په ګوته کړئ.

هغوی ته ووایئ، چې زه غواړم ددې مرکې په خپرېدو سره نور ځوانان همداسې نېکو کړنو ته وهڅوم. دا کار به له یوې خوا په ټولنه کې ستاسې د شخصیت او پېژندنې له پاره ډېره ګټه وکړي او له بلې خوا به یو شمېر نور ځوانان هم دې ته وهڅول شي، چې ستاسې پل واخلي.

- په خپلو مرکو کې نورو ځوانانو ته هڅوونکې خبرې وکړئ. ځوانانو ته ووایئ، چې تاسې چمتو یئ، چې له دوی سره مرستې وکړئ. ولې کوښښ وکړئ، چې په مرکو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رښتني واوسئ. په دې کار کې د جوړجاړي د لاسته راوړلو په لاره کې ستونزې هم دوی ته وواییئ. د شخصیت جوړول، ټاکل، ساتل او ښوول ټول مراحل دوی ته تشریح کړئ. ورسره بیا د شخصیت د ساتلو ستونزې ورته بیان او هم د شخصیت د خپرولو ښېګڼې له دوی سره شریکې کړئ.

- کوښښ وکړئ ، چې د ځان په اړه ډېر رښتینی بحث ولرئ. کله کله پر تشو او منفي اړخونو باندې اعترافونه کول کوم بد کار نه؛ بلکې دا د یوه ښه شخصیت نښه ده.
- خپل لیکلي اثار او ستاسې په اړه په کې خپاره شوي مطالب ټول له ځان سره وساتئ. په دې برخه کې زما توصیه دا ده، چې یوه لویه دوسیه، چې په هغې کې د کاغذ ساتنې پلاستیکونه وي د خپلو اثارو د خوندیتوب له پاره تهیه کړئ او سملاسي په کې د هر خپاره شوي مضمون، مقالې، کتاب او یا په اخبار کې ستاسې په هکله خپرو شویو موادو نقلونه په کې وساتئ. که تاسې راډیویي او یا ټلوېزوني مرکې کړې وي، لطفا د هغې کاپي ترلاسه کړئ، لړلیک (فهرست) یي کړئ او په خپل ارشیف کې یې وساتئ. او همدا راز د یادښتونو په کتابچې کې مو د دارنګه مرکو نېټه، منبع او موضوع ولیکئ. کېدای شي، چې یو وخت مو دې موادو ته اړتیا پیدا شي؛ نو بیا به د داسې یادښتونو له مخې هغه په اسانۍ سره تر لاسه کړای شئ او یا هغه د اخستنې (ریفرنس) په توګه وکاروئ. د هر ډول موادو د پاسه د هغه نوم، نېټه او موضوع په ځرګند ډول ولیکئ. لطفا دا کار سمدستي وکړئ، دغه خبره په د ملت مل په یوه متل کې ښه روښانه ده: (هر کار چې سبا ته وسپارل شو، هغه پیریان وړي.)

۱۱ - د عمر له مخې د شخصیت مرحلې:

د شخصیت ساتنې او د هغې د خطراتو وختونه په درې مرحلو وېشل کېږي:

الف: د تنکۍ ځوانۍ دوره (۹ - ۱۵) کلنۍ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تنکۍ ځوانۍ دوره د ځان ساتنې دوره ده. په دې وخت کې کوښښ وکړئ، چې د يو شمېر منفي اشخاصو له تېري او تجاوزونو څخه خوندي پاتې شئ. دا هغه وخت دی، چې ډېر هلکان او نجونې د نورو د جنسي تجاوزونو ښکار کېږي. په دې مرحله کې بايد په خپل تګ راتګ او ناسته ولاړه کې ډېر زيات احتياط وکړئ. ميندې او پلرونه د خپلو اولادونو په برخه کې په دغه مرحله کې ژور مسووليتونه لري، چې د خپلو ماشومانو راشه درشه او ناسته ولاړه له نږدې څخه تر څارنې او کنټرول لاندې راولي او خپل ماشومان له هغو ځايونو څخه، چې په احتمالي توګه دوی ته ضرر رسولای شي، په کلکه منع کړي. دا همدا دوره ده، چې په ماشومانو کې د مثبتې سيالۍ احساس غښتلی کول ډېر ګټور تمامېدای شي. ددې موخې له پاره کوښښ وکړئ، چې د خپلو ماشومانو برياوې وستايئ. د دوی بريا ليکونه په خپل کور، حجره او دېره کې راوځړوئ او د هغوی ځانګړو موقف ګټلو ته لکه په ټولګي کې لومړی کېدل او نورو ته يې وهڅوئ.

د خپلو بچېانو نومونه په درنښت واخلئ. زما يو ډېر نږدې دوست دی، چې قوماندان صيب محمد ګل خان نومېږي، دی د ظاهرشاه د وخت د پوليسو د پوهنځي استاد او يو پاك او توانمند صيب منصب و. دی تل خپلو بچېو ته په درنښت نومونه اخلي، چې د هغه دغه عادت زما ډېر خوښ شوی او نور خلك هم زما په شمول دده بچېانو ته په ډېر درنښت نومونه اخلي.

ب. د ځوانۍ دوره له (١٦ - ٢٥) کلنۍ پورې:

دا دوره د يو ځوان له پاره په خپله د ښوېدنو او تيندکونو او پر غلطو کارونو باندې لکه غلا- زنکه بازي، سګرټ څکول، نصوار اچول، پوډر څکول، بچه بازي او په داسې نورو کړنو مبتلا کېدلو دوره ده. ددې دورې غلطي اکثره ځوانان په داسې خرابو لارو روانوي، چې بيا يې ترې خلاصېدل ګران وي. دا هغه دوره ده، چې ځوانان به په کې داسې فکر کوي، چې دوی اوس لويان دي. پر هر څه پوهېږي او بايد، چې د مور و پلار له بنديزونو څخه خلاص

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، مگر واقعيت دا دی، چې ډېر ځوانان په دې پړاو کې هم د ښو او بدو تميز سم نه شي کولای او ډېر د نورو غلطو ملگرو د بېځايه هڅونو ښکار کېږي.

نو د ملگرو ټاکل په دې پړاو کې يو له هغو مسايلو څخه دی، چې د ځوانانو ژوند ښه يا بد لوري ته اړوي؛ نو له دې کبله توصيه دا ده چې پدی مرحله کې:

۱- کوښښ وکړئ، چې له ډېرو کمو ملگرو سره ناسته ولاړه ولرئ.

۲- خپل هر ملگری تر بشپړې څارنې لاندې ونيسئ، چې له چا او چا سره اړيکې او ناسته ولاړه لري او هغه کسان څرنگه خلک دي؟

۳- کله چې مو يو ملگري درته د يوه منفي او غلط کار بلنه درکړه، ورته ووايئ، چې لومړی خو مې له تا څخه غوښتنه دا ده چې ته هم له دې کاره تېر شه او که ته له دې کار څخه نه تېرېږې، زما غوښتنه دا ده چې نور به له ما څخه د ناستې ولاړې او ملگرتوب تمه نه کوې او د الله جل جلاله په امان. دا پرېکړه مو بايد غوڅه وي.

٤. خپل ټول ملگري خپل پلار، ورور او د کورنۍ نورو مشرانو ته ور وپېژنئ، چې هغوی درته له دوی سره په ملگرتوب کې ښه نظر درکړای شي.

٥. د ملگرو ازموېل: هغه ملگری، چې تاسې فکر کوئ چې دغه ستاسې ښه او صادق ملگری دی وخت په وخت هغه د يوې مرستې کولو، پيسو پور او ناوړه کارونو ته د هڅونې له پاره و ازمويئ که يې پايلې مثبتې وې؛ نو خپل ملگرتوب ورسره لا زيات کلک وساتئ او که پايلې يې منفي وې؛ نو په غوڅه توگه ترې ځانونه وژغورئ.

پر دې باور وکړئ چې د ملگرو ټاکل ستاسې د ژوند يوه داسې بنسټيزه برخه ده، چې ستاسې ژوند يوې مثبتې خوا ته او که نه نو يوې منفي خوا ته راکشولای شي. د هر انسان ژوند پورې اړوندې يو شمېر ستونزې له ناسالمو دوستانو څخه را پيدا کېږي. په دې برخه کې د سگرتو په باره کې دغه لاندې خبره د تطبيق وړ ده: سگرت د انسان په ژوند کې تر بل هر څه بد ترينه ډالۍ ده، چې يوازې د يوه ډېر خوږ دوست او ملگري له خوا يو چاته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکول کېږي.

د ځوانۍ په مرحله کې د خپلو جنسي غرایزو او شیطاني غوښتنو کنټرول خورا ستونزمن کار دی. له همدې کبله ده، چې اکثره ځوانان خپل شخصیت دلته خرابوي، چې د بیا جوړولو امکانات یې ښځي ناشوني وي. په ځوانۍ کې جرئت، رښتینولي، صداقت، رښتیا ویل، له خرابو اعمالو نه ځان ساتل دا هغه ځانګړنې دي، چې په جدي توګه د نورو د اعتماد او احترام لاره تاسې ته برابروي.

که تاسې په دې پوه اوسئ، چې کوم عمر او څوك دی، چې ستاسې د شخصیت له پاره حساس او خطرناك دی، زه په دې باوري یم، چې دا به له تاسې سره ډېره مرسته وکړي، چې خپل شخصیت د هغوی له زیانونو څخه وژغورئ.

۱۲- په ځوانۍ کې غلط احساس او له څارونکو والدینو سره د ټکر مرحله :

کله چې ځوانان (په ځانګړې توګه) په خپل عمر کې یوې ځانګړې مرحلې ته، چې د ۱۴ – ۱۸ کلنۍ مرحله ده ورسېږي، دوی فکر کوي، چې اوس خو زلمي شوي دي، په هرڅه پوهېږي، د ښو او بدو توپیرکولای شي، او ښه ملګري هم لري؛ نو دکورنۍ مشران په ځانګړي ډول پلار او مشر ورور باید دوی ته ازادي ورکړي، او دوی پرېږدئ، چې د خپل قضاوت له مخې خپلو ملګرو سره ازادې ناستې ولاړې ولري او له دې کبله، چې پلار او ورور،او یا دکورنۍ نور غړي بیا دوی دغه ډول خپلسریو ته نه پرېږدي؛ نو دوی د خپلې کورنۍ سره په کراره شخړې او ټکر ته ځان جوړوي.

ګرانو ځوانانو! زه پوهېږم دا پرما تېر شوي دي. او همدا اوس هم هغه احساس چې په هغه وخت کې مې کاوه، زما په یاد دي. ما به له ځانه سره ویل، چې ایا ولې زما پلار، مور او ورور پر ما باور نه لري؟ ایا زه دوی ته نجلی ښکارم؟ او یا زه دوی ته بې عقل ښکارم؟ زه اوس زلمی یم. زه په هر څه پوهېږم، زه دکوم غلط او خراب سړي سره ناسته او ولاړه نه لرم، زما ملګري، خو هر یو ډېر ښه خلك دي. دا ټولې هغه خبرې دي، چې زما په زړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې به گرځېدې، چې کله به شیطان دا وسوسې هم را اچولې، چې راځه دکور نه وتښته، کوم بل ځای ته ولاړشه ایا تاسې هم کله کله دداسې حالاتو سره مخامخ کېږی؟ که داسې وي؛ نو دا برخه په جدي توگه ولولئ.

که داسې وي، نو تاسې یوازې نه یئ! آکثره هغه ځوانان چې دغه عمر ته رسېږي او د یوې منظمې کورنۍ په چوکاټ کې ژوند کوي، ددغسې ستونزو سره مخ وي، خو باور وکړئ، چې دغه ټول شیان غلط احساسات دي. ځوانان په همدغه پړاو کې د غوښتنې خلاف له ډېرو زیاتو خطرونو سره مخامخ کېږي.

سمه ده چې ځوانان په خپلو زړونو کې پاک دي. دوی فکر کوي، چې د سیمې ټول خلك به هم همداشان پاك وي؛ خو متاسفانه زموږ په ټولنو کې ډېر داسې غلط او تېري کوونکې اشخاص شته، چې د همدې ډول ښه باور نه ناسمې گټې اخلي او د ځوانانو اخلاق خرابوي. . سره له دې چې ځوانان پدې عمر کې په خپل ځان ډېر اعتماد لري، خو دوی ته د ټولنې ټولې هغه حیلې او غولونکې لارې چارې او دوه مخي انسانان لا نه دي معلوم شوي، چې په خولو او ژبو کې په ښکاره ډېر نرم، خواږه او مهربان معلومېږي؛ ولې په عمل کې بیا هاغه شان نه دي، بلکې د ځوانانو د بې لارې کولو، پر دوی د جنسي تېري او د دوی د بداخلاقه کولو له پاره لارې برابروي، له ټولو ځوانانو نه داغوښتنه کوم، چې لطفا ددغې مرحلې احساسات په ولکه کې راولي او د خپلو مشرانو په ښوونو او لارښوونو باور وکړي. ځکه چې هر مور او پلار ، ورور او نور خپلوان دغه ډول څارنې ستاسې د ابرو، عزت او ښه شخصیت د ساتنې په غرض تر سره کوي. د بلې خوا زه پلرونو او ورونو ته هم دا سپارښتنه کوم، چې ځوانانو ته ددغه ډول پابندیو عوامل په روښانه توگه ووایي، او تر وسه دې پدې برخه کې ځینې منفي مثالونه له ځوانانو سره شریک کړي، ترڅو ځوانان ددې موضوع په علت پوه شي؛ نو بیا به هغوی دومره نه ځورېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېیم څپرکی

د شخصیت اړیکې له نورو څیزونو سره

۱۲ - د شخصیت اړیکې له نورو څیزونو سره:

لکه د نورو ډېرو کسانو په څېر لومړی ما هم دا فکر کاوه، چې شخصیت به ګوندې د زیاتو پیسو، غټې کورنۍ، ډېر تعلیم او تحصیل په ښار او عصري کورونو کې په اوسېدو پورې اړه ولري؛ خو کله چې ما د دې موضوع په اړه خپلې څېړنې په ژوره توګه بشپړې کړې؛ نو دې پایلې ته ورسېدم، چې یاد شوي فکتورونه (پیسې، د غټې کورنۍ غړیتوب، زیات تعلیم او تحصیل او په ښاري او عصري کورونو کې استوګنه او د ژوند د لومړنیو ضرورتونو لرل) دې ته ښه لاره برابرولای شي، چې یو څوک داسې کارونه وکولای شي، چې د هغه د شخصیت په جوړونه او خپرونه کې به مرسته وکړي؛ خو دا یو هم کوم لازمي او ضروري شرط نه دی، چې د شخصیت په جوړونه کې دې مستقیما اثر ولري. موږ او تاسې په خپل شاوخوا کې ګورو، چې د ډېرو داسې کورنیو غړي، چې د پورته یادو شویو شرایطو نه د یو یا څو شرایطو لرونکي دي، ولې بچیان یې بیا د داسې کوم شخصیت خاوندان نه وي؛ خو داسې هم ډېر پېښېږي، چې د یوې غریبې کورنۍ سړی د خپل سالم دریځ په وجه په ټولنه او د خلکو تر منځ د یو ډېر ښه شخصیت مقام ته رسېدلای وي.

په دې اړه زه کولای شم د (نوي سید جمال الدین افغان انسټیټیوټ) د یو استاد ذبیح الله عادل مثال ورکړم. عادل صیب یو شل کلن هلك، د دولسم ټولګي متعلم او یو یتیم ځوان دی. دی ددې تر څنګ چې خپل ښوونځی لولي او په خپل ټولګي کې یو ممتاز زده کوونکی دی، ځان یې دومره په انګلیسي کې رسولای، چې اوس له موږ سره د انګلیسي ژبې د ښوونکي په توګه کار کوي. ددې ترڅنګ عادل صیب یو عادي ښوونکی نه؛ بلکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی د خپل ښه شخصیت، اهلیت او ښه سلوك په وجه زموږ د انسټیټیوټ (تر ټولو ښه ښوونکي) لقب هم ګټلای دی. زه پر دې باور لرم، چې ښايي و دې ښوونکي ته د نورو ځایونو له خوا ډېرو پیسو وړاندیزونه هم شوي وي، ولې هغه په دې خاطر نه وي منلي، چې دی په دې پوهیږي چې د (نوي سیدجمال الدین افغان انسټیټیوټ) کې نه یوازې، چې د دې او نورو استادانو ښه پالنه کېږي، بلکې په دې انسټیټیوټ کې د دې سیمې د بچېانو د ښې تربیې او روزنې دنده تر بل هر ځایه جدي ده. نو ده او دده نورو ملکرو ته په دې انسټیټیوټ کې کار کول یو ویاړ او د هېواد راتلونکي له پاره یو ښه خدمت ښکاري.

که پورتنۍ بېلګې ته ځير شو، د عادل صیب سره هغه پورتني شرایط یو هم نه و، ولې دی خپل ځان او خپل ژوند ته په پام کولو سره ځانته داسې یو شخصیت ترلاسه کړی، چې له یوی خوا په خپل ژوند کې ښه کامیاب او له بلی خوا په انسټیټیوټ او ټولنه کې د پوره اعتماد، احترام وړ شخصیت دی.

١٣ - په شخصیت جوړونه او خرابونه کې د کورنۍ رول:

ښوونه او روزنه د ژوند له لومړنۍ مرحلې نه پیلېږي. د وګړپوهنې (انسان څېړنې) ځینې پوهان وايي چې ماشومان د مور په ګېډه کې هم له بهرني ماحول او محیط څخه اغېزمن کېږي. که د یو ماشوم مور ارامه او خوشحاله وي، نو ماشوم يې هم په ګېډه کې ښه وده کوي. برعکس که مور د حمل پر مهال له ډېرو کړاوونو، ستونزو او بدو سلوکونو سره مخ شي، نو دا حالت د ماشوم پر وده هم منفي اغېز اچوي او ماشوم کمزوری او ډارن رالوېږي.

د انسانانو او پدیدو ترمنځ اړیکې او یو پر بل يې اغېز

د هر څيز په هکله درې ډوله اړیکې شتون لري، چې ددې اړیکو تشخیص او بیا د دوی تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ انډول ساتل ډېر مهم دي.

الف: ځانګړي يا انفرادي خصوصيات يا

Individual or Basic Charachterestics

دا هغه خصوصيات دي، چې د يوې پديدې هره برخه يې بايد د خپلو دندو د سرته رسولو له پاره ولري.

د بېلګې په ډول د يو انسان زړه، وينه، او رګونه بايد ددې وړ وي، چې په هغو پورې اړوندې دندې تر سره کړای شي او که هره برخه، يا غړی خپل اړوند کارونه ونه کړای شي، هغه نشي کولای، چې له نورو سره په سوله، تعادل او خوښۍ کې وخت تېر کړي، چې دا بيا له نورو غړو سره په ټکر او جګړه کې اچوي، چې پايله يې عموماً ګډوډي او ناروغي وي. که دغه اړيکې د لينديې په يوه ساده مثال کې وڅېړو، هغه د لينديې د هرې برخې يعنې، رېړونو، کاڅۍ، او د دوښاخې خصوصيات دي. ددې له پاره، چې يوه ليندۍ په سمه توګه د ويشتلو کار وکړي؛ نو بايد رېړونه يې مناسب نرمښت، کاڅۍ يې هم مناسبه اندازه او دوښاخه يې هم مناسب توان، اندازه، او موزون شکل ولري که له دې اجزاوو څخه يو يې هم هغه لازمي خصوصيات ونه لري؛ نو هغه د لينديې کار نشي ورکولای او يا هم نه شي کولای، چې ښه سمه وولي.

ب: د يوې پديدې د اجزاوو تشخيص او د هغې د اجزاو په منځ کې انډول، سالمې اړيکې او همغږي:

په دنيا کې ټولې پديدې له اجزاو څخه جوړې شوي او د هرې پديدې اجزاوې په يو بل پورې تړلي او د دوی ژوند او پاېښت له يو بل سره تړل شوی او د يو بل په ملاتړ او نظم باندې ولاړ دي. دغه اړيکې د داخلي اړيکو يا **Internal Relations** په نوم يادېږي.

د هرې پديدې د اجزاو ترمنځ انډول، ګډ ژوند او مسالحه ضروري او مهمه ده.

د بېلګې په ډول دانسان په بدن کې زړه، سږي، اعصاب او غړي بايد چې په ټاکلي وخت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یو ځانګړي نظم کې سره ګډ کار وکړي، چې د بدن له پاره ګټور تمام شي، یو انسان باید په هره دقیقه کې د ۱۲- ۱۵ځلې ساه واخلي او د دې اخیستل شوې هوا د نقل ورکولو له پاره باید چې د هغه زړه په یوه د قیقه کې د ٦٠- ٨٠ ځلې کېکاږل شي، چې هغه هوا د بدن بېلابېلو برخو ته ورسوي. او اعصاب باید په پرله پسې توګه تر همداسې یوه نظم لاندې، سږي او زړه تنبه کړي، چې خپلې دندې په سمه توګه تر سره کړي. کله چې دغه اړیکې وشلېږي، نو بیا د بي نظمۍ او ناروغۍ سبب ګرځي. البته له نظم نه ور اخوا، ددې اعضاوو و تر منځ د یوه نسبي انډول لرل هم خورا مهم او اړین دي. د دې یو ساده مثال په لینده کې کتلای شو. د یوې لیندۍ اجزا، دو ښاخه، رېږونه او کاڅۍ دي. د هرې لیندۍ دغه اجزا باید یو له بل سره معادل وي. که له دې اجزاوو څخه هر یو یا ډېر غټ یا ډېر وړوکې وي او یا یې رېږونه ډېر سخت او یا ډېر نرم وي، نو نه شي کولای چې په سمه توګه خپلې دندې ادا کړي.

ج: درېیم ډول اړیکې بیا د هرې پدیدې او له هغې سره د تړلي چاپیریال تر منځ اړیکې دي. دغه اړیکې د خپلمنځي اړیکو یا **Intra Relations** په نامه یادېږي. هره پدیده باید، چې د خپل ځانګړي محیط او چاپیریال له شرایطو سره برابره وئ او که دغه موزون والی ویجاړشي؛ نو بیا هغه پدیده له محیط څخه په تجرید کېدو او لرې کېدو مجبورېږي. د بېلګې په ډول هر انسان باید د هغه له محیط سره په یوه نسبي تعادل کې ژوند وکړي او که نه، نو هغه به د محیط په تجرید کېدو مجبور شي، چې د لیندۍ په برخه کې دا موضوع داسې تشریح کولای شو، چې د لیندۍ مجموعي حالت (د دوښاخې غټوالی، د رېږونو سختوالی، او د کاڅۍ اندازه) د هغې د کاڼي اندازه د هغې د کاروونکي له عمر او ځواک سره باید چې معادل وي او که دغه تعادل شتون ونه لري؛ نو هغه پدیده هم په درد نه خوري. د دې ټولې موضوع اصلي ټکې دادي، چې سره له دې موږ هر یو د دې اجازه او حق لرو، چې څه وکړو او څه ونه کړو، ولې باید په دې هم پوه اووسو، چې زموږ د هر یوه انتخاب له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو خلکو سره تړلای دی او زموږ د هر یو کړه وړه د نورو په کارونو او د هغوی په پایلو مثبت او یا منفي اغېز کوي، چې هغه باید هېڅکله هم له یاده و نه باسو. یعنې موږ سره له دې، چې د خپل هر انتخاب په برخه کې ازادي لرو، ولې ددې ازادیو تر څنګ موږ د نورو خلکو او ټولنې پر وړاندې په یو لړ اخلاقي ارونو (اصولونو) تړلي یو او پر وړاندې یې هم درانده مسوولیتونه لرو، څرنګه چې د انسانانو ژوند ټولنیز دی او زموږ د هر یوه کړه وړه پر نورو اغېز لري، نو له اخلاقي پلوه موږ نشو کولای، چې هر هغه څه چې مو زړه وغواړي وکړو او باید چې دا اخلاقي مسوولیتونه سرسري او کم ارزښته ونه بولو.

۱٤ - د شخصیت جوړونې له پاره اساسي کارونه:

لکه څرنګه مو، چې دمخه وویل، شخصیت جوړېدنه د یو واحد کار په عمل او یا د یوې ورځې یا یوې میاشتې محصول نه؛ بلکې د ژوند په اوږدو کې د رنګا رنګ کړو وړو د مجموعې هغه کره ارزیابي ده، چې نور یې زموږ په اړه کوي. نو د دې له پاره چې تاسې خپل شخصیت په ټولنه کې تثبیت کړئ، لطفا دغه لاندې توصیې په نظر کې ولرئ:

۱. په ځانګړو بحثونو کې د ځینو داسې خلکو چې منفي خویونه لري؛ خو ولې په ټولنه کې مشهور شخصیتونه دي. خپله موضع ګیري د هغوی په وړاندې په پرېکنده توګه ووایئ، اما د منفي بحث نه په غیاب کې ډډه وکړي، اوپه عوض یې هغه بحث په لاندې ډول قطع کړي:

د بېلګې په ډول که بحث په رشید دوستم وي، تاسې باید په غوڅ ډول سره ووایئ: ښه به دا وي چې د داسې کسانو نومونه د دغو ښو کسانو په مجلس کې یاد نه کړو، یا ښه به دا وي، چې پر داسې انسانانو د بحث پر ځای یوه بله ګټوره موضوع وڅېړو. یا دا چې زه فکر کوم دا به زموږ او ستاسې د وخت ضیاع وي، چې په دې سړي بحث کوو.

۲ــ دا چې تاسې د خپلو خلکو له پاره څه کړي په جرئت د هغو یادونه وکړئ او له هغو نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفاع وکړئ. مثلاً زه پر خپلو تېرو کړنو ویاړم، ما خپل ټول امکانات د خپلو خلکو چوپړ ته ببنلي، زه د خپل ولس او ملت پر وړاندې خپلې دندې او مسوولیتونه پېژنم. کله نا کله موږ افغانان دا ځان غوښتنه بولو او له دې کبله ترې ډډه کوو، چې و وایو ما دا کار کړی دی، یا ما دا ویلي دي، یا ما..... کتابونه لیکلي دي. ولې دا اوس منل شوی اصل دی او دا ځان ښودنه نه، بلکې د ځان تثبیتول دي.. نو زه ځوانانو ته سپاربښتنه کوم چې په ډېر جرئت تاسې ووایې چې ما دا..... کارونه کړي، ما ----- کتابونه ویلي او یا مې هم-------- اثار لیکلي دي.

۳-منفي اعمال په کلکه وغندئ. د مثال په توګه که تاسې غواړئ خلکو ته دا وښیئ چې تاسې دروغ نه وایئ؛ نو ویلای شئ، چې زما له نظره درواغ ویل د انسان شخصیت وژني. ددې خبرې اړخیزه معنا دا ده، چې واورئ خلکو زه درواغ نه وایم. او که کله هم د یو ناوړه سړي په اړه خبرې پیل شي، تاسې خپله دریز داسې غوره کړئ، چې د هغه سړي په بد ویلو کې ونډه وانخلئ، ځکه په غیاب کې بد ویل څه ښه کار نه دی، اما خپل مخالفت دهغه د کړو وړو په اړه په غوڅ ډول څرګند کړي.

٤- کوښښ وکړئ، چې په خپلو خبرو کې ډېر لنډ او ژور پیغام ځای کړئ. مثلاً خپلې جملې په پرېکنده توګه ووایئ: (راځئ چې دا فرعي خبرې پرېږدو او پر دې غور وکړو، چې څه کول په کار دي.) او یا هم داسې جملې لکه: (موږ ته په کار دي، چې هر یو په خپله برخه کې ژمنه وکړو چې.....)

٥- کله چې د یوې موضوع او یا یو چا په برخه کې خبرې کوئ کوښښ وکړئ چې په خپلو خبرو دهغه شخص نوم ولو که په نیمګړتیاو یې هم تبصره کوي، په درونډ ډول واخلي، او همدا راز په خپلو خبرو کې واقیعتونه ووایئ، د مثال په ډول: د جناب کرزي صیب د دولت دا... کارونه کړي دي، چې د ستاینې وړدي، لکن دا ... کارونه یې د نیوکو او سمونې وړ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - کوښښ وکړئ، چې د نورو عادي خلکو پر خلاف یوازې د شکایاتو مرجع ونه اوسئ، بلکې د یوه رښتیني انسان په صفت ښو ته ښه او بدو ته بد ووایئ او بله مهمه خبره دا ده چې د خپل انتقاد په اړخ کې عوضي وړاندیز ولرئ. د مثال په ډول، دولت ته په کار دي چې د سړکونو د ساتنې او څارنې یونټونه ولري، چې درنې لارۍ پر هغو سړکونو پرې نږدي چې د هغې د بار توان نه لري. نیوکه د ژوند یو مهم او ښه اصل دی. اما هغې نیوکې ته سالمه نیوکه ویل کېدای شي، چې په اصل موضوع ولاړه وي، نه په فرعي مسایلو او شخصي موضوعاتو. د انتقاد کولو یو بل ډېر مهم اصل هم دا دی چې انتقاد باید همیش له وړاندیز سره ملګری وي.

څوک چې له نیوکې سره وړاندیز ونه لري، اصلا هغه د نیوکې حق هم نه لري.

بي دليله، او بي وړانديزه انتقاد شرارت دی (ملتمل)

٧. کوښښ وکړئ چې د خپل ځان له پاره پېژندکارتونه چاپ کړئ ، ولوکه تاسې څه عمده شغل او یا کومه مهمه دنده هم ونلرئ. که تاسې متعلم هم اوسئ د کارت جوړول چې په هغې کې ستاسې نوم، او د ټیلیفون شمېره لیکلې وي، او دا چې تاسې له څه شي سره مینه لرئ. دا خپله ستاسې د شخصیت ثبوت دی او نور خلك به تاسې ته د یوه پلان لرونکي سړي په سترګه ګوري.

٨. غونډو او بلنو ته همېشه ډېر پاك منظم او ښه لباس واغوندئ کوښښ وکړئ چې د امکان په صورت کې لږ تر لږه دوه درې جوړې مناسب، موزون او ښایسته لباسونه ولرئ او هر مجلس ته له حالاتو سره سم لباسونه واغوندئ که تاسې په دې کې شك لرئ چې دریشي واغوندئ یا جامې، نو په دې مه شرمېږئ چې له خپل لارښود یا بلونکې نه وپوښتئ چې د دوی له نظره به په دې مجلس کې کوم لباس موزون وي؟ د ښه او پاك لباس او پاکو جرابو په خوا کې د فردي پاکوالي ساتنه هم خورا مهمه ده، کوښښ وکړئ چې داسې مجلسونو ته له تللو څخه دمخه ولامبئ او همداراز د تخرګونو د خولو د مخنیوي شیان،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښايسته نرم عطراو د غاښونو برس او کريم وکاروئ.

۹ . کوښښ وکړئ چې د هرې غونډې په اوږدو کې لږ تر لږه څو تنه په نظر کې ونيسئ، چې تاسې بايد له هغوی سره پېژندګلوي پيدا کړي، ښه لار به دا وي چې له خپل لاربښود نه غوښتنه وکړئ چې تاسې و هغو اشخاصو ته وروپېژني. خو که له هغې سره وخت نه وي، په خپله دا نوښت په لاس کې واخلئ، او په يوه مناسب وخت کې هغه سړي ته ځان وروپېژنئ. هغه ته ووايئ چې تاسې د هغه په اړه معلومات لرئ او غواړئ، چې له نږدې ورسره وپيژنئ او په راتلونکې کې ورسره خپلې اړيکې وساتئ. ښه خبره به دا وي، چې د پېژندنې په وخت کې لومړی ورته خپل کارت وړاندې کړئ او په لنډ ډول د خپلو ټولو مثبتو کارونو لنډېز ورته ووايئ، چې تاسې څوک يئ؟ څه مو کړي او څه غواړئ چې تر لاسه يې کړئ؟ له مشرانو او لويانو سره د پېژندګلوۍ په وخت بايد داسې فکر وکړئ، چې تاسې يوازې يوه دقيقه وخت لرئ او په دې يوه دقيقه کې بايد تاسې هغه ته د خپل ځان په اړه هغه څه ووايئ چې هغه ستاسې په اړه دې ته وهڅېږي، چې تاسې ته په راتلونکې کې د يوې بلې مفصلې ليدنې کتنې وخت درکړي. د بېلګې په ډول:

رفيع صيب! سلام عليکم. زما نوم عبدالبصير (سباوون) دی، زه د ولسي هېنداری مسئوول مدير يم.) خپل کارټ ورکړئ. (ما ستاسې په اړه له ... او نورو دوستانو څخه اورېدلي او ستاسې اثار مې لکه کتابونه دريابونه او... هم لوستي دي. زه ډېر خوښ شوم، چې له تاسې سره مې د مخامخ پېژندګلو ۍ هېله پوره شوه.

بيا لږ ځنډ وکړئ او هغه ته د خبرو وخت ورکړئ، خو چې کله د هغه خبرې ختمېږي سمدلاسه خبرې داسې لنډې کړئ.

رفيع صيب! زه پوهېږم چې اوس تاسې ډېر مصروف يئ! زيات وخت مو نه نيسم، په ليدو مو خورا خوشحاله شوم، زما اراده ده، چې له تاسې سره په تفصيل وګورم. که مهربانئ وکړئ خپل کارټ او يا د ټيليفون شمېره مو راکړئ، زه به بيا تاسې سره اړيکې ونيسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. تل چې دغه ډول مجلسونو ته ځئ له ځان سره یوه وړه جیبي کتابچه او قلم باید ولرئ. که هغه سړی کارت ونه لري ورته خپله کتابچه او قلم ور وړاندې کړئ چې تاسې ته خپل نوم او د ټیلیفون شمېره ولیکئ. او چې کله له مجلس نه راوګرځېدئ باید په دې غونډه کې له ټولو کسانو نه لاس ته راوړل شوې پتې او د ټیلیفون شمېرې په خپلې ځانګړې کتابچې کې چې د همېشنیو پتو له پاره مو بېله کړې ده ورسوئ. ورسره دا یادښت هم ولیکئ چې دا شخص مو چېرته لیدلی و او د راتلونکې له پاره مو ورسره څه پلان نیولای و. مثلا (حبیب الله رفیع صیب، د علومو اکاډمی غړی، چې د اروابښاد ملنګ جان په یاد جوړه شوې غونډه کې مې ولید، زه به ورته خپله تاریخچه وراستوم او هغه به ماته خپل … اثر رااستوي.)

ددې له پاره چې مو د دې سړي څېره په یاد پاتې شي، نو د هغه د بدن یوه نښه به هم ورسره ولیکئ. مثلا لنډې، عینکو والا سړی.

۱۱. بله مسئله چې په دې ډول مجلسونو کې د موفقیت له پاره ډېر ارزښت لري، هغه دا ده چې تاسې باید په ورځنیو مسایلو د نړۍ او هېواد پر خبرونو او تازه پېښو، سپورټي لوبو او نورو ټولنېزو موضوعاتو پوره لاس بری ولرئ. ځکه په دې صورت کې کولای شئ، چې تاسې له خلکو سره په خبرو کې ځان اسانه ورګډ کړئ، او په مجلس کې د یو ناخبره او ورک انسان په توګه ونه پېژندل شئ. کوښښ وکړئ چې یو څو ټوکې، لنډۍ، بیتونه او لنډې کیسې زده کړئ، چې د مجلس د خوږولو له پاره په خپل وار مناسب ځای کې ترې ګټه واخلئ. دا تاسې ته په ځانګړو مجلسونو کې د خبرو کولو او له خلکو سره د ګډون لار برابروي.

۱۲. د یو څو مشرانو او مهمو خلکو نومونه یادول او د هغوی څو خبرې او له هغوی سره ستاسې د لیدنو کتنو په اړه یو څو خبرې اکثرا ډېرې اغېزمنې وي. ددې لپاره کوښښ وکړئ چې د یو شمیر مهمو او مشهورو خلکو سره لیدنې کتنې وکړئ أو د هغو سره د یو لړ مهمو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځینې موضوعاتو په اړه خپل نظر شریک کړئ، او د هغو نظرونه هم په مؤثقه توګه په یاد وساتئ، او په درسته توګه یې یاد کړئ. اما دا ډېره مهمه ده چې د یو چا نظر ذکرول باید رښتینې او مکمل وي.

۱۳. یو بل اصل چې هغه هم ډېر ارزښت لري هغه دا دی: کله چې تاسې له یو چا سره پېژنئ، کوښښ وکړئ چې د هغه نوم او د هغه تخلص په یاد وساتئ. د نومونو د یاد ساتلو له پاره ښه لار دا ده چې د هغه سړي په بدن کې (نه په لباس کې) یو ځانګړې نښه خوښه کړئ او د هغه د نوم اړیکه د هغه نښې سره پیدا کړئ. او په ډله کې هغه سړی یو څو ځله په خپل نامه یاد کړئ. دا کار به ستاسو سره د هغه د نوم په یاد ساتلو کې ډېره مرسته وکړي. او چې کله هم بیا د هغه سره مخ شوئ، نو هغه په خپل نوم سره یاد کړئ. د دنیا هر انسان د خپل نوم په اورېدلو خورا خوښېږي او چې کله تاسې د هغه د توقع پر خلاف د هغه نوم واخلئ هغه فکر کوي، چې تاسې له هغه سره ځانګړې مینه او لېوالتیا لرئ، نو ځکه مو د هغه نوم په یاد ساتلای دی. نو دا په هغه پوره اغېز کوي او بیا هغوی تاسې ته په درنه سترګه ګوري او قدر مو کوي.

۱٤. له هر چا سره په خبرو کې ځینې ځانګړنې راټولې کړئ مثلا تاسې په یوه ګروپ کې د غونډې پر ویاند خبرې کوئ، تاسې باید ووایئ چې زما خو د صفيې صدیقي خبرې ډېرې خوښې شوې، هغه څومره فصیحه او بلیغه وغږېده. کله چې تاسې د کوم بل چا صفت کوئ دا ستاسې د صفت معنا لري. کوښښ وکړئ چې د هر چا په برخه کې مثبت ټکې پیدا او هغه له نورو سره شریک کړئ. دا ستاسې د ښه شخصیت ثبوت ښیي. د افغانانو خوی دی، چې پر خلکو تل منفي تبصرې کوي، زما هیله له تاسې ځوانانو نه دا ده، چې دغه منفي دستور ورک کړئ. نو که په یو کس کې د منفي شیانو تر څنګ یو څو مثبت ټکې هم و، نو تاسې د نورو پر خلاف د هغه پر هغو مثبتو ټکو هم تبصرې وکړئ. تاسې پر دې باور وکړئ، چې ستاسې دغه مثبتې تبصرې به ستاسې شخصیت او ستاسې او د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص په منځ کې ښو اړیکو ته ډېره ګټه ورسوي. بیا کولای شئ، چې د همدې نېکو اړیکو پر بنسټ هغه سرې ته په پټه د هغه منفي اړخونه وروپه ګوته کړئ، خو په دې برخه کې باید، چې د ډېر احتیاط نه کار واخلئ، ځکه چې زموږ د ټولنې ډېر خلک نیوکې منلو ته تیار نه دي.

۱۵. کوښښ وکړئ چې په دغه رنګ مجلسونو کې یوه یا دوه ښې سنجولې پوښتنې تهیه کړئ او په مناسب وخت کې یې مطرح کړئ. د پوښتنې بڼه مو باید عمومي وي مثلاً د دې مسئلې عوامل څه دي؟ او د هغې اثرات پر ځوانانو باندې ستاسې له نظره څه دي؟. ځوانان څرنګه کولای شي، چې په دې برخه کې موثر نقش ولري؟ ستاسې مشورې به د نن ځوانانو ته په دې برخه کې څه وي؟ موږ څرنګه کولای شو، چې خپل ځوانان دې مسایلو ته وهڅوو.

۱۵ - په ټولنه کې د انسانانو تر منځ نالیکل شوي او ناویل شوي ټولنیز قراردادونه:

د هرې ټولنې انسانان په خپلو منځونو کې په یو لړ داسې ټولنیز قراردادونو تړل شوي وي، چې هغه د انسانانو کړه وړه کنټرولوي. سره له دې چې دغه قراردادونه، نه کومه لیکلې بڼه لري او نه چېرته هم په لفظي توګه د دغو انسانانو په منځ کې یاد شوي وي، اما د هغې ټولنې هر غړی ځان ددې قراردادونو په عملي کولو ملکف بولي. یعنې سره له دې چې انسانان په یوه ټولنه کې ازاد ژوند لري؛ خو بیا هم په ټوله معنا ازاد نه؛ بلکې د هغې ټولنې د یو لړ پرنسیپونو مننونکې وي. نو ویلای شو چې د هرې ټولنې د انسانانو ژوند په ټوله معنا ازاد نه؛ بلکې د هغوی د ټولنو د یو لړ اجتماعي پرنسیپونو تابع وي.

په نورمال حالت کې افراد، کورنۍ او ټولنې ځانته یو شمېر معیارونه او سټنډرډونه لري، چې د هغو په رڼا کې د هغې ټولنې هر وګړی، هره کورنۍ او هر کلی ځان د دغو نارسمي او نالیکل شویو سټنډرډونو تابع بولي. بالاخره بیا دوی هر یو له بل سره د مقابلې او سیالۍ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

غرض ډېر داسي کارونه کوي، چې که د دغو سیالیو وجه نه وي، نو ښایي هغه به هیڅکله هم هغه کارونه ونه کړي . او یا هم برعکس خلك ځینې کارونه د همدي سیالیو په وجه کوي، او که د دغه ډول سیالیو وجه نه وي، نو ښایي، چې دوی به هغه کارونه پیلکل کړاي نه واى. د مثال په توگه، په ټولنو کې له یو لړ منفي اعمالو لکه زنا، غلا، بچه بازي، رشوت او نورو څخه یو شمیر خلك د همدې سیالیو په وجه ، او یا هم له یو بل نه د شرم و حیا په وجه مخنیوی شوی دی؛. او یاهم ځني ښه کارونه لکه میلمه پالنه، غیرت، او نور هم په خلکو کې د همدي سیالیو په وجه جدې دي. دغه پورتنی حالت یوازې په هغو ټولنو کې پاتې کېداى شي چې د ژوند عادي او نورمال شرایط ولري.

تېر پینځه دېرش کلن جنگ زموږ په هېواد کې د ټولنو، کلیو، قریو او حتا د کورنیو طبیعی، نورمال او د ژوند منظم شوي شرایط له منځه یوړل. لومړی د کمونستانو په دوران کې تر هر څه زیات زموږ د ټولنې اجتماعي جوړښتونه ونړول شول. کمونستانو په کلیو او باندېو کې د قدر وړ او شرافتمند مشران وځپل، اود دوی په مقابل کې یې بې کرکټره، بې هویته او بې شخصیته، ناپوه او مغرور خلك چې نه ورته خپلې ابرو او عزت څه ارزښت درلود او نه هم د نورو عزت او ابرو ورته څه قدر درلود، منځ ته راوستل، مسلح یې کړل، غټې څوکۍ او اقتدار یې ورکړ، حتا دوی ماشومان هم په جاسوسۍ وگومارل. دا هغه لومړنۍ گوزار و، چې زموږ په ټولنه یې اندېښمنه کړه او ځوانان یې په بې باورۍ او بدو لارو سر کړل.

بیا د دوی د پرله پسې بمباریو، بندیانولو، وژلو په وجه وحشت او ترور پر ټولنه حاکم شو، چې دې حالت په ټولنه کې د عمر په اوږدو کې حاصل شوی اعتماد هم ختم کړ، هر څوك یو پر بل بې باوره شول او بالاخره بیا د دوی د جنایاتو په وجه په زرگونو خلك شهیدان، میندې کونډې او بچې مو یتیمان شول. د کمونستانو د دې جنایاتو بهیر په گرمه روان و، چې ورسره بیا د جهاد په نوم یو شمېر نورو نااهله خلکو د ولسونو پر وړاندې یو بل ډول جنایات پیل کړل. ولس او خلك د دې دوو نااهلو په منځ کې راگیر و. کمونستانو به

(c) ketabton.com: The Digital Library

له يوې خوا او په يو ډول زوروول او د جهادپه نامه د پردو ګوډاګيانو به بيا له بلې خوا پرې بل ډول زور زياتي لکه نااخلاقي، نااسلامي او ناانساني فشارونه واردول. که له يوې خوا کمونستانو د خلکو پر مال، ناموس او عزت هېڅ ډول دريغ ونه کړ؛ نو له بلې خوا د اسلام په نوم راغلي پتنګان هم له هغوی څخه کم نه وو، چې بالاخره بيا دې وحشتونو او دهشتونو خلك له خپلو کورونو، کليو او بانډو څخه په تېښتېدلو مجبور کړل، چې د ولسونو يو زيات شمېر يې د ښارونو په لور وکوچېدل او يو شمېر نور يې بيا له هېواد څخه په تېښته ګاونډيو هېوادونو لکه پاکستان، ايران، شوروي، او نورو ملکونو ته تيښتې ته اړ اېستل. په زرګونو پلرونه شهيدان او ميندې يې کونډې شوې. خپلوان سره جدا شول او ماشومان مو يتيمان شول. کونډې ميندې مجبوره شوې، چې د خپلو يتيمو بچېانو د سرونو د سلامتيا په پار يې سره لپه بچې ګوك په اوږو او ګوك په لوځو پېښو له ځان سره روان کړل.

کورونه، ځمکې، باغونه، فصلونه او حتا د بدن جامې يې هم قضا و قدر ته وسپارلې. تر دې، چې په لاروکې د غلو له وېرې يې حتا پيسې هم له ځان سره ونه شوې وړلای. دوی د خپلو خپلوانو، قوم او کلي نه وشلېدل، لاړل او د بې سرنويشتی په حالت کې يا په ښارونو کې ورك او بې وسيلې د يوې مړۍ ډوډۍ او سر پناه په خاطر له هر ډول ستونزو، بې عزتيو او شرمونو سره مخ شول، او يا خو د وطن په پرېښودلو مجبور، او په پرديو ملکونو کې له پرديو خلکو سره په سرو دښتو او رغونو کې له يو داسې بې حرمته او بې عزته ژوند سره مخ شول، چې د دنيا پر مخ هر ډول بې عزتۍ او بې حرمتۍ په کې شاملې وې. چې د دې بې عزتۍ او بې حرمتۍ دغه سلسه تر ننه هم روانه ده.

هو، زموږ د ټولنې ننۍ لوی قشر (ځوانان) د همدې ناورين محصول دی، دوی د ټوپکو، بارودو، انسانوژنې، سوال، ګدايګرۍ، غلا، تجاوزنو، ظلم، زياتيو او تېريو نه پرته نور څه ونه ليدل. له دوی څخه خدای جل جلاله او د دونيا انسانانو، نورمال او د انسانيت ژوند واخيست، دوی نه روغ کور وليد او نه روغه کورنۍ، چېرته به چې پلار او مور دواړو په مينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بچیو د نفقې او تربیې مسئولیت درلود، او کولای به یې شول، چې هغه په درنه توګه ترسره کړي. نه یې خپل کلی ولید، چېرته به چې مشر، ملک، خان او کلیوالو په ګډه یو د بل عزت کاوه او د غیرت له پاره به یې ځانونه یو پر بل قربانول او نه دغو بچیانو هغه دېره، حجره او جومات ته د تللو هغه شرایط درلودل، چېرته به چې د کلي ماشومانو اخلاق، تربیه، عزت داري، ناموس داری او ټولنیز اخلاق زده کول. دوی نه ښوونځي ته د تللو شرایط لرل چې اقلا د علم او پوهې خاوندان شي او د علم او پوهې په رڼا کې د ښو او بدو قضاوت وکړای شي او نه یې د نارمل ژوند شرایط لرل چې سالم قضاوت په کې وده وکړای شي. تر ټولو خواشینونکې خو لا دا وه چې ددوي په زرګونو تنکې بچیان د اسلامې زدهکړو تر جال لاندې وداسي مرکزونو ته ویوړل شول، چیرته چې به دوي د وطن پلورنې او انسان وژنې لپاره برینواش(سوچبدلون) کیدل. دوي دغه ماشومان د ټولو نورمال انسانې اړیکو نه قطع، او د خپل انسان وژونکې طلسم کې د راګیرولو په غرض پداسي لارو سر کړل، چې اوس هغو ته هره اصلاح کوونکې نظریه هم کفر او ددښمن توطهً ښکارئ. یعنې په دغه ۳۵ کلن ژوند کې نه یوازې دا چې د دنیا ټولې مثبتې هستۍ له دوی نه واخیستل شوې؛ بلکې د دنیا ټول منفي او تباه کونکې خصوصیات او عوامل هم د دوی پر سرونو مسلط کړای شول.

د اولادونو د نفقې په خاطر زموږ باغیرته میندې په پردې ملکونو، او ښارونو کی ورکې، او په سوال کولو مجبورې شوې، زیاتره خو بیا دغه کونډې میندې د دغو جنایت کارو (کمونستي او ټوپکې) قوماندانانو د نفسیاتي خواهشتاتو په خاطر خپل غرور او عزت هم له لاسه ورکړ. زموږ په ځوان نسل د پردیو د کولتورونو بهیر واکمن شو او په بېګانه ملکونو کې یې د انسانیت په خلاف هر ډول توطیې او دسیسې دوی ته ور وښودل شوې. د دوی پر ذهنونو (چې د سپینې تښتې په څیر د هر څه لیکلو ته تیار وو) د انسانیت، افغانیت، شرافت او نېکو اخلاقو په عوض پرې د انسانوژنې، وطنپلورنې، غولونې، درواغو، جنایت

(c) ketabton.com: The Digital Library

او هر ډول نااخلاقي سلوکونه ور وتپل شول.

نو زموږ ټولنه چې يو وخت يې حتا غلو هم انساني اخلاق او شرافت درلود، نن په داسې يوه ټولنه بدله شوې چې د هغې اکثريت له انساني، اسلامي او افغاني اخلاقو څخه محروم را لوی شوي دي. همدا وجه ده چې نن افغاني ټولنه د فزيکې جوړښت (يعنې سړک، پُل، تعمير او روغتونونو جوړولو) نه هم د دې ټولنې د خلکو ذهنې رغونې ته تر هر څه زيات او جدي ضرورت لري.

دا د دولت او بين المللی ټولنې تر هر څه جدي او لومړنی مسووليت دی چې د دې ټولنې د انسانانو د ذهني رغونې له پاره مناسب او لازم تربيوي پرگرامونه په کار واچوي او د ددی انسانانو دذهنونو د بيارغونې چارو ته تر هر څه جدي توجه وکړي.

دلته د يوې خبرې ذکر کول ضروري او لازمي بولم او هغه دا چې نړۍ وال کولای شي چې له موږ سره يوازې د دې هېواد په فزيکې رغونه کې مرسته وکړي اما د معنوي او ذهني رغونې اساسي مسووليت د افغانانو پر غاړه دی او د دې مسووليت په سر ته رسولو کې د افغانستان دولت او خلك، خصوصا عالمان، پوهان، مذهبي مشران پلرونه او ميندې تر بل هر چا جدي مسووليت لري.

د دې مسووليتونو درک، تشخيص او سرته رسونه هم ځانته ځانگړې پوهه، مينه او علاقه غواړي او تر بل هر څه مهمه داده چې يوازې هغه څوک کولای شي دا کار په برياوو سرته ورسوي څوک چې په دې لار کې يو عملي مثال جوړېدای شي؛ نو ددې خدمت سرته رسول تر هر څه لومړی يو جدي عزم، ارادې ، پاکې تاريخچې او پراخې قربانۍ ته اړتيا لري.

زه د يو افغان په توگه دغه مسووليت پر خپلو غوښو او هډوکو محسوسوم او په همدې غرض چې د دې ټولنې د يو عالم، بااحساسه او با مسووليته انسان په حيث مي تر خپل وسه ستاسې ځوان نسل پر وړاندې خپلې دندې ادا کړی وي؛ نو مې دا کتاب تهيه او په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار کې مې د علمي سیمینارونو، ورکشاپونو راډیو او تلویزیون له لارې خپلې هلې ځلې پیل کړي دي؛ خو دا مشکل ډېر لوی، پراخه او ژوردی. هیله مې ده، چې د هېواد نور توانمند عالمان او ملي شخصیتونه او دولتي چارواکي به هم پدې اړوند خپل انساني او اخلاقې مسوولیتونه درک او د هغې په اداکولو کې به جدې ونډې واخلي.

۱۶ - د منفي اشخاصو پېژندنه او له هغوی نه لرېوالی:

په هره ټولنه کې یو زیات شمېر داسې کسان وي چې هغوی د هر راز نوي پروګرام پر وړاندې ولو که ډېر ګټور هم وي، له ګډون څخه وېره لري. ډېری انسانان په خپل ژوند کې یو ټاکلي پرمختګ ته د رسېدو نه وروسته خپل ځان په هماغه ځای کې ارام محسوسوي، او تر هغه زیات نور خپل ځان ته تکلیف نه ورکوي، چې دغې مقطع ته د راحت کړي یا **Comfortable Zone** وایي. او دغه کسان د هر هغه بدلون پر وړاندې چې د دوی په دغه هوسا حالت کې د بدلون راوستو سبب کېږي، ولو که هغه دده په ګټه هم وي، مقاومت کوي. له بلې خوا څخه یو شمېر نور کسان بیا په طبیعي توګه دا خاصیت لري، چې د بل هر چا له خوا وړاندې شوي وړاندېز پر وړاندې، ولو که ډېر معقول هم وي، مقاومت کوي. چې دغه ډول اشخاصو ته په مجموعي توګه منفي اشخاص ویل کېږي. منفي اشخاص نه یوازې په خپله په یوه پروګرام کې ګډون نه کوي، بلکې کوښښ کوي چې نور هم د یوه نوي پروګرام پر وړاندې په شک او تردید کې واچوي. ځوانانو ته لازم او اړین دي چې نه یوازې دغه ډول منفي اشخاص وپیژني؛ بلکې باید په هر ډول د دوی له اغېزو څخه خپل ځان او د ټولنې نور وګړي وژغوري. منفي اشخاص درې ډوله دي:

۱- وچ منفي اشخاص: دا هغه اشخاص دي چې بې له دې چې د یوې مسئلې ارزښت ته پاملرنه وکړي، د هغې پر وړاندې مخالف دریځ نیسي. که له دې اشخاصو نه د دلایلو پوښتنه وشي، نو دلایل یې هم ډېر کمزوري، او بې اره وي. ددې اشخاصو پېژندنه د دوی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرو کې د منفي کلماتو لکه (خو، اما، ولې، زه نه پوهېږم، دا به نو څنګه شي) له کارنې څخه کيداې شي. دا کسان نه کوم منطقي استدلال کوي او نه کوم روښانه وړانديز ورسره وي. دا خلك دغه منفي کلمات يوازې له مسوولیتونو څخه د تېښتې د وسيلې په توګه کاروي. مثلا دوی وايي چې: ستا خبره سمه ده خو .... که ددې اشخاصو دغو انتقاداتو ته چې همېشه تر منفي الفاظو وروسته ذکر کېږي، ځير شو، نو يو يې هم واقعا نه انتقاد او نه اعتراض وي، بلکې هغوی دا د مسولیتونو نه د تېښتې په لاره کې کاروي. سالم او معقول انتقاد دا وي چې يو څوك د يو پروګرام پر محتوی' او يا مکانيزم باندې څرګند او روښانه اعتراض کوي او له دغه اعتراض سره بيا خپل وړانديز هم لري.

۲. نا مستقيم متجاوز کسان **Passive Agreesives**: دا هغه کسان دي چې په ښکاره له چا سره مخالفت نه کوي او اکثره هم مخامخ له تاسې سره د ټولو پرېکړو په اړه سر خوځوي، خو هېڅکله هم په خپلو ژمنو کې جدي نه وي. دا کسان له ډېرې بېوزلۍ او مجبوريت سره سره يو يا دوه ځلې هغه ورسپارل شوی کار تر سره کوي، ولې بيا ادامه نه ورکوي. دا ډول اشخاص خطرناك او له ناوړه پايلو سره تړلي دي، ځکه خلك د دوی د ژمنو پر بنسټ پلانونه جوړوي، ولې بيا د اړتيا پر مهال نه دوی وي او نه يې ژمنې. دا ډول کسان په مجلسونو کې په ډېر ښه باور ستاسې وړانديزونه مني؛ خو دا ډول خلك ډېر خطرناك وي او بايد دوی تشخيص کړي، د دوی ژمنې په ډېر احتياط سره ومنئ او په جدي توګه بايد د دې کسانو په سمونه کې له دوی سره مرسته وشي.

۳. کينه کښي او بدنيتي: په هره ټولنه کې يو شمېر داسې کسان وي، چې د دوی هېڅ پيرزو نه وي، چې بل څوك دې، کوم برياليتوب تر لاسه کړي؛ نو دوی د بل چا برياليتوب او پرمختګ نشي زغملای، حتا که د دوی ډېر نږدې ملګری يا خپلوان هم وي. دا ډول کسان د دې له پاره، چې د يو کار مخنيوي وکړي، نو د نورو منفي کسانو پرعکس، دوی په هغه کار کې په ډېر جديت ونډه اخلي او په دې توګه د هغه کار واګې په خپل لاس کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخلي، او بیا هغه کار په نیمایي کې پرېږدي. دا ډول اشخاص د ګروپونو او ډلو په منځونو کې زیات وي؛ خو د دوی پېژندل او د دوی د لاسونو لنډول هم خورا ګران وي. دا ځکه چې له یوې خوا دوی ډېر هوښیار او هم په اکثره کارونو کې ښه موفق وي، نو د نورو کسانو له پاره دا ډېره ستونزمنه وي چې په اسانۍ سره دوی وپیژني؛ نو تاسې ځوانانو ته جدي توصیه کوو چې دغه راز منفي کسانو ته په کلکه پاملرنه ولرئ. کله مو چې د دوی په برخه کې د دوی د منفي بافۍ تشخیص وکړ، له یوې خوا ترې ځان وساتئ او له بلې خوا هغوی دغه ټکې ته متوجه کړئ او د اړتیا پر مهال خپل نور ملګري او مرستندویان د دوی له دغه خطرناکه عادت څخه هم خبر کړئ، تر څو هغوي ددوي د توطیو ښکار نه شي.

۱۷ - په ټولنه کې د ستونزمنو خلکو پېژندل او له هغوی سره د سلوك غوره کول:

انسانان په هرمشکل کې، یا د مشکل د تولید برخه او یا د هغې د حل یوه برخه کېدای شي. که یو انسان ددی دواړو نه بې برخې وي، نو هغه اصلاً انساني دندې نه ترسره کوي. زه تاسې ځوانانو ته کلکه مشوره درکوم، چې باید د هر مشکل په لیدو سره کوښښ وکړئ چې د هغه مشکل د حل په برخه کې ونډه واخلي.

داد ډېر تاسف وړ خبره ده چې زموږ ټولنه په دې وروستیو دېرشو کلونو کې داسې خرابه شوې ده چې دټولنې یو زیات شمېر خلك یاخو دستونزو د ایجاد په برخه کې عاملین ګرځیدلي دي، او یا خو هم ددوی لوی اکثریت په بې تفاوته انسانانو بدل شوي دي. دوي د مشکل د پیدا کېدو په صورت کې لاس تر زنې ناست وي، او هرڅه قضاءاوقدرته، او یا هم خداي(جل جلاله) ته او یاهم نورو ته پرېږدي..

د مثال په ډول زه چې اکثرا دکابل نه جلال اباد ته سفرونه کوم، په لاره کې ګورم چې یو شمېر زیات ډریوران په ډېر بې مسئولیته توګه خپلي موټري ځغلوي، او د ترافیکي اصولو نه خلاف ډریوري کوي چې دا ډول ډریورې د ډېرو ټکرونو او دلارو د بندېدو لامل ګرځي. نو که دیوې خوا دغه بې مسئولیته ډریوران د مشکل او ستونزو عامل کېږي، نو د بلې خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ډرېورانو سره سپره سوارلۍ هم ددې مسئولیت احساس نه کوي، چې ددې حالت په وړاندې خپل انساني او اخلاقي دندې اداء کړي. لومړي ډریور خپلو غلطیو ته پام کې کړي او د خلاف ورزۍ په صورت کې بیا هغې ته سزا ورکړي. او اقلا دغه ډول بې مسئولیته ډرېور ته دومره قدر خو ووایې چې : (ستا دا ډول ډرېوري زما او دنورو انسانانو ژوند ته صدمه رسوي. یا باید اصلاح شي او که نه نو زه همدا اوس درڅخه کوزېږم، او کرایه هم نه درکوم) تاسې باور وکړئ، چې د یو څو تنو سوارلیو دغه ډول جدي کړنه به د ډېرو داسې ټکرونو مخه ونېسي. د بلې خوا، چې کله د کومې حادثې له کبله (اکثرا خو حادثه نه وي، بلکې د همد اشان ډرېورانو دغلط او څوکتار جوړولو ډرېوري او د نورو د لارو د بندولو له کبله) لارې په ساعتونو، ساعتونو بندې وي. بیا زمونږ خلک (ددوي سره ناستي سپارلي) هم اکثره یې لاس ترزنې ناست وي، او ددې مشکل په حل کې کومه ونډه نه اخلې. حتی باور وکړئ چې ما څو ځله پولیس لیدلي او رټلي می دي، چې هغوی هم د نورو عوامو په څېر لاس تر زنې ناست وي، او انساني دندې خو لا پرېږده چې خپل مسلکې دندې هم نه ادا کوي.

ما څو څو ځلې د داسي حالتو په لیدو سره فورا پخپله اقدام کړی، او دغه موټرې مې یوې خوا او بله خوا کړي، او بلاخره مې په څو ساعتو کې لاره خلاصه کړې ده. دغې ته دحل په لاره کې ونډه اخیستل وایې، چې ددې اقدامونو په نتیجه کې نه یوازې ماته، بلکه په زرهاوو نورو خلکو ته هم ګټه رسیدلې ده. د مثال په توګه، دا یوه کیسه درسره شریکوم: یوه ورځ د خپل ډریور (محمد شفیق جان) سره جلال اباد ته تللم، د نغلو په سر کې په یوه موړ کې ټکر شوی و، چې دوه موټرونه پکې ټکر شوي او څو تنه پکې زخمیان او مړه و. چې اغلبا علت به یې د موټرو تیز چلوونه، او د ډرېورانو بې غوري او غلطي وه. سره لدې چې پولیس د حادثې ځای ته راغلي و، مړي او زخمیان یې روغتون ته وړي و، خو د بلې حادثې د مخنیوي له پاره یې هېڅ اقدام نه وه کړی. څرنګه چې دا موټرې په یوه موړ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټکر شوي وه، نو هره لحظه ددې احتمال وه چې يو بل موټر هم ددې ټکرشووګاډو سره ټکر وکړي. هماغه و چې ددې بې غورۍ په وجه يو دريم موټر هم راغلي و، او دهغه دوو موټرو سره يې سخت ټکر کړي و، چې څو تنه نور هم پکې زخميان او مړه شوي و. پوليس بيا ساحې ته راغلي و، او مړي او زخميان يې وړي و. دا ځل دوی يو تن عسکر هم په ساحه کې د کنټرول له پاره پرېښی و. اما د وقايې هغه ډېره عاميانه او اسانه طريقه، چې هغه د موږ نه مخکې د يو څو ډبرو اېښودل و، نه وه کړي. دا هغه طريقه ده چې په ډېري اسانۍ سره نور ډرېوران ددې نه خبروي چې په موږ کې کومه حادثه شته. موږ چې دا حالت وليده، ودريدو، او د عسکر نه مو غوښتنه وکړه چې د موږ نه مخکې څو ډبرې کېږدي. هغه ومنله او مونږ هم تري حرکت وکړ. په هېواد کې د بې اعتمادۍ د زياتوالي په وجه، د لږ منزل نه وروسته راسره دا سودا شوه چې ايا دغه عسکر به زمونږ خبره منلي وي که نه؟ نو بېرته راوګرځيدو، چې پخپله دا کار وکړو. کله چې بېرته راغلو، ښه و هغه عسکر يو څو ډبرې اېښودلې وې، سره له دې چې کافي نه وې، خو بيا هم هغه يو څه کړي و. لومړی مو د عسکر نه مننه وکړه، او يو عکس مو ورواخست، او بيا مو نورې ډبرې پخپله کېښودې.

نو وګورۍ چې په دې ملك کې څومره بې غورۍ او بې مسؤليتي ده. نه پوليس، او نه هم خلك د بل چا په فکر کې دي. دا د پوليسو اساسي وظيفه ده چې د هرې حادثې په صورت کې د نورو اضافي تلفاتو او خسارو مخه ونيسي. اما پدې پېښه کې نه پوليسو او نه هم خلکو او نه هم دې عسکر دغه شان يو اسانه کار چې هغه کولای شوو ددې دوهمې حادثې، او د نورو راتلونکو حادثو مخه نيولای وای، تر سره کړي. دا د همدې بې غورۍ نتيجه وه چې دوهم ټکر وشو، او که مونږ دغه اقدام نه واي کړی، ممکن نور ټکرونه به هم شوي وايي.

تاسې ځوانانو نه زما جدي هيله داده چې: تل او په هر حالت کښې کوښښ وکړئ چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې ټولنې په ستونزو کې دحل کونکې ونډه واخلي. دا له یوې خوا ستاسې خپل مشکل حلوي، او له بلې خوا په خلکو کې تاسې ته ښه شهرت درکوي، او نور خلک هم پدې لاره کې ونډې اخیستلو ته چمتو کوي. دخپلو دغه نوعه کارونو په اړه نورو ته ووائي، څو هغوی هم پوه او دغه ډول نیکو کارونو ته وهڅول شي.

خدای (جل جلا له) همداسې چې انسانان دڅېرو له مخې بېلابېل پیداکړي، همدا راز یې دکړو، وړو، خوي او خصلت په لحاظ هم دوی بېلابېل پیداکړي دي. چې ددې خصلت له مخې انسانان په درې برخو ویشل شوي دي:

لومړۍ ډله کې هغه خلك شامل دي، چې دوی د ډېر نرم، ښه او د تېرونکې خوي او اخلاقو لرونکې وي، چې عموما دخپل ځان په نسبت نور لمړی او مهم ګڼي. ددغه ډول خلکو پېژندل عموماً اسانه او ورسره راکړه ورکړه او ګډ ژوند تېرول هم اسان وي. عموما دا ډول خلك په سلو کې ترشلو زیات نه وي.

دوهمه ډله خلك هغه دي، چې دوی بیا منځنۍ موقف لري. دوی ته تر یوه حده خپل ځان مهم ، خو دیو معقولیت سره سم نور خلك هم ورته خاص ارزښت لري. چې دغه ډول خلك بیا دټولنې ترشپېتو په سلو کې تشکېلوي. ددې خلکو سره هم ګډ کار کول ممکن ښايې خو ځینې ځانګړې مهارتونه غواړي.

درېیمه ډله هغه خلك دي چې دوی ته تل خپل ځانونه او خپلې ګټې تر هر څه مهمې او ځان ورته تر بل هر چا اوچت ښکاري. دوي دخپلو ګټو له پاره دې ته هم حاضر وي چې دنورو په حقوقو او امتیازاتو یرغل وکړي. دغه ډول خلك عموما ځانګړی او سخت دریځ لري. چې هغه هېڅ ډول جوړ جاړي ته تیارنه وي. داخلك هم په ټولنه کې په سلو کې تر شلو پورې وي. ددې ډول خلکو په اړه لاندې مشورې ضروري او ګټورې بولم.

۱ . ددې له پاره چې دخپل چاپېریال او اړونده خلکو په منځ کې دغه ډول خلك وپېژنی، دهغوی کړو، وړو او غبرګونونو ته په جدي توګه پام وکړئ او له ځان سره یې یاداښتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

واخلئ، او کله کله دنور خلکو څخه هم دهغوی په اړه پوښتنې وکړئ.

۲ . ددې خلکو په وړاندې دځان سره مخ کې له مخ کې تصاميم ولري، او کوښښ وکړی چې ددوی سره په معامله کولو مجبور نه شئ. که بل هر چانس لری، نو ددوی په نسبت هغه بل چانس ته ترجيح ورکړئ. خو که مجبور شوئ چې ددوې سره معامله وکړئ، او په يو کار کې دخيل شئ، نوخپل دريځ او موقف ورته په جدي توگه، په روښانه الفاظو او ښه په ډاگه ووايي. ښه به دا وي چې ورته دا موضوع گېري ديوه يادوو نورو کسانو په وړاندې ووايي. يعنی دموضوعاتو په اړه دخپل قضا وت نه کار واخلي او هغه ورته غوڅ او روښانه ووايي، نه داچې موضوع دې ته پرېږدي چې څه دې هم انسان دی، ممکن سالم او انساني قضاوت به وکړي، ځکه دوی هېڅکله هم سالم انساني قضاوت نه کوي.

۳. کوښښ وکړی چې دوئ ته ووايئ چې خپله موضوع گېري تاسې ته اول ووائي. هغه واورئ، که در ته دمنلو وړه وه، ورسره موافقه وکړئ، او که نه وه، نو بيا ورته خپل نظريات په ليکلي توگه وړاندې کړئ، او د موافقې په صورت کې ترې لاسليك هم واخلئ او يا يې هم دشاهدانو په محضر کې ورته په واضحه توگه بيان کړې.

٤. د دوی سره څو معاملې او موضوع گانې مه شريکوئ، ځکه دوی بيا يوه په بله کې ورگډوي او گډوډي منځ ته راولي.

٥. دداسې خلکو سره د خپلو راکړو ورکړو تجربې له نورو دوستانو سره هم شريکې کړئ، او تر وسه هغوی ته هم دخپلو برياوو او ناکامو تجربولاملونه روښانه کړئ.

څلورم څپرکی

پر شخصيت اغېزمن فکتورونه

۱۸ - پر شخصيت اغېزمن فکتورونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دې چې شخصیت جوړول یو مغلق کار او یوه اوږده موده غواړي. خو د لاندې خصوصیاتو لرل او د هغوی په دوامداره او جدي توګه تعقیبول د سړي له شخصیت سره مرسته کوي.

۱. د یوثابت دریځ لرل:

کوښښ وکړئ چې د یوې موضوع په اړه ښه او نېک دریځ غوره کړئ او تر ممکن حد پورې پر خپل دریځ ودرېږئ. که مو درک کړه چې ستاسې دریځ په غلطه دی، په رښتنې ډول نورو ته پرې اعتراف وکړئ او خپل دریځ بدل کړئ.

۲. رښتیا ویل:

کوښښ وکړئ چې په ټولو موضوعاتو کې رښتیا ووایئ. کله ناکله کېدای شي دا کار ستاسې په تاوان هم پرېوځي، خو په اوږده موده کې دا بیا ستاسې په ګټه دی. که پوهېږئ چې ستاسې رښتیا ویل بل چاته ضرر رسوي هلته له نظر ورکولو نه ښښنه وغواړئ او که په خپلو کړو وړو کې مو تېروتنې کړې وي، سمدلاسه د هغې ښښنه وغواړئ. په خپلو تېروتنو اعتراف کول او د هغو په برخه کې ښښنه غوښتل تر بل هر څه سخت کار دی خو ډېر اوچت کار هم دی.

۳. په پرېکړو کې جدیت:

په خپلو خبرو کې د غوڅ دریځ خاوندان اوسئ. ښو ته ښه او بدو ته بد ووایئ، ولو که څوک پرې خپه هم شي. لیکن په خپلو تبصرو کې د ډېر احترامانه چلند خاوندان واوسئ او په خپلو تبصرو کې موضوع ته پاملرنه وکړئ نه دا چې ستاسې مقابل لوري کس ته.

افغانانو یو منفي خوی دا دی چې که ویونکې د دوي نه خوښېږي نو بیا دا ورته هېڅ معنا نه لري، چې هغه څه وایي. نو په دې وجه په داسې حال کې چې ویونکې خپله خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتکمیله کړي نه وي، نو دی بیا د هغې په مقابل کې د ځواب په تهیه کولو چرت او فکر کوي. ښه به دا وي چې تاسې ځوانان له دې منفي عمل سره مجادله وکړئ او خپل قضاوت اصل خبرې یا موضوع ته مربوط کړئ نه د هغې ویونکې ته.

٤. ژمن پاتې کېدل:

پخوا تر دې چې له چا سره ژمنه وکړئ پرې ژور فکر وکړئ که مو د ټاکلي کار په برخه کې لږ شک هم وي، له ژمنې څخه ډډه وکړئ. خو چې کله مو ژمنه وکړه بیا په هر قیمت چې وي کوښښ وکړئ چې تر سره یې کړئ. که د ځینو ځانګړیو دلایلو له امله یې نه شئ تر سره کولای، نو څومره ژر چې کولای شئ مقابل لوري ته خبر ورکړئ ، او د خپل معذرت د وړاندې کولو تر څنګ خپل تاثر او نیمګړتیا ورته څرګنده کړئ.

٥. په وخت ټینګښت:

د اسلام مقدس دین په رښتیا ویلو، د ژمنې پالنه او د وخت پر ارزښت ډېر ټینګار کوي. ولې د اسلام د اصولو پر خلاف، بیا ډېر مسلمانان د ژمنې او وخت پر ټینګار عمل نه کوي. د دې له پاره چې دغه منفي عمل له مسلمانانو او افغانانو څخه لرې کړای شو، موږ هر یو باید د وخت په پابندۍ ډېر ټینګار وکړو. که د یو مشکل په صورت کې د یوې ژمنې ټاکلی وخت او یا ځای ته نه شئ رسېدای، لطفا هغه بل لوري ته ژر تر ژره خبر ورکړئ.

د تاسف وړ خبره دا ده چې ډېر مسلمانان هغه کارونه چې اسلام ورته امر کوي، نه کوي، اما برعکس هغه کارونه چې اسلام یې ترې منعه کوي، کوي یې. لکه چې علامه سید جمال الدین (افغان) اروپا ته د خپل سفر په پای کې ویلي وو: (د حیرانتیا خبره دا وه چې زه ډېرو اسلامي هېوادونو ته لاړم خو مسلمانان مې په کې ونه لیدل، خو چې نا اسلامي هېوادونو ته لاړم، نو هلته مې نامسلمانان ونه لیدل)

په دې اړه راته د امین صیب یوه خبره را یاده شوه. پېښور کې په یوه مجلس کې (پروفیسر رسول امین صیب، ډاکتر صیب پښتونیار، شینواری صیب، ارواښاد تنیوال صیب او څو تنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور پوهان او عالمان ناست وو، چا د یو پرنګي نوم واخیست او ویې ویل چې هغه مسلمان شو. امین صیب وخندل او ویې ویل: (دا خبره به سمه وي، ځکه چې ما له ډېره وخته په هغه کې د مسلمانانو نښې لیدلې وې. هغه له ډېرې مودې راهیسې په دورواغو راغلی و او مجلسونو ته به هم ناوخته راته.)

٦. د نورو احترام:

د یو سړي د شخصیت لویه نښه دا ده چې هغه نورو خلکو ته لکه هغه څوک چې له ده څخه مشران، پوهان او عالمان دي د قدر او لوړ شخصیت په نظر ګوري. که ستاسې وظیفوي مقام هر څومره لوړ وي د سپین ږیرو، عالمانو او مشرانو ځانګړی احترام کول ستاسې د شخصیت یو اساسي رکن تشکیلوي. ددی تر خوا، کشرانو ته دروند نوم اخستل، او د هغوي درناوی، او پر هغو شفقت کول هم خورا ضروري، او ګټور دي.

٧. په ژوند کې انډول او تعادل ساتل:

هر چا ته په کار دي چې د کار، کورنۍ او ټولنېزو خدمتونو په منځ کې یو تعادل وساتي او هغه تعادل په پرله پسې توګه عملي کړي. د تعادل په برخه کې غواړم لاندې مهمې مسئلې ته ستاسې پام راواړوم:

د کورنۍ حقوق:

هغه څوک چې په تاسې پورې تړلي دي او ستاسې مینې اوشفقت ته اړتیا لري، هغوی باید له خپلې مینې او شفقت څخه محروم نه کړئ. که مو واده کړی وي، نو کوښښ وکړئ چې د ماښام ډوډۍ حتما له خپلو بچیانو او ښځې سره یو ځای وخورئ. خپلې ښځې او ماشومانو سره لوبې ټوکې او ټکالې وکړئ. دوی د تفریح ځایونو ته بوځئ. ورسره لوبې او ساعت تیري وکړئ. پرېږدئ چې دوی لوبې وګټي. له دې سره مینه وکړئ، غېږ ورکړئ، لاس پرې راکش کړئ، ورته ډالۍ، بخششونه ورکړئ. په نړۍ کې بل هېڅ شی ستاسې د کورنۍ ځای نه شي نیولای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افسوس دی چې!! زموږ ډېر خلك په رسمي كارونو، مبارزه، سياست ، ساعت تېريو او يا هم ټولنېزو خدمتونو كې دومره مصروف پاتې شي چې بيا خپل كور او كورنۍ ترې له ياده ووځي. چې كله كور ته راشي نو دومره ستومانه وي، چې له خپلې ښځې او بچو سره د خبرو كولو متره هم نه لري. دا هغه ستره ګناه ده چې نه يې الله جل جلاله ښښي او نه بيا كومه چاره لري. كله چې يو ځل له تاسې څخه ستاسې د كورنۍ او ماشومانو مينه غوڅه شوه، د هغې رغول نا ممكن دي. ځينې خلك دا استدلال كوي چې زه زيات كار كوم تر څو كورنۍ ته ډېرې پيسې وګټم، چې دوی ارام وي. ولې دا بايد په غوڅ ډول ووايم چې يوازې پيسې يوه كورنۍ نه شي خوشحالولای او ډېر ځله دا ډول كسان په خپل كور كې له ډېرو پيسو سره سره هم د كورنۍ له مينې نه بې برخې وي.

٨. په كار كې رښتنولي:

هر كار چې تاسې قبول كړ، دا ستاسې ايماني او وجداني مسووليت دی، چې د هغه كار د پوره كولو له پاره په پوره صداقت او ځواكمنۍ كار وكړئ. كه تاسې خپل يو كار په صداقت تر سره كړئ ډېر ژر به د هغه د ثمرې په وجه ډېر نور اوچت او ښه كارونه در وسپارل شي. هېڅكله هم د دې احساس مه كوئ چې كه ستاسې امر او يا بادار تاسې ګوري، نو كار وكړئ او كه هغه نه وي، نو بيا كار ته شا كړئ. دا د يو كارګر يا مامور ډېر لنډ نظری وي چې فكر كوي د هغه امر په دې نه پوهېږي چې دی كار كوي كه نه؟ تاسې باور وكړئ چې هر امر پر دې پوهېږي چې د هغه په غياب كې څوك كار كوي او څوك يې نه كوي. په كار كې ټګي نه يوازې دا چې د لوی الله جل جلاله پر وړاندې ستر جرم دی؛ بلكې له همدې ځای څخه تاسې په خپل كار كې اعتبار او اعتماد له لاسه وركوئ.

د رسمي كار تفريح او شخصي كار وختونه سره بېل او هغه په ټوله معنا په جدي توګه عملي كړئ. لطفا خپلو نورو خپلوانو او ملګرو ته هم دا ووايئ چې تاسې غواړئ په پوره صداقت خپل كارونه وكړئ او له هغوی څخه نېغ په نېغه غوښتنه وكړئ چې په رسمي كار كی او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسمي کار په وخت کې ستاسې د مزاحمت سبب نه شي. که څه هم په لومړي ځل ممکن دوی له دې وضعې څخه خوښ او خوشحاله نه وي، خو په پرله پسې توګه به دوی له دې سره بلد شي او ستاسې د صداقت قدر به کوي.

۹. اسرار او راز ساتنه:

د هر چا د رازونو ساتل څه اسان کار نه دی. د اسلام مقدس دین د اسرارو په ساتنه ډېره کلکه سپارښتنه کوي. دا د یوه سړي اعتماد او اعتبار په خلکو او ټولنه کې زیاتوي. کوښښ وکړئ چې د هر چا راز له خپل ځان سره پټ وساتئ. د یو چا راز د خپل ډېر نږدې او اعتباري ملګري او ان له خپلې ښځې او یا خاوند سره هم مه شریکوئ.

۱۰. امانت ساتنه:

دا د شخصیت ساتنې یو بل ارزښتناك اړخ دی. تاسې باید په خپل ژوندکې تل کوښښ وکړئ چې د خلکو اعتماد ولوکه ډېر لږ هم وي. په جدي توګه وساتئ. په وړو کارونو کې امانت ساتنې او د خلکو د اعتماد ساتل او له هغې څخه منفي ګټه نه اخیستل د دې باعث کېږي چې خلك او ټولنه بیا دریاندې ډېر لوړ اعتماد وکړي. بناً د امانت ساتنې په برخه کې نه یوازې باید امانت ساتونکي واووسئ، بلکې د خپلو اجراتو صورت حساب خلکو ته په ډېر څرګند او ښکاره توګه ورکړئ. په یاد ولرئ چې د دېرش کلونو جنګونو او لاسوهنو له امله زموږ په ټولنه کې اعتماد په عمده ډول له منځه تللای؛ نو اوس یو ځل بیا د هغه اعتماد لاس ته راوستل، د پوهو خلکو سترو قربانیو او ملاتړ ته اړتیا لري؛ نو دا ستاسې په څېر د پاکو او سپیڅلو ځوانانو مکلفیت دی چې دغه له لاسه تللای اعتماد بیا را پیدا او ورځ په ورځ هغه لا غښتلای او قوي کړئ.

۱۱. روښانه او عامیانه خبرې کول:

کله چې له نورو خلکو سره پر کومه موضوع خبرې کوئ، کوښښ وکړئ چې خپلې خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اورېدونکو سطحې ته راټیټې کړئ. د خپلو خبرو لنډېز ورسره تکرار کړئ. د خپل مطلب ټکې د یو– دوه– درې په شمارو روښانه ووایئ او حتا د امکان په صورت کې یې هغوی ته ولیکئ. کله چې تاسې له بل چا نه لارښوونې اخلئ او یا چاته لارښوونه کوئ کوښښ وکړئ چې تکرار یې کړئ. دغه تکرار ډېر ځل د سترو غلطیو او ډېرو زیاتو بې ارزه سرګردانیو مخه نیسي. د تکرار ښه بڼه داده چې هغه چا ته چې هدایت ورکړل شوی وي، نو هغه یې باید چې تکرار کړي، نه هغه څوک چې هدایت یې ورکړي وي. ځکه چې په هدایاتو کې اورېدل تل له ویلو سره یو شان نه وي. ساینسپوهان وایي چې که دوه کسان یو له بل سره مخامخ هم خبرې کوي، نو ۲۵ فیصده د دوی خبرې بدلې اورېدل کېږي.

۱۲: د نورو خبرو ته ځانګړې پاملرنه:

کله چې بل څوک تاسې ته خبري کوي، هغه ته ځانکړې توجه او کلکه پاملرنه وکړئ. ځان پرې ښه پوه کړئ، چې هغه څه وایي. کوښښ وکړئ چې څوک پر دې مجبور نه کړئ چې هغه موضوع (راز) چې هغه یي نه غواړي تاسې سره شریک کړي، تاسې ترې هغه بیا بیا مه پوښتئ. د مثال په توګه که تاسې ته یو څوک ووایي چې (زه سبا چېرته ځم) او یا (زه له چا سره ګورم؟) نو تاسې ترې پوښتنه مه کوئ چې (چېرته ځې؟) او یا هم (له چا سره ګورې؟) دا ځکه چې که هغه غوښتل چې تاسې ته ووایي نو ممکن ویلي یې وای چې (زه سبا کابل ته ځم) یا (زه له احمد جان سره ګورم) خو دا چې هغې ددغه ځای یا د هغه کس نوم ونه وایه، البته هغه نه غواړي چې دغه برخه تاسې سره شریکه کړي. نو تاسو د خپلو پوښتنو په ذریعه هغه مه مجبوروئ چې هغه راز تاسې ته ووایي، ځکه بیا شاید هغه په دروغو ویلو مجبورشي.

۱۳- د دندو ګذارش او څارنه:

کله چې چا ته دنده ورسپارئ نو وخت په وخت د هغې څارنه وکړئ. مقابل لوري ته خپلې غوښتنې روښانه او د دوی مکلفیتونه د ۱،۲،۳، په ترتیب روښانه کړئ. او کله چې تاسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته کوم کار در وسپارل شي، په مناسبو وختونو کې خپل ګذارش او راپور بېرته هغې مرجع ته ورکړئ. د خپل کار د اجرا کولو له پاره پلان او د ګذارشونو او راپور ورکولو له پاره ځانته ټاکلی مهالوېش جوړ کړئ او که تاسې هم کوم کار چا ته ورسپارئ؛ نو د هغې څارل هم په مسلسل ډول وکړئ او هغه شخص ته هم دا روښانه کړئ چې تاسې کله او څرنګه ګذارش غواړئ.

۱٤- نرموالي اوتېرېدنه:

سره له دې چې مونږ په قاطعیت او جدیت خبرې وکړې، خو د دې تر څنګ زغم او نرموالی او په راکړه ورکړه کې له نورو سره جوړښت هم په خپل ځای کې ارزښتناك او اړین دی. یو متل دی چې وایي:

((د غشي منزل د لیندۍ ربړ ټاکي)) ملت مل

یعنې هر څومره چې د لیندۍ ربړ نرم وي او له کشولو سره لا زیات مخ په شا لاړ شي، هماغومره یې غشي وړاندې رسېږي. یعنې که تاسې هر څومره په خپلو راکړو ورکړو او معاملو کې نرم او حلیم اووسئ، هماغومره به تاسې د نورو د اعتماد وړ وګرځي او ګټه به مو زیاته وي.

۱۵. زړه ورتیا او خطر قبلول:

د دنیا ټول کارونه داسې دي چې لومړی به تاوان کوې، تر څو ګټه وکړې. هر څومره چې تاسې له خطر سره مخامخېږئ، هماغومره به ستاسې د ګټې چانس زیات وي. په هر کار کې باید لومړی پر ځان تاوان او خطر قبول کړئ، چې بیا ګټه تر لاسه کړئ، یو متل دی چې وایي:

(د هرې ماڼۍ لوړوالی د هغې د بنسټ ژوروالي ټاکې) ملت مل

یعنې هر څومره چې د یوې ماڼۍ بنسټ ژور وي، هماغومره هغه ماڼۍ زیاته لوړېدای شي. نو هر څوك چې کوم کار کوي، د هغه کار پرمختګ او پایښت له دې سره مستقیمه اړیکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، چې ځومره هغه سړی په دې برخه کې شاتګ، يا خطر اخيستلو ته چمتو دی، چې ځوک لري ټوپ وهل غواړي، هغه لا زيات شا ته ځي او بيا منډه وهي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پينځم څپرکی

د ژوند د عمومي اړخونو په اړه

۱۹- د زده کړو ډولونه:

ماشومان تر پيدايښت وروسته له دوه ډوله زده کړو سره مخ کېږي. يعنې زده کړه په عمومي توګه په دوه برخو وېشل کېږي، چې يوې ته يې ناارادي يا نافعاله زده کړه او بلې ته يې ارادي يا فعاله زده کړه وايي.

لومړی: نافعاله زده کړې (*Passive Learning*):

دا هغه زده کړې دي چې يو ماشوم يې په ناارادي ډول د خپل چاپېريال په ليدو کتو او اورېدلو سره تر لاسه کوي.

که مو پاملرنه کړې وي چرګوړي هم تر پيدايښت وروسته ډېر ژر دا زده کوي چې څه بايد وخوري او څه ونه خوري. له کوم ځای او کوم حيوان څخه ووېرېږي او له کوم ځای او کوم حيوان څخه ونه وېرېږي. دوی خو کوم ښوونځي ته نه دي تللي چې هلته يې دا زده کړي وي. دوی هغه ټولې ځانګړنې د نافعالې زده کړې يا ***passive learning*** په بڼه زده کوي او يا هم که د نورو حيواناتو لکه مرغانو، حشراتو او نور بچې وګورو؛ نو دوی هم ټول د خپل ژوند د بقا لومړنۍ ځانګړنې د خپل ماحول په ليدنې او کتنې سره زده کوي.

څرنګه چې ماشومان هم تر ډېره وخته د فعالې زده کړې يا ***Active learning*** ته چمتو نه وي نو تر دې وخته دوی ټولې زده کړې په نا فعاله توګه ترسره کوي.

د مور، پلار اوکورنۍ هر ډول کړه وړه د هغې کورنۍ پر ماشومانو او ځوانانو ډېر ژور اغېز لري. د ماشومانو د ودې او بشپړتيا يو نړۍ وال څېړونکی ***Freud***ليکې چې د ماشومتوب د دورې ځانګړنې بيا د ځوانۍ او حتا د ټول ژوند په اوږدو کې ټاکنده نقش لري. د دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالم له انده که يو ماشوم په وړوکتوب کې خوښ او ازاد وساتل شي، بيا دغه ډول ماشوم د ټول عمر له پاره په خپل ځان متکي، باادبه او د ښه شخصيت خاوند روزل کېږي. خو بر عکس که د ماشومتوب لومړنۍ دوره له پامه وغورځول شي؛ نو دغه ماشومان ټول عمر په گوښي توب، نااعتمادي او له شخصيته کمزوري پاتې کېږي.

په لنډه توگه ويلای شوو، چې د ماشومتوب د لومړيو مرحلو ځانگړنې او له ماشومانو سره په دې دوره کې سالم چلن او هغوی ته ځانگړې پاملرنه ارزښتمنه ده.

يوه بنسټيزه خبره چې مور ټول ورته بايد ځير شو، دا ده چې د ژوند لومړنۍ زده کړې د يوکس پر کړو وړو، شخصيت او خوی کې تر بل هرڅه زيات اغېزمنې وي؛ نو مور پلار او خپلوان بايد دې ټکي ته پوره توجه وکړي.

هغه اغېزې چې مور او پلار او د کورنۍ نور نږدې غړي يې د يو ماشوم په ژوند او خوی خصلت کې اچوي د همېشنيو اغېزو(*Foot Prints*) په نامه يادېږي. ساينس دا څرگنده کړې ده چې دغه زده کړې د ماشوم په ژوند کې ټاکنده او همېشنۍ اغېزې لري. د بېلگې په ډول د کنجوسو او شومو کورنيو ماشومان هم اکثره کنجوس او شوم وي.

په دې وسيله د مور و پلار او کورنۍ د ټولو غړيو پاملرنه دې ارزښتناکې مسئلې ته را اړول غواړو، چې دوی بايد په دې حساسو شېبو او پړاوونو کې خپل نقش، د هغې ارزښت او اغېزې اړينې وبولي. دوی بايد خپل ټول کړه وړه د خپلو ماشومانو سمې ودې ته داسې را وگرځوي چې د هغې په سم پرمختگ او روزنه کې اغېز ولري او د ټولو هغو خبرو، کړو وړو په کلکه مخنيوی وکړي، چې د يو ماشوم د سپکاوي او ناسمې لارښوونې لامل گرځي. د دې تر څنگ غواړم تاسې ځوانانو ته چې په نږدې راتلونکې کې به د بچيانو خاوندان شئ، د دې سپارښتنه وکړم چې تاسې هم په دې برخه کې خپلې دندې او مسووليتونه د يو مهربان پلار او مور په توگه وپېژنئ او هغه اړينې وگڼئ او په درسته توگه يې تر سره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه دندې دي چې ډېر ماشومان يې له کوچنيوالي څخه تر پاخه عمره (۳۰ کلنۍ پورې) له خپل چاپېريال څخه ترلاسه کوي. زموږ هيله داده چې ځوانان او د دوی کورنۍ بايد د ژوند په دې بنسټيزه موده کې د خپلو دندو په جديت او د هغو په اغېزو چې يې د يو ماشوم په راتلونکې ژوند کې په هر اړخيزه توګه لري، خبر او د هغې ټولو باريکېو ته ځير وي. هر څومره چې مور و پلار او د کورنۍ غړي په يو ماشوم کې د پوهې، ځواک، جرات، ملاتړ، اعتماد او باورکولو روحيه په کلکه توګه وهڅوي، هماغومره به ماشوم پر خپل ځان متکې، هوښيار، زړه ور او باتربيه وي.

که د يو ځوان په توګه تاسې په دې برخه کې د خپلې کورنۍ، ښوونځي، خپلوانو او د کور کلي د خلکو نيمګړتياوې ګورئ؛ نو دا به ډېره ښه خبره وي چې په يو اخلاقي جرئت سره د هغې په وړاندې ګامونه واخلئ. د بېلګې په ډول که ستاسې پلار، مور او يا د کورنۍ کوم بل غړی، تاسې ته سپکه خوله وخوځوي؛ نو په ډېر درناوي ورته ووايئ چې (پلارجانه! مورجانې! کاکا يا لالا! دغه ډول خبرې زما پر شخصيت منفي اغېز اچوي او ستا له شخصيت سره هم ښې نه برېښي. که مهرباني وکړئ له داسې سپکو الفاظو څخه ډډه وکړئ دا به ښه وي.) داسې مودبانه چلند به نه يوازې هغوی پر خپل دغه منفي عمل پښېمانه کړي؛ بلکې تر دې وروسته به هغوی ستاسې شخصيت ته په ځانګړې ارزښت قايل وي. په دې برخه کې مور او پلار او د کورنۍ نورو غړيو ته هم توصيه داده کله چې وګوري چې د دوی ماشوم کوم وران کار کوي؛ نو د دې پر ځای چې ور ته غوسه شي او بدې خبرې ورته وکړي، په کار دي چې ورته ووايي: (ګلالۍ جانه! دغه کار ستا له شخصيت سره ښه نه ښکاري. دا مه کوه). نو له دې لارې تاسې هغه ته وايئ چې ته د يو شخصيت لرونکې يې؛ نو بيا به هغه همېشه کوښښ کوي چې خپل دغه شخصيت وساتي.

دويم: فعاله او بشپړه زده کړې يا ***(Active learning)* :**

دا هغه زده کړې دي چې ماشوم يې له خپلې مور، پلار د کورنۍ نورو غړيو او ښوونځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه په ارادي ډول زده کوي.

د انسان عمر زيات او د عمر هره مرحله ځانته ځانګړي وجايب او دندې لري چې د هرې مرحلې وجايب بايد په خپل وخت کې د پام وړ وګڼل شي. که دغه وجايب په خپل وخت او په رښتينې توګه تر سره نه شي؛ نو بيا د هغې معاوضه ګرانه او حتا ناممکنه وي.

کوچنيوالى او ځواني د زده کړې او ښه شخصيت د جوړېدو ځانګړې مودې دي. زده کړې ته پوره پاملرنه په ماشومتوب او ځوانۍ کې دوه بنسټيز عوامل لري:

لومړي: د کوچنيوالي او ځوانۍ دوره د نړۍ او چاپيريال په اړه د زده کړې ښه مرحله ده. دا هغه حساس وخت دی چې يو انسان په خپل ژوند پورې د اړوندو څېړونو ځانګړی ځواک لري؛ نو په همدې وخت کې کولای شئ چې د بېلابېلو څيزونو، وسايلو او سامان الاتو په تخنيکي او وظيفوي اړخونو ځان پوه کړي؛ نو د ټولو اړوندو شيانو په اړه ځانګړي او ژور معلومات زده کوي. علمي تحقيقاتو دا ښودلې ده، چې ماشومان تر ۷ کلنۍ پورې څومره شيان زده کولای شي په پاتې ۷۰ کلونو کې بيا هاغومره نشي زده کولای؛ نو بايد دا وخت بلکل ضايع نشي او ورڅخه جدي ګټه واخيستل شي.

څرنګه چې په دې مرحله کې د ماشوم ماغزه د تجسس، تفکر او ارزيابۍ په حال کې وي؛ نو له همدې کبله دوی له ځان څخه عجيبې غريبې پوښتنې کوي، مثلا لمر ولې له ختيز لوري راخيژي؟ او ولې په لويديځ کې لوېږي؟ اوبه ولې ټول عمر روانې وي؟ برېښنا څرنګه توليدېږي اوڅنګه رڼا او انرژي ورکوي؟

هر ماشوم په خپل ذهن کې دغه ډول په زرګونو پوښتې. دوي غواړي چې ځانونه په هر څه پوه کړي. کله چې يې د پلار بايسکل، موټر او يا ماشين ويجاړ شي او هغه يې جوړوي؛ نو ماشوم ورته ډېر ځير وي چې ځان په هغې پوه کړي؛ نو که له يوې خوا ماشوم په دې عمر کې زيات شيان زده کوي له بلې خوا په همدې عمر کې ماشوم د هغې زده کړې له پاره ښه ماغزه، فکر او ارامه حافظه هم لري، ځکه چې په دې وخت کې دی له يوې خوا د جنسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غرایزو تر اغېز لاندې نه وي راغلی، چې هغه يې بې لارې کړي، سترګې او فکر يې هغې خوا او دې خوا ته مصروف کړي. له بلې خوا د کور کورنی، ښځې او بچېانو د مسولیتونو، د کور له نفقې پيدا کولو او داسې نور مسوولیتونو څخه هم فارغ وي، چې په دې توګه ددې له پاره هم په دماغي توګه او هم د وخت له پلوه د دې کافي فرصت او شرایط وي چې هرڅومره کولای شي هغومره زده کړه وکړي او څومره چې دې د ژوند په بېلابېلو اړخونو ښه پوه شي، نو بيا د ژوند په بېلابېلو برخو کې ښه تصمیمونه هم نیولای شي.

خبره مو د زده کړې، تعلیم او تربیې کوله. غواړم ستاسې پاملرنه د تعلیم تر څنګ تربیې ته هم راوګرځوم. موږ افغانان باید په دې وویاړو چې پخوا به زموږ په ہېوزلي هېواد کې د پوهنې وزارت د تعلیم او تربیې د وزارت په نامه يادېده. که څه هم د امریکایانو د راتللو نه وروسته افغاني حکمرانانو هم په کورکورانه ډول د غربیانو د برنامو کاپي ګانې په افغانستان کې پيل کړې. حتا چې زموږ د تعلیم او تربیې د وزارت نوم يې هم د تعلیم وزارت په نوم بدل کړ؛ خو هيله من يم چې زموږ مشران به دې تېروتنې ته ژر په پام کې شي او د تعلیم د وزارت نوم به بېرته د تعلیم او تربیې په وزارت بدل کړي. زموږ د تعلیم او تربیې د وزارت ځانګړنې دا وې چې زموږ په ښوونځیو کې به زده کوونکو ته د ساینسي او مدني علومو تر څنګ د تربیې، اخلاقو، ښه کرکټر او شخصیت زده کړې هم ورکول کېدې. که له یوې خوا زموږ مور او پلار موږ ته د معلم او استاذ د ادب او حقوقو سپارښتنه کوله؛ نو له بلې خوا بيا زموږ استادانو او معلمینو هم په ښوونځي کې موږ ته د مور او پلار د ادب او حقوقو او د مشرانو او کشرانو د احترام او مینې زده کړې راکولې. د دې دواړو خواوو همکارانه لارښوونو زموږ له ماشومانو څخه با شخصیته، اخلاقي اوګټور ځوانان جوړول.

متاسفانه په غربي نړۍ او په تېره بیا په امریکا کې په ټولو ښوونځیو کې یوازې د ساینسي او مدني علومو تدریس کېږي او په دې هېوادونو کې د اخلاقي زده کړې برخې نشته. د اخلاقي زده کړو نشتوالی د دې باعث شوی دی، چې په دې ټولنو کې ډېر شمېر ځوانان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ضعيف کرکټر او اخلاقي معيارونو لرونکې دي. په نتيجه کې دوی د تل له پاره له يو لړ زياتو اخلاقي او اجتماعي ستونزو سره مخ دي. زه د يوه پوه او وطنپال افغان په صفت د خپل هېواد ددغه لوړ او عالي خصوصيت قدرداني کوم او له تاسې ځوانانو نه دا غوښتنه کوم چې د خپلو ساينسي او مدني زده کړو تر خوا د تربيوي زده کړو اړخونو ته هم کلکه پاملرنه وکړئ، چې د خپل شخصيت او کرکټر د سالمې روزنې له لارې په خپله ټولنه کې د يوه سالم او د قدر وړ شخصيت په توګه تبارز وکړئ، او خپل يو ځانګړی هدف غوره کړئ. زه د هېواد د تعليم او تربيې له مسوولينو څخه هم په کلکه دا غوښتنه کوم چې له يوې خوا دې دوی د تعليم وزارت نوم بېرته د تعليم او تربيې په وزارت بدل کړي او له بلې خوا دې د ځوانانو د سالمې تربيې په برخه کې د ټولو درسي موادو په هر اړخ کې دې د تربيې او د سالم پرمختګ او نمو معيارونه په اساسي توګه په پام کې ونيسي. تر هغه ځايه چې زه خبر يم، په دې وروستيو وختو کې د امريکا د نبراسکا پوهنتون يو شمېر کارکوونکو په ډېره بېرحمانه او بې مسوولانه توګه زموږ د هېواد تعليمي نصاب د پردو د خوشحالولو په غرض تبديل او خراب کړی دی. د نبراسکا پوهنتون دغو غوره مارانو سره له دې چې دا منله چې د يونسيف له خوا جوړ شوي تعليمي نصاب د نبراسکا د پوهنتون د نصاب په پرتله ډېر ښه او منظم و؛ خو له دې سره هم دوی د نبراسکا نصاب برتر وګاڼه او د هېواد د تعليم او تربيې له پاره يې هغه رسمي کړ.

دا د ډېر تاسُف خبره ده چې زموږ د بچيانو تعليمي نصاب د سياسي ملحوظاتو ښکار کېږي. دا د پوهنې د وزارت مسووليت دی چې د داسې تباه کوونکو مداخلو مخه ونيسي. د تعليم او تربيې په برخه کې يوه ډېره په زړه پورې کيسه رayاده شوه، غواړم له تاسې سره يې شريکه کړم.

د طب پوهنځي د څلورم ټولګي په ازموينه کې يو استاذ د پينځو پوښتنو په لړ کې يوه پوښتنه داسې کړې وه: ستاسې د ليليې د اشپز نوم څه دي؟ او استاذ دې پوښتني ته ۲۵ نومرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړې وې. البته د دې په وجه يو ډېر شمېر محصلين ناكام شول، او محصلينو شكايت وكړ. چې دا پوښتنه خو په طب پورې هېڅ اړه نه لري. استاذ ورته وويل: طب د انسانانو خدمت كول دي. دغه سړى چې د پينځو كالو راهيسې يې ستاسې خدمتونه كړي دي او تاسې د دې په قدر او ارزښت نه پوهېږئ، تاسې د طبابت كولو حق هم نه لرئ.

دا د هغو افغانانو مسووليت دى چې په بهر كې يې وخت تېر كړى وي او د لويديزو ټولنو په منځ كې يې ځينې مثبت ټكې موندلي وي؛ نو دوى بايد دا مسئله له خپلو هېواد والو سره شريكه كړي. د دې خبرې معنا به دا نه وي چې ګوندې د لويديزې نړۍ ټول شيان تر موږ ښه او بهتر دي. كه له يو پلوه زموږ هېواد د ښوونې او روزنې په ډګر كې له ډېرو نيمګړتياوو سره مخ دى؛ خو له اخلاقي پلوه بيا زموږ ښوونځيو زموږ د ماشومانو په سالمه روزنه كې ډېره مرسته كړې ده. دا چې زموږ د روزنې ځيني اړخونه نيمګړي دي دا د پوهو او هېوادپالو افغانانو مسووليت دى، چې د خپل كلتور دغه منفي اړخو نه هېوادوالو ته په ګوته كړي او د نورو نيمګړتياوو د سمونې له پاره يې اړينې لارښوونې وړاندې كړي. ما له يو شمېر هغو افغاني ځوانانو سره چې اوس په اروپا او امريكا كې اوسېږي، د دوى د ژوند د بېلابېلو پړاوونو په برخه كې مركې وكړي، چې د خپلې ټولنې نيمګړتياوې درك او د هغې د سمون په لټه كې اړين وړانديزونه وړاندې كړم. دا راته جوته شوې ده چې لويديز ته تر تللو وروسته د دغو ځوانانو ډېري (اكثريت) د خپل كولتور له نيمګړتياوو څخه خبر شوي دي. د بېلګې په ډول: په پخوانيو كلونو كې به زموږ د استادانو دا عادت و چې يو زده كوونكي به درس نشو زده كولاى او يا به ښوونځي ته ناوخته ورته، نو هغه به يې په لښتو واهه او كله نا كله به ځينو ناپوهو استادانو ور ته داسې درد وونكې سزاوې هم وركولې چې ورسره به د ماشوم شخصيت ويجاړېده. د بېلګې په ډول ځينې معلمينو به متعلم ته بوټ په خوله كې وركاوه. دا هغه منفي بېلګې دي چې بايد ويې غندو او د له منځه وړلو له پاره يې مبارزه وكړو؛ ځكه دغه رنګه سزاوې د ماشومانو روحيه او شخصيت وژني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰ - اسلامې زده کړي، د هغې اهميت او اثرات يې:

لومړی شی چې د دين په اړه بايد ووايو دا دی چې دين د ټولنې د نظم او نسق له پاره د لوی خدای جل جلاله له خوا هغه رالېږل شوي اصول دي چې د خلکو په منځ کې د مينې، محبت، اعتماد او همکارۍ او يو د بل له ضرر نه د ساتلو په خاطر رالېږل شوی دی. او د اديانو په منځ کې بيا د اسلام مقدس دين په ډېره روښانه توګه تر ټولو نورو اديانو په فوق العاده کامل، اجتماعي عدالتي او د ګټو نه ډک دين دی.

باور وکړئ چې د اسلام پر مقدس دين زما عقيده هلته لا غښتلې شوه چې زه امريکا ته ولاړم. په امريکا کې ماته د دې لار هواره شوه چې د اسلام مقدس دين له نورو اديانو سره پرتله کړاي شم. زه هلته د بېلابېلو اديانو عبادت ځايونو ته لاړم، او د دوی له عالمانو او مشرانو سره مې ازادې خبرې وکړې. نو له نورو اديانو سره په پرتلې ما ته دا لا ښه جوته شوه چې سره له دې چې هر دين ځانته ځانګړي اصول لري او ټول اديان په بنسټيز ډول يو له بل سره يو شان دي؛ خو په يو څه ځانګړنو کې سره توپيرونه لري. د ټولو دينونو اساسي پيغام دا دی چې هر انسان بايد په ټولنيز ډول نورو ته ګټور وي. خو د اسلام مقدس دين، تر نورو دينونو په ټولنيزه برخه کې لا زيات غني دين دي. له ما سره ددې هيله ده چې د اسلام د مقدس دين په ټولنيز اړخ يو ځانګړی کتاب وليکم. په لنډه توګه دا ويلای شم چې د اسلام د مقدس دين ټول بنسټونه، احکام او مناهي هر يو پر خپل ځاي ځانګړي ټولنيز ارزښتونه لري.

که موږ د اسلام د مقدس دين پينځو بنسټونو او يا ستنو ته پام وکړو، دا بنسټونه له اسان نه پيلېږي او تدريجا سختيږي، او په همدې توګه د هغې ګټې هم له فردي ګټو نه پيل او پر پراخو ټولنيزو ګټو بدلېږي. د بېلګې په ډول د کلمې مبارکې ويل او قبلول يو اسان او فردي عمل دي او د هغې ګټې هم په زياته کچه شخصي دي؛ خو لمونځ بيا تر هغې يو څه ګران

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار، او په هغې کې پر عقيدې سربېره د فزيکې کړاو او زحمت اړتيا هم وي، نو د هغې گټې هم لا زياتې ټولنيزې دي. او بيا روژه ده، چې دا بيا پر فزيکې کړاو سربېره پر نفس، گېډه او خواهشاتو هم د يو ډول لاسبرى دى. نو په دې توگه د هغې گټې هم له ځاني گټو نه ور اخوا او په ټولنه کې په بېوزليو خلکو پورې اړه لري. او بيا خو زکات ورکول تردې هم اوچت او په مادي ډول ستره قرباني ده، په دې توگه د هغې گټې نورې هم لا زياتې او په ټولنه کې په لا زياتو او ډېرو بېوزلو خلکو پورې رسيږي او بالاخره، د کعبې شريفې زيارت له مادي او فزيکې قربانيو سره تړلى او له ټولنيز پلوه دا د ټولې نړۍ د مسلمانانو تر منځ د يو نړۍ وال کانفرانس ارزښت لري. تر ټولو په زړه پورې خو لا داده چې د حج په مراسمو کې د نړۍ له گوټ گوټ نه ټول خلك په يو ډول لباس (احرام) کې حج ته راځي. او ددې بنسټيزه موخه داده، تر څو خلکو ته ددې درس ورکړي چې د نړۍ بډايان پر خوارانو کوم تفوق نه لري.

د اسلام د مقدس دين د ډېرو نورو ښيگڼو تر څنگ يو هم د اسلام د مقدس دين د لمانځه گټې دي. ما ډېر وخت له بېلابېلو ملايانو نه د لمانخه د رکعتونو په باره کې پوښتنې کولې، خو هېڅا راته د قناعت وړ ځواب رانه کړای شو. ما د خپلې څېړنې په لاسته راوړلو کې دا ومونده چې د لمانځه رکعتونه او وختونه ټول په ډېر ساينټيفيك ډول برابر شوي دي. د بېلگې په ډول، سهار کې لمونځ ددې له پاره دی چې له خوب نه د راپاڅېدو وروسته بايد چې سړی ځان پاك کړي او د اودس په کولو سره يوازې څلور رکعته لمونځ وکړي چې پرې د کار ناوخته نه شي. بيا د سهار له لمانځه نه تر غرمې پورې لمونځ نه وي، ځکه چې خلك بايد کار وکړي؛ خو له دې کبله چې ٤- ٦ ساعته کار وکړي، نو بيا ورته د ډوډۍ خوړلو او څه دمې اړتيا شي؛ نو د دې له پاره چې د کار مکروبونه يې لرې کړي وي؛ نو بيا اودس وکړي، او له دې کبله چې د غرمې يې ډېره ډوډۍ خوړلې وي، نو بايد دې چې لس رکعته لمونځ وکړي. او بيا د غرمې تر ډوډۍ وروسته د ٤- ٦ ساعتونو له پاره کار کوي، او

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې بیا له کاره رخصت شي، نو ددې له پاره چې د کار مکروبونه له ځان سره کور ته یونسي، باید چې اودس او لمونځ وکړي. او ددې له پاره چې د کور پرې ناوخته نه شي نو یوازې ٤ رکعته لمونځ باید وکړي. او چې کله کورته ورشي باید چې له خپلې کورنۍ او بچیانو سره لوبې وکړي او چې کله له لوبو څخه وزګار شي، نو باید چې د لوبو مکروبونه هم لرې کړي، او ژر ژر پینځه رکعته لمونځ وکړي او بیا چې د شپې ډېره ډوډۍ وخوري، نو باید ۹ رکعته لمونځ وکړي او بیا ددې له پاره چې پوره ارام او خوب وکړي، نو د ۹ نورو ساعتونو له پاره بیا لمونځ نشته. زه ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوم چې باید تل لمونځونه وکړي ځکه په ښه او سمه بڼه د لمونځ کول د بدن له پاره بشپړ ګټور او تر ټولو تمرینونو ښه تمرین دی. نو زه وړاندیز لرم چې لومړي باید پلرونه، میندي او نور خپلوان د اسلام د مقدس دین په ټولو مثبتو او ټولنېزو اړخونو خپل ځانونه ښه پوه کړي او په عملي توګه هغه پر خپل ځان عملي کړي او بیا د اسلام د مقدس دین دغه مثبت اړخونه خپلو بچیانو ته تدریس کړي، چې په دې توګه د خپلو ماشومانو له پاره د یو مثبت لارښود نقش ترسره کړای شي.

٢١ - د تعلیم او تربیې په اړه مشورې:

یو بل ټکی چې د زده کړې په برخه کې یې یادول او پر هغې ټینګار کول ډېر اړین بولم، هغه دادی چې هر څه زده کول د ژوند له پاره ځانګړې ارزښت لري.

بهترینه زده کړه هغه ده چې یو ماشوم یې د دې له پاره وکړي چې دا به زما په درد وخوري، نه دا چې زه یې باید زده کړم چې په ازموینه کې بریالی شم. هر هغه څه چې تاسې یې ددې له پاره زده کوئ چې په ژوند کې به مو په درد وخوري، هغه به مو بیا هېڅکله له یاده ونه وځي، هغه څه چې تاسې یې یوازې د ازموینې له پاره زده کوئ، د ازموینې تر مهاله به مو هم په یاد پاتې نشي.

په دې برخه کې زه د محترمو معلمینو او استاذانو پاملرنه یو ټکي ته را اړوم او هغه دا چې کو ښښ وکړي د هر درس له ورکولو نه دمخه هغه موضوع ته د ځوانانو له ژونده سره اړیکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړي، يعنې د دې موضوع زده کول ولې مهم او څرنګه به هغه د ده په ژوند کې په کار راشي. پر موضوعاتو د پوهېدو د ښه اغېز په اړه دوه بېلګې له تاسو سره شريکوم:

لومړی: زه لا په ښوونځي کې نه وم شامل شوی چې مورې يو کورنی معلم درلود، چې عبدالروف خان نومېده او هغه زما مشر ورور او زمورې په کورنۍ کې له ما نه مشرانو هلکانو ته له وخت نه وروسته سبق وايه. زه به پينځه کلن وم يوه ورځ نوموړي استاد وويل چې: (شمېر زده کول تاسې هوښياروي او بيا به تاسې څوک نشي غولولای.) دې خبرې له شمېر زده کولو سره زما مينه پيدا کړه، چې په يوه اوونۍ کې مې تر ۱۲ پورې شمېر ليکل او لوستل زده کړل. نو چې کله په ښوونځي کې داخل شوم که څه هم زه ډېر ورکوټی وم او زما نور ټول ټولګيوال تر ما غټان ول؛ خو زه له هماغې لومړۍ ورځې راهيسې په حساب کې تر ټولو دمخه وم، او د خپل ښوونځي غښتلی او تکړه زده کوونکی او بيا د لېسې په دوره کې هم د نورو مضمونو تر خوا د حساب او الجبر په مضمونونو کې تکړه ز ده کوونکی وم. د همدې ښه بنسټ په برکت ما په حساب کې څلور اختراعات هم تر لاسه کړل، چې په نړۍ کې منل شوي دي او د امريکې د کانګرس په کتابتون کې هم دغه اختراعات زما په نامه ثبت دي.

دويمه بېلګه يې د اتم ټولګي د فزيك په مضمون کې د محدبو او مقعرو هېندارو مسئاله وه، استاذ مورې ته ويلي وو چې (دا همدا قوانين دي چې د سترګو د عينکو د جوړېدو سبب شوي او ړانده خلك کولای شي د همدې علم په مرسته ليك ولولي.) زه دې مسئالې د فزيك دغې برخې ته دومره وهڅولم چې زما همدا اوس (٤٠کاله وروسته) هم په ياد دي چې ما هغه مهال د خپلو ځمکو په يوه برخه کې تر يوې ونې لاندې په يوه چوتره کې دغه هېندارې رسمولې او له هغې څخه د وړانګو په تېرېدو سره مې د عکس د توليد فورمولونه زده کول او هغه فرمولونه مې نن هم په ياد پاتې دي.

نو دا يوه خورا ارزښتناکه موضوع ده چې هر ښوونکی بايد د خپل ورځني درس اړيکه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکيو په ژوند پورې ونښلوي او زده کوونکي پر دې وپوهوي چې د دې موضوع زده کول به څرنګه د هغوی په ژوند کې په کار راشي. کله چې زده کوونکي پر دې اصل پوه شول او د هغې درس زده کولو ته ځير شول؛ نو بيا يې هغه درس تر عمره پورې زده او د هغې تحليل، ارزيابي او کارول به يې ور ته ډېر اسان وي. نو په دې برخه کې زما توصيه داده چې د ځوانانو د ژوند لومړنی مسووليت د دوی زده کړې او په ټولو درسي توکو د ځانونو ښه پوهول دي. باور وکړئ که تاسې د لومړي ټولګي درس په ژوره توګه ولولئ، نو دويم ټولګی به درته ډېر اسان وي او ټول عمر به د ښوونځي له لوست او زده کړې نه خوند اخلئ او ازموينو ته به درته چمتوالی اسان او بې اندېښنې وي.

ددې يو ښه مثال هم دادي چې د محمد اسماعيل په نوم يو استاد يو وخت زما ميرمنې ته د انګليسې ژبې درس ورکاوه. دغه استاد ځني داسي ښه او اړوند مثالونه استعمالول، چې هغي سره به شاګرد هغه موضوع ډېره ښه زده کولای شوه. د مثال په توګه، دي استاد، ددې له پاره چې شاګرد ته د څلورخواو يو ښه مثال ورکړي، نو ده د **NEWS** د کلمې نه ګټه اخستله. او هغه يي داسي تشريح کوله. **N** د **North**له پاره ، او **E** د **East**له پاره ، **W** د **West** له پاره ، او**S** د **South**له پاره غوره شوي، چې بايد د هري خوا نه خبرونه پکې شامل وي. دا يو ډېر ښه مثال دي.

بل مثال يي دادي چې ما يو وخت د پښتو ژبي درس ورکاوه. ددې له پاره چې خپل شاګردان په دي پوه کړم چې د پښتو کوم توري دي چې هغه په اخر کې د بل توري سره نشي يوځاي کېداي. څدنګه چې دا توري د (ا، ر،د،و) توري، او ددوي پوري مربوط توري لکه(ا، د، ذ،ډ، ر، ز، ژ، ړ، ږ،او و دي) نو ما داسي يو مثال ورته راوويست چې. اردو، عسکرو ته وايي، او عسکر نه غواړي چې د شا له خوا دي ورپوري څوك ونخلي، نو دا توري هم د شا له خوا د بل توري پوري نه نښلي. چې دي طريقي زما شاګردانو سره ددې موضوع په زده کړه کې ډېره ښه مرسته وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درس د زده کړې په برخه کې يو بل مهم اصل له تاسې سره شريکول غواړم او هغه دادی. کو ښېښ وکړئ چې درس هاغه وخت ولولئ چې ماغزه مو ارام او استراحت موکړی وي. په ځانگړي ډول د سهار له خوا وختي د سبق ويل ډېر گټور دي. ځکه چې په دې وخت کې دماغ تازه او په يوې موضوع پوهېدل اسان وي او په دې وخت کې د هرې موضوع لوستل هم تر زيات وخت پورې په حافظه کې پاتې کېږي. غواړم په دې برخه کې خپله يوه کېسه در سره شريکه کړم:

زما په ياد شي چې ما به د خپل ټول تعليم او تحصيل په موده کې تل سهاري سبق لوسته. زما ډېر ملگري او ټولگيوال به د شپې تر ناوخته ناست وو او درسونه به يې لوستل او زه به وېده کېدم، خو زه به سهار وختي پاڅېدم، دوی به وېده وو ما به يوساعت يا يو نيم ساعت درس ولوست. خو کله چې به د ازموېنو نومرې راووتې، نو ما به له خپلو ملگرو ښخه ښې نومري وړلې، دوی به هک پک وو . ولې اصلي لامل يې دوه شيان وو: لومړی دا چې ما به د شپې پوره ارام او خوب کاوه او سهار وختي به راپاڅېدم، بهر به لاړم هوا به تازه وه او شا او خوا به هم چپه او چوپتيا وه، زما فکر او ماغزه به سبق ته ښه چمتو وو؛ نو که به ما لږ وخت سبق ولوست نو هغه به مې په ښه توگه په مغزو کې پاتې کېده.

دويم لامل يې دا و چې ما به هره ورځ نه يواځې د تېرې ورځې درس پر هماغه ورځ تکراراوه؛ بلکې په لنډ ډول به مې د سبا ورځې درس هم يو ځل کوت. چې دې لنډې کتنې به له ما سره مرسته کوله او کله چې به معلم د هغې موضوع تشريح کوله؛ نو زه پرې په ټولگي کې پوهېدای شوم. کله چې به بيا له ټولگي راغلم، نو اړونده موضوع به مې تکراروله، هغه موضوع به مې د تل له پاره په ژوره توگه حافظې ته سپارله؛ نو زه له هر ځوان ښخه غوښتنه کوم چې:

۱. خپل درسونه د سهار له خوا وختي ولولي.

۲. د هرې ورځې درس له ټولگي نه د فراغت پر مهال تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د سبا ورځې درسي موضوع يو ځل مخکې له مخکې ولولي.

٤. هرڅه چې لولئ پر دې فکر وکړئ چې دا موضوع به څرنګه زما په ژوند کې مرسته وکړي. زده کوونکي دې سبق د ژوند د اړتيا له پاره ولولي نه دا چې په ازموينه کې د برياليتوب له پاره .

۵: کله چې ستړيا درک کوئ، سبق بس کړئ. يا استراحت وکړئ او يا هم د لوبو او ساعت تېريو په سرته رسولو، خپل دماغ تازه، ځان غښتلی او چمتو کړئ.

۶: ژوند يواځې سبق ويل نه دي، د سبق تر څنګ په سپورټي لوبو او تمريناتو ځانونه روږدي کړئ. دا ستاسې له روغتيا، پياوړتيا جرئت او حافظې سره ډېره مرسته کوي. د دې تر څنګ کېدای شي چې يو کامياب او وتلی لوبغاړې شې، په سپورټي لوبو کې مشغولېدل، تاسې له يو لړ منفي او بدو کارونو څخه هم ژغورلای شي.

۷. د سبق او سپورټ تر څنګ کوښښ وکړئ چې په يوه هنري برخه کې هم تشبث، لاسبری او لېوالتيا ولرئ. د موسيقۍ يوه اله زده کول، د سندرو ويل، او اورېدل، اتڼ زده کول، انځور ګري، نقاشي، ليکګري او داسې نور نه يوازې د فکر له ښه والي سره مرسته کوي؛ بلکې ستاسې صحت، شخصيت او په ټولنه کې ستاسې د پېژندګلوۍ ښـــه وسيله کېدای شي.

۸. د درس تر څنګ يو څه وخت په خپل چاپيريال کې ثوابي، ټولنيزو او داوطلبانه کارونو ته هم ورکړئ. کوښښ وکړئ چې د جومات، روغتون، ښوونځي او کور کلي په پاکوالي او نورو خدمتونو کې د مخکښ او خدمتګار په څېر واوسئ. کوښښ وکړئ چې په اوونۍ کې له ۵ نه تر ۱۰ ساعتو پورې رضاکارانه کارونه تر سره کړئ.

۹. د تعليم پر مهال تر ټولو ښه کار به دا وي چې په لاندينو ټولګيو کې داوطلبانه درس ورکړئ او يا هم له يو يا څو ماشومانو سره تر وخت وروسته په کورونو کې درس ووايئ. نورو ته ورښوول د زده کړې بهترينه لار ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. دنورو په کاغذونو او کتابونو کې بې اجازې لاس مه وهئ:

ټولو پلرونو، ورونو، خويندو او ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کېږي چې حتی دخپلو بچيانو کتابونه او شخصي شيان ونه ګوري. داځکه چې د هرچا شخصي شيان ځانته يو محرميت لري که تاسې دهغو په شيانو کې ې لاس ووهئ نو ممکن چې هغوی هم ستاسې په شيانو کې لاس ووهي.

۱۱. دچا کاغذ او خط او يا نور شيان بې اجازې مه لولئ. که مو دکوم شي دلوستلو ځانګړې مينه او علاقه درلوده، نو لومړی دهغه شخص نه اجازه واخلئ او بيا يې ولولئ.

۱۲. که ستاسې ملګرې او دوست يا خپلوان کوم ښايسته څيز اخيستی وي، هغه دې ته مه هڅوئ چې هغه څيز تاسو ته درکړي. مثلاً ځنې کسان چې يو ښه شی وګوري نو بيا وايې چې (واوا، دغه شی خو زما ډېر خوښ شو) چې دا ښه خبره نه ده ځکه چې هغه شخص دې ته اړ کوي چې هغه څيز تاسې ته درکړي. ښه به دا وي چې ددې په عوض داسې وويل شي چې (واوا، دا ډېر ښايسته قلم دی، او يا داچې دا قلم له تاسو سره ښه ښکاري) نه داچه داسې ووايو چې (داقلم زما ډېر خوښ شو) ځکه چې ددوهمې جملې استعمال هغه سړی دې ته هڅوې روي چې بايد تاسې ته يې درکړي.

۱۳. دخپل ژوند ټولو شيانو ته لکه سفرونه، مجلسونه، واده او نورو ته مخ کې له مخ کې تياری ونيسی. پدې تياری کې ټول هغه کارونه چې تاسی ئی بايد دهغه کار دشروع نه مخ کې وکړي هغه ټول وليکې، او بيا هغه کارو نه چې دهغه کار په اوږدو کې يي بايد وکړي هغه بيل وليکې، او هغه څيزونه چې يي بايد دهغه کار نه ئی ورسته وکړي، هغه بيل وليکې

.

دمثال په ډول: که تاسې يو سفر ته روان يئ نو ټول هغه شيان چې دسفر نه مخ کې بايد تکميل کړي، هغه بيل وليکې او دسفر نه مخ کې دهغی په کولو او عملی کولو لاس پوري کړی. بيا هغه کارونه چې تاسې يي بايد ددی سفر په اوږدو کې وکړې هغه بيل وليکې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداراز هغه کارونه چې دسفر نه وروسته يي بايد وکړې هغه بيل وليکې . خو دالست له ځان سره ولري چې دضرورت په وخت کې نوی مواد په کی ور اضافه کړای شي.
ددی لستونو مخکې له مخکې تهيه کول داګټه لری چې پداسی وختو کې اکثره سړی په ذهنی لحاظ تر فشار لاندی وی، او که دلست له مخی کارونه اجرا نه کړی، نو ممکن چې ځني کارونه او حتی ځنی مهم کارونه يی له يا ده ووځی. نو دغه لست سړی سره ددی کومک کوی چې سفر ته دتللو په وخت کې، دسفر په اوږدو کې او همدا راز دسفر نه د بيرته راتللو په صورت کې بيا هغه کارونه په داسی يوه منظمه توګه تنظيم کړي چې دهر کار له پاره به مناسب او ټاکلې وخت ولری او ترممکن حده به خپل کارونه تر سره کړې.

۲۲- د کتاب د لوستلو او ساتلو په اړه مشورې:

ـموږ او تاسې کله نا کله يو څه لولو او يا په ځينو ځانګړو مجلسونو، غونډو او مېلمستياوو کې د ځينو پوهانو، علماوو او اغېزمنو خلکو خبرې اورو. خو کله کله په هغې کې يوازې يو څو خبرې داسې وي چې د هغې زده کول او په سمه لاره د هغې کارول نه يوازې زموږ علميت زياتوي، بلکې په محفلونو او غونډو کې د هغې سم ويل په ټولنه کې د سړي د شخصيت د تثبيت او پېژندنې ښه شرايط برابروي.
ددې له پاره چې مو له دې اصل څخه په ښه توګه د تل له پاره ګټه تر لاسه کړي وي ښه به دا وي چې د هر کتاب، ورځپاڼې او مجلې تر لوستلو وروسته او يا هم د هر مجلس له خلاصيدو وروسته دغه ډول ځانګړې خبرې په خپلې ټاکلې کتابچې کې په ټاکلې برخه کې وليکئ. د يادښتونو دغه غټه کتابچه بايد پټه وساتئ او دننه يې پر څو څپرکو او برخو وويشئ. د کتابچې په پيل کې د څپرکو يو ليکلړ وليکئ. د کتابچې پر ټولو مخونو باندې ګڼه ووهئ او تر هر څپرکي لاندې خپلې ټاکلې څرګندونې، معقولې او کيسې وليکئ.
بېلګې، کيسې او متلونه ځانګړي ارزښتونه لري. د دوی راټولول، ساتل او مناسب کارول

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې ته په هر مجلس کې د خبرو کولو له پاره ټاکونکي، جرئت او ښه شخصيت درکوي. لطفا دې اصل ته ځانګړې او جدي پاملرنه وکړئ. په دې برخه کې زما سپارښتنه داده چې د معلوماتو له پاره ځانګړې کتابچه او د لنډو کيسو او نورو ارزښتناکو خبرو له پاره ځانګړې کتابچه ولرئ.

د ماخذونو پر ځای کارول:

يو له هغه شيانو څخه چې ستاسې شخصيت په مجلسونو کې تر نورو لوړوي هغه د حوالو ورکول دي. حوالې په دوه ډوله دي:

الف: ليکلې حوالې:

په دې برخه کې تاسې د ځينو عالمانو، پوهانو د نظرياتو لنډېز د يوې ځانګړې موضوع په اړه ذکر کوئ. دا ډېره مهمه خبره ده چې لومړی تاسې د هغه عالم او ليکوال نوم پوره وپېژنئ او بل دا چې د هغې اصل خبره هماغسې چې ويلې يې ده ذکر يې کړئ. د نورو علماوو او شخصيتونو ليکلې حوالې ډېرې مهمې دي او دا ستاسې د لوستنې او معلوماتو کچه تثبيتوي. ددې له پاره چې دا کار مو په موفقيت تر سره کړی وي لاندې مشورې ارزښتناکې دي:

۱. کوښښ وکړئ چې په خپله ټاکل شوې رشته کې د عالمانو او ليکوالانو اثار ولولئ.

۲. د هر اثر د لوستلو پر وخت مهمې جملې په نښه کړئ، ښه به دا وي چې د يو کتاب تر لوستنې وروسته د هغه کتاب په اړه يوه لنډه، يوه يا دوه پاڼې ليکنه وليکئ چې دا کتاب مو کله لوستی و، اصلي موضوع يې څه وه. پر تاسې يې څرنګه اغېز کړی او د دې کتاب د حوالې وړ معلومات او مقولې څه دي.

۳. د دې لنډېز له پاره يوه ځانګړې د يادښت کتابچه واخلئ او د هر کتاب تر لوستلو وروسته د هغه کتاب په برخه کې دغه لنډ معلومات په خپله ځانګړې کتابچه کې وليکئ. همدا راز کولای شئ چې خپله د ماخذونو کتابچه پر څو بېلابېلو موضوعاتو ووېشئ او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرې موضوع په اړه حوالې په هماغه برخه کې ولیکئ. دا به د اړتیا پر وخت ستاسې کار ډېر اسانه کړي.

٤. زما به ځوانانو ته دا مشوره وي چې ځان ته یو داسې لیکلړ جوړ کړئ چې په کې خپل ټول لوستل شوي کتابونه، د لوستلو له نیټې او موضوع سره ثبت کړئ د بېلګې په ډول ستاسې لیکلړ به دا رنګه وي.

ګڼه: د کتاب نوم، د لیکوال نوم، د کتاب موضوع، د کتاب اثر، د کتاب یادښت د لوستنې نېټه، او نور

د بېلګې په ډول، زه په ١٧ کلنۍ کې د پوهنتون محصل وم چې ما د اجمل خټک یو کتاب"دا زه پاګل وم" ولوست دې کتاب په ما کې د ثبات، مقاومت او مبارزې احساس دومره پیاوړی کړ چې همدا اوس هم په هماغې انرژۍ روان یم.

نو کله چې تاسې داسې یو لیکلړ ولرئ چې په کې مو د لوستل شویو کتابو نومونه او د هغو کتابونو مهم معلوماتونه او مقولې په لنډ ډول لیکلي وي؛ نو کولای شئ چې په ډېره اسانۍ هغه بیا وګورئ او د اړتیا پر وخت هغه ژر پیداکړای شئ.

٥. د هر کتاب په پیل یا پای کې د هغه لیکوال د نورو کتابونو لست هم وي. کوښښ وکړئ چې د خپلې خوښې د لیکوال له هغو لستونو څخه نور کتابونه غوره کړئ او ویې لولئ.

٦. کتاب مو چې واخیست ، بیا یې له لاسه مه ورکوئ او خپل ځان ته یوکتابتون ترې جوړ کړئ.

٧. د کتاب ډېر غله او دښمنان هغه ملګري وي، چې کتاب امانت وړي نه یې لولي او نه یې بېرته ورکوي. هیچاته کتاب د هغې د بېې له امانت اېښودلو پرته مه ورکوئ. که څوک غواړي چې ستاسې کتاب وړیا ولولي، دا ښه خبره ده، خو حتماً ترې د کتاب بیه، حتا یو څو روپۍ زیاتې ترې امانت واخلئ او چې کله یې کتاب بېرته راوړ بیا پیسې ورکړئ، یا ورته بل معادل کتاب ورکړئ. په دې برخه کې د هیچا مخ هم ونه کړئ. که نه نو ډېر ژر به

(c) ketabton.com: The Digital Library

موکتابتون له منځه ولاړ شي، او بیا به مو د کتاب اخیستلو مینه هم مخ پرکمېدو شي.

۸. کله چې مو کتاب تر لاسه کړ، سمدلاسه پرې خپل نوم ولیکئ او یا پرې ټاپه ووهئ. پر کتاب د نوم لیکلو ښه ځای د کتاب اړخ دی، چې په اسانۍ سره کتل کېږي، او دا د کتاب له ورکېدو څخه تر یوه حده مخنیوی کولای شي. خو زما یو دریور محمد شفیق چې ډېر هوښیار ولې متاسفانه زده کړې ترې نیمګړې پاتې شوي دي ولې بیا یې داسې یو ابتکار اختراع کړی چې د کتاب په غاړه خپل نوم په یو ځانګړي مهارت لیکې چې ښکاري هم نه ولې کله یې چې په خاص شکل ونیسئ بیا نوم پرې لوستل کېږي.

۹. چې کله هم ممکنه شوه او د دې وخت مو ترلاسه کړ چې دې کتاب د لیکوال سره وګورئ نو دا کتاب ورته وړاندې کړئ او ترې غوښتنه وکړئ چې تاسې ته یې ډالۍ کړي.

۱۰- بله لار چې تاسې کولای شئ د هغه له مخې موزونې ټوکې، مقولې او حوالې راټولې کړئ، هغه په مجلسونو کې د نورو خلکو له خوا د هغې ویل دي. لطفا کوښښ وکړئ چې د هر مجلس له پاره یوه ځانګړې کتابچه ولرئ او په کې په مجلس پورې تړلي ټول معلومات یو ځای درج کړئ. مثلا که ځینې ویاندویان ځینې حوالې کاروي، نو هغه یادښت کړئ چې بیا یې د خپلو حوالو کتابچې ته ورسوئ او هلته یې ثبت کړئ.

۱۱. دا به ښه لاره وي چې داسې غونډو ته تر تللو دمخه خپله دغه د حوالو کتابچه ولولئ او ځینې اړونده حوالې له ځان سره یادښت کړئ او د اړتیا پر مهال یې وکاروئ. د عالمانو او مهمو شخصیتونو حوالې او د هغوی اغېزمن کارونه په مجلسونو کې ستاسې اغېز زیاتوي.

ب: ژوندۍ حوالې:

کوښښ وکړئ چې له ځینې پېژندل شویو، سمیه یېزو ، ملي او نړۍ والو شخصیتونو سره د ځانګړو موضوعاتو په اړه خبرې اترې وکړئ او د دوی د خبرو ځینې ځانګړي ټکې ولیکئ او بیا هغه له نورو سره په خبرو او مجلسونو کې د حوالو په توګه وکاروئ.

د بېلګې په ډول: ما په __________نېټه له __________ سره لیدلي وو او هغه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې برخه کې وويل. ـــــــــــــــــــ.

د داسې حوالو ورکول درې شيان تثبيتوي:

۱ـ دا چې تاسې يو متشبث شخص يئ او له داسې اوچتو خلکو سره مو ليدنې کتنې کړې دي.

۲- تاسې چې په کومه موضوع خبرې کوئ. په دې اړ مو ډېرکارکړی.

۳- د دې موضوع په اړه تاسې د يو پېژندل شوي سړي د خبرو او موضوع حواله ورکوئ دا ډول حوالې د مجلس ډېرى غړي تر ډېره ستاسې د شخصيت، پوهې او ځواکمنۍ تر اغېز لاندې راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی

د ځوانانو د شخصیت په اړه دده کورنۍ او ښوونکو ته لارښوونې

۲۳ - کورنۍ ته لارښوونې:

په دې کې هېڅ شک نشته چې هر څوک غواړي چې د هغوی اولادونه په ټولنه کې د ښه شخصیت خاوندان وي. اجتماعي څېړنو دا ثابته کړېده چې حتا غله او نور ټولنیز مجرمین هم نه غواړي چې د هغوی اولادونه دې په ټولنه کې بې هویته او بې شخصیته وي. خو مشکل په دې کې دی چې زیاتره وخت د ناپوهۍ په وجه ځینې پلرونه او میندې بې له دې چې د خپلو خبرو او کړو وړو عواقبو ته متوجه شي، د خپلو ماشومانو شخصیتونه وژني او کله کله خو سره له دې چې دوی کولای شي د خپلو بچیانو د شخصیت په جوړونه کې لازمي او موثره ونډه واخلي، ولې دوی بیا له دې کبله چې یا د دې موضوع په ارزښت نه پوهېږي او یا هم ورته د شخصیت ورکوونې او شخصیت پالنې لارې چارې معلومې نه وي؛ نو دوی ډېر کله بیا په ناارادي توګه او یا هم د خپلو ناتوانیو په وجه دغه کار په درست ډول نه ترسره کوي، او په نتیجه کې یا د خپلو بچیانو شخصیت وژني او یا هم د دوی د شخصیت په جوړونه کې لازمي ونډه نه اخلي. نو د دې له پاره چې ددغه ډول پلرونو، میندو او وروڼو خویندو سره مو ښه مرسته کړې وي، دا کتاب مو ولیکه تر څو د دې کتاب د لوستلو له لارې یو شمېر وطنوال هغو مسوولیتونو ته چې دوی یې د خپلو بچیانو پر وړاندې لري په جدي توګه متوجه کړو. تر څو دوی خپل دغه مسؤلیتونه په درسته توګه ادا کړي.

په دې اړه والدینو ته زموږ لارښوونې دا دي:

۱- والدین باید پر دې پوه وي چې د دوی کړه وړه او خبرې هر څه د ماشومانو پر شخصیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر لري نو:

الف: ماشومانو ته بدې خبرې چې د دوی شخصيت ته صدمه رسوي (لکه چپ شه، خره، سپيه، او داسې نورې بدې خبرې) مه کوئ.

ب: د ماشومانو پر وړاندې يو بل ته او حتا د خپلو مخالفينو په اړه هم بدې خبرې مه کوئ.

ج: د ماشوم پر وړاندې درواغ مه وايئ او يا هم ماشومان پر درواغو ويلو مه روږدوئ. د مثال په توگه کله چې يو څوک راشي او ستاسې پوښتنه کوي، ماشومانو ته مه وايئ چې (ورته ووايه، چې نشته).

د. هېڅکله هم خپل ماشومان د دوی د ملگرو او نورو ماشومانو پر وړاندې مه تهديدوئ. حتا که دوی ډېر غلط کار هم کړی وي، صبر وکړئ او بيا ورسته ورته ځانته سزا ورکړئ.

ه. له ماشوم سره په خپلو وعدو کې احتياط وکړي. هېڅکله هم داسې وعده مه ورسره کوئ چې هغه نشئ تر سره کولای.

و. د ماشومانو پر وړاندې جنگ مه کوئ، او حتا چې په لوړ اواز خبرې هم يو له بل سره مه کوئ.

ز: د ماشومانو پر وړاندې يو بل ته مه په غوسه کېږئ، دا ستاسې ماشومان په روحي ناروغيو او بې جرئتۍ اخته کوي.

ح. ماشومانو ته هر وخت مه په غوسه کېږئ. اما دا په دې معنا نه ده چې ماشوم ته بايد د سره غوسه و نشي. په ځانگړيو وختونو کې ماشومان جدي دسپلين او غوسې ته ضرورت لري. خصوصا چې کله دوی کوم داسې کار کوي چې هغه د دوی صحت او سلامتيا ته صدمه رسوي؛ نو بيا ورته په کلکه غوسه کول پکار دي. خو دا غوسه بايد نه وهل وي او نه ښکنځلې کول، او يا کومه بده خبره کول. بلکې بايد ورته په جدي او لوړ اواز ووايئ، (چې مه کوه) او بيا ورته د دې علت توضيح کړئ، مثلا (خطرناک دی) يا (دا به دې مړ کړي). خو که تاسې ماشوم ته هر وخت غوسه کوئ، دا ستاسې د غوسې او قهر ارزښت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر راکموي.

ط. د بچېانو پر وړاندې له خپلې مېرمنې او نورو بچېانو سره ځانګړې مینه وکړئ، دا کار ستاسې او ستاسې د بچېانو تر منځ د مینې، اعتماد او نېک باورۍ سبب کېږي.

د مور و پلار له مهمو وظایفو څخه یو هم له ماشومانو سره د مکتب د سبق ویل او تکرارول دی. دا خبره ستاسې او د ماشومانو ترمنځ مینه او علاقه ډېره زیاتوي. حتا هغه پلار او مور چې لیک او لوست یې هم نه وي زده، که خپل ماشومان کېنوي او ورته ووایي چې زما په مخکې خپل سبق ولوله، دا د هغه ماشومانو سره ډېره مرسته کولای شي. له بلې خوا تاسې کولای شئ چې په خپلې موجودګی کې غټو ماشومانو ته لارښوون وکړئ چې له وړو ماشومانو سره سبق ولولي.

انعامونه:

خپل ماشومانو ته شاباس، افرین، او ښه هڅوونکي کلمات وکاروئ. هغوی ته ډالۍ او بخششونه په داسې وختونو او ترتیب سره ورکوئ چې د دوی له پاره حیرانوونکې او له توقع نه لرې وي. که ماشوم مخکې له مخکې پوه وي چې دوی ته ډالۍ ورکول کېږي، نو بیا هغه ډالۍ دومره اغېز نه لري. نو کوښښ وکړئ چې د هغوی ډالۍ دوی ته ناڅاپي او حیرانوونکې وي.

ستاینه:

مور او پلار باید د بچېانو پر وړاندې ګډه پالیسي ولري. یعنې یو د بل خبره تقویه کړي. خو برعکس دا ډېر خطرناک عمل دی چې مور د پلار په مقابل کې او یا پلار د مور په مقابل کې د ماشوم پلوي کوي. باید هر یو کوښښ وکړي چې د بل د تعلیم او خبرې پلوی وکړي، ولوکه هغه په غلطه هم وي، خو وروسته دې بیا په دې اړه خبرې ورسره وکړي. او تر دې ښه طریقه به دا وي چې: که پلار په غوسه و او مور پوه شوه چې پلار په غلطه په غوسه شوی دی؛ نو په ډېر احتیاط سره دې پلار را جدا او پوه کړي اما د ماشوم پر وړاندې دې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلار مخالفت نه کوي. دا موضوع ډېر ژور اثرات لري چې په ګټه او تاوان يې بيا وروسته موراو پلار پوهېدای شي. خو متأ سفانه هغه وخت بيا ډېر ناوخته شوي وي. د دې موضوع ښه شکل دا دی چې مور ماشومان له پلار نه يو څه وډاروي او ورته ووايي چې (دا کار مه کوه چې پلار دې خفه کېږي يا په غوسه کېږي) او پلار هم بايد همدغه شان لاره په کار واچوي.

مينه، خندا او لوبې :

- له کوچنيانو سره مينه او محبت کول او له نورو خلکو سره په ورين تندي او خندا غږېدل په تاسې کې د مينې تخمونه کري.
- کوچنيانو ته په درنه سترګه وګورئ او مينه ورسره وکړئ. کله چې مو لږ وخت هم پيداکاوه، د خپلې کورنۍ او د کلي له ماشومانو سره لوبې وکړئ. پرېږدئ چې دوی لوبې وګټي، يعنې تاسې دوی ته لوبې بايلئ. ماشومان په درنو نومونو يادوئ.
- خپل ماشومان هېڅکله هم د هغوی د ملګرو او نورو خلکو پر وړاندې مه توهينوئ او تحقيروئ. ځکه دا کار د هغوی شخصيت او غرور وژني او بيا دوی د نورو خلکو د تحقير وړ ګرځي او دوی ته هم بيا توهين او تحقير خپل هغه ارزښت له لاسه ورکوي.
- برعکس توصيه داده، چې د خپلو ماشومانو ډېر واړه برياليتوبونه او ښه کارونه هم په ډېر درنښت او وياړ سره د دوی د ملګرو او نورو خلکو پر وړاندې ياد کړئ. ساينس دا څرګنده کړې ده، چې نمانځل او هڅول د يو انسان په سمونې کې تر بل هر څه ډېر اغېزمن دي.
- هېڅکله هم د خپلو ماشومانو پر وړاندې چا ته سپکې او سپورې خبرې مه کوئ.
- د دوی پر وړاندې درواغ مه وايئ. ځکه دا په نا مستقيم ډول دوی ته ويل دي چې درواغ ويل کوم بد کار نه دی.
- له ماشومانو سره د منفي جملو له کارولو څخه په کلکه ډډه وکړئ. هېڅکله هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومانو ته دا لاندې جملې او يا هم ددې په څېر نورې بدې جملې مه کاروئ:

چپ شه! غلي کېنه! ته نه پوهېږې! کم عقله! خره! سپيه! چارپايه! ګيدړه! چټل خوره! تنبله! نر ښځيه! او داسې نور.

کوښښ وکړئ چې له لاندې مثبتو او هڅوونکو خبرو نه ډېر کار واخلئ، لکه:

ته هوښيار يې، زه پر تا وياړم، ته پر ما ګران يې، ته ډېر ښه هلك يا نجلۍ يې، زما ستا خوی خوښېږي، ته نام خدا ډېر پاك او ستره ګرځې، خلك ماته هر وخت ستا صفت کوي.

او چې کله يو وړوکی شان برى هم تر لاسه کړي، نو هغه وستايئ. په تېره د دوی د کاميابيو ستاينه او صفت يې د ملګرو پر وړاندې وکړئ. ورته داسې کلمې وکاروئ لکه: شاباش، زه نن ډېر خوشحاله يم، تا زما سترګې اوچتې کړې.

او که هغوی په کوم ټولګي کې او يا په کوم کار کې پاتې راغلل؛ نو هېڅکله يې هم مه تهديدوئ، بلکې بيا هم ور سره له لاندي هڅوونکو جملو نه کار واخلئ:

زه ستا د کوښښونو درناوی کوم. په ژوند کې بریاليتوب او ناکامي سره تړلي دي. خير دی مه خپه کېږه، يو ځل بيا کوښښ وکړه.

ستا په نظر ددې وجه څه وه؟ ددې د حل له پاره بايد موږ څه وکړو؟

زه ستا نظر غواړم. زه له تا سره څه ډول مرسته کولای شم؟

ته کولای شې چې په دې اړه له ما سره غوڅې خبرې وکړې.

خپلو ماشومانو ته لاندې ګټورې جملې ورزده کړئ او کوښښ وکړئ چې د دارنګه جملو کارول د دوی د ورځنيو خبرو يوه همېشنۍ او مهمه برخه وګرځي: مثلاً:

مننه، لطفا يا مهرباني وکړئ، په سترګو، بلې، زه منونکی يم

دا زما وياړ دي، تاسې ماته ډېر محترم يئ، زه ستاسې کشر او تابعدار يم

د ساعت تېرۍ او لوبو غوره لارې چارې:

دمخه مو وويل چې ځوانان له يو اړخه ډېره زياته انرژي لري او له بلې خوا د طبيعت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل چاپېريال په برخه کې ډېر ژور فکر کوي. د دې له پاره چې د ځوانانو دغه انرژي په ښه لاره ولګول شي نو هر ځوان ته په کار دي چې:

لومړی: په سپورتي لوبو کې برخمن وي او لږ تر لږه يوه ځانګړې لوبه د خپلې ځانګړې لېوالتيا، عادت او د ساعت تېرۍ وسيله وګرځوي. سپورټ له يوې خوا ستاسې د ډېر ښه صحت تضمين کوي او له بلې خوا په جسماني توګه تاسو ځواکمنوي چې د خپلو ملګرو او همزولو په منځ کې پر خپل ځان متکي اوسئ او له هيچا څخه ونه ډار شئ. همدا راز کېدای شي چې د يوې سپورتي لوبې په برخه کې تاسې د يوه ځانګړي مهارت په لاس ته راوړلو سره په محلي، سيمه ييز او نړۍ واله کچه يو پېژندل شوی شخصيت وګرځئ. د بېلګې په ډول محمد علي کيلي چې د سوك وهنې د لوبې يو اوچت لوبغاړی و، د اسلام او مسلمانانو له پاره ډېر اوچت خدمت يوازې د دې لوبې له لارې وکړای شو.

دويم: د لوبو په برخه کې زما مشوره داده چې لومړی بايد مور و پلار خپل بچېان له ماشومتوبه سيمه ييزو مناسبو لوبو ته وهڅوي او مور و پلار، خويندو او ورونو ته توصيه ده چې خپل واړه دغو لوبو ته بوځئ، د هغوی د لوبو سيل وکړئ او هغوی دې لوبو ته وهڅوئ.

درېيم: د نورو لوبو په خوا کې ځغاسته او کتماندو او د يوګا لوبه د هر ماشوم، هلك او نجلۍ له پاره په ځانګړې توګه توصيه کوم.

ځغاسته ستاسې د ښه صحت تامين او کتماندو ستاسې د تحفظ او د تجاوز او جنګ په صورت کې خپلې موثرې دفاع ضمانت کوي. لامبو کېدای شي چې په يوه ځانګړي وخت او ځای کې تاسې ته حياتي ارزښت ولري. او د يوګا لوبه تاسو ته ښه دماغې تفريح ورکوې. هغه څوك چې له ماشومتوبه په لوبو عادي وي د دوی پر خپل ځان باور او زړورتيا تر نورو زياته او د ښه صحت خاوندان وي. دا د هر ماشوم له پاره له ډېرو مهمو اړتياو څخه ده چې په يو ډول سپورتي لوبه کې حتما د خيل او تر څنګ يې ځغاستې، کتماندو او يوګا زده

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې يې هم ترسره کړي وي.

له موسيقۍ او سندرو سره مينه او لېوالتيا:

د موسيقۍ د الاتو غږول يا هم سندرې ويل او اتڼ کول هغه هنرونه دي چې نه يوازې انسانان بلکې حيوانات او نباتات هم خوشحالوي. د ساينس د تجربو له مخې هغه ګلان چې ورته موزيک اورول کېږي، بوټي يې ډېر تازه او ګلان يې غټ غټ راځي. په حېواناتو کې د موزيک د اغېزو يوه ښه بېلګه هم بيم شپيلۍ ته د مارانو راټولېدل او ارام ويده کېدل دي. هغه ځوانان چې د دوی کوم ډول موسيقي زده وي او په ټاکلي وختونو کې تر لوستنې وروسته موسيقي الات غږوي د دوی دماغ ښه ارام، او بيا د درس ويلو په وخت کې ښه دماغي تمرکز کولای شي. د موسيقۍ د سامان الاتو زده کول هر ځوان ته يوه جلا ځواکمني وربښي او دی کولای شي چې د همدې موسيقۍ له لارې يو زيات شمېر ملګري پيدا او د ډېرو نورو ځوانانو په زړونو کې ځای ونيسي. بلاخره د دې امکان شته چې د همدې هنري ځواکمنی له مخې په ملي او نړۍ واله کچه ښه شهرت پيداکړي او د خپل ملت د سرلوړۍ سبب وګرځي.

موسيقي د يو ملت د پېژندنې او سالمې ساعت تېرۍ له پاره يوه بهترينه وسيله ده. که په عادي ژوند کې هم د موسيقۍ اغېزو ته پام وکړو نو په همدغه ټاکلې موده کې چې خلک موزيک اوري او يا د موسيقۍ سامان الات غږوي اصلا دوی له غيبت او نورو ناراوا کارونو څخه ژغورل کيږي.

دا د ډېر تاسف خبره ده چې په افغاني ټولنه کې موسيقي او موزيک له ډمتوب او بدفعلۍ سره تړل شوی دی. دا په واقعيت کې زموږ د خلکو ذهني نيمګړتيا ده. په نوره نړۍ کې موسيقي پوهان او سندرغاړي دومره هڅول کېږي چې د هغوی نقش په ټولنه کې د جمهور رئيس او نورو لويانو کچې ته هم رسېږي.

په لنډه توګه سندرغاړي تل د نورو د خوشحاله ساتلو له پاره خپل لاسونه او خوله ستومانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي. دا هم باید ووایم چې اکثره سندرغاړي د خپل هنر د ثبت او خرڅون له لارې او یا هم په مجالسو کې دهنر ښوونې له لارې ډېر ښه اقتصادي امکانات ترلاسه کولای شي.

په لنډه توګه ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوو چې د موسیقی د الاتو څخه د یوې الې زده کول، د غزلو ویل، اتڼ او نورو هنري لوبو لکه ډرامې، تمثیلي پارچې او نور ستاسې په ژوند کې ګټور کارونه دي. د خپلې ځوانی او حتا ماشومتوب له وخت څخه د هنر په برخه کې خپل ځواك غښتلی کړئ. البته د موسیقي او هنر تر څنګ ادبیات، شعر او شاعري، رسامي، لیکګري (خطاطي) او نقاشي هغه نور هنرونه دي چې دا هم له یوې خوا د ښه ذهنې پرمختګ او له بلې خوا د ځانګړې ځواکمنی سبب کېږي.

یوه بله مسئاله چې زموږ ټولنه ورڅخه تل محرومه پاتې شوې ده، هغه د یو خوشحاله ژوند لرل دي. زموږ ډېر مشران خندا کول حتا جرم او ګناه بولي. له ماشوم سره مینه کول او د هغه اخیستل او ورسره د هغه په ژبه خبرې کول خو د اکثره میندو او په ځانګړي ډول د پلرونو له پاره شرم ښکاري. دا زموږ د کلتور هغه منفي اړخ دی چې ورسره مجادله کول د هر افغان مسوولیت او د ځوانانو دنده ده. له ماشوم سره مینه، خندا کول او ټوکې ټکالې، ددې سبب کېږي چې دوی خپل ځانونه له کورنی څخه جلا او په کور کې ځانونه د مېلمه په څېر ونه ګڼي، بلکې خپل ځانونه د کور غړي او د کور په ټولو کړو وړو کې شریك او مسوول وګڼي. او بر عکس، له ماشومانو سره د مینې لږوالي ددې سبب کېږي چې ماشوم خپل ځان پردی محسوسوي او د مینې له پاره نورې لارې لټوي.

زما هېڅکله هم له یاده نه وځي کله چې زه درې کلن وم، د لومړي ځل له پاره خپل پلار په غېږ کې ونیولم او له ما سره یي وخندل. په داسې حال کې چې زه په یوه منوره، علمي او دیني کورنی کې زېږېدلای یم؛ خو د چاپېریال غلط رسم او رواج زه د ماشومتوب له هغې مینې څخه محروم کړی وم، چې باید زما پلار، ورور او نورو خپلوانو ماته د ژوند له لومړي وخته راکړې وای. او دا د همدې مینې او خندا کمښت ممکن د دې سبب ګرځېدلای و

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زه تر ډېرو کلونو پورې ګوښه ناستی او شرمندوك ځوان وم. البته دې کار کلونه واخیستل چې ما په خپل ژوند کې دغه نیمګړتیا تشخیص او له هغې سره د فعالې مبارزې له لارې تر یو ځایه د هغې پر سمولو بریالی شوم.

یوه بله خبره چې کول یې اړین بولم، هغه د ماشومانو له پاره د ماشومتوب د چاپېریال او ماحول تیارول او دوی ته د ماشومتوب ازادۍ ورکول دي. ماشومان باید پرېښودل شي چې دنیا او خپل چاپیریال درك او وپېژني؛ خو زموږ په ټولنه کې ډېر پلرونه، میندې او نور خپلوان چې په دغه رازنه پوهېږي، دوی له ماشومانو څخه د غټانو په څېر غوښتنې او هیلې لري، او غواړي چې د دوی ماشومان دې هم کټ مټ د غټانو پیروي وکړي. حتا چې ځینې پلرونه خو په دې برخه کې دومره افراطي او جدي شي چې ماشومان بیا د ماشومتوب روا او سالمو لوبو ته هم نه پرېږدي، دا خو لا څه کوې چې یو ماشوم دي بیا له نورو ماشومانو سره لوبې وکړي.

د ځینو پلرونو په اند بیا د ماشومتوب یوازنۍ بوختیا باید په جومات کې سبق ویل او لمونځ کول وي او بس. زه په داسې حال کې چې د اسلام د مقدس دین ژوره زده کړه او منظم جومات ته تګ د یو ماشوم په سالمه روزنه کې بشپړ اغېزناك او ګټور بولم؛ خو په داسې جامده توګه د اسلام فشاري ترزیق کول نه یوازې د هغه ماشوم په ګټه نه، بلکې چې دا به له اسلام سره هم ښه سلوك نه وي. په داسې حال کې چې الله جل جلاله ماشومان له ځینو شرعي احکامو او وجایبو څخه معاف کړي دي، ولې موږ په زور خپل ماشومان مجبوروو چې په ډېره وچې توګه اسلام بې له دې چې پرې پوه شي قبول کړي. په داسې حال کې چې د اسلام مقدس دین دومره یو اوچت او عالي اجتماعي نظام دی که په رښتینې معنا ځوانان پرې په هر اړخیزه توګه وپوهول شي؛ نو د هغې ښېګڼې او ګټې به د دې سبب وګرځي چې ځوانان به په پرله پسې توګه او عملا د اسلام د مقدس دین په منلو او نورو ته د هغه په تدریسولو کې لا ښه فعاله او اغېزمنه ونډه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره مو د لوبو او ساعت تېریو کوله، ساینس دا څرګنده کړې، هغه ماشومان چې په وړوکتوب کې د رنګارنګ لوبو او ساعت تېرو له بېلابېلو سامان الاتوسره روږدي وي، د دوی ذهني پرمختګ تر هغو ماشومانو چې له داسې شیانوڅخه بې برخې وي اوچت او د استدلال کولو ځواك یې زیات وي. همدا دلیل دی چې اوس په بهرنیو هېوادونو کې د وړو ماشومانو روزنتونونه د لوبو په خورا زیاتو سامان الاتو سمبال دي. هغوی خپل ماشومان له بېلابېلو چلنجونو سره مخامخ کوي، ځکه چې هر چېلنج د ماشوم او حتا د لویانو د ذهني تنبیه ا و پرمختګ له پاره ډېره مرسته کوي. حیف!! که له یوې خوا زموږ د خلکو اقتصادي ستونزې او د ژوند ناموزون شرایط ددې لامل شوي دي چې زموږ کوچنیان د لوبو د بېلابېلو وسایلو او حتا په ماشومتوب کې د زده کړې له اړینو او مناسبو لوازمو څخه هم بې برخې پاتې شي. . په داسې حال کې چې په غربي نړۍ کې یوه منځنۍ کورنۍ په کال کې په زرګونو ډالره د خپلو ماشومانو د لوبو پر سامان الاتو لګوي، خو په تاسف سره موږ بیا د خپلو ماشومانو له لاسونو څخه هغه کلي، ډانګي، بیتي او لینده هم په زوره اخلو، چې هغوی په خپل ډېر ساده نوښت سره د خپلې ساعت تېرۍ له پاره تیار کړي وي.

ځینې خلك خو خپل ماشومان له نورو ماشومانو څخه لرې او ګوښې را لویوي، چې دغه ډول مسا یل د یو ماشوم په ژوند کې ډېر منفي اغېزې پرېباسي. ځکه موږ له نورو ماشومانو څخه د خپل ماشوم په جلا کولو سره هغه ته پر نورو باندې د اعتماد نه کولو درس ورکوو. په داسې حال کې چې ممکن د هغې د کورنۍ اصلي موخه دانه وي، ولې دا د دې وضعې یو تر ټولو عمده منفي اغېز دی، چې دا بیا زموږ د ماشومانو تر منځ او بالاخره زموږ په ټولنه کې د انسانانو تر منځ د بې اعتمادۍ لار برابروي. په دې مسئلې پوره پوهېدل هغو هېوادوالو ته چې یواځې په افغانستان کې یې ژوند کړی وي او د بهرنۍ نړۍ او نورو انسانانو چلند یې له خپلو ماشومانو سره نه وي کتلای، یو څه ستونزمنه بریښي چې هغوی چېرې هم د داسې یو محیط تصور وکړي چې ماشوم ته په کې د ماشوم په سترګه کتل کېږي او له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومتوب نه د خوند اخیستو په موخه هغه ماشوم ته هر ډول د لوبو او ساعت تېرویو او لومړنیو زده کړو شرایط برابرول کېږي. زه په دې برخه کې د خپل ځان مثال راوړم. زه چې کله ماشوم وم، نو دا خو لاپرېږده چې مور او پلار راته د لوبو سامان الات واخلي، حتا ما او زما د کورنۍ نورو ماشومانو ته ددې اجازه هم نه وه چې موږ دې له نورو ماشومانو سره یو ځای لوبې وکړو. خو که کله به مو بیا په خپلو کې هم لوبې کولې، نو هڅه به مو دا وه چې مشر بابا او یا پلار مو ونه ګوري او که نه نو بیا مو خیر نه و. زموږ د مشرانو له نظره د ماشومتوب کلیوالې لوبې هم جرم او ګناه ګڼل کېدې.

۲٤ - ښوونکو ته لارښوونې:

لکه څومره چې د مور او پلار او کورنۍ رول د یو ځوان د شخصیت په جوړېدنه او پرورنه کې ارزښتمند او موثر دی همدا راز د ښوونکو او د مکتب د ادارې رول د زده کوونکو د شخصیت په جوړونه او پرورنه کې موثر او مهم دی. متاسفانه تر اوسه زموږ ډېر ښوونکي او اداره چیان له دې کبله د شخصیت د جوړېدو، پرمختیا او موثریت په اړه او همدا راز په دې برخه کې د ښوونکي د رول په اړه معلومات نه لري؛ نو ډېر ځله داسې شوي او کېږي چې استاد په ناارادی او لاشعوري توګه د شاګرد په اړه داسې کارونه کوي او یا شاګرد په داسې توګه توهینوي چې د هغوی شخصیت او احساس ته جدي صدمه رسوي. د دې له پاره چې ښوونکی لومړی د موضوع په ارزښت پوه او بیا په دې اړه مناسب اجرات وکړي؛ نو په دې اړه لاندې لارښوونې وړاندې کوو:

۱ : ښوونکي باید ځانونه د شخصیت په جوړونه، د هغې په ارزښت، د هغه عوامل چې شخصیت ته ناګټور او یا ضرر رسوونکي دي، ځانونه وپوهوي. چې په دې اړه معلومات ترلاسه او دامکان په صورت کې د دې رشتې د متخصص نه معلومات تر لاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. ښوونکي باید شاګردان د خپلو بچو په څیر وروزي.

۳. ښوونکي باید د پوره حوصلې او ذغم لروني وي.

٤. ښوونکي باید د هر شاګرد ځانګړي ضرورتونه درک او د هغې په برخه کې د شاګرد سره لازمي همکاري وکړي.

٥. ښوونکي باید د هر شاګرد د کورنۍ حالت په اړه پوره او اوړند معلوماتونه ولري، تر څو د هغې په رڼا کې د هر ماشوم ځانګړي ضرورتونه تشخیص او ورته لازمه رسیدګې وکړي. ښوونکي باید د شاګردانو رازونه په مناسبه توګه وساتي، تر څو پري د شاګردانو اعتماد زیات شي، او د ضرورت په وخت کې شاګرد استاد ته خپل اوړند ستونزي وویلې شي.

٦. ښوونکي باید د شاګردانو د پلرونو او کورني سره دوامداره اویکي ولري، او د کورنیو غوي د شاګردانو په کړو وړو خبر کړي.

۷. ښوونکي باید وخت په وخت د شاګردانو پلرونه راوغواړي او ورته لازم معلوماتونه او لارښووني ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم څپرکی

د ژوند پړاوونه، د فعال او اتوماتیک ژوند

۲۵ -د انساني ژوند پړاوونه اود هغوی د غني کېدو اغېزمنې لارې:

د هر انسان ژوند درې پړاوونه وهي. د پیوستون پړاو، د خپلواکۍ پړاو او د اجتماعیت پړاو.

لومړی: د پیوستون پړاو:

د پیوستون پړاو له ماشومتوب څخه پیلېږي او د خپلواکۍ تر پړاو پورې رسېږي. په دې مرحله کې (فردي کامیابۍ) مهمې دي. او دا کامیابۍ ددې سبب کېږي چې هغه فرد ژر او په اغېزمنه توگه د خپلواکۍ پړاو ته انکشاف وکړي. لاندیني عوامل ددې پړاوو په کامیابۍ کې اغېزمن دي:

۱. پلان شوی او با تدبیره ژوند کول **(Proactive life style)**

۲. د هر کار له پیل څخه باید د هغې پایله په پام کې ونیول شي. یعنې هر کار ته چې ننوځئ، باید په دې ډاډمن اوسې چې هغه به بشپړوئ.

۳. باید د خپل ژوند په چارو کې لومړیتوبونه او نظم، مراعات او عملي کړئ.

هر څومره چې تاسې دغه اصول په پراخه توگه په پام کې ولرئ، او په منظمه توگه یې رعایت کړئ، هماغومره به تاسې په کامیابه توگه د خپلواکۍمرحلې ته ژر او بریاله ارتقا وکړئ.

دویم: د خپلواکۍ پړاو:

دا مرحله د پیوستون پړاو له پای نه پیل او د اجتماعیت تر مرحلې پورې رسېږي. په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرحله کې عامه پیروزي د انسان اساسي موخه جوړوي. د ټولنېز بري له پاره د نورو اعتماد او ملاتړ د پوره بریالیتوب بنسټ جوړوي. نو په خپلو ټولو کړو کې د نورو خیال ساتل اړین دي. یعنې ټول کارونه باید داسې ترتیب شي چې په هغې کې یوازې ستاسې ګټې نه، بلکې د نورو ګټې هم په پام کې نیول شوي وي، چې دې ته **Win/Win Situation** هم وايي.

ددې مرحلې ځینې ځانګړتیاوې:

۱. لومړي نورو ته غوږ نیول او هغوی ته ارزښت ورکول، او بیا ورته خپله خبره کول.

(ددوو غوږونو او یوې ژبې خدایي حکمت لږ ویل او ډېر اوریدل دي. م، م)

ښه خبره داده چې هر انسان باید دوه غوږونه او یوه ژبه وکاروي. ددې له پاره چې نور تاسې ته غوږ ونیسي، نو لومړی باید چې تاسې هغوی ته غوږ ونیسئ. د همدې موخې له پاره لوی الله جل جلاله موږ ته دوه غوږونه او یوه ژبه راکړې ده.

۲: د نورو ملتیا راجلبول: باید کوښښ وکړئ چې خپل ټولو کارونه له نورو سره په تفاهم کې تر سره کړئ او د هغوی ملاتړ په خپلو چارو کې تر لاسه کړئ.

ددې پورته موضوعاتو په پام کې نیول او عملي کول به تاسې دریېمې مرحلې ته لا ښه چمتو کړي.

دریېم: د اجتماعیت یا اړیکتوب پړاو:

په دې مرحله کې تاسې د ټولنې له نورو غړیو سره یو ځای د ټولنې د بهبود او پرمختګ له پاره کار کوئ.

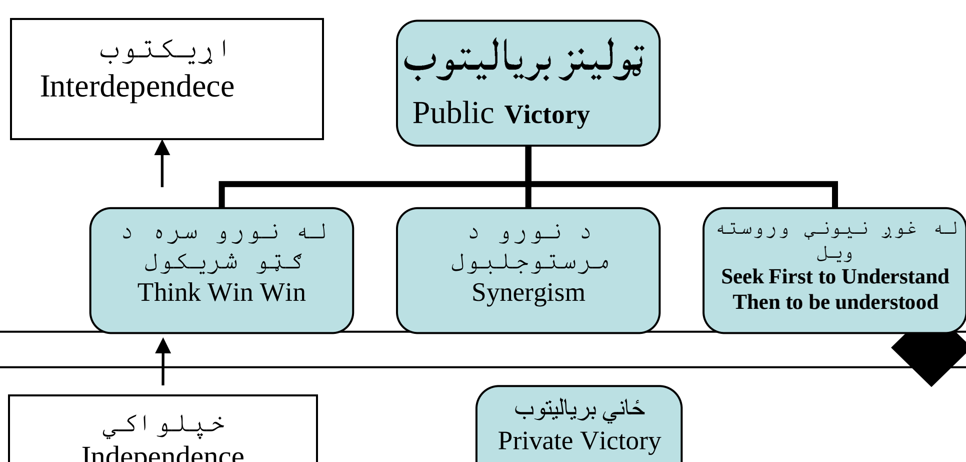

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ښکته نه پورته، لور ته د ژوند بېلابېلې دورې

۲۶-سنجولې که اتوماتيک ژوند Active or AutomaticLife

که مو خيال کړی وي، موږ ټول په خپل ژوند کې کارونه ددې پر ځای چې د عقل، سنجش او ارادې او هوډ له مخې تر سره کړو، ډېرکارونه په اتوماتيک ډول تر سره کوو. د بېلگې په ډول دا زموږ عادت گرځېدلای چې سهار پاڅېږو او خپل ورځني کارونه بې له دې چې پرې فکر وکړو تر سره کوو. په دې برخه کې کله کله دومره افراط ته هم ورسېږو، چې د موټر ډريوري هم چې يو حساس او خطرناک کار دی، هغه هم راڅخه اتوماتيک شي. که مو پام کړې وي، چې کله يوې اشارې ته ډير موټري ولاړې وي، نو که يو يې په سهوه کی حرکت وکړ، نو دا نور ټول هم ورسره بيلدې چې اشارې ته وگوري، ورسره سم حرکت کوي. دا د اتوماتيک ژوند يوه ښه بيلگه ده. دا اتوماتيک ژوند زياتره د ډيرو خطرناکه پايلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره تړلې وی. که موږ خپل ژوند په فعاله یا سنجولې توګه پیل کړو ، نو د خپل ژوند ډېرې نیمګړتیاوې به مو را کمې کړې وي.

انسانان په خپل ژوند کې همېش له چلنجونو سره مخ کېدونکې دي. هر چلنج انسان اړباسي چې له دوو حالتونو څخه یو غوره کړي. یا به عمل کوي او یا به پرې عمل کېږي. یعنې یا به فاعل وي او که نه نو نور به پر هغه خپل عملونه تحمیلوي. نو ښه به دا وي چې تاسې د یو عمل کوونکې شئ نه دا چې د بل چا د عمل له پاره د مفعول حیثیت ولرئ. نو اوس دا په افغانانو پورې اړه لري چې د خپل هېواد د خپلواکۍ، ودانولو او پرمختګ له پاره عمل کوئ، او که غواړئ چې د تل له پاره د نورو ګاونډیو هېوادونو د تهاجمونو له پاره د مفعول حیثیت ولرئ!

د افغانستان له ستونزو یوه ستونزه همدا ده چې خلك یې د خپل هېواد له پاره د تدبیر نیولو پر ځای تل د پردیو د تجاوزونو ښکار شوي. دوی همېشه د یرغلګرو پر وړاندې قربانۍ ورکړي او په ډېرو قربانیو یې خپل هېواد ازاد کړی دی، خو له دې کبله چې بیا یې خپل وطن ته شا کړې ده، نو هېواد یې وروسته پاتې شوی دی او په همدې وجه یو ځل بیا د نورو د تېریو او ښکېلاك هدف ګرځېدلای دی. که مو فکر کړی وي، نو افغانان تل په دې ویاړي چې د دوی ملت یو جنګیالی ملت دی. هو دا یوه رښتیا خبره ده چې افغانانو همېشه د بهرنیو یرغلګرو پر وړاندې ډېرې قربانۍ ورکړي او همېش یې د خپل هېواد له ازادۍ څخه په نره دفاع کړې ده. اما دا هم باید ومنو چې افغانانو هېڅکله هم دا هوښیاري نه ده کړې، چې له ازادۍ نه وروسته خپله ملا وتړي او خپل هېواد دومره اباد او پیاوړی کړي چې بیا پرې بل څوك د یرغل کولو توان ونه لري. افغانانو ته زما پیغام دادی چې موږ ته دا پکار دي چې اوس نو باید یو هوښیار ملت هم شوو. او په دې فکر وکړو چې څنګه کولای شو دا خپل هېواد په ګډه یو ځل داسې مرحلې ته ورسوو چې څوك پرې نور د یرغل کولو توان ونه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ - د عمل او غبرګون ډولونه:

انسانان همېشه د یو ژوندي موجود په صفت د خپل بقا په خاطر په خپل چاپېریال کې د هر ډول پېښو پر وړاندې غبرګونونه ښیي. چې دغه غبرګونونه په دوه ډوله دي، چې یو ډول یې تدبیري غبرګون دی، چې په هغې کې انسانان لومړی د یوې پېښې پیش بینې کوي او د پېښې د پېښیدو نه مخکې خپل ځان ورته چمتو کوي. چې دې ته سنجولې یا **Proactive** غبرګون وایي. او بل ډول یې هغه غبرګون دی، چې انسان یې د یوې پېښې د پیښیدو پر مهال د هغې په وړاندې یو سملاسي غبرګون ته چمتوالی نیسي چې دې ته **Reactive** غبرګون وایي.

ځوانان باید پر دې پوه شي چې انسانان د محیطي پېښو یا ګواښنو پر وړاندې تدبیري او یا احساساتي غبرګون ښیي. هغوی چې د احساساتي غبرګون خاوندان دي، دوی د **Reactive** په نامه یادېږي. دا ډول وګړي د ټولنې اکثریت جوړوي. د تنبهاتو پر وړاندې داسې غبرګون ښیي چې په هغه کې نور اړخونه او فکتورونه لکه وجدان، تصور، درک او ناپېیلتوب په پام کې نه نیسي.

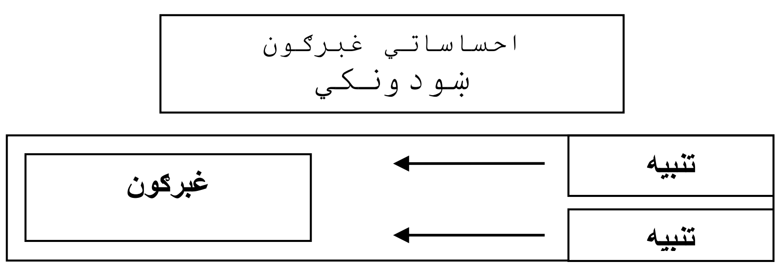

له بلې خوا هغوی چې د تنبهاتو په مقابل کې خپل غبرګونونه د وجدان، تصور، درک او ناپېیلتوب په رڼا کې برابروي، دوی د **Proactive** په نامه یادېږي. نو ددې خلکو پرېکړې زیاتره پر تدبیر ولاړې وي، او پرېکړې یې هم ښایي ګټورې وي. نو په دې وسیله له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانانو نه هيله کوو چې په خپلو پرېکړو کې له**Proactive** رول څخه کار واخلي او د **Reactive** غبرګون څخه ډډه وکړي.

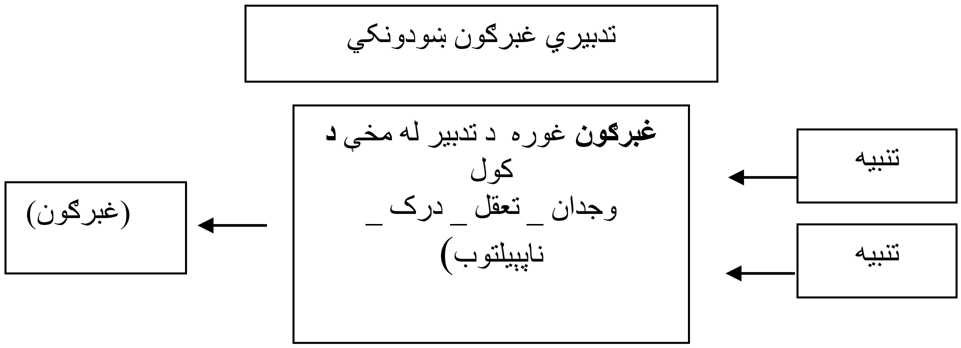

نو ددې له پاره چې مو خپل ځوانان د راتلونکې له پاره په ښه توګه چمتو کړي وي، نو دادی دغه کتاب هم په **Proactive** توګه د ځوانانو د ښې روزنې او ښه شخصيت د لرلو له پاره وړاندې کوو.

يادونه: عکس العمل ته**Responsability** وايي. چې له دوه کلمو **Response** او **Ability** نه جوړ شوی دی. يعنې هر انسان ددې وړتيا **(ability)** او ځواک لري چې خپل عکس العمل (**Response)** کابو او کنترول کړي او هغه د تعقل، وجدان، درک او بېطرفۍ له مخې تنظيم او ترتيب کړي. په افغاني کلچر کې د عکس العمل ښه کنترولول ستايل شوي او هغوی چې د حوداثو پر وړاندې بې حوصلې او غم غوسه زغملای شي د خلکو له خوا تقديرېږي.

۲۸ - انساني سلوك او پر نورو يې اغېزې:

۱. کو ښښ وکړئ چې دورځې لږ تر لږه يو تن د ناڅاپه ښه چلند او ښه سلوك په کولو سره خوشاله کړئ او وې خندوی. که بل څه مو په وس پوره نه وي پر يوچا مثبته تبصره وکړئ. د بېلګې په توګه: تاسې خو يو پوه، سپېڅلي، رښتيني، مېلمه پال، اغېزمن، خدمت ګار، سړی يا ښځه يئ. دغه ډول تبصرې به دخلکو مينه له تاسې سره زياته کړي.

۲ دبدو ځواب په خو ږو ورکړئ. که څه هم دا خورا ستونزمن کار دی، خوکه يوځل

(c) ketabton.com: The Digital Library

موددې خوند وليد، نو بيايې کول اسان او ډېرخوشالو نکې دی. د بېلګې په ډول که يو ځوك تاسې ته په غوسه شي او بدې خبرې کوی، تاسې ورته وخانديځ او ورنه بخښنه وغواړيځ، نو بيا وګوريځ چې هغه سړی به څومره ستاسې قدراوعزت کوي. غواړم په دې برخه کې خپله يوه تجربه له تاسې سره شريکه کړم:

زه په (١٣٨١) لمريز کال کې له امريکې نه افغانستان ته راغلم له خپل کلي څخه مې يو تن د محمد اصف په نوم له ځانه سره د ډريور په توګه کابل ته بوت. اصف يو تند خويه هلك و. تاسې ته معلومه ده چې په کابل او جلال اباد کې ډېر ډرېوران اصول او قوانين نه مراعاتوي، يو له بل نه مخکې کېږي. په کابل کې ځوځلي له داسې پيښو سره مخ شوم چې د مقابل ډرايور او اصف جان تر منځ به شور ماشور جوړ شو. له عادت سره سم به اصف موټر ودراوه او له موټر نه به راکوز شو او هغه بل ډريور ته به يې واسکټ وويست او د جنګ بلنه به يې ورکړه. اصف يو دوه جنګونه وکړل. زه حيران پاتې وم چې څه بايد وکړم. له يوې خوا د وطن رواج حکم کاوه چې زه بايد په جګړه کې برخه واخلم او له اصف سره په جګړو کې مرسته وکړم، او هغه بل کس ته وهل او ټکول ورکړم. که څه هم چې زه به په کې ټکول وخورم، خو بايد د اصف پلوي وکړم، ولو که اصف به پړ هم و. که دا کار ونه کړم، نو دا خو د کلي د دود له مخې بې غيرتي ده . له بلې خوا زه يو لوستی شخص وم. جنګ کول بيا په تېره د لوستي وګړي له پاره ډېر شرم دی. نو زه ددې دوو په منځ کې هکك حيران پاتې وم. ما تر ډېر سوچ وروسته اصف ته وويل: که زما منې نو زه درته يو چل ښيم. هغه راته وويل چې وروايه څه چل دی؟ ما ورته وويل (بل ځل چې ستا مقابل ډريور درته په غوسه شو، نو ته ورته وخانده. که هغه ښکنځلې هم کولې ته ورته لاس پورته کړه او سلام ورته ورکړه، او مسکی شه، او بيا وګوره چې څه کېږي.) يو ساعت لا تېرنه و چې په يوه څلورلارې کې د اصف جان موټر له يو بل موټر سره پوز په پوز شو. ګناه د اصف جان وه، هغه بل ډرايور ډېر په غوسه شو او په کنځلو يې پيل وکړ. ما اصف

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسکونډه، هغه پوه شو او هغه بل ډرايور ته يې وخندل او بيا يې ورته سلام وکړ. د اصف په دې عمل هغه ډرايور حيران پاتې شو، نه پوهېده چې اوس څه وکړي. په منډه راښکته شو د اصف ږېره يې ونيوله او ښښنه يې ورنه وغوښته. سره له دې چې د اصف جان حق هم نه و، هغې ډرېور نور موټرونه ودرول او اصف ته يې لاره پرانسته چې ولاړشي. څو شېبې وروسته اصف جان راته وويل: ((ډاکترصيب! ډېر خير يوسې. زه خو دې له پوره مصبېت نه خلاص کړم. زما خو به په اونۍ کې ضرور يو جوړه جامې په جګړو کې شکېدلې. زه اوس پوه شوم چې څه بايد وکړم.))

د غوسې په مقابل کې نرمي، خندا، او سلام د جنګ جګړې د مخنيوي او د خپل مطلب دلاسته راوړلو او عزت ساتلو يوه اسانترينه لاره ده. زه غواړم چې تاسې هر يو پورتني مطلب په خپل ژوند کې عملي کړئ، او نورو ته يې هم توصيه وکړئ.   خندا او ښه خوی چې د الله جل جلاله ستره او غوره ورکړه ده، هر ځای کې په مناسبه توګه وکاروئ. ګټې يې بې حسابه او ډېرې خوندورې دي.

کله چې په ۱۳۸٤ لمريز کال کې زه بيا له امريکې څخه افغانستان ته راغلم او دا ځل مې يو بل کليوال سعدالله جان له ځان سره د ډرايور په توګه ګرځاوه، سعدالله جان له ما سره جلال اباد او کابل ته ولاړ. زما د خندا، سلام او موسکا څو بېلګې چې سعدالله جان وکتلې، هغه هم حيران پاتې شو. په لاره او دفترونو کې به عسکر ولاړ وو چې د موټرو تلاشي به يې اخستلې، او يا به يې موټرې دننه نه پرېښودلې. سره له دې چې زموږ موټر تر نورو ډېرو زوړ هم و خو چې کله به موږ دغو تالاشيو او پيره دارنو ته ور ورسېدو، نو زه به ورته له لرې نه موسکی شوم، او لاس به مې ورته د سلام په دود پورته کړ.   دا به ډېر ځل ددې سبب شو چې هغه عسکر به هم سلام وکړ، او زموږ موټر ته به يې بې له تالاشۍ اجازه ورکړه چې لاړشي. که څه هم دا موضوع سعدالله جان ته په زړه پورې او د خندا وړ وه، خو له ما سره يې دوه نظرونه پيداکړل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو خو دا چې د افغانستان ټول وګړي دومره ترخه دي چې خندا او موسکا خو د هېڅا پر مخ نه ليدل کېږي. او دغه بېچاره عسکر خو بيا هېڅ ددې تمه هم نه کوي چې دوی ته دې څوك موسکي شي، او يا دې ورته سلام وکړي، ځکه چې ډېر موټر لرونکې خو قومانداانان او جنګسالاران دي، چې عسکر ورته انسانان هم نه ښکاري. او نور پاتې خلك خو هسې وچ په وچه تراخه دي، او خندا او سلام هم ور نه د زمانې څپېړو له ياده ويستلي دي. دوی ته زه يو لوستی، په ښه لباس ملبس او شتمن سړی ښکارېدم نو بيا خو زما له خوا دوی ته سلام اچول او موسکا د الله جل جلاله نعمت برېښېده، نو بيا خو دا تالاشي کول چې د دوی يواځينی صلاحيت و، هغه به يې پرېښوده او پر ځای به يې د چايو ست او سلا هم کوله. دا زموږ له پاره يوه ښه وسيله وه چې له بېځايه تالاشيو او سرخوږي نه يې خلاصولو. دا مثال موږ ته دا واقعيت راپه ګوته کوي چې زموږ ټولنه نه يوازې دا چې د موسکا او خندا له نعمت څخه محرومه ده، بلکې سلام اچول چې د اسلام يو رکن دی، افغانان له دې نعمت نه هم بې برخې شوي دي. نو زه تاسې ځوانانو ته توصيه کوم، چې د خپلو خلکو او په ځانګړي ډول د کشرانو او غريبانو سره موسکا او خندا شريکه کړئ او دوی ته په سلام اچولو کې لومړي شئ. دوی به له تاسې څخه خوشاله او ستاسې به لا زيات عزت او قدر وکړي.

اتم څپرکی

ځوانان، د دوی وړتياوې او مسووليتونه

۲۹ - وړتياوې او مسـووليتونه:

لکه څرنګه چې پاك خدای جل جلاله انسان (اشــرف المخلوقات) پيداکړی او هغه ته يې د دنيا پر ټولو موجوداتو تسلط او برتري ور کړې ده؛ نو د دې تر خوا يې انسان په دې هم مکلف کړی چې د ښو او بدو تر منځ توپير وکړي. ښو ته ښه او بدو ته بد ووايي. د ښو ملګرتوب او د بدو مخالفت وکړي. صلاحيت او مسؤوليت د يوې سيکې دوه مخونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلاحيتونه بې له مسووليت څخه د جناياتو لامل ګرځي. چې ښه بېلګه يې زموږ په هېواد کې له تېرو دېرشو کلونو راهيسې د جنګسالارانو او د اوسمهال دولت خپل سري ده.

او مسوولیتونه بې له صلاحیتونو نه د ناکامۍ او نا هیلۍ لامل کېږي. لکه په دې وروستيو کلونو کې چې افغانان ورسره مخ شوي دي.

ځوانان او مسوولیتونه یې:

د ځوانانو عمده او لومړني مسوولیتونه څه دي؟

د ځوانانو عمده مسوولیتونه په لاندې ډول خلاصه کېږي:

۱. سالمه تربیه او نا ارادي زده کړې

۲. ځان پېژندنه

۳. سالمه او بشپړه زده کړه

٤. د شخصیت جوړېدل

٥. د ژمنې او با مسوولیته کورنۍ تامین

٦. د هېواد او هېوادوالو د چوپړ او پرمختګ په برخه کې په څرګند ډول له مسوولیته ډکې ونډې اخستلو سره يو ښه، ګټور او ټولنيز شخصيت جوړېدل که څه هم هر ځوان ممکن تر ډېره ځايه له دغو مسولیتونو څخه خبر وي او د هغې د سرته رسولو په برخه کې تر ډېره ځايه هلې ځلې هم تر سره کوي، خو غواړو چې په دې کتاب کې دا مو ضوعات د يوې فعالې زده کړې په توګه د ځوانانو د ښې لارښوونې په موخه په هر اړخيزه توګه و څېړو.

۳۰ = وخت، هر څه پر خپل وخت او د وخت پر ځای کارول:

وخت د انسان په ژوند کې يوه ډېره ارزښتمنه شتمني ده. خو متاسفانه ډېر محدود کسان دي، چې د وخت پر ارزښت پوهېږي او سمه ګټه ترې اخلي. د نړۍ يو زيات شمېر خلك دغه ارزښتمنه شتمني په ډېره بې ارزښته توګه له لاسه ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت ته د ارزښت نه ورکولو او پر ځای یې د ناسم کارول دوه اساسي لاملونه لري.

لومړی دا چې وخت کوم ټاکلی قیمت او أنې نرخ نه لري. د وخت ارزښت او قیمت هغه مهال خلکو ته معلومېږي چې له لاسه یې وتی وي. د بېلګې په توګه له ما سره څلور داسې چلوونکي (ډرېوران) ول، چې دوی یا بیخي زده کړې نه وې کړې او یا یې هم زده کړې نیمګړې پرېیښې وې. سره له دې چې ما دوی ته د زده کړې کولو او بشپړولو پوره امکانات او شرایط برابر کړل؛ خو دغه مهال له دوی سره نه هغه پخوانۍ حوصله پاتې وه او نه هم حافظه، نو په دغو څلورو کسانو کې یو هم له دغو امکاناتو او شرایطو څخه موثره ګټه ونشوه کړای.

د وخت پر ارزښت د لاندې څو بېلګو تر لوستلو وروسته ښه پوهېدلای شو.

که د یوې الوتکې پیلوټ په هوایي ډګر کې د الوتکې د کښته کېدو پر مهال یوازې یو څو ثانیې بابیزه وګڼي او اهمیت ورنه کړئ؛ نو خامخا به له یوې بلې الوتکې سره ټکر کوي، چې د لویو زیانونو سبب به شي. همدرانګه که د دوو موټرونو له چلوونکیو څخه یو یې له بل څخه د مخکې کېدو په وخت کې یوازې څو ثانې بې غوري او تنبلي وکړي؛ نو شونې ده چې په پایله کې یې د دوو موټرونو ټکر او د څوکسانو مرګ ژوبله رامنځته شي.

له دې بېلګو څخه ښه درک کولای شو، چې وخت څومره قیمتي، او ارزښتناک دی. له وخت څخه مناسبه او موزونه ګټه اخیستل هم ځانګړې هوښیاري غواړي.

د انسان په ژوند کې د بېلابېلو کارونو او چارو ترسره کولو له پاره بېلابېل وختونه ټاکل شوي دي، په دې معنا چې که ځینې کارونه په خپل وخت کې ترسره نه شي؛ نو بیا یې وروسته او بې وخته ترسره کول ستونزمن او زیاتره ناشوني وي.

د ماشومتوب په دوره کې بایده دي چې دیني او ابتدایي زده کړې ترسره شي، همدغه دوره د نېکو او غوره اخلاقو د زده کړې هم ده. په همدې دوره کې باید ماشومانو ته د ښو زده کړو په اړه ډېره پاملرنه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تنکۍ ځوانۍ په دوره کې لومړنۍ زده کړې، په جومات کې دیني زده کړې، ښو او نېکو اخلاقو زده کول، له مهمو او ضروري کارونو څخه ګڼل کېږي. ځوانان باید په دې دوره کې د زده کړو په برخه کې سالم رقابت کولو ته وهڅول شي. مور او پلار، کورنۍ او ښوونکی باید ځوانان دې ته وهڅوي چې په ښوونځي کې د اول نمره ګۍ له پاره له یو بل سره سیالي وکړي. سربېره پر دې ځوانان باید په دې وخت کې بدني ورزش او د موسیقۍ الاتو زده کړې ته وهڅول شي.

ممکن موسیقي زموږ په ټولنه کې د یو شمېر خلکو په نظر غوره نه؛ بلکې یو منفي څیز اوسي، خو موسیقي هم د ژوند د نورو څیزونو په څېر کېدای شي چې په منفي توګه او یا هم مثبته توګه استعمال کړای شي. دا به ښه وي چې زموږ ځوانان پر دې وپوهول شي چې د موسیقۍ زده کړه او په مناسبه توګه یې استعمال نه دا چې شاید ګناه نه وی؛ بلکې یو ښه کار وی.

د لویو ځوانانو له پاره دا ضرور ده، چې له یوې خوا خپلې ورځنۍ زده کړې په منظمه او موثره توګه پر مخ یوسي؛ خو ددې تر څنګ باید د خپلې ټولنې په اړه نورې اړونده زده کړې، لکه سیاسي، اقتصادي او اجتماعي موضوعات هم باید زده کړي. خپل وطن تاریخ، کولتور او مقدسات باید وپېژني او خپله ټولنه په سیمه کې وارزوي. د خپل هېواد او ګاونډیو هېوادونو د ګټو په اړه او د هغو د حیله ګرو پالیسیو په اړه ځان پوه کړي. زموږ د ټولنې موجوده غټ مشکل دا دی چې زموږ زیات خلك دګاونډیانو په حیلو او مکاریو نه پوهېږي، او په احساساتي توګه د هغو د توطیو ښکار کېږي، چې د اسلام، پښتو، دري، شعیه ایزم او نورو توطیو په کارولو سره زموږ خلك په خپلو منځو کې له یو بل سره جنګوي. نو زموږ ځوان نسل ته دا په کلکه په کار ده چې د خپل هېواد ګټې او سیاسي ضرورتونه وپېژني او دخپل هېواد په مقابل کې د سیمې د هر هېواد پر توطیو او دسیسو ځان پوه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱ - ژوند د يوې موخې له پاره :

ژوند يوه اوږد او ار زښتناك بهير دی. هر څومره چې له ځوانی څخه ځان دې بهير ته ښه چمتو کړئ، هماغومره به تاسې په خپل راتلونکې اوږد ژوند کې لا ډېر اسوده، کامیاب او د وياړلي ژوند څښتنان يئ. د دې له پاره چې په ښه توګه د راتلونکې ژوند او ننګونو ته چمتو اوسئ، نو بايد خپل ځان ته کلکه پاملرنه وکړئ. او د خپل شخصيت په جوړونه او روزنه کې اړين او لازم فرصتونه له لاسه ورنه کړئ.

غواړم تاسې ته په دې اړه سپارښتنه وکړم، چې د ژوند په ټولو چارو کې ځان ته روښـــانه هدف،با تدبيره پلان او ثابته کړنلار (تکتيکونه) غوره کړئ او په دې برخه کې د پرمختګ د پوهېدو له پاره ځانګړي پړاونه (**Mile Stones**) وټاکئ چې په دې توګه خپل پرمختګ او شاتګ وارزولی شئ. د هر کار د سالم او په سمه توګه تر سره کولو له پاره يې بايد لاندې درې شيان روښانه شوي وي:

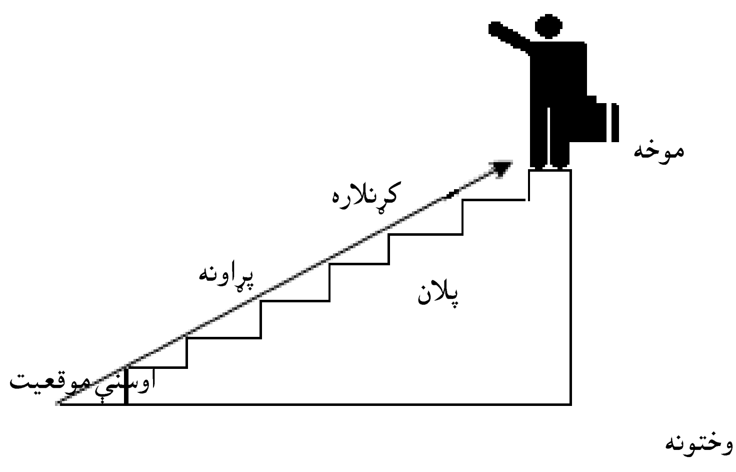

(c) ketabton.com: The Digital Library

× × × × × × ×

۱. یوه روښانه او ټاکلې موخه (څه غواړم؟)

۲. ټاکلی وخت (یعنې کله باید دا کار سر ته ورسوم؟)

۳. د موخې له پاره معیارونه یا ځانګړنې چې په انګلیسي ژبه کې ورته *quality* او دغې پروسې ته وړ څارنه **quality control** وايي.

دغه ځانګړنې باید چې د هرې موخې په اړه مخکې د مخکې نه تثبیت وي. هر څومره چې دا ځانګړنې تثبیت او روښانه وي نو تاسې په اسانۍ سره کولای شئ چې په هغه کار کې خپل پرمختګ اندازه کړای شي، او د هغې له مخې په خپل سرعت او د هغې موخې په څرنګتیا (*quality*) کې اړین بدلون راولئ.

په تېرو دیرشو کلونو کې زموږ ځوان نسل د علم، تربیې او هېواد ته له چوپړ کولو څخه محروم کړل شوی و، چې دې مسئلې نن زموږ هېواد په نړۍ کې تر ټولو په یوه وروسته پاتې، نالوستې او بې مسوولیته ټولنې بدل کړی دی. غواړم په دې توګه خپل ځوان نسل خپلو هغو مسوولیتونو ته ځیر کړم، چې دوی یې د خپل هېواد، خپلو خلکو او راتلونکېو نسلونو پر وړاندې لري؛ نو راځئ چې په ګډه لومړی د خپل ځوان نسل په سالمه روزنه کې خپل مسوولیتونه ادا، او بیا د همدې ځوانانو په لارښوونه او ملګرتیا د خپل هېواد د یوې روښانه او ځلاندې راتلونکې په پار (خاطر) مخ پر وړاندې لاړ شو.

د دري یو شعر دی چې وايي:

چو شمع از پي علم بايد گداخت

که بي علم نتوان خدا را شناخت

زموږ افغانانو تر ټولو غټ کړاو دا دی چې لا تر اوسه پر دې نه پوهېږو چې موږ څه ډول افغانستان غواړو؟ او داسې افغانستان ته د رسېدو له پاره څه شي ته اړتیا ده؟ موږ څرنګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولای شو چې په دغه کړکېچن چاپېريال کې د يو خپلواک او وياړلي او هوسا هېواد لرونکې شوو؟

دا هغه پوښتنې دي چې هر افغان او هر ځوان يې بايد له خپل ځان ځخه وپوښتي او له دې سره سره بايد موږ هر يو له خپل ځان ځخه دا هم وپوښتو چې زه د داسې يو افغانستان په جوړولو کې څه کولای شم؟

يوه تکړه ټولنپوه (**Stephen Covey**) وايي چې د نړۍ ټول شيان بايد پر درېوو برخو وويشو:

يو هغه خلك او شيان دي چې تاسې پرې هېڅ ډول لاس برى نه لرئ نو د ژوند کولو له پاره له هغوی سره د گوزارې لارې چارې زده کړئ او په کار يې واچوئ. د بېلگې په ډول، تاسې باران اوربدل نه شئ بندولای، نو د هغې له پاره بايد چترۍ واخلئ.

دويم هغه خلك او شيان دي چې تاسې پرې نا بشپړ لاس برى لرى. چې په دې کې ستاسې خپلوان او نږدې ملگري راځي. نو له دوی سره بايد په پرله پسې توگه په پوره حوصلې کار وکړئ.

درېيم يې هغه څه او څوك دي چې تاسې پرې بشپړ لاس برى لرئ، او هغه يوازې او يوازې ستاسې خپل ځان دی. نو ددې له پاره چې له حالاتو سره د مبارزې په لاره کې تاسې يوازې پر خپل ځان پوره واکمني لري؛ نو بايد چې خپل واك او ځواك هم د خپل ځان په برابرولو او لوړولو کې ولگوئ. نو هېڅ شی هم بايد تاسې ته تر خپل ځان زيات ارزښت ونه لري او دا يوازې تاسې يئ چې کولای شئ خپل ځان ته ښه يا بد موقف ورکړئ. البته د بد موقف گټل اسان، اما د ښه موقف گټل گران دي، او پرله پسې هڅې او مجادلې ته اړتيا لري. چې په دې برخه کې د ژوند له پاره د يوې ځانگړې موخې لرل تر بل هر څه اړين او ټاکنده نقش لري. په ژوند کې د يو هدف لرل دا معنا لري چې يو سړی يو ټاکلي ځای ته رسيدل غواړي. که هدف نه وي معلوم، نو په دې نه پوهيږي چې چېرته روان دی؟ پر کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار ولاړ شي؟ او په دې لاره کې يې ستونزې څه دي؟ څه وسايل ورته په کار دي؟ په کوم سرعت ولاړ شي چې په ټاکلي موده کې خپلې موخې ته ورسېږي؟ د انګلسې ژبې يو متل دی چې وايي :

"Those who don't know, what they want, will fall for any thing"

يعنې هغوی چې هدف نه لري پر هره لاره چې سرشوهغې خواته به ځي.

د يوه روښانه هدف او ټاکلي جهت د لرلو ارزښت له دغه لاندني مثال څخه ښه څرګندېږي. که تاسې د صفر په موقعيت کې قرار ولرئ او هدف مو ښي خواته لس متره لرې وي، نو که تاسې په هر سرعت هم وکولای شئ خو د خپل هدف په لوري روان اوسئ نو په پای کې به خپل هدف ته ورسيږئ. او که تاسې برعکس کېڼ لور ته حرکت کوئ، نو نه يوازې دا چې تاسې به خپل هدف ته ونه رسيږئ، بلکې د هر قدم په اخستلو سره به د خپل هدف نه لا نور هم لرئ کېږي. نو د هدف د ټاکلو تر خوا د خپل هدف جهت تعينول خورا مهم او ارزښتناک کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم څپرکی

اداب

۳۲ - اداب یا **(Manners)**:

اداب هغه کلیمه ده چې په یوه ټولنه کې د منلای شویو ارزښتونو منل او له یوه نسل څخه بل ته یې په عملي توګه د رسونې معنا لري.

اداب د شرقي ټولني یو ځانګړې خصوصیت دي، چې د غربي ټولنو د ماهیت سره ډېر فرق لري. اداب اکثرا په یوه ټولنه کې لیکل شوي نه وي؛ بلکې یوازې د یو کلتوري محیط په منځ کې هغه په عملي توګه له یوه نسل نه بل نسل ته انتقال مومي. د ادابو زده کول یوازې په یوه عملي محیط کې امکان لري او بس.

لکه چې ومو ویل، اداب یوازې په عملي توګه زده کېږي؛ خو له دې کبله چې زموږ ټولنه په تېرو پینځه دېرشو کلونو کې د جنګ، هجرت او نورو داسې چېلنجونو سره مخ شوه، چې د هغې له کبله اکثره کورنیو د خپل د طبعي ژوند محیط او شرایط له لاسه ورکړل، کورنۍ بېځایه شوې، حجرې، دېرې، دسترخوانونه او ګډ خواړه بې نظمه شول او له منځه لاړل. پلرونه شهیدان، میندې کونډې، د بچېو سرپناه او یوه مړۍ ډوډۍ پیدا کول ورته اولیه فرض وګرځېدل. نو نه مور ته دا محیط و چې هغه اداب چې په یوه طبعي ماحول او کورنۍ کې بچیانو ته ورښودل کېږي اوس خپلو بچو ته وروښیي او نه بچو ته د زده کړې داسې چاپېریال او ذهني شرایط مساعد و، چې هغه دې ددې ورڅیا ولري چې دغه شان ژور مفاهیم دې وپېژني. اداب یو لغت نه بلکه یو محتوي **(Concept)** توضیح کوي، نو ځکه د هغې تشریح کول په یوه جمله کې مشکل او ګران کار دي. نو که زمونږ په تعریفونو کې هم تاسي کومه نیمګړتیا ګوري، ددې اصلي علت ددې موضوعاتو تشریح کول دي.

نو له همدې کبله ددې مجبوریت احساسوم چې یو شمېر دغه باارزښته کلتوري، دیني او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولنيز ارزښتونه سره راټول او تريو حده يې د کتاب په بڼه خپل ځوان نسل ته وړاندې کړم، تر څو پرې د پوهېدو او پلي کولو له لارې خپل کلتوري پر له پسې والی يو څه ژوندی وساتي.

۳۳ - د ډوډۍ خوړلو اداب:

تر ټولو دا مهمه ده، چې ډوډۍ بايد په ارامه توګه، په ګډه او پر يو دسترخوان وخوړل شي. په ګډ دسترخوان د ډوډۍ خوړل ډېرې ګټې لري. ماشومان غټانو ته په کتنې کولای شي چې د بېلابېلو غذايي موادو د خوړلو ځانګړې لارې چارې زده کړي. همدراز د ډوډۍ خوړلو نور اړوند اداب چې مشران يې پرځای کوي، کشران هغه زده کوي.

د بېلګې په توګه پخوا په افغانستان کې دا عادت و، چې وريجې به خلکو په يوه لاس خوړلې او وريجې به يې داسې راخيستلې چې په يوه مړۍ کې هغه ټولې را اخستل شوي وريجي په خوله کې واچوي او که به پاتې شوې؛ نو بيا به يې د هماغه لاس په ګوتو سره راټولولې او بيا به يې خولې ته کړې. خو پاکستان ته د هجرت کولو نه وروسته اوس زموږ اکثره ځوانان چې وريجې خوري؛ نو يا خو دويم لاس د وريجو د لاس لاندې نيسي او يا هم په لاس کې پاتې وريجې بېرته په غوري کې څنډ وهي. چې دا يو د کرکې نه ډک عمل دی. هيله کوم چې زموږ ځوان نسل د پخوانيو مشرانو ډوډۍ خوړلو ته ځانګړې پاملرنه وکړي او ددغه منفي کړنې څخه چې د افغاني ادب خلاف ده، په کلکه ځان وژغوري.

د کورنۍ نورو غړو ته به ځوانانو په لاس اوبه اچولې او بيا به ټول دسترخوان ته کېناستل او چې کله به ټول ډوډۍ خوړلو ته چمتو شول؛ نو مشرانو به په بسم الله ويلو ډوډۍ پيل کړه. او چې کله به څوک موړ هم شو؛ نو پر خپل ځای به ناست و تر څو ټول خلك ماړه شي. مشرانو به دسترخوان ته کتل چې ټول ماړه شول نو بيا به مشرانو دوعا وکړه او ټول به يو ځای رخصت شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

متاسفانه، اوس اکثره په یوه دستراخوان ډوډۍ خوړل نشته او که وي هم نو بیا هر څوک چې هر کله راغی راساً ډوډۍ خوړل پیل کوي او چې کله موړ شي، نو سمدلاسه پورته شي او د بل چا انتظار نه کوي. پخوا داسې عادت و چې باید خواړه په یوه ژامه وخوړل شي او پر دواړو ژامو په یو وخت کې خوراک او یا هم په خوراک باندې چړپ چړپ کول ډېر بد ګڼل کېدل. ځوانانو به له مشرانو څخه د خوراک طریقه د دسترخوان پر مخ یادوله، چې په دواړو ژامو خوراک ونه کړي او په خوراک کې چړپ چړپ ونه کړي. ولې اوس دا اداب له منځه تللي دي او اکثره ځوانان هم په دواړه ژامو خوراک کوي او هم په خوراک کې چړپ چړپ کوي. هیله ده، چې ځوان نسل دغه منفي خوي ته پاملرنه وکړي. پخوا به عادت و چې د خوراک په وخت کې به ټلوېزون ګل و، او د کورنۍ ټول غړي به ارام دسترخوان ته کېناستل او خوړو ته به یې ځانګړې پاملرنه کوله، ولې اوس داسې نه ده، له یوې خوا ډوډۍ خوړل کېږي او له بلې خوا په ټلویزیون کې رنګارنګ پروګرامونه ګورې، چې د کورنۍ د غړیو پام له خوراک نه بلې خواته اړوي او له دې سره د دسترخوان پر سر رنګارنګ بحثونه جریان لري. که موږ وتوانېږو، چې خپل ځوان نسل د ډوډۍ خوړلو دغو ادابو ته په پام کې کړو او په هغې پورې اړوند ادابو یې سنبال کړو، نو د دوی خوراک به اصلاح او د هغې صحي ګټې به یې زیاتې وي.

پخوا به ماشومانو ټولو ددې انتظار اېست، چې مشران ډوډۍ خوړل پیل کړي او په اخر کې لومړی مشران ډوډۍ بس کړي او بیا دوعا وکړي، ولې اوس زموږ ځوانان دغه پرله پسې والی نه پرځای کوي او په دې توګه د ډوډۍ خوړلو اداب یې کمزوري شوي دي.

دا مهمه ده چې هر څوک خواړه له خپلې مخې څخه وخوري او خپله مړۍ برابره جوړه کړي، چې هیله ده ځوان نسل دې ته پام وکړي. سره له دې چې په قاشق پنجه خوراک نن سبا یو منل شوی کار دی، ولې د قاشق پنجې خوراک هېڅکله د لاس له خوراک سره برابر نه دی. په لاس خواړه خوړل نسبت قاشق پنجې ته ډېرې فایدې لري، د مثال په توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی موږ کولای شو په لاس د خوړو دحرارت، يخوالي، سختوالي او نورو خصوصياتو ډېر ښه معلومات وکړو، چې هغه ښايې موږ سره د هغه په خوړولو او يا نه خوړولو کې خورا مرسته وکړي. چې دغه کار بيا د قاشقې په واسطه شونی نه دی. ښايې موږ ډېر گرم او يا هم يخ ياسخت خواړه خولې ته داخل کړو، چې بيا يې بېرته تويول هم ښه کار نه دی. همدا راز د لاس په واسطه د خوړو رااخيستل، برابرول او خولې ته وړل، دګوتو د عصبي رشتو د **Reflexes** له لارې د غذا د تماس له کبله زموږ په خوله، معده او بدن کې لازمي او ضروري افرازاتو د اطراح سبب کېږي، چې د غذا په نرمولو، هضمولو، جذب او اطراح کې مرسته کوي. نو کله چې موږ خواړه په ګوتو تياروو زموږ خوله، مری او معده مخکې له مخکې نه د هغې د خوړلو د اخيستلو، قبلولو او هضمولو له پاره ښه چمتو کېږي، او بناً خوراك ښه هضم او ګټور تمامېږي. او قاشق پنجه بيا دغه ګټې نه لري او خواړه نيمه هضمېږي. د خوړو په ادابو کې يو بل مهم ټکی دا و، چې خواړه بايد په ناسته او په ارام ځای کې وخوړل شي، مګر اوس يو شمير خلك حتا خواړه په ولاړه او يا په روانه خوري، چې دغه کړنه هم د خوړو د ادابو خلاف او له صحي نظره يو نا صحي او زيانمنه کړنه ده.

اوس ډېر ځوانان خپل تاوده خواړه په کف او چف سره يخوي او په بيړه بيړه يې خوري چې دا حالت هم بدن ته ډېر ضرر ونه لري.

د خوړولو پرمهال نوروته ست کول يو بل ادب دی، چې که تاسې څه شی خورئ نو ښه به دا وي چې د هغې ست شاوخوا ناستو خلکو ته وکړئ تر څو د هغوی په زړه کې ارمان پاتې نه شي. اما دا اداب بيا په غربې دنيا کې نشته، او کول يي هم د يوې حيرانتيا سبب کيږی.

.٣٤ - دمجلس اداب:

په افغاني کلتور کې داسې مثبت ټکې شته چې په مجلس کې بايد خلك ځانګړي اداب پرځای کړي. خبرې په نوبت وکړي، مشرانو ته لومړی حق ورکړي، په مجلس کې په زوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه غرېږي او خپل متقابل لوري ته بد کلمات ونه کاروي. پخوا به دا عادت و، چې که يو چا به د مجلس له اصولو خلاف بل ځوك په خپلو خبرو يا بدو الفاظو سره توهين کړ، نو بيا به د مجلس يو مشر دغه سړی تهديداوه او ورته به يې غوسه کوله؛ خو متاسفانه اوس په مجلسونو کې خلك دې ته پرېښودل کېږي چې سره لاس اوگرېوان شي.

په مجلس کې لږې خبرې کول، نورو ته نوبت ورکول، د نورو خبرې اورېدل د مجلس له مهمو ادابو څخه دي.

خو ددې تر خوا په افغاني کلتور کې دا هم يو منفي اړخ دی، چې کشرانو او ځوانانو ته په مجلس کې د خبرو کولو حق نه ورکول کېږي چې دا کړنه د ځوان نسل د سالم پرمختگ مخه نيسي.

د مجلس يوه بله برخه هم په ټيليفون کې د خبرو کولو اداب دي، چې اوس د گرځنده ټيليفونونو په وجه زموږ ملك کې د ټيليفون پورې اړوند اداب او اخلاق ډېر کمزوري شوي دي. پخوا به په دولتي او شخصي دوايرو کې د مېز د سر ټيليفونونه و؛ نو هر ځوك مکلف و چې د ټيليفون د ځوابولو سره سم ځان معرفي کړي (خپل نوم او دنده ذکر کړي او له اورېدونکې نه په ډېر احترامانه ډول پوښتنه وکړي چې د هغوی ضرورت څه دی؟) که به کوم مامور دغه اخلاقي اصول نه پرځای کول د ادارې د مشرانو له خوابه په جدي توگه تهديدېدل. ولي نن په تاسف سره ډېر لوړ پوړي هم د ټيليفون اخلاق او اداب نه پرځای کوي. دوی فکر کوي چې دا تيليفون ددوی شخصي ملکېت دی او هر څنگه چې يې وغواړي هغه کارولی شي. حال داچې ددوی د هر يوه لگښت ددولت له خوا ورکول کېږي.

۳۵ - د لارې اداب:

افغانستان يوه عنعنوي ټولنه لري چې په کې د شخص کره وړه په هر ځای او هر مهال کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو د ارزیابۍ لاندې وي او دغه ارزیابي د یوه شخص په شخصیت ټاکنه کې ژوره اغېزه لري. ستاسې کړه وړه نه یوازې ستاسې له کورنۍ او یا دوستانو سره ارزښت لري، بلکې ستاسې راشه درشه له نورو عامو خلکو سره هم ځانګړی ارزښت لري.

د تلو او راتلو په وخت کې په نورو خلکو سلام اچول نه یوازې اسلامي سنت طریقه ده؛ بلکې دا د خلکو ترمنځ ستاسې د ښه معرفت زمینه او شرایط هم برابروي. کوښښ وکړئ چې په سلام اچولوکې تر نورو ګړندي او لومړي اووسئ. سنت طریقه داده چې هر وخت سپاره خلك پر پیادو، پیاده خلك دې پر ناستو خلکو، او کشران دې په مشرانو سلام اچوي. په لاره کې چې ځای تنګ وي نو، نورو ته د لومړیتوب حق ورکړئ. که ښځې راروانې وي؛ نو سړي باید د لارې نه یوې خواته شي، او لاره ښځو ته پرېږدي، تر څو هغوی په ارامه توګه له لارې څخه تېرې شي. که لاره خټه وي، کوښښ وکړئ چې نور خلك ستاسې له کبله په عذاب نه شي، او هغوی ته خټې او اوبه وروانه لوزوي. د لارې څخه هر ډول مضر او خطرناك شیان لرې کړئ، تر څو د بل کوم کس د لوېدو، او ژوبلېدو سبب نه شي. په لاره کې که درته ډېر ضرورت نه وي، له بل چا، خاصتا د مشرانو څخه مه مخکې کېږئ.

کله چې په لاره کې له چا څخه مخکې کېږئ؛ نو لومړی د غاړې په تازه کولو سره هغه خبر کړئ چې تاسې ترې مخکې کېږئ، او بیا ورنه ښښنه وغواړئ، او ترې مخکې شئ.

په لاره کې ښځو او ماشومانو ته کافي وخت او مسافه ورکړئ، چې تر تاسې دمخه شي او یا که تاسې ترې دمخه شوئ، نو ترې پوره مسافه واخلئ. که پر سړك سپین ږیری او یا کمزوري او ناروغه کسان تېرېږي، له هغوی سره مرسته وکړئ.

که شونې وي او دکوم بوډا، ښځې او ماشوم سره دروند پېټی وي، نو ورسره مرسته وکړئ.

په لاره کې د بدو الفاظو، کانې په پښه وهلو او لوبو کولو څخه پرهېز وکړئ. په کوڅو کې منډې رامنډې وهل، کانې ویشتل، او یا هم د کرکټ او نورو لوبو کول، یو غلط او بې ځایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار دی، تاسې یې مه کوئ، او نور ځوانان هم ترې منع کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم څپرکی

د ژوند له پاره یو پلان او د ژوند د لومړیتوبونو ټاکنه او سمونه:

. ۳۶ - ټاکلی او پلان شوی ژوند لرل:

موږ هر یو د خپل ژوندله پاره راز راز هیلې لرو. کله ناکله ددې هېلو شمېر دومره پراخه شي چې بیا زموږ په مغزو کې هم د ځایېدلو نه وي. ولې ډېر کم داسې کېږي چې له هغو هیلو څخه ټولې پوره شي.

د ټولنې ډېر وګړي کله چې په زده کړه بوخت وي، په هره څانګه کې چې دوئ تحصیل کوي، نو بیا له ځان سره په ډېرو اوچتو خیالاتو کې وي چې زه به له پوهنځي نه فارغېږم، بیا به لوی ډاکټر، انجېنر، قاضي، څارنوال، مامور، مدیر او څه او څه کېږم، ډېر به مشهور شم، ډېرې پیسې به پیداکړم، داسې کور به ځان ته جوړکړم او له داسې چا سره به واده کوم او نور او نور....

خو کله چې له پوهنځي څخه فارغ شي، بیا د کار لټولو په ارمان چې کله د سلګونو دروازو په ټکولو او د بې شمېره دفترونو له لټون سره مخ شي، نو له هماغه ځایه دده شخصیت او غرورو وټکول شي او هیلې یې په ناهیلیو بدلې شي، او د چوپړ کولو لېوالتیا یې بیا له کینې او کرکې سره ملګرې شي. د چوپړ کولو احساس یې بیا ډېر ژر په بدې اخستلو او په ورځني سیستم کې د ځای پیداکولوپه هنر بدل شي. دا هغه بدمرغه حالت دی چې زموږ د ټولنې د ډېرو ځوانانو احساسات او هیلې او د چوپړ کولو هوډ وژني او دوئ د ټولنې د خدمتګار په ځای د ټولنې په یوه کرکجن عنصر بدلوي.

ددې له پاره چې په راتلونکې کې تاسې ځوانان د همداسې ناوړه برخلیک ښکار نه شي، دغه لاندې څو توصیې درته ګټورې بولم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- خپل ځان له ټولنې نه جلا مه ګڼئ . په دې باید پوه يئ چې تاسې په داسې يوه ټولنه کې ژوند کوئ چې مثبت بدلون په کې کم، ستونزمن او زياته قرباني ګالل غواړي. نو کوښښ وکړئ چې خپل خيالات او هيلې نسبي مطرح کړئ.

۲- د خپل برخليك له پاره مقدماتي پلان او پروګرام ولرئ. مثلا که تاسې په هره ځانګه کې تحصيل کوئ نو کوښښ وکړئ چې په هماغه ځانګه کې له سالمو او باصلاحيتو شخصيتونو سره خپلې اړيکې د همدغه تحصيل په دوره کې تامين او هغې ته پراختيا ورکړئ. په دې برخه کې د خپلو استاذانو او د پوهنتون د مقاماتو او ملاقات کوونکو مشرانو پاملرنه ځان ته راواړوئ.

۳- د زده کړې له دورې څخه دغې اړتيا ته پوره پاملرنه وکړئ او دې له پاره اړين او لومړني کارونه ترسره کړئ. خصوصا ددې کار ښه وخت د عملي کارونو او ستاژ دوره ده. په هغه وخت کې چې تاسې د خپل ملك په اړه له هرې بهرنۍ مؤسسې او يا شخص سره کار کوئ په خپل هغه کار کې د جديت، صداقت، او علمي ځواکمنۍ په ښوولو سره د هغه مقاماتو پاملرنه او لېوالتيا د ځان په لور راواړوئ. چې هغوی دې ته لېوال شي چې ستاسې له فراغت نه مخکې تاسې ته د يوې دندې د درکولو بلنه درکړي.

٤- د خپل تحصيل په دوره کې د ځينو ځانګړو فعاليتونو او پروژو په اداکولو سره د خپلو استاذانو او اداري پرسونل پاملرنه ځانته راواړوئ . په مناسب وخت کې له هغوی څخه د ځانګړو تصديقونو او اسنادو غوښتنه وکړئ. د هغوی سره د جوړ جاړي له مخې دغه ډول مکتوبونه په خپله برابر او ټايپ کړي، او هغوی ته يې يوزاې د لاسليك له پاره وړاندې کړئ. ډېر ښوونکې او اداري پرسونل يا ددې وخت نه لري، او يا کله کله هم ځانګړي موضوع، داسې ښه نشي چوکاټ بندي کولی او پدې وجه له تصديق ورکولو او يا ستاينليکونو له ورکولو څخه ډډه کوي. نو تاسې بايد ددې چمتووالی ولرئ چې په مناسب وخت کې د هغوی له موافقې سره سره سم يو داسې ليکلی سند چمتو کړئ چې په هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د هغې مؤسسې، ډیپارتمنټ او د هغه استاذ/ مدیر نوم او دنده په روښانه توګه لیکل شوي، او د امضا کولو له پاره اماده وي. .

کوښښ وکړئ چې ددې سند دوه یادرې کاپي مخکې له مخکې چمتو کړئ او په هغه استاذ یې له لاسلیک کولو وروسته یوه کاپي له هغه سره یاد هغې په دفتر کې پرېږدئ، او دوه نورې یې له ځان سره وساتئ.

۳۷ - د پلان تعریف:

پلان هغې لیکلې طرحې او طریقې ته وایي، چې د یوه ارمان یا موخې د لاسته راوړلو په اړه ټول اړوند معلومات، طریقې، وختونه، ستونزې، ضرورتونه او مالې سرچینې په ګوته او پداسې یوه سیستماتیکه توګه پیوند او تړل شوي وي، چې موخې ته رسېدل پکې په عملي مرحلو وېشل شوي وي، او د هرې برخې اصلي اهداف څرګند او ارزول یې اسانه او عملي وي.

د یو پلان په جوړولو کې دا ډېره مهمه ده چې پلان جوړونکی باید د هرې مرحلې اهداف، او ددې اهدافو د لاسته راوړلو په اړوند ټولې شونې سرچینې، ستونزې، چلینجونه، مکانیزمونه او ټاکوونکې معیارونه داسې روښانه کړي وي، چې لاسته راوړل یې عملي او ارزول یې اسان او شوني وي.

یو پلان هلته عملي بڼه غوره کولای شي، چې د پرېزنټ کولو وړ (یعنې نورو خلکو ته د وړاندې کولو او روښانه کولو وړ) وي، په لیکلی ډول تهیه کړای شي، او د کتنې او مشاهدې له پاره ورته لاسرسی شونې وي.

ځوانان نه یوازې دا چې باید د خپل ژوند له پاره یو ماستر پلان ولري؛ بلکې ددې ماستر پلان د یوې برخې په توګه د خپل ژوند څو مهمو اړخونو ته لکه تعلیم او تحصیل، مسلک غوره کول،کار، واده، کور اخیستل او تقاعد ته هم یو، یو ځانګړي پلان ولري. پلان باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلې بنه ولري او اقلا د میاشتې یو ځل وکتل شي او په اولو وختو کې په هرو شپږو میاشتو کې یو ځل وارزول شي، او هدف ته د رسیدو په نږدېوالې کې بیا هر دري میاشتې، او بلاخره هره میاشت، او هره اونې وارزول شې.

ښه عملي اوکامیاب پلان هغه دی، چې د هرې مرحلې له پاره پکې ټاکلي موخې او د هرې موخې د لاس ته راوړلو له پاره عملي کړنلاره او د هرې کړنلارې له پاره شونې وسایل، وسایط او ذرایع پکې تشخیص او غوره شوي وي.

ددې له پاره چې تاسې په خپلو پلانونو کې بریالي شئ، د یو پلان په جوړولو کې لاندې ټکو ته باید ځانگړې پاملرنه وکړې.

- د هر پلان ورستنی او مرحلوي موخې باید مشخص او روښانه کړې .
- د هرې موخې د لاسته راوړلو له پاره یو ټاکلی وخت چې عملي وي، په نظر کې ونیسې.
- د موخو د لاسته راوړلو په لاره کې د بریالیتونو له پاره داسي مشخص معیارونه (**Mile Stones**) وټاکې چې دغه هر یو معیا ر باید اندازه کېدونکی او ټاکونکی معیار وي. د **Mile Stone** په باره کې باید دا ووایم، چې دا هغه نښې دي چې د سرکونو په اوږدو کې د مسافو د تعین له پاره ودرول کېږي. څدنگه چې دا نښې د سرك واټن اندازه کوي، نو په همدې خاطر دغه اصطلاح د معیارونو له پاره غوره شوې ده.
- ټول ټاکل شوې موخې باید، عملي او شونې اووسي.
- د هرې موخې د لاسته راوړنې په اړه اړوندې اړتیاوې، وسایل، وسایط، ذرایع او سرچینې روښانه او د هغوی لاسته راوړل شونې ارزول شوي وي.
- د هر پلان له پاره انساني باوري منابع ټاکل شوي وي.
- پلان باید وخت په وخت مطالعه او په هرو شپږو میاشتو کې وارزول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که یو پلان په سلو کې تر اویا زیات عملي وي، نو د کامیابېدو چانس یې شته او که تر څلوېښتو کم عملي وي نو د هغې بیا ارزول او د سرچېنې تاکل یې ضروري دي.
- هغه پلان چې د (۴۰ - ۷۰) پورې عملي وي، ښایې چې تر پلان شوي وخت او لګښت څخه زیات وخت او لګښت ته اړتیاولري. چې دا باید ورسره په پام کې ونیول شي.
- د پلان غټې او مهم ټکې باید په داسې ځا ی کې لیکلي او یا انځور شوي وي چې په پرلپسې توګه او هره ورځ تر سترګو شي، تر څو تاسي ته په پرله پسې توګه ستاسې موخه در په زړه کړي.

د عمومي پلان ځینې ځانګړې برخې:

۳۸ – د تعلیم او تحصیل په اړه پلان:

- ښه به دا وي چې هر ځوان په دې پوه وي چې غواړي په کوم ښوونځي، متوسطه او لېسه، کې زده کړې وکړي. دا ځکه چې ځانګړی ښوونځی ښایې د یو ځوان لیوالتیا او د راتلونکې برياووله پاره یوه ښه وسیله وي، او یا هم برخلاف د بریاوو مخه مو ونیسي.
- د تعلیم په وخت کې باید د کانکور له پاره چمتوالې له لسم ټولګي څخه پیل، او پوړ په پوړ دغه چمتوالی ګړندی او جدې شي.
- د ښوونځي په دوره کې ښه خبره دا ده، چې یو زده کوونکی په ټولګې کې د لومړیتوب (اول نمره ګې) له پاره سیالي وکړي؛ نو که لومړی نه شي؛ نو دویم نمره خو به شي. د انګلیسي یو متل دي چې وايي:

Shoot for the stars, if you fall short, you will land on the moon.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- یعنې موخه مو ستوري وټاکې، که پاتي راغلي، نو سپوږمۍ خو به موځای وي. هر ځوان ته په کار دي چې د خپل تحصیل په اړه هوښیار اوګړندی وی، او په دې برخه کې خپلي ګړندي دندې له پخوا نه پیل او د کورنۍ او ښوونکو په مشورو په چټکه توګه پر مخ بوزي.
- هر زده کوونکی باید له (۸- ۱۰) ټولګې په دوران کې بېلا بېل مسلکونه، لکه طبابت، انجینري، زراعت، ساینس، شرعیات، حقوق، ډیپلوماسي،ارت، ښوونه او روزنه او داسې نورې څانګې هره یوه وڅېړي او د هرې رشتې ښه او بد ځان ته روښانه کړي. چې کله یې یو یا دوه مسلکونه خوښ کړل؛ نو بیا دې دهغې مسلکونو له ځینو متخصصینو سره له نږدې نه د هغه مسلك د ښو او بدو، مثبتو او منفي اړخونو په اړه خبرې وکړي، تر څو خپل راتلونکی مسلك او په مسلك پورې اړوند مضمونونه په ښه او دقیقه توګه وټاکې.
- د وخته (۸- ۱۰ ټولګي کې) دغه ټاکنه، زده کوونکې ته ددې چانس ورکوي، چې د لېسې په دوره کې د هغه مسلك پورې اړوند مضامینو په برخه کې زیاته پاملرنه وکړي او ښې نومرې په کې تر لاسه کړي.زموږ د ځوانانو خورا غټ مشکل دا دی چې دوی د کانکور ازموینه ورکوي، خو پر دې نه پوهېږي چې څه غواړي ولولي. اکثرا د خپل مسلك ټاکنه هم د کورنیو په خوښه تر سره کوي. دا یوه د هاغه ستونزو نه ده چې ځوانان وروسته ځوروي. نو ددې له پاره چې ځوانان د خپل مسلك او پوهنځي ټاکنه په ښه توګه وکړای شي. زه مشوره ورکوم چې ځوانان باید د (۸ — ۱۰ ټولګي په وخت کې) که شونې وي د هغه مسلك پورې اړوند پوهنځي د محصلینو، استادانو او کارکوونکو سره تفصیلي خبرې وکړي او د هغوی تجربې، خاطرې او نظریات ددې مسلك په اړه ځان ته په جدي توګه څرګندکړي. د همدې معلوماتو په رڼا کې بیا له خپل ذوق او لېوالتیا سره سم یو ځانګړی مسلك غوره کړي. او دښوونځي په درسونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې دې بيا په هغه مسلک پورې مربوط مضامينو ته ځانګړې پاملرنه وکړي.

د مثال په ډول که تاسې غواړئ چې طب پوهنځی ولولئ؛ نو لومړی د (۸- ۱۰ ټولګيو په موده کې) د طب پوهنځي د محصلينو او استادانو سره اړيکې ټينګې کړي. خپل پلان ورته ووايئ او له دوی څخه د اړوندو مضامينو او همدرا راز ددې مسلک په مثبتو او منفي اړخونو ځان وپوهوي. که مو تصميم ونيوه چې د طب مسلک ته لاړ شئ؛ نو بيا بايد د (۱۰ - ۱۲) ټولګي پورې په طب پورې مربوطو مضامينو لکه کيميا، بيولوژي، فزيک او الجبر ته ځانګړې پاملرنه وکړئ.

- دا به هم ګټوره وي چې د خپل تعليم په دوران کې د (۱۰- ۱۲) پورې د هغه ځانګړي مسلک له ځينو مهمو شخصيتونو سره دوستي او ملګرتوب ايجاد کړئ، او خپل نظر او پلان ورسره شريک کړئ، او وخت په وخت له هغوی څخه لازمې مشورې او لارښوونې وغواړئ.
- دا په ځای بولم چې په دی برحه کې ددولت مسوليتونو ته هم اشاره وکړو. دولت ددې مکلفيت لري چې شاګردانو ته د تعليم په وخت کې دداسې علمې سفرونو او مسلکۍ پوهاويو زمينې او شرايط برابر کړې.
- کله چې بيا د خپلې خوښې مسلکې پوهنځي ته داخل شوئ؛ نو بيا کوښښ وکړئ چې ددې مسلک په اړه خپل معلومات په نړۍ واله کچه تکميل کړئ. په هماغه مسلک کې د دوه درې سيمه ايزو مطرحو شخصيتونو سره او همدا راز د يوه يا دوه په ملې کچه مطرح شخصيتونو سره او بلاخره د يوه يا دوو بين المللي شخصيتونو سره اړيکې، او دوستي ټينګه کړئ. دا به تاسې ته په هماغه مسلک کې د لابرياليتوب ښه چانسونه په لاس درکړي.
- کوښښ وکړئ چې په خپل مسلک کې يو مطرح او پېژندل شوی شخص واوسئ او له عادي زده کوونکو او محصلينو نه زيات توپير ولرئ، دا توپير تاسې په لاندې لارو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کولای شئ.

- په دې مسلک کې دوامداره تجربه، جدي مطالعه او منظم او په مینې سره کارکول، د هغه مسلك په اړوند د موثرو او مطرحو سیمه ایزو، ملي او بین المللي شخصیتونو سره اړیکې، په دې اړوند سیمنارونو او غونډو کې ونډې، همکاري او عملي برخه اخیستل، هغه نور عوامل دي چې ستاسې د لابریالیتوبونو زمینې برابرولې شي.
- د هغه مسلك په اړه ځانګړې موضوعاتو ته پاملرنه او د هغې په اړه نمونوي موثر او حیرانوونکې کارونه سرته رسول، لکه علمي تحقیقات، مقالې لیکل او نشرول د سیمې او په ملي کچه د مطبوعاتو سره اړیکې او د هغه مسلك د یوه مطرح ځوان په توګه تبارز کول، د خپل مسلك په اړه خپرونې، ژباړې او تالیف هغه ګټور کارونه دي چې ستاسې له شهرت سره ډېره مرسته کوي.د پوهنځي په وخت کې له ځو تنو استادانو سره ښې اړیکې وساتئ او کوښښ وکړئ چې د هغوی د اثارو د ژباړې، تایپ او لوستلو او اصلاح کولو په برخه کې مرستې وکړئ او ترې وغواړئ چې ستاسې نوم په خپل کتاب کې ذکر کړي.

کله چې زه د طب د پوهنځی د پنځم ټولګی محصل وم، ما د خپل یوه ډېر تکړه او نومیالې استاد مرحوم محمد نسیم لودین صیب د توبرکلوز په نوم د یوه لیکلې اثر په املایي تصحیح کې د هغه سره ډېره مرسته کړي وه. چې په نتیجه کې دا زما حق هم وه چې هغه باید زما نوم په دي کتاب کې ذکرکړي واي. خو دیوي خوا زه ددې موضوع په علمې ارزښت په هغه وخت کې دومره نه پوهیدم، او د بلې خوا ممکن د لودین صیب به هم ودي ته پام نه وه شوي، نو زما نوم یي په کتاب کې نه وه ذکر کړي. نن زه د هغه افتخار نه محروم یم، چې ما زوروي. خو ددې سره سره هم د هغه کتاب تصحیص کولو ما ته دومره زیاته ګټه راورسوله چې د توبرکلوز د ناروغی په تشخیص او تداوي کې زه د خپل نورو همصنفیانو په نسبت تکړه وم. بلاخره، د همدي تکړه توب په نتیجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ماته په پیښوور کې د توبرکلوز په څانګه کې د کارکولو زمینه، او په دې برخه کې زما د خپل یوه اثر د لیکلو شرایط را برابر کړل. دا هم زما له پاره یوه سرلوړي ده.

- د یو فعال شخص په توګه تل د خپل مسلک په اړه په ملي او بین المللي کچه نوې خپرونې او اختراعاتو نه ځانونه خبر کړئ ، او وخت په وخت هغه د رفرنس په توګه د راډیو او تلویزیون او اخبار له لارې وړاندې کړي.
- کوښښ وکړئ چې په خپله سیمه کې په رسنیو کې د خپل مسلک د یو پېژندل شوي شخص په توګه په مصاحو او پروګرامونو کې ونډه واخلئ.
- خپل ځان د داوطلب په توګه وټاکئ او په ښوونځي او نورو ځایونو کې د خپل مسلک په اړوند خلکو ته کنفرانسونه ورکړئ.په مسلکې کار کې جدي او پابند اوسي. او په خپله دنده کې دخپل ټول اخلاص او ربښتینولې نه کار واخلې. دا په د لوړو مقاماتو توجه ستاسې په اړه د علمي او عملي کار په نتیجه کې را جلب، او په مسلکې لحاظ په دا تاسي ته ډېره ګټه ورسوي.

۳۹ - د کار په اړه پلان:

لکه څرنګه چې تعلیم او تحصیل د مسلک په غوره کولو کې رول لري، همدراز مسلک هم د کار په نوعیت او محیط په غوره کولو کې رول لري. د کارځای هغه محیط دې چې موږ او تاسې هره ورځ په کې د ژوند درېیمه برخه (هره ورځ اته ساعته) تېروو. نو دا ډېره مهمه ده چې دکار په اړه لاندې درې شیان (د کار نوعیت، محیط او خلک) د سرې په مزاج برابر وي؛ نو بیا به کار ستاسې په زړه پورې او نه ستومانوونکی وي. که له دغو درې وارو څخه یو یې هم له مزاج سره برابر نه وي؛ نو بیا کار ستومانونکی او ځورونکی کیږي.

- د کار د انتخاب له پاره اولین شرط د مسلک غوره کول دي. د مسلک غوره کول، یا د لوړو تحصیلاتو د رشتې انتخاب یو خورا مهم کار دي، او باید چې پوره توجه ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وشي. چې د رشتي د انتخاب له پاره بیا وختي تیارې لکه پورته چې ذکر شو، ډېر ضروري دی.

- د مناسب او موزون کار او د ښه محیط پیدا کول یو ضروري موضوع ده. متاسفانه زموږ په هېواد کې خلك هر هغه کار کوي، چې ورته پیدا شي او بیا په کار کې هم څه دومره ورته مهمه نه ښکاري چې کار څنګه پر مخ ځي؟ خو زه ځوانانو ته توصیه کوم، چې د کار د غوره کولو او د کار د محیط په اړه خپلې دندې په ښه توګه ادا کړي او د ځان له پاره یو موزون او له خوښې سره برابر کار پیدا کړي.
- هرڅومره چې تاسي په خپل کار او مسلك کې بریالي، او پېژندل شوې شخصیت یئ، په هماغه اندازه به تاسو ته د نوو کارونو وړاندیزونه زیات وي، نو تاسي به د خپل نوي کار په غوره کولو کې لازیات بررسي ولرې. ځکه ډېر خلك او ډېر مؤسسات به ستاسې د جلبولو سره علاقه ولري.
- لکه څومره چې ښه کار او د کار ښه محیط او خلك تاسو ته مهم دي، همداراز د موسسې او نورو کارکوونکې و له پاره هم دا مهمه او ګټوره ده چې تاسې له هغوی سره خوښ او خوشاله یئ. نو پخوا له دې چې یو کار ومنئ، دا به ښه وي چې لاندې معلومات مو تر لاسه کړي وي.
- ایا دغه کار ستاسې له مسلك او خوښې سره برابر دی او کنه؟ که برابر نه وي نو کوښښ وکړئ، چې له هغه کار نه تېر شئ.
- د خپل مسلك څخه بهر کارونه، ولوکه ډېرې پیسې هم درکوي، مه غوره کوئ ځکه دا بیا تاسې بې مسلکه کوي او وروسته به بیا پرې پښېمانه یئ. په افغانستان کې د جنګ او غربیانو د راتګ نه وروسته، یو لوی مصیبت هم د افغانانو بي مسلکه کول دي. د ان، جي، او (**NGO**) سیستم چې د افغانستان غوندې وروسته پاتې او قبیلوي ټولنې له پاره د یوه قوي مرکزي سستم پر ځای یو زهرجن سستم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دی ان جي اوگانو له کبله اکثره افغانان د جگو تنخواگانو په وجه دي ته وهڅول شول چې خپل مسلکونه پرېږدي او په نا مسلکې کارونو کې لگیا شي. چې زه هم د همدغو قربانیانو څخه شمېرل کېږم، ددې کبله چې زه ددې ضایعې له لاسه زورېږم، او نه غواړم چې تاسي هم وزورېږي، نو دادې تاسي ته دا موضوع لیکم..
- ایا تاسې د خپل کار محیط، خلك او ساحه کتلې ده کنه؟ که مو نه وي کتلې، کوښښ وکړئ چې د کار د قبلولو نه مخکې دوه درې ورځې هلته داوطلبانه کار وکړئ. تر څو وگورئ چې ددغه کار، محیط او خلك ستاسې د طبعیت سره برابر دي او کنه؟ که لږ شان هم ناراحته وئ د هغه کار له له منلو تیر شئ.
- ایا په دې کار کې چې تاسې ورته کاندید یئ، ستاسې د لوړاوي او پورته مقام ته د تللو چانس شته او کنه؟ که نه وي نو ترې تیر شئ.
- ایا په دې کار کې تاسې له ځینو چلینجونو او ابتکاراتو سره مخ یئ او کنه؟ که نه وي نو ترې تیر شئ. په کار کې علمي چېلنجونه ستاسې د علمي پرمختگ او شخصیت د لوړوالې سره مرسته کوی.
- ایا ددې موسسې د فرهنگ په اړه مو معلومات تر لاسه کړي دي او که نه؟ (هره موسسه ځانته ځانگړی سیستم لري چې هغه د هغې موسسې فرهنگ جوړوي. مثلا ځنې موسسات ډېر فارمل (قید، منظم او جدي) وي چې د لباس نه نیولې، چې هغه منظمه درویشي، نکتایي وي، تر د مشر سره د کتلو او خبرو کولو پوري ځان ته یو ځانگړي جدې سیستم لري، چې دي ډول موسساتو ته د فارمل فرهنگ لرونکې یا (**formal**) مؤسسات وایي، اما برعکس، بیا یو شمیر نور موسسات، نسبتا یو څه نرم، او ازاد سیستم خوښوي، چې په هغوی کې لباس هم نسبتا ازاد، او د امرینو سره لیدنه کتنه هم نسبتا اسانه او ازاده وي، چې دي ډول مؤسساتو ته ازاد یا (**casual**) مؤسسات وایي. ایا ددې موسسې دغه کاري فرهنگ، د موسسې د مشر او ستاسې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوپروایزرانو یا امر رویه اوسلوك ستاسې له پاره د منلو او قبول وړ ده او کنه؟ که نه وي نو ترې تیر شئ.

- ایا ددې کار په محیط کې تشویق، ترغیب او ستاینه شته او کنه؟ که یې نه لري؛ نو بیا له دې ځای څخه تیر شئ.
- ایا تاسې د خپل امر او د موسسې د عمومي امر سره ځان په خبرو کې ارام محسوس کړی او کنه، کنه نو د هغې کار نه تیر شئ

پخوا تر دې چې نوي دنده قبوله کړئ، ددغو لاندینیو پوښتنو کول ضروري او ګټور دي:

- ✓ له انټرویو کونکې څخه وپوښتئ چې ایا دا موسسه کوم تشکېلات لري او که نه، اوایا زه کولای شم چې هغه وګورم؟
- ✓ پدې تشکېل کې زما ځای، پوزیشن، (پوست) چېرته دی؟زه څوکسانو او چا ،چا ته مسولیت لرم، او د څو کسانو او چا، چا د څارنې مسؤلیت لرم؟
- ✓ ایا په دې مؤسسه کې ارزیابي کله صورت نیسي او د ارزیابي سستم څنګه دی؟
- ✓ ایا پدې مؤسسه کې تشویق، ترغیب، ارزونه او لارښوونه شته که نه؟
- ✓ ایا پدې مؤسسه کې زما د پورته تللو چانس څومره دی. زه غواړم چې دلته د ډېرې مودې له پاره پاتې شم، نو ځکه غواړم پوه شم چې زما د پورته تللو حدود او امکانات څه دی؟

- د کار ښه پلان دادی چې سړی له ځان سره داسې یو نقشه ولري چې په کوم عمر کې څه ډول مقام ته ورسېږي. دا مقام کېدای شي چې په کار کې د مقام په لحاظ معنا یي مدیریت، ریاست او وزارت، او یا هم په کار کې علمي او مسلکې لاسته راوړنې لکه علمي رتبې، لیکنې او اختراعات او نور وي.
- هر ځوان ته په کار دي؛ چې په کار کې پرله پسې مثبت بدلون ولري، دا بدلون به ښه وي، چې په عین کاري محیط کې پرمخ لاړ شي؛ خو که ایجاب وکړي د محیط

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدلول هم تر محدوده اندازې پورې کوم زیان نه لري.

- وخت په وخت په خپل کار کې د خپلو امرینو (سوپروایزر ، مینجر، او لوي ریس) سره د ځانګړو ملاقاتونو له پاره ، ددوي د رتبو په ترتیب، وختونه واخلې. په دي ملاقاتونو کې د خپل امرینو څخه د خپل کړو و وړو په اړه وپوښتې. ددوي نه په روښانه توګه دا و پوښتي چې (ما اوس له تاسو سره کافي وخت کار وکړ. زه ستاسې د لارښوونو نه راضي او په خپل کار کی خوشحاله یم. خو زه غواړم چې ستاسې څخه د خپل ځان او په کارونوکې زما د اجراتو په اړه واورم. زه غواړم چې په خپلو نیمګړتیاو پوه شم، او د هغوی د اصلاح کولو او ښه کولو په اړه ستاسې لارښووني او مشوري واورم) که ددوي نظر مثبت وه، تري غوښتنه وکړي چې که امکان ولري خپل دغه نظر په لیکلې توګه تاسو ته درکړي. دا به بیا وروسته یو وخت ډېر ستاسې په درد وخورې. او که یي نظر منفي هم وي، هغه په پوره غور او مکمله توګه واوري، او که کومه غلط فهمې (نادرستي) پکې موجوده وي، د هغي د روښانتیا له پاره تري په اخر کی په ارامه اجازه وغواړي، او هغه ورته په سړه سینه تشریح کړي، نو ددې ناستي حد اقل ګټه خو به دا وي چې هغه غلط فهمي به له منځه یوسې.
- خپل کارونه ژرژر مه بدلوئ، ځکه دا بیا ستاسې په راتلونکې کار کې ستاسې په بې ثباتې حسابېږي. نو ددې له پاره چې مو ددې مشکل مخنیوي کړي وي، نو د هر کار په قبلولو کې خپله کورنې دنده په ښه توګه ترسره کړي. یواځي هغه کار فبول کړي چې یي تاسو په ښه توګه ترسره کولاي شئ، او هغه ستاسې د ژوند د فلسفې سره برابر وي، او په کولو کې یي تاسي راحت یئ. هېڅکله هم هغه کار مه قبلوئ چې یا ستاسې د ژوند د فلسفي سره برابر نه وي، او یا یي تاسو په کولو کې ځان راحت نه محسوسؤي.

۴۰ - د موټر اخیستلو پلان:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور او موټر هم د انسان په ژوند کې ارزښتمن او مهم انتخابونه دي. د نوبت په لحاظ لومړی موټر او بیا کور اخیستل او وروسته بیا واده کول ښه اصل دی؛ خو دا ضرور نه ده چې په همدې ترتیب دې وي. د موټر اخیستل کوم لکسیت نه، بلکې د یو ښه شخصیت او د یو با پلانه او موفق ژوند یوه نښه ده. د موټر درلودل که ښه وکارول شي اکثرا تاسې ته د لا اجتماعي اړیکو، ښه کارونو او نورو بریالیتوبونو مخه پرانیزي.

په یاد ولري چې د انسانانو په ژوند کې تر ټولو ګرانو کارونو څخه هم یو د پیسو سنبالول دي. ځني پوهان وايي چې د پیسو ګټل ګران، خو ساتل يي تر هغې هم ګران دي. انسانان په مجموعي توګه دي ته میلان لري چې هر څومره پیسي چې پیداکوي، هماغومره مصرفوي. خو که تاسي لږ وخت په ځان یو څه تکلیف ومنې او د یو څه لکسیت نه تیر شي، نو ډېر ژر به د یوه هوسا ژوند خاوندان شي.

هر ځوان باید پلان ولري چې د درې کلو کار کولو په اوږدو کې اقلا خپل لومړنی موټر چې هغه ډېر قیمتي او لکس نه وي واخیستی شي. بیا دې تر پینځه کلن کار پورې هغه په یو متوسط موټر او تر لس کلن کار پورې دې یې په یو ښه او لکس موټر بدل کړای شي. د موټر اخیستلو ښه طریقه به داوي چې:

دمجردۍ په دوران کې له هر معاش څخه تقریبا ۲۵ فیصده موټر ته وقف کړي او که سړ ی متاهل وي نو بیا دې ۱۵ فیصده د موټر له پاره جدا کړي.

او یا دی د موټر اخیستلو په خاطر دې یوه ځانګړې دویمه وظیفه شروع کړي، او د امکان په صورت کې دې ددې وظیفې ټول عاید او که نه تر اویا فیصدو پورې دي د موټر له پاره اختصاص کړي. همېش خو په لومړي سر کې حتما داسې موټر واخلي چې د تېلو مصرف یي کم او ترمیمات یې ارزانه وي.

په دي اړه بله مشوره دا ده چې: تاسې لومړئ یو موټرسایکل واخلئ، او بیا تدریجا یو څه نوري پیسې هم ذخیره کړئ او دهغو پیسو او د موټرسایکل د پیسو نه په ګډه بیا یو ارزانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موټر واخلئ.

په دي اړه بله مشوره داده چې خپل موټر او کمپوټر هېڅکله هم بل چاته د چلولو او یا خوهم په کمپوټر د کار کولو اجازه مه ورکوي. تجربو دا ثابته کوي ده چې دغه وسایل، یوازي هلته ښه کارکوي چې په یو لاس استعمال شي.

٤١ - دکور اخیستلو پلان:

د کور اخیستل لږ څه داوږدې مودې پلان او یو څه زیاتو امکاناتو ته ضرورت لري. خو مؤثر او ښه پلان جوړول، کولای شي چې ستاسې له پاره د کور د اخیستلو موده راکمه او د کور اخیستل کم ستونزمن کړي. خپلوان تړول اخلاقي مسوولیت لري، چې په کورنۍ کې د هر ځوان له پاره د تعلیم، تحصیل، موټر یا کور په اخیستلو او واده کولو کې لازمه او مناسبه ونډه واخلي. دغه ونډه باید بلا معاوضې وي. که ستاسې په کورنۍ کې دغه سیستم وجود نه لري، زه له تاسو غوښتنه کوم چې دا سیستم پیل کړئ. د واده او کور اخیستلو له پاره قرض اخیستل جواز لري؛ خو په دې شرط چې تاسې د هغې د بېرته ورکولو له پاره یو مناسب او عملي پلان سنجولای وي.

د کور اخستل هم د موټر په څیر پلان کړي. یعنی اول یو وړوکی او نسبتا ارزان کور او وروسته بیا په مناسب وخت کی ښه او په خپله طبعه برابر کور جوړ کړي. د کور په اخستلو کې د خپلې ونډې له پاره اقلا له (۳ - ۵) کلونو له پاره پلان ونیسئ، او د خپلې تنخوا ۲۵ % د کور د اخیستلو له پاره ذخیره کړئ، چې بیا د کور له اخیستلو وروسته باید همدا (۲۵%) د دوستانو او نورو لرې خپلوانو د قرضونو خلاصولو ته وقف کړئ. هغه پیسې چې یې تاسې د لرې خپلوانو او دوستانو څخه د قرض په توګه را اخلئ ، هغه هم په دقیقه توګه وسنجوئ، او په مناسب اندازه یې په نږدې او لرې خپلوانو او دوستانو ووېشئ. د هغوی هر یو د مالي توانمندۍ سره سم د هغوی ونډه ورمعلومه او ورته اقلا یو کال دمخه ووایئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې تاسې د هغې مرستې ته ضرورت لرئ او ستاسې توقع ددوی څخه څومره ده، او کله باید تاسې ته هغه پیسې تیارې کړي. خپله دغه غوښتنه ورته ٦بیا میاشتې ،او بیا ۳ میاشتې، او بیا یوه میاشت مخکې د وعدې نه،وربه یاد کړئ. دا وریادول دوه ګټې لري: د یوې خوا هغه متوجې کوي چې خپل ځان اماده کړي، او د بلې خوا. که چېرې د هغه په تصمیم او یا توانمندۍ کې کوم تغیر راغلی وي، نو تاسي به پرې په مناسب وخت کې خبر او د هغې په عوض به کوم بل مدرک په کار واچوې، تر څو د ناڅاپي کمبود سره مخ نه شې.

د کور د اخیستلو له پاره د یو شمېر نږدې خپلوانو له خوا یو څه بلاعوضه مرسته ترلاسه کړئ، خصوصا په دې برخه کې د مور وپلار ونډه، د وروڼو او خویندو ونډه لازمي، ضروري او جدي ده. تاسې کوښښ وکړئ چې د خپل کور د اخیستلو له پاره د خپل نقشې او پلان له مخې یې د مخکې پیسې وسنجوي (معمولا د مځکې قیمت د کور د ټول تمام شوي قیمت دریمه برخه وي). ددې پیسو دریمه برخه د خپلوانو نه وغواړئ. او هغه بیا په خپلوانو په یو مناسب تناسب (چې د دوی د توان او دخپلوي د اړیکو له مخې سنجول شوي وي) اقلا یو کال دمخه حواله کړئ. د مثال په توګه که د کور ځمکه سل زره (۱۰۰۰۰۰) افغانی وي او ستاسې په خپلوانو کې یوازې لس تنه داسې وي چې له تاسې سره مرسته وکړي، نو ددې پیسو دریمه برخه په مور او پلار ، او دریمه برخه یې په وروڼو او خویندو، او پاتې دریمه برخه یې په نورو خپلوانو حواله کړئ . خو دوی ته اقلا یو کال دمخه د دوی ټاکلې ونډه وښیئ او ورته ووایئ چې تاسې په کومه ــ نېټه دې پیسو ته اړتیا لرئ.

د کور د ابادۍ پیسې چې معمولا د ځمکې د قیمت دوه چنده وي، نو د هغې نیمایي باید تاسې په خپله اماده کړئ او نیمایي نورې یې له ځینو دوستانو څخه د یوې اوږدې مودې (پینځو کلونو) له پاره د قرض حسنې په توګه ترلاسه کړئ. له هر چا څخه په زغرده غوښتنه وکړئ. ولې غوښتنه مو باید غوڅه او عملي وي، او هغوی ته د بېرته ورکولو پلان،

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت او طريقه هم په واضحه توگه ورته ووايئ. که وتوانېږئ دغه پيسې له خپل وخت څخه دمخه بېرته ورورسوئ، دا به لا ښه کار وي. او که د پيسو په بيرته ورکولو کی کوم خنډ او ځنډ پيداشو، نو هغه مشکل فوراً هغه کس سره شريک کړي، تر څو هغه هم د خپل ځان لپاره کوم بل پلان وسنجوي.

که تاسې په يوه وخت کې ځمکه اخستل او کور ودانول دواړه نشئ کولای، نو دا پروا نه کوي چې يو ځل ځمکه واخلئ او بيا د درېوو کلو په دننه کې پرې کور جوړ کړئ. خو که د کور جوړل پرې د درېو کلو نه زيات وخت نيسي نو بيا ښه خبره داده چې د مځکې د اخستلو نه تېر شئ، اوهماغه پيسې په کوم کاروبار کې بندې کړئ تر څو ښه گټه درته راوړي.

د کور په جوړولو کې تل د راتلونکې پلان په نظر کې ولرئ يعنې په دې معنا چې که امکان ولري، حد اقل د يوه يا دوه نسله د کورنۍ د غړيو د گډ اوسېدوو او د امکان په صورت کې د سره نږدې او جدا اوسېدو شرايط ولري. يعنې ابادې يې داسې جوړه شوي وي، چې که تاسې دوه يا درې زامن ولرئ، نو هغې هر يو ته دوه يا درې کوټې د کور په يوه خوا کې وروورسيږې. تر څو پرته د جنگ او جنجالونو نه په کې جدا اما يو له بل سره نږدې ژوند وکړای شي.

د کور د اخيستلو يوه بله ښه طريقه داده چې لومړی کور داسې يو کور واخلي چې په کې له يوې خوا ستاسې گوزاره وشي او له بلې خوا يې وکولای شي يوه برخه په کرايه ورکړئ او چې کله مو ځان ته بل کور جوړ کړ، نو بيا دا کور خرڅ نه کړئ، بلکه هغه په کرايه ورکړای شي. تر څو د نوي کوردقرض په خلاصولو کې له تاسې سره مرسته وکړي. او د بلې خوا که ستاسې د بچيانو شمير زيات شي، نو دغه کور به هم د يوه يا دوو تنو له پاره د جدا اوسېدو شرايط برابر کړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤٢ - د واده له پاره پلان:

واده هم د انسان په ژوند کې تر ټولو يو مهم، جدي او قيمتي کار دی، چې تر بل هر څه ښه پلان کولو ته ضرورت لري. د واده په اړه يو شمېر زيات موضوعات د واده په برخه کې ذکر شوي دي؛ خو هغه څه چې د واده په پلان پورې اړه لري، دلته راوړو:

ښه خبره به دا وي، چې هر ځوان د خپل واده په اړه مشخص او ټاکلې نقطې لکه له څرنګه يو کس سره بايد واده وکړم؟ په کوم عمر کې بايد واده وکړم؟ او د واده مراسم او ترتيبات مې دې څرنګه وي؟

نن سبا ودونه د ځينو ناضروري رواجونو په وجه ډېر ګران شوي دي. زما توقع او اميددا دی چې تاسې ديوه مبتکرځوان په توګه د واده يو ډېردرونداو خوشاله پروګرام ولرئ، ولې د يو شمير بېځايه قيمتي کارونو مخه ونيسئ.

که تاسې له خپل ځان سره روښانه او غوڅه فيصله ولرئ چې د څرنګه مشخصاتو لرونکې شخص سره واده کول غواړئ نو بيا يې پيدا کول شونې او اسان دي. خو که تاسې نه پوهېږئ چې څه غواړئ نو پيدا کول به يې هم ګران او نا شوني وي.

پر خپل هدف د روښانه پوهېدو په صورت کې خپله ټوله پاملرنه او امکانات د هغه په لور معطوف کړئ. داچې تاسې څرنګه وکولای شي چې د خپل خوښې د کس کورنيۍ دې ته وهڅوي، چې ستاسې مرکه ومني، ځانته ځانګړې تکتيکونه لري، چې دا تکتيکونه د هر شخص په برخه کې فرق کوي. تاسې کولای شي د ليکوال نه چې په دې برخه کې د کاميابو مشورو په اړه په نړۍ واله سطحه شهرت لري، ځانګړې سلا مشوري واخلي.

کله مو چې له زړه سره برابر نفر پيدا کړ بيا د هغې د لاسته راوړلو له پاره پوره تحقيقات ترسره کړئ. او دهغې د کورنۍ د غوښتنو سره برابر ځان عيار کړئ.

د خپل واده مصارف په لاندې ډول پلان کړئ:

اول : د واده په مراسمو کې ښه او مناسب نوښتونه راوړئ، چې د قيمتي واده په عوض

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسې واده درونـد اوخوښوونکی وي.

دویم: د واده مصارف هم په درې برخو ووېشئ. اوله درېیمه برخه یې خپله د درېو کلو کار په اوږدو کې تهیه کړئ، چې باید د مجردتوب په صورت کې ستاسې له عایداتو څخه ۲۵ % واده ته ګوښه شوي وي یعنې په دې توګه د کار له شروع څخه (۲۵ %) د موټر له پاره ، (۲۵ %) د کور له پاره او (۲۵ %) د واده له پاره جدا کړئ. او پاتې ۲۵ % یي د ورځني لګښتونو له پاره استعمال کړي. کوښښ وکړئ چې اول هدف په درې کالو کې ترسره کړئ، نو بیا د دویم او درېیم هدف له پاره (۳۰) فیصده ذخیره کړئ او د اول هدف نه پاتې (۱۵%) یې د اول هدف په قرض کې ورکوئ او یا هم ممکن ستاسې لګښت له (۲۵ %) نه تر (۴۰%) فیصدو ته زیات شوي وي.

درېیم: اول درې کلو کې موټر واخلئ، په دویمو درې کلو کې کور واخلئ او په دریمو درې کلو کې واده وکړئ..

د واده له پاره هم تاسې باید لومړی دریمه برخه پیسې خپله ولرئ او دویمه درېیمه برخه نورې یي د خپلې کورنۍ څخه په بلاعوضه توګه واخلئ، او وروستي درېمه برخه یې له خپلو دوستانو څخه د اوږدې مودې له پاره په قرض واخلئ. (۵ کلو له پاره). خو د واده نه وروسته بیا ددې قرض اداکول تر ټولو لومړیتوب لري.

که تاسې کور له واده نه وروسته اخلئ، نو کولای شئ چې په دې برخه کې یوه مناسبه بلاعوضه او یا باعوضه ونډه د خپلې خسرګنۍ او اوښو پر غاړه هم کېږدئ. لیکن دا ونډه باید روښانه او معلومه او شرایط یې عملي وي.

۴۳ - د تقاعد له پاره پلان:

تقاعد هم د ژوند یوه داسې مرحله ده، چې پکې یو انسان د کار توان له لاسه ورکوي، ولې د ژوند لګښتونه دوام پیدا کوي. دا ډېره مهمه ده چې د تقاعد په وخت کې هم سړي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل ځان متکې واوسئ او دخپلې کورنۍ له پاره پېټی نه شئ. نو ددې له پاره چې تاسې او ستاسې مېرمن د تقاعد په وخت کې هم یو ابرومند ژوند ولري، لاندې تدابیر نیول فوق العاده ضروري او جدي دي:

۱. کوښښ وکړئ چې د خپل کار په وخت کې حداقل ځان ته داسې یو کور ترلاسه کړئ چې د تقاعد په وخت کې د هغې کرایه نه وي، او یا نور کوم قیمت ورباندې پاتي نه وي. او تاسې په کې مفته واوسېږئ.

۲. د تقاعد نه مخکې ځان ته داسې یو دویم کور پیدا کړئ چې د تقاعد په وخت کې تاسې د هغې حداقل نظارت وکړئ، ولې تاسې د هغې د کراه نه د ورځنیولګښتونو پیسې ترلاسه کړای شئ. یعنې د هغه کور یوه برخه په کرایه ورکړای شي.

۳. د تقاعد له پاره یو څه پیسې د کار د لس کلنۍ نه وروسته د هر کال د عایداتو ٥% فیصده ذخیره کړئ، او په یوه مناسب ګټه کوونکې حساب کې مو بایدایښې وي، او یا مو چاته په مضاربت ورکړې وي. یو بله ښه طریقه داده، چې په همدې پیسو یو دویم کور واخلئ او په کرایه یې ورکړئ او یا هم ځمکه پرې واخلئ چې دوامداره حاصل درته وکړي.

٤. کله چې ستاسې بچېان لوي او واده شول، او تاسي لا کار کوي، نو بیا د خپل عایداتو څخه یوه غټه برخه (۳۰-٤۰ فیصدو پوري) د خپل تقاعد له پاره بیلې کړي.

٥. په خپلو بچېانو هر یوه چې په کار ودرېدلی وي یوه لازمه اندازه پیسې پرې وټاکئ چې هره میاشت یې په منظمه توګه ستاسې حساب ته واستوي، دا پیسې باید ثابتې، دوامداره او عملي وي، چېاندازه یې د (۱۰-۱۵ فیصده د هغوی د تنخوا به ښه ونړه وي).

٦. له خپل مرګ نه وروسته د خپل جایداد پیسو او اموالو د تقسیم له پاره یوه لیکلې وصیتنامه ولرئ، چې په شرعي او قانوني توګه د قبلولو وړ وي. څو ستاسې له مرګ نه وروسته، ستاسې د کورنۍ د غړیو ترمنځ د جنجالونو مخه ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. د تقاعد په وخت کې عمده لګښتونه (د کور کرایه، خوراک او صحي چارې) دي. کوښښ وکړې، چې د صحي چارو له پاره یا بیمه ولرئ او یا هم یوه مناسبه اندازه پیسې مو منظمې پلان کړې وي.

۸. د تقاعد په وخت کې ګرځېدل او کار کول ډېر ګټور دي کوښښ وکړی چې تر خپل اخري وسه کار وکړې، او په کار کولو کې شامل اوسئ. دا ستاسې تندستیا، روغتیا او خپلواکۍ ته ډېره ګټه رسوي.

۹. د خپل ځان او خپلې ښځې د مرګ، تکفین او تدفین له پاره ټاکلې اندازه پیسې، کفن او یو څه خوراکې مواد مخکې له مخکې نه سپما کړئ؛ تر څو د ناڅاپي مرګ په مهال ستاسې په کورنۍ ډېر زور رانشي

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم څپرکی

د ځوانانو د ژوند مهم اړخونه، او د هغوی په اړه اړینې مشورې

٤٤ - د اقتصادي موضوعاتو په هکله:

سره له دې چې پیسې او مادي امکانات د ژوند د مهمو او اساسي اړتیاوو څخه دي، اما یوازې پیسې نه شي کولي چې د انسانانو د نېکمرغۍ او خوښۍ سبب وګرځي. خو ډېر خلك د پیسو د پیداکولو له پاره د ژوند ځینې ډېر خوندونه او چانسونه هم له لاسه ورکوي، چې بیا نه پیسې او نه نوري هلې ځلې کولي شي چې د هغې جبران وکړي.

نو ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوو چې د پیسو له پاره خپل د ژوند نورمهم او ارزښتناکه اړخونه تر پښو لاندې نه کړي. په دې برخه کې ځوانانو ته لاندې مشورې ګټورې بولم:

۱. له ځوانانو څخه هیله کوم چې د پیسو پر ځاي زده کړې او تحصیل ته لومړیتوب ورکړي. پیسې هر وخت پیدا کېداي شي، خو زده کړه او تحصیل ځان ته ځانګړي وخت او شرایط لري. نو په هېڅ قیمت د تعلیم وخت ضایع نکړئ، او د پیسو له پاره تعلیم پرېنږدئ. که مو د تعلیم وخت په پیسو پسې تېر کړ او له علم او تحصیل څخه وروسته پاتې شوئ، نو بیا به مو ټول ژوند پریشانه، د لږو پیسو نوکر او د ټول عمر له پاره به په پیسو پسې سرګردانه اوسي. همدا اوس مو وخت دي چې زده کړې او تحصیل ته پوره پاملرنه وکړي.

۲. د نړۍ په ډېرو هېوادونو کې ځوانان له یوې خوا زده کړې او تحصیل کوي او له بلې خوا هره ورځ څو څو ساعته کار کوي چې د خپل ژوند لګښتونه پوره کړي. ولې زمونږ ډېر ځوانان یا خو د لمر پتاوي کوي او یا خو هم خپل طلایي وخت د نورو په غیبت کولو تیروي. زه د خپل هېواد ټولو خوانانو نه هیله کوم چې د افغاني ټولنې له دغې منفي کلتور سره پرله پسې عملي مجادله وکړي. ځان ته هره ورځ ٤ – ٦ ساعته داسې کارونه پیدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرئ چې له یوې خوا یو څه لاس ته راوړي او له بلې خوا ستاسې په مسلکې پرمختګ او ټولنیزو پیژندګلوۍ کې ګټور وي. که مسلکې کارونه داوطلبانه هم وي دا به ستاسې په ګټه وي.

۳. د پیسو د سنبالولو په برخه کې هم ځینې لارښوونې اړینې بولم. زموږ په ټولنه کې زیات داسې خلك شته چې ډېرې پیسې پیداکوي، خو د پیسو د ساتنې د مهارت د نشتوالي له کبله، هغه پیسې ترې په لږه موده کې تار و مار شي، او د اړتیا پر وخت یې بیا یې لاس تنګ او یو او بل ته اړ وي. ډېر کم داسې خلك به وي چې پیسې په سمه توګه سنبالې کړای شي. د پیسو سنبالول یو ځانګړی مهارت دي. ددې له پاره چې تاسې ځوانان خپلې پیسې ښې سنبالې کړای شئ، غواړم د خپل مرحوم پلار (حاجي سراج الدین خان) نصیحت له تاسو سره شریك کړم:

زما مرحوم پلار راته ویلي وو چې: زویه! همېش خپله ټوله ګټه په درې برخو وېشه: لومړۍ برخه یې د پور د خلاصي له پاره ورکړه (یعنې د خپل مور او پلار او نورو خپلوانو هغه قرض اداکوه، چې یې په تا مصرف کړي او ته یې را لوی کړي یې). دوهمه برخه یې پور ورکوه (یعنې چې دا برخه یې د خپلو بچېانو په تعلیم او روزنه ولګوه، او یا یې د هغوی له پاره سپما کړه)، او درېمه برخه یې په خپله خوره (یعنې له خپلو عایداتو سره برابر خپل ژوند تېروه). مه دومره شوم اوسه چې ژوند دې تریخ وي او مه دومره لګښتي اوبدخرڅه اوسه چې بل چا ته اړ شې.

سره له دې چې زما پلار هېڅ تعلیم نه درلوده، خو زه پر دې پوره عقیده لرم چې د هغه دا خبره د کاڼي کرښه او د دنیا د ډېرو لویو فیلسوفانو د سطحي خبره ده. د هغه مبارك دا خبره نه یوازې زما په اړه، بلکې د هر انسان په برخه کې د تطبیق وړ او د هر چا له پاره یوه عالیترینه توصیه ده. نو په دې وسیله له تاسې هر یو څخه دا غوښتنه کوم چې د هغه دغې عظیمې توصیې ته نه یوازې په خپل ژوند کې عملي جامه ورکړئ، بلکې د هغه دغه ټولنیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصيت خپلو نوروملګرو، دوستانو، او راتلونکو نسلونو ته هم ورزده کړئ. نو هر ځوان ته توصيه داده چې خپله ورځنۍ ګټه پر دريو برخو وويشي: يوه برخه يې د خپل موروپلار له پاره وټاکې، يوه يې د خپلو بچېو له پاره وساتي، او په دريمه برخه يې په خپله مزې چړچې وکړي.

٤٥ - د کار په اړه سلا مشورې:

لکه چې دمخه مو وويل، کار د هر انسان د ژوند او معيشت د برابرولو او په منظمه توګه د مصروف پاتې کېدلو يوه مهمه وسيله ده.

ددې له پاره چې موږ هر يو د ژوند يوه زياته برخه وخت په کار کې تېروو، او همدا کار دي چې زموږ د ژوند اړتياوې را پوره کوي. نو له دې کبله داګټور بولو چې په دې برخه کې هم ځوانانو ته اړينې او ضروري لارښوونې وکړو. د کار په برخه کې تر هر څه مهم د کار ټاکل دي. د خپل کار په غوره کولو کې بابد له ډېر غور څخه کار واخلئ. تر هر څه لومړی د ښوونځي په دوره کې د زده کړې د څانګې ټاکنه بشپړ ارزښت لري. په دې برخه کې د لازمو معلوماتونو راټولول او له مسلکې خلکو سره مشورې کول ارزښت لري. د ښوونځي په دوران کې بايد تاسې داسې يوه څانګه ولولئ چې د هغې سره ځانګړې مينه او لېوالتيا ولرئ. او بيا د عملي کار په وخت کې بايد ځانته د کار ښه يو مطابقت لرونکې ځاي وټاکئ او د عملي کار په وخت کې بايد چې په خپل کار کې دومره صداقت، هوښيارتيا او لېوالتيا ښکاره کړئ چې له فراغت سره سم هغه ځاي تاسې ته په خپله کمپنۍ کې د کار کولو بلنه درکړي. او يا خو هم د ښه عملي تجربود ترلاسه کولو له پاره له هغې څخه ګټه واخستلي شئ. د کار په برخه کې نورې عمومي مشورې په لاندي ډول وړاندې کوو:

- د کار په اړه تر ټولو اول او تر ټولو مهم اصل دادي چې تاسي بايد د هماغه اول کار د اول وهت نه ددې تصميم ولري چې غواړي د ټول عمر له پاره د خپل کار په محيط

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې امر پاتي کېدل غواړي، او که معدون پاتي کېدل. ځما مشوره به داوي چې د هماغه اول وخت نه ددې اراده وکړي چې تاسو غواړي په خپل راتلونکې عمر کې په هر کار کې امر اوسي نه معدون. ددې له پاره چې دا کار تر سره شي، اولین کار دادي چې تاسي باید پدي پوه اوسي چې په خپل کار کې امر کېدل لاندي څو شیانو ته تړاو لري.

1) په چارو کې پرله پسې لېوالتیا
2) په کار کې صداقت او اخلاص، او د وخت پابندي، او حتا کله چې ضرورت وي اضافه کاري
3) دکار په ټولو اړخونو ځان پوهول
4) په کار کې د نورو سره همکاري
5) د کار د امرینو اطاعت مندي او د هغوی لارښوونو ته توجه کول

که تاسي د یوې لنډې مودې له پاره دغه اساسات تر سره کړل، ډېر ژر به د خپلو امرینو توجه ځان ته راجلب او په خپل کار کې به د امریت په لوري خپل پړاونه شروع کړئ.

- خپل هر کار په پوره صداقت، پاملرنه او امانتدارۍ سره سر ته ورسوئ.
- داسې فکر کوئ چې ستاسې امر هر وخت تاسې گوري.
- خپل کار ته وختي ځئ او پر خپل وخت له کار ه رخصتېږي.
- د خپل کار ځاي او محیط پاك ساتئ.
- د کارسامان الات په خپلو شخصي کارونو کې مه کاروئ.
- د بل نوي کار تر پیداکېدو د مخه، هېڅ کله هم خپل زوړ کار مه پرېږدئ.
- هر وخت د نوي کار او نوي چانس په لټون کې اوسئ.
- په خپل کار کې د ښو کارونو د سرته رسولو په برخه کې له خپل امر نه لازم تصدیقونه تر لاسه کوئ او هغه خوندي وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په خپل کار کې هره ورځ د نوو چلنجونو او زده کړوغوښتنه وکړئ.
- د خپلو ټولو چارو د پیل او پای نېټې په یوه جلا لست کې وساتئ.
- په خپل کار کې له نورو همکارانو سره ملتیا وکړي او د هغوی
- کارونه زده کړي.
- له خپلو ټولو همکارانو ملګرو سره ښې اړیکې وساتئ.
- په خپل ځان پورې اړوند کارونه مو نورو همکارانو ته ورزده کړئ، چې د اړتیا پر مهال هغوی ستاسې کارونه تر سره کړاي شي. همدارنګه د نورو همکارانود کارونو په برخه کې ځان ته لازم معلومات تر لاسه کړئ، چې د اړتیا پر مهال تاسې د هغوی ځاي په ښه توګه ډک کړایشئ.
- د کار په چاپېریال کې له ځانګړو تعلیمي او تفریحي اسانتیاوو څخه پوره ګټه واخلئ.
- د خپل کار د ښه والي، مؤثریت په اړه تل فکر کوئ، کله مو چې کوم داسي ښه او غوره وړاندیز په نظر راغی چې هغه به ستاسې ادارې سره مرسته وکړي، هغه د خپل پورته امر سره په لیکلي شکل د ایمیل له لارې شریک کړئ او یا هم ور سره مخامخ پرې خبرې وکړئ. به لیکلې توګه ددې موضوعاتو شریکوونه ستاسو لپاره په اینده کی ښه سند کیداې شي.
- په کار کې له هر راز کمپیوټري زده کړو او ورکشاپونو نه سترې ګټې واخلئ، او د هغې برې لیکونه په هماغه وخت کې تر لاسه کړئ او ددې ټولو کورسونو یاداښتونه ولیکئ.
- د کار د ځاي رازونه او اسرار تل خوندي وساتئ.
- د خپل کار او مسلک په برخه کې له پېژندل شویو کسانو او څېرو سره ځانونه اشنا او معرفي کړئ.
- د خپل کار او مسلک په برخه کې له نورو معلوماتونو او پرمختګونو نه ځانونه خبر وساتئ. د خپل مسلک پورې اړوند مجلو او نورو خپرونو کې چې په ملکی او نړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

واله کچه خپرېږي، تر ممکن حده ګډون وکړئ.

- د خپل کار او مسلك په ټولنيزو تشکيلاتو او ټولنو کې ځان داخل او په غونډو کې يې تر ممکنه حده ونډې واخلئ.
- د خپل کار په محيط کې يو لړ داوطلبانه او د خوښې کارونو ته کانديد شئ.
- کوښښ وکړئ چې تل خپل امر ته رښتيا ووايئ، په ځانګړي ډول که کله درڅخه کوم کار خراب شي نو د ټولو په ځای يې نېغ په نېغه خپل امر ته ورشئ، او ورته ووايئ چې له تاسو څخه غلطي شوې، او حاضر يئ چې جبران يې کړئ. په دې صورت کې به ستاسې امر نه يوازې تاسې وبښي، بلکې هغه به ممکن چې د هغې غلطۍ په اړه درسره اړينه مرسته وکړي. خو که تاسې دا خبره ترې پټه کړئ، او هغه بيا د کومې بلې لارې نه خبر شي نو په هغه صورت کې به هغه بيا په تاسې په غوسه شي او نه يوازې دا چې ستاسې مرسته به ونه کړي، بلکې دکلکې سزا سره به مو مخ کړي.
- په خپل کاری محيط کې دخپل شخصيت اوموقف ساتلوته تل اوپه آګاهانه ډول متوجي اوسي. هيڅکله هم دخپل کارپه ماحول کې دجنکواوهلکانوسره دملګرتوب اوجنسي ارتباطاتو په لټه کې نشي، ځکه دغه منفي اړيکې بيادکارپه ساحه کې ستاسی جرئت اوموثريت کموي، او ستاسې شخصيت زيانمنوي.
- په خپل کار کې د**Short Cuts** (دپولې په ځای په پټې کې تګ) نه مخنيوی وکړئ. ددې مطلب دادې، چې ځينې خلك د تنبلۍ په وجه ددې پرځای چې يو کار په صحيح طريقه تر سره کړي، هغه کوښښ کوي چې هغه کار ته لنډه اما يوه ناقصه لار پيدا کړي، چې ممکن د هغه کار په کېفيت منفی اثر واچوي. زمونږ په سيمه کې يوه قريه ده چې کنديباغ يي بولې. ددې ځای خلك په داسي يوه دري ژبه خبري کوي چې نيمايي يي پښتو او نيمايي يي دري ده. ددوي په اړه يو متل دي چې وايي (د پولي په سر لار ده، په منځ د پټي کې چرا ميروي. به ولا که سنګ در بغلت م زنم، بوك به

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي راواړوم) دا چې په دي متل کې پښتو او دري ځومره سره ګډه شوي، دا يوه مساله ده، خو د متل اصلي هدف همدا د**Short Cuts** نه مخنيوي دی. يعنې اصلي لار داده چې په پوله ولاړ شې، ولو که هغه لرې هم وي. لکه څنګه، چې په پټي او فصل کې تلل د فصل د خرابوالي سبب کېږي، همدغه شان په کار او دفتر کې شارټ کټونه دکارونو د خرابوالي سبب کېږي.

- له خلکو سره هېڅکله هم درواغ مه وايئ. (ټکی) ، يعنی په دې کې نوره هېڅ خبره نه ځاييږي.

٤٦ - دواده په برخه کې لارښوونې:

سره له دې چې ما د واده په برخه کې يو ځانګړی او تفصيلي کتاب ليکلی دی چې ژر به د ځوانانو لاس ته ورشي. . خو د دې موضوع ارزښت ته په پام سره دا اړين بولم چې دلته پرې مختصر بحث وکړم.

واده د چا په خوښه؟:

د هر انسان په ژوند کې زيږيدل، واده او مرګ دري مهمي مسئلي دي. چې له دې جملي څخه د زيږيدلو او مرګ په انتخاب کې انسان هېڅ کوم ټاکونکی نقش نلري. نو له دې کبله ويلي شو، چې واده د ژوند يوازينۍ او تر ټولو مهمه مسئله ده چې يو انسان په کې کولی شي له خپلې هيلې سره سم يو څه اغېزمنتوب ولري. افسوس چې زموږ د هېواد په رسم و رواج کې بيا دا ازادۍ هم زموږ له ځوانانو نه اخستل شوې او اخېستل کېږي. نو د پورته خبرې په تاييد، د ځوانانو نه په کلکه غوښتنه کوم چې ددې موضوع د اهميت په نظر کې نېولو سره په جرئت دغه ډول بې مورده مداخلو ته خاتمه ورکړي. او د خپل معقوليت، ځواکمني او هوښيارۍ په ښوولو سره په دې برخه کې يو څه اساسي خپلواکې او صلاحيتونه تر لاسه کړي. البته دا په دې معنا نه ده چې ځوانان بايد د مور و پلار مشورې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظره وغورځوي. زما په اند، که له یوې خوا زموږ د سیمې دودونه نا مناسبه او ډېر یو لوري دي، ځکه چې په هغې کې د ځوانانو هیلو او نظریاتو ته پاملرنه نه کېږي، چې د غندنې وړ ده، له بلې خوا، په همدې کچه د غربي نړۍ خپلواکې چې ځوانان په کې خپل ودونه یوازې په خپله خوښه کوي، او په دې برخه کې د مور و پلار مشورې ګټورې نه بولي، هم نیمګړې او زیانمنه بولم. د واده په مسله کې باید دواړو خواوو ته مناسب حق ورکړ شي.

پلرونه باید د کورنیو د ټاکلو او ځوانان دې د نجلۍ یا هلك د انتخاب حق ولري. یعنې دا چې یا دې ځوانانو ته د هغو کورنۍ په هکله چې دده کورنۍ به ورسره موافقه ولري، په ګوته کړای شي، او ورته دې وویل شي چې له دغو کورنیو څخه یو ځوك خوښ کړي. او یا خو دې ځوانان ازاد پرېښودل شي چې په خپله خوښه ځوك خوښ کړي او بیا دې هغه کس د کورنۍ د موافقې د لاس ته راوړلو له پاره دځوان له خوا موراو پلارته معرفي کړا ي شي. معنا دا چې د واده په پرېکړه کې باید ددواړو خواوو نظر او موافقه شتون ولري. خو مهمه خبره داده چې موافقې باید په ډېره پراخ نظرۍ سره تر سره شي، چې د هغه دوو ځوانانو د ژوند نیکمرغۍ ته په کې تر بل هر څه لوړاو زیات ارزښت ورکړل شوي وي.

زما له نظره، د کورنیو ټاکل د مور و پلار حق، او د ژوند د شریکباڼ غوره کول د هر ځوان خدای وریخښلي حق دي.

زه د ټولو افغاني میندو او پلرونو نه هیله کوم چې په دې برخه کې د نوښتونو او سمونونو قیادت او مشري په خپل لاس کې واخلي، او د خپلو بچو سره د سالمو، مخامخ او ازادو خبرو له لارې چې په یوه دیموکراتیکه فضا کې تر سره شي، نېغ په نېغه خبرې وکړي او دوئ ته د خپلو سالمو مشورو او لارښوونو له لارې د خپلو بچېانو اعتماد تر لاسه او په دې برخه کې یې سالم ملاتړ وکړي. ځوانانو ته هم توصیه کوم، چې په دغه ډېره مهمه او برخلیك سازه مسله کې یوازې له احساساتو څخه کار وا نخلي، بلکې له معقولیت او هوښیارۍ سره په دې برخه کې د خپل موراو پلار مشورې مهمې و ګڼي اوهغه په نظر کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولري. زه په دي اړه د ډېرو داسي غميزه کېسو شاهد يم چې په هغه کې يا خو د ځانانو غوښتنو ته، او يا هم د زيږوالو (پلارومور) غوښتنو او مشورو ته توجه نه ده شوي، او پايلي يي ډېري غمجني او داسي دردونکې وي چې يي ددواړو (هم د زيږوالو او هم د ځوانانو) ژوند ته نه جبرانيدونکې صدمي رسيدلي، او حتا د بيشميره خلکو په ځان وژنو بدلي شوي دي.

د واده مناسب وخت:

د واده د مناسب وخت ټاکنه د هر چا په ځانګړيو شرايطو پوري اړه لري. خو زما په اند، هر هلک او نجلۍ ته په کار دي چې لومړي خپلې زده کړې او تحصيلات بشپړ کړي، او دوه يا دري کاله دي، کار وکړي تر څو دومره پيسې وګټي چې د يوه ښه واده او له دې نه وراخوا هم د يوه مناسب کور، د يوه اونيز سفرلګښتونه، او لږ تر لږه د شپږ مياشتو پوره لګښت زېرمه ولري. په دې صورت کې به ددوئ واده د پرېشانيو نه خالي واده وي. واده بايد په تمامه معنا له انديښنو نه خالي وي. له انديښنو سره واده کول، دخاوند د کوروالي د نا توانۍ سبب کېږي. کله ناکله دغه مسله د خاوند او ښځې تر منځ د سوءتفاهما تو لاري برابروي. او له دې کبله د هغه ښځه فکر کوي چې ګوندې مېړه يې هغه نه خوښوي ، او دا بيا ددوئ ترمنځ د نا باورۍ او د لا زياتو همېشنيو پرېشانيو سبب کېږي.

د مناسبې جوړې ټاکل:

سره له دې چې د مناسبې جوړې مسله هم يوه ډېره مهمه مسله ده چې د يوه انسان نه بل ته توپير کوي. خو تجربو دا څرګنده کړې ده چې په نسبي توګه په لاندينيو موضوعاتو کې ورته والی او نږديوالی، د ودونو په اوږدوالي او برياليتوبونو کې اغېزمن نقش لوبوي: د اقتصادي حالت ورته والی، د کورنۍ د ټولنيز موقف ورته والی، د دين او مذهب شريکوالی، د ژبې يووالی، او بلاخره د تعليمي سويې ورته والی. خو له دې سره سره، تر ټولو مهم او اغېزمن شی د دوو کسانو تر منځ د خوی او خصلت نږديوالی د برياليتوب

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوعمده عامل ګڼل کېږي. اما دا هم باید په روښانه سره ووایو، چې تر دغو ټولو شیانو مهم او عمده د دوو کسانو تر منځ مینه تر بل هر څه د خوښي او بریالیتوب لوړ بنسټ جوړوي.

مینه وکړي او واده له خپلې مینې سره وکړي، هېڅکله به هم پرېشان او پښېمان نه شي.

د هلک او نجلۍ ترمنځ د ژوند په مختلفو اړخونو کې د توافق او اختلاف د پوهیدو له پاره ، ما یو ځانګړي امتحان جوړ کړي دي، چې ددې امتحان د اخستلو په نتیجه کې دواړو هلک او نجلۍ ته تر ډېر حده ددې پته لګیږي، چې ددوي تر منځ د ګډ ژوند په اړه توافقات او اختلافات څومره دي. ددوي واده به تر کوم حده کامیاب وي. خو لکه د نورو ستونزو په څیر ددې امتحان عملي کول هم زمونږ په ټولنه کې یو څه دودنیز چلنجونه لري. یو دا چې په نجونو بندیزونه او داسې اجتماعې خدمتونو ته د هغو د لاسرسې کموالې ددې امتحان عملي کول ستونزمز نوي. اما ښه خبره داده چې دا ضروري نه ده چې هلک او نجلي دي په ګډه دغه امتحان ورکړي. دوي کولاي شي چې جلا جلا د امتحان سوالونو ته ځواب ووايي. حتا دا هم ضرور نه ده چې نجلي دي د امتحان له پاره د امتحان مرکز ته مراجعه وکړي. اما دا مهمه ده چې هلک او نجلي دواړه په یوه وخت کې ټاکلو سوالونو ته په مستقله توګه ځوابونه ووايي، او خپل ځوابونه د یو بل نه پټ وساتې. ځکه چې د ځوابونو شریکول اصلا د دي امتحان اصلي هدف له منځه وړي. په دي امتحان کې اصلا د سوالونو په ځوابونو کې صحیح او غلط وجود نه لري، بلکه د هر سوال په ځواب کې د هلک او نجلي نظر ټاکې، چې د همدي جوابونو د مقایسي له مخي بیا د هلک او نجلي تر منځ توافق او اختلاف سنجول کېداي شي. نو دا هېڅ په ګټه نه ده چې د سوالو جوابونه سره شریک کړاي شي. کله چې دواړو سوالونو ته ځوابونه ورکړل، نو د د مقایسي او تحلیل له پاره دي دواړه د ځوابونو پاڼې د امتحان مرکز ته وسپاري، تر څو ددوي ځوابونه د یوه بل سره مقایسه او د یوه درست ساینسي فارمول له مخي وارزول شي، او مناسبي ارزوني او لاښووني ورته تهیه کړاي شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواده په وخت کې د ښځې او میړه دعمر مسئله:

غربیان اکثرا دي ته ترجیح ورکوی چې دواده په وخت کې باید نارینه د ښځې نه دوه کاله مشر وی. سره لدی چې دواده په وخت کې د نر او د ښځې د عمر مسئله ته په افغاني کلتور کې دومره خاص اهمیت نه ورکول کېږی. خو د ژور تحقیق او ارزیابی نه وروسته او زما ددوهم واده په اړه د فکر کولو نه پس زه هم دی نتیجی ته ورسیدم چې دغربیانو دغه موضیعگیري درسته ده. که ځیر شوو نوپه اسلام کې هم دښځی دبلوغ عمر دنارینه په نسبت دوه کاله کم دی یعنی دطبعي نشؤنماله مخی هم په هر عمر کې ښځي ددو کاله مشر نارینه سره ښه تکاملي برابروالی لري.

دنورو جنسي خواهشاتو او د عمر په لحاظ دموضوعاتو سره د دلچسپی نه علاوه، نور اجتماعی مسائل هم شته چې هغی ته باید پدی اړه فکر وشی. د نارینه متوسط او متوقع ژوند په افغانستان کې (٤٢) کاله او دښځی متوسط متوقع ژوند (٤٣) کاله اټکل شوی دی. نو دنارینه او د ښځو متوسط متوقع ژوند سره توپیر لری. یو نارینه چې ددی سنجش له مخی دښځی عمر دنارینه په نسبت په اکثره ملکو کې یو کال زیات دی.

نو دی خبر ته په پام کې نیولو سره ښائي هره کونډه ښځه دمیړه له مرگ نه وروسته هم دوه کاله نور ژوند وکړی.

که ددی تفاوت ترڅنگ، دنارینه عمر دښځی په نسبت څو کاله زیات وی نو دددی احتمال شته چې دهر مړ سړي ښځه به ده هغه د طبعي متوقع ژوند له مخې دوه کاله نور هم په کونډتوب کې تېروي. چې داموضوع بیا دکورنۍ له پاره دردونکې وي.

ددی موضوع ارزښت ماته دخپل دوهم واده په اړه ښه روښانه شو. زه د (٥٤) کالو وم چې ما دیوی نسبتا ځواني ښځې سره واده وکړ. اوس چی زه (٥٧) کلن شوی یم او ددې واده نه یوه (دوه) کلنه لور لرم. زه اکثرا ددی کبله زوریږم او تشویش کوم چې زما دمرگ نه وروسته به زما دغه ځوانه ښځه او دغه ماشومه لور ښایي ستومانه او سترې ژوند ولري. سره لدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زمونږ په ټولنه کې کورنی اکثرا سره نږدې وی او پاتی خپلوان کوښښ کوی چې دیتیم بچیانو او دکونډې حال ته پاملرنه وکړی. خو متاسفانه دغه ټول بیا دیو لړ قربانیو په بدل کې وی. اکثرا هغه کونډه او ماشومان بیا خپل استقلال، ازادی اواراده یکې له لاسه ورکوی. حتی چې بد بختانه اکثرا بیا پاتی کونډې دکورنی دیوبل چاسره په واده کولو مجبورېږی داچې زمونږ په ټولنه کې د میړه د مرگ نه وروسته خپلوان کونډه په خپل کورني کې یو چاته واده کوي، دا ولي کوي، او ایا دا ښه کار دي که نه، ځان ته ځانگړي بحث غواړي، چې دلته یي د وخت په نظر کې نیولو سره تري صرفالنظر کوو. خو دا بیلکل د منلو وړ نه ده چې یوه کونډه دي په زور د بل چا سره په واده کولو مجبوره کړاي شي. نو زه ځوان نسل ته ددی جدی سپارښتنه کوم چې زمونږ داشتبا هاتو څخه ئی زده کړی او دخپل عمر سره مناسب (ددری کالو پوری تفاوت) په نظر کې نیولو سره واده وکړی.

منل، تطابق که بدلونه (**Adoptation VS Adjustment**)تطابق د انسانانو د ژوند یو داسې بهترین تخنیک دی چې له دې لارې انسانان کولی شي چې د دونیا د ډېرو خطرناکو حالاتو او څېزونو سره ځان عادت کړي. خو د انسانانو یو عمده مشکل دادی چې سره له دي چې دوئ کولی شي چې د دونیا له هر ډول خطرناکه څیز یا حالت سره ځان سم کړی، اما دوئ نه شي کولی چې له نورو انسانانو سره تطابق وکړي. هر انسان تل غواړي چې نور انسانان باید ځانونه بدل کړي او له ده سره دې یوشان شي، اما دي باید په بدلون کولو مجبور نه شي. موږ ددې پر ځاي چې انسانان له توپیرونو سره سره قبول کړو، موږ غواړو چې هغوی دې:زموږ په شان فکر وکړي، زموږ په شان دې ښکاره شي، زموږ په شان دې کړه وړه ولري. او بالاخره که بدلون اړین وي، نو نور باید بدلون وکړي، نه زه. خو که موږ وکړای شو چې نور انسانان لکه څرنگه چې دي، هماغه شان یې ومنو، نو زموږ ستونزې به ډېرې کمې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانان بايد پدې پوه وي چې واده ددوه متفاوتو اشخاصو يوځاي کېدل دي . ددې له پاره چې يوواده ښه موفق وي نراوښځي ته لازم دي چې مخکې دمخکې نه دي ته اماده وي چې دواده نه وروسته به دهغي په کړو وړو، اړيکواوخويونو کې توپير ونه راځي . واده داسې يوه پروسه ده چې په هغې کې بايد ميړه اوښځه دواړه په سلوکې پنځوس راکړې ورکړي ته تياروي. که يوخوادخپل شريکپال څخه څه نوي شيان ترلاسه کوي نو دبلي خوابايد دي ته هم اماده وي چې په خپل ژوند کې ځيني شيان له لاسه ورکړي.

په واده کې دغه راکړه ورکړه ده چې دمؤفقيت اوکاميابۍ سبب کېږي. برعکس که خاوند اوياميرمن وغواړي چې په يوه اړخيزه توګه يوازې خپلې ارزوګانې په مقابل لورى ورومني، نوددوي واده به دستونزو ښکار شي .

"The greatest challenge, perhaps, the key to the global peace & prosperity is in how to adopt others inspite of our differences rather asking them to change not ourselves."
Tajuddin Millatmal

"The world would be much better off, if we learn and try to live and love others as they are inspite of our differences, rather changing them."
Tajuddin Millatmal

په کورنۍ کې دخپلوانو دلاس وهنومخنيوي :

اکثرا دهلکك اونجلۍخپل خپلوان دنوي واده شوې ښځې او خاوند په ژوند کې بې ځايه مداخلې کوې. خاوند ته د ښځې په مقابل کې او ښځې ته خاوند په مقابل کې لمسون اوپېغور ورکوي. په دي وجه غواړم ستاسې ځوانانو پام ودغو مداخلو، او د هغوي خرابو

(c) ketabton.com: The Digital Library

عواقبوته راوګرځوم. .

ددې ډول مداخلو دمخنيوي بهترينه لاره داده چې دشروع څخه دټولو مداخله کوونکو په وړاندې داسي قاطع دريځ غوره کړئ، چې نور بيا د مداخلو جرئت ونه کړي. دمثال په ډول که تاسې ته څوک ووايي چې (ستاښځه ولي ځادرنه په سروي؟)؛نو ورته ووايي چې (ماورته ويلی چې ځادرمه په سرکوه) ولوکه تاسی هغي ته ويلی هم نه وي،اويا ورته ووايئ چې (دازمونږ شخصي مسله ده، هيله کوم دامونږ ته پرېږدي). دا زمونږ په ټولنه کې يو عام رواج ګرځيدلي چې د نجلۍ خپلوان نجلي د هلك په وړاندي او د هلك خپلوان بيا هلك د نجلي په وړاندي تحريكويي. خو دوي دغه ډول تحريك په ډېر مرموز او اكثرا د ډېري مهرباني په لباس کې ترسره کوي، چې د همدي کبله اكثره ځوانان دهغوي دغه لاس وهنيو ته د يوې مداخلې په نظر نه ګوري. دا هغه موضوع ده چې تاسي ځوانان بايد ورته ډېر په دقت متوجه واوسي، او د هغي مخنيوئ په ډېره هوښياري وکړي.

په واده کې يوه بله موضوع دمسائلو په اړه روښانه اوغوځ دريځ نيول دي. بايدچې ميړه ښځي ته اوښځه ميړه ته دخپل زړه غوښتني اوارزوګاني په واضح اوروښانه توګه ووايي. که ديوه لوري کومه غلطي وشي بايد هماغه موضوع په روښانه ډول سره وڅيړي اودهغه کسانوپه څيرچې ديوی خبري په وجه سره خفه او په قهر وي، ولې بيا نور شيان پهانه کوي، کاسه اويادېګ په لغته وهي، صرف نظر وکړي .

۴۷ - د تقاعد په اړه سلا مشورې:

تقاعد يا (زوړوالي) د هر انسان په ژوند کېيو نه انکارکېدونکې واقعيت دي. اكثره خلك په دي وخت کې خپل عايدات د لاسه ورکوي، ولي لګښتونه يي تر يو حده دوام کوي. اكثره خلك د ځواني او پيسي پيدا کولو په وخت کې تقاعد يا زوړوالي ته څه خاص پاملرنه نه کوي. له همدي کبله د بدايتوب په وخت کې په نورو پيټي او ژوند يي د ستونزو سره مخ وي. سره له دي چې زمونږ په هېواد کې اولادونه (خصوصا زامن) د خپلو پلرونو او ميندو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه خيال ساتي، خو متاسفانه د اکثره زامنو ښځي بيا د خواښي او خسر خدمت کولو ته اماده نه وي. او کله نا کله بيا ددوي د ضرورتونو پوره کول، اوددوي څخه مراقبت کول ددوي انګورګانو ته په شرعي لحاظ هم جواز نلري. ددې کبله چې د زړو خلکو د خدمتونو هغه اداري چې په خارجي ملکونو کې شته، لا تر اوسه په افغانستان کې د يوي خوا وجود نلري او دبلي خوا په دوديزه توګه هم د منلو وړ نه دي، نوکه تاسې غواړي چې په بډايتوب کې هوسا او ارام ژوند ولري، نو دا لازمي ده چې د ځوانۍ په وخت کې د بوډاتوب د ارامي له پاره لاندې کارونه تر سره کړي:

١. په بوډاتوب کې د خپلو جلا اوسيدو له پاره د خپل زوی د کور تر خوا د يو ځانګړي وړوکي کور تابيا ونيسئ.

٢. په بوډاتوب کې د خپلو مصارفو له پاره، په ځوانۍ کې يو څه پيسي په بانک کې د ګټې کولو په خاطر او يا هم کوم مطمئن دوست ته د کار کولو له پاره په حلاله ګټه ورکړئ.

٣. په بوډاتوب کې د خپل انګورګانو د توجو په خاطر هغوی سره ځانګړې روا مينه او اخلاص وکړئ.

٤. په بوډاتوب کې د ښه صحت او فزيکې تکړه توب په خاطر ځان په سپورت کولو، ښه او صحي خوراک خوړلو او مناسبو تفريحي پروګرامونو عادت کړئ.

٥. په بوډاتوب کې کونډو نارينه او ښځو ته په کلکه سپارښتنه کيږي چې د امکان په صورت کې د خپل عمر سره مناسب بله کونډه يا کونډ پيدا کړي او واده ور سره وکړي. دا ځکه چې ښځه يا ميړه يوازي د جنسي خواهشاتو د پوره کولو له پاره نه، بلکه د ژوند د يو ډېر نږدي همراز په شکل چې شرعا ور سره هر څه شريکولي او ورته ښکاره کولي شي، يو ځانګړي ضرورت دي.

٦. ددې له پاره چې په زړښت کې هم باصحته او په فزيکې لحاظ تکړه او فعال پاتي شي، نو د ځواني د وخت نه په سپورت کولو او په فزيکې کار کولو ځان عادت وساتي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدایتوب کې که کار کولو ته ضرورت هم نه لري، خو د ښه صحت په خاطر داوطلبانه کارونو ته د خپل امکان سره برابر ادامه ورکړي.

٤٨ - د ملګرو د ټاکنې اوله هغوی سره د راشه درشې په اړه مشورې:

ځوانان تل دې سره مینه او علاقه لري، چې د خپل منګ له ملګرو سره زیاته ناسته - ولاړه او راشه - درشه ولري. که څه هم له یوې خوا دغه راشه - درشه د ځوان نسل د نمو او اجتماعي ورټیا د رشد له پاره ضروري ده؛ خو له بلې خوا په دې برخه کې لږ غفلت او عدم پاملرنه د ډېرو بدبختیو او خرابو کړو وړو لارې برابروي. له دې کبله پر دې پوهېدل ډېر ضروري دي، چې ستاسې د اولادونو ملګري څوک دي؟ او دوی پر کومو موضوعاتو یو له بل سره شریکې اړیکې جوړوي؟

دا چې د بچیانو، وروڼو او خویندو د ملګرو په ټاکنې او له دوی سره د ورځنیو اړیکو په اړه مور او پلار، وروڼه او خویندې پر څه ډول دخیل اوسي، یوه فوق العاده مهمه موضوع ده.

الف. د ملګرو د غوره کولو په اړه ځوانانو ته مشورې:

باور وکړئ چې د ملګرو ټاکل ستاسې د ژوند یوه داسې بنسټیزه برخه ده چې ستاسې ژوند یوې مثبتې خواته او که نه نو یوې ډېرې منفي خوا ته راکشولی شي. د هر انسان ژوند پورې اړوندې یو شمیر ستونزې او مشکلات له ناسالمو دوستانو څخه را پیدا کیږي. په دې برخه کې د سګرتو په باره کې دغه لاندې خبره د تطبیق وړ ده.

- سګرټ د انسان په ژوند کې تر بل هر څه بد ترینه ډالۍ ده چې یوازې د یوه ډېر خوږ دوست او ملګري له خوا یو چاته ورکول کیږي.
- د ځوانۍ په مرحله کې د خپلو جنسي غرایزو کنټرول خورستونزمن کار دی. او دي کارونو ته اکثرا ځوانان د خرابو ملګرو له خوا هڅول کیږي. له همدې کبله دی چې اکثره ځوانان خپل شخصیت دلته خرابوي، چې حتا د بیا جوړولو امکانات یې بېخي ناممکن

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي.

- په ځوانی کې جراءت، رښتینولي، صداقت، له خرابو اعمالو نه ځان ساتل دا هغه خصوصیات دي چې په جدی توګه د نورو د اعتماد او احترام لاره تاسی ته برابروي.
- کوښښ وکړئ، چې محدود، ولې حسابي ملګري ولرئ.
- د خپل ملګرو په اړه پراخ او هر اړخېز معلوماتونه تر لاسه کړئ. په دې کې مو د ملګري کورنۍ‌تاریخچه، د هغه اجتماعي، سیاسي او فردي اړیکې، د هغه د لېوالتیا وړ موضوعات، کړه- وړه، راشه- درشه، د یو شمېر هغو کړو-وړو په اړه د هغه دریځ او علاقه، چې د یو ځوان په شخصیت پورې اړه لري، له زده کړې سره یې مینه او بالاخره له اجتماعي کارونو او مسایلو سره یې مینه او لیوالتیا څه ده؟
- د خپل ملګرو، ملګري او دوستان وپېژنئ، او د هغوی په اړوند بشپړ معلومات تر لاسه کړئ.
- خپل هغه ملګری، چې ستاسې له نظره د اوږد مهالې او کلکې دوستۍ وړ دی، خپلې کورنۍ ته وروپېژنئ، او د خپلې کورنۍ له مشرانو څخه غوښتنه وکړئ، تر څو ستاسې دغه ملګري وارزوي او تاسې ته یې په اړه مشورې درکړي. بیا د هغوی مشورې ومنئ. ښایې د هغوی مشورې ستاسې خوښې نه شي؛ خو په راتلونکې کې تاسې ته ډېر ې ګټورې پرېوځي.
- خپل ملګري وخت په وخت و ازموئې، تر څو د هغوی رښتینولي او قرباني درته معلومه شي. کله کله د ملګرو د تحمل، توانمندي او برداشت په اړه معلومات هم اړین او ګټوردي، چې وازمایل شي.
- هېڅکله هم پر خپلو ملګرو سل په سلو حساب مه کوئ. تر ټولو غوره فارمول دا دی، چې پر خپل ملګري مو په سلو کې پنځوس حساب وکړئ او اعتماد پرې ولرئ، ولو که هغه ستاسې ډېر باورې ملګری هم وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خپلو ملګرو ته هېڅکله لافې مه کوئ او مه ورته درواغ وایئ.
- کوښښ وکړئ چې تر ممکن حده له خپلو ملګرو سره مو اقتصادي معامله ونه کړئ. که مجبور شوي، چې د پیسو راکړه- ورکړه او یا هم کومه بله مادي معامله ورسره وکړئ؛ نو د معاملې په اړه ورسره روښانه او جدي خبرې وکړئ. تر دې چې په معاملې پورې تړلي شرایط ورته په لیکلي توګه روښانه کړئ او د یو یا دوو نورو ملګرو پر وړاندې ورسره اړونده خبري وکړي، او که ممکن وي ټول شرایط په لیکلي توګه تهیه، تاسي یي امضا او د هغوی نه هم پرې لاسلیك واخلئ. دا به ستاسې د ملګرتوب په ساتلو کې، نسبت دې ته چې هېڅ شرایط مو نه وي ایښي، ډېره مرسته وکړي.
- له خپلو ملګرو سره په ژمنو کې جدي واوسئ . کوښښ باید دا وي، چې د ملګرو پر وړاندې خپلې ژمنې له لازم وخت نه مخکې په داسې توګه ترسره کړئ، چې د هغوی په تصور کې هم نه وي. ددې بر عکس د خپلو ملګرو ژمنو په اړه پر ځان ومنئ چې هغوی به په سلو کې پنځوس پر خپلو ژمنو وفا وکړي او ښایې د ژمونو پر خلاف خپلې ژمنې په خپل وخت کې ترسره نه کړي. دلته باید تاسې ډېرې حوصلې او زغم ته چمتو اوسئ.
- د خپل ملګرو، ملګري او دوستان وپېژنئ او د هغوی په اړوند بشپړ معلومات تر لاسه کړئ.
- خپل هر ملګری تر بشپړې څارنې لاندې ونیسئ چې له چا چا سره اړیکې اوناسته ولاړه لري او هغه کسان څرنګه خلك دي؟
- کله چې مو یو ملګری درته د یوه منفی او غلط کار بلنه درکړه، ورته ووایئ: چې لومړي خو مې له تا څخه غوښتنه دا ده چې ته هم له دې کاره تېر شه او که ته له دې کار څخه نه تېرېږې ، زما غوښتنه داده چې نور به له ما څخه د ناستې ولاړې او ملګرتوب تمه نه کوې او د الله(جل جلاله) په امان. دا پرېکړه مو باید غوڅه وي.
- د ملګرو ازموېل: هغه ملګری چې تاسې فکر کوئ چې دغه ستاسې ښه او صادق

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرې دی وخت په وخت هغه د یوې مرستې کولو، پیسو پور او خراب کارونو ته د تللو له پاره وازمویئ. که یې پایلې مثبت وې، نوخپل ملګرتوب ورسره لا زیات کلک وساتئ، اوکه پایلې یې منفی وې نو په غوڅه توګه یې ځانونه د ملګرتوب څخه لرې کړئ.

- ځان په دې پوه کړي چې کوم عمر او څوک دی چې ستاسې د شخصیت له پاره حساس او خطرناك دی. زه په دې متیقن یم چې دا به له تاسې سره ډېره مرسته وکړي چې خپل شخصیت د هغوی له صدمو څخه وژغورئ.
- د ملګرو په ټاکنه کې د هغوی کورنۍ هم ډېر اهمیت لري. کوښښ وکړې، چې د خپل ملګروکورنۍ په دقیقه توګه وپیژنې.
- ملګري باید وڅېړل شي چې په مخدره موادو، شرابو، بچه بازي، زنکه بازي او یا نورو بدو شیانو روږدي نه وي، او یا هم ددارنګه نورو خلکو سره ملګرو توب و نه لري.
- د ملګرو ټاکنه باید داسې وي، چې د یوې ستونزې پرمهال در سره وي او د هغې د حل په اړه در سره مناسبه مرسته وکړي.

ب. د اولادونو د ملګرو په اړه والدینو ته مشورې:

- خپلو اولادونو ته د ملګرو دلرلو اجازه ورکړئ.، ځکه ځوانان د خپلو ملګرو په منځ کې په ښه توګه وده کولای شي. خو د والدینو دندي په دی اړه خورا مهمي دي، او دوي ته په کار ده چې په دې اړه خپلې اساسي دندې ترسره کړئ.
- له خپلو اولادونو سره د ملګرو په غوره کولو او ساتلو کې مرسته وکړئ.
- د خپلو اولادونو ملګرو ته اجازه ورکړئ، چې له تاسې سره ناسته ولاړه ولري. له هغوی څخه پوښتنې وکړئ او وخت په وخت یې باید تر نظارت لاندې وساتئ.
- د خپلو اولادونو د ملګرو په اړه د هغوی له شاوخوا خلکو څخه ځینې مهم او ضروري معلومات ترلاسه کړئ، او ځینې مهم ټکې یې له خپلو اولادونو سره شریک کړئ. کله نا کله داسی هم کېږي چې ستاسې د اولادونو ملګري ستاسې د تصور نه هم پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

چالاک وي، هغوی ستاسې په وړاندې ځانونه داسي عياروي چې تاسي به فکر کوي چې دوي ډېر ښه هلکان دي، ولي په حقيقت کې داسي نه وي.

- خپل اولادونه د ملګرو په مخ کې مه تهديدوئ او مه يې توهينوئ.
- خپل اولادونه پر دې پوه کړئ، چې خپلي غوښتنې دې له تاسې سره د خپلو ملګرو په مخ کې نه مطرحوي. تر څو يې د ردونې په صورت کې هغوی د کمۍ (کمترۍ) احساس ونه کړي. متاسفانه ځوانان دا د يوه وسيلي په توګه استعمالوي، او ددې له پاره چې د خپل زيږوالو د مجبوريتونو نه ګټه اخلي، او خپلي غوښتني د خپل زيږوالو څخه د کلګرو په وړاندې مطرح کوي، او يا هم چې کله کومه لويه غلطي وکړي، نو بيا د خپل زيږوالو سره د جلا مخکېدو په عوض ددې کوښښ کوي چې دملګرو سره يوځاي خپل زيږوال وګوري، ځکه دوي په دې پوهيږي چې دهغه زيږوال به د هغه د ملګرو په موجوديت کې پر هغه هغه شان غوسه ونه کړي.
- خپلو اولادونو ته د مناسبو تفريحي پروګرامونو جوړولو اجازه ورکړئ خو دا پروګرامونه بايد يا ستاسې او يا هم ستاسې د اولادونو دملګرو دکوم يوه د کورنيو د يوه مشرتر نظارت لاندې اوسي.
- د خپلو اولادونو ښه ملګري او پالئ او ويې نازوئ،تر څو ستاسې اولادونه پر دې باوري شي، چې تاسې د دوی او د دوی د ملګرو په اړه خپل دندې په اساسي توګه ترسره کړي دي. هغوی بايد پر دې پوه شي چې تاسې د ډېرو خېرنو په پايله کې د هغوی ښه ملګري ستايئ، پالئ او نازوئ يې او د هغوی پلوي کوي، چې اولادونه مو له هغوی سره لا زياته ناسته ولاړه ولري. ددې برعکس، د خپلو اولادونو د ناوړه ملګرو په اړه چې تاسې کومې فيصلې کوئ، هغه ستاسې د اولادونو په ګټه دي، خپلې فيصلې په ښکاره توګه خپلو اولادونو ته ووايئ او په اړه يې هغوی ته قناعت ورکړئ، په دې ډول به هغوی ته ستاسې ټولې فيصلې د منلو وړ وي، نو له دې کبله توصيه دا ده چې: ددې په عوض چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زيږوال بچيانو ته واي چې بچيه، ستا دغه يا هغه ملګري زما نه خوښيږي، بايد دوې ته ووايي چې بچيه: ستا دغه ملګرئ دا، دا کارونه کوي، چې دا کارونه زمونږ په ټولنه کې بد، منفي او د منلو وړ نه دي. زما له نظره ستا شخصيت لا تر اوسه په ټولنه کې د ډېر قدر وړ دي. خو دداسي خلکو سره ناسته او ولاړه کولاي شي چې ستا په شخصيت هم منفي اثر وکړي. نو زه تاسي ته جدا سپارښتنه کوم چې دداسي خلکو د ملګرتوب څخه لاس واخله. دداسي يوه روښانه او قاطع دريځ په وړاندي ستاسې بچيان په ښه توګه کولاې شي چې غوڅ او قاطع دريز غوره کړي.

- خپلې فيصلې په ښکاره او غوڅه توګه خپلو اولادونو ته ووايئ او په اړه يې هغوی ته قناعت ورکړئ، په دې ډول به هغوی ته ستاسې ټولې فيصلې د منلو وړ وي. نو ددې په عوض چې زيږنوال اولادونو ته په مجهوله توګه وايي، چې زما ستا دا يا هغه ملګری نه خوښيږی، ښه به دا وي چې هغوی ته ووايي چې، ستا دا ملګري دا، دا کارونه کوي، او يا دارنګه رويه او سلوك لري. څرنګه چې د هغه دغه کارونه په ټولنه کې منفي او بد اغيز لري، نو د هغه سره به ستا ناسته ولاړه هم ستا پر شخصيت منفي اثر وغورځوي. نو ځکه زه تا ته په کلکه مشوره او لارښوونه کوم چې ددې سړي د ملګرتوب څخه لاس واخله.
- د خپلو اولادونو د ملګرو په اړه په خپلو فيصلو کلك ودريږي، او په دي اړه هېڅکله هم متزلزل مه اوسئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم څپرکی

ځوانان او د هغوی ملي مسوولیتونه

۴۹ - د هېواد تاریخ ، او جغرافې ته یوه کتنه

ننني افغانستان څرنګه یو افغانستان دی؟

هېوادوالو ته دا په ډاګه ده، چې نن نه یوزای دا چې خارجی عسکر د ملګرو ملتو تر یوه مصنوعي چتر لاندې زموږ په ملک کې د خپلې خوښې حکمراني په درویشیو، ټانکو او طیارو کې کوی، بلکې ددې ترڅنګ زموږ د ملک یوه زیاته برخه بېا دیو ډول نورو اجیرو نظامی قوتونو او جاسوسې شبکو له خوا هم په یرغمل نېول شوې ده. حتی ددغوخارجي عسکرو په منځ کې هم کومه هم اهنګي او مشترکه ستراتیژي وجود نه لري. دا حتی د هېواد یو ماشوم ته هم تعجب کوونکې ده چې غربي نړۍ ولې دهغو ټولو نظامي ورتیاو سره چې لري یې، نه شي کولای خپل هدف، چې هغه دالقاعدې او طالبانو له منځه وړل وه(؟)، تر لاسه کړي. داسې ښکاري چې دوی نه یوازې ددغه هدف په لورې ارادی پرمختګ کول نه غواړي، بلکه ځنې حوادث او راپوروونه ددې ګواهي ورکوي چې حتی دوی خپلو همدغو مخالفینو ته هم وسلې او نوري مرستي وررسوي. ددې ستونزمن حالت په جوړښت او ادامه کې لاندې عوامل دخیل دي:

اول. سره لدې چې په هېواد کې دیوی صادر شوي او وروتپل شوي دیموکراسۍ لاندې یو تش په نوم انتخابي دولت او شورا وجود لري، خو په اصلي ماهیت کې نه په ملک کې دولت شته نه حکومت او نه اداره او نظام. دهېواد مشرۍ او رهبرۍ داهلیت پر ځای په مسلحتونو او تقسیمات ولاړ یوه سستم له خوا پرمخ ځي. افغانانو دوه ملیونه شهیدان ورکړل، او تر یونیم میلیون زیات یي معیوبي او په میلونونو یي یتیمان شول، تر څو یي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکې د نړیوال رقیب نوم ددنیا د خریطې نه پورته او په لسګونو نوې ملکونه یې د نړۍ په جغرافیه کې راوزیږول. خو دې بی پاسو ددې ټولو قربانیو په بدل کې، زمونږ په ملک د معافیاوو او چورګرو مداریانو یوه داسې اداره د خپلو ټولو امکاناتو په حمایت سره حاکمه کړه، چې په نړۍ کی د جنایاتکارو مبتکرین ورت ویل کیداې شی. د غلو ددې ډلی په راس کی د جناب حامدکرزي صیب اداري ونه شو کولای چې په تیرو لسو کنو کی خپل مشروعیت او حقوقیت خپلو خلکو ته ثابت کړي، بلکه هره ورځ داسې نوې لوبې رسوا کیږي چې هغه ددوی مخ تورنی، بیګانه فروشی، قاچاقبری، او په چور او چپاول کې ددوي ونډې رسوا کوی. دهېواد په ټولو امورو کې ملي ګټې او ملي وحدت په عمدي او قصدي توګه وهل کیږي.

دوهم: په افغانستان کې یو محدود نا اهل اقلیت دهېواد په ټولو سیاسې او اقتصادې امورو مسلت کړل شوي دي. یو شمېر غلو او غدارانو نه یوزاې دا چې دطالبانو ددورې نه مخکې ددې ملت ټولې شتمنی چورکړې وې، ولې دافغانستان د ډېر خوا خو ړي بین المللي ملګري په لورینه او سپارښتنه او د جناب محترم حامد کرزی صیب په بې نهایته پیرزوینه دوی پدې تېرو نهه کلونو کې لا تر پخوا زیات دهېواد ټولې شتمنی چور کړي.

د غربیانو نړۍ واله پالیسي دا ښیې چې دوی اوس د ملتونو پر ځای امارتونه او قبیلې تقویه کوي. همدا راز په هر ملک کې د دیموکراسي د تحقق پر ځای چې په هغې کې حزبونه باید تقویه شي دوی یو څو کسان او کورنی تقویه کوي. په افغانستان کې همدې موضوع د سالمو او توانمدو ملي حزبونو د جوړښت مخه نیولې او پر ځای یې دوي څو وطن پلرونکو وړو وړوحزبونو ته مرستي ور کوي.

پدې کې هېڅ شک نشته چې یو څو محدودې کورنی نن دافغانستان داقتصاد ۹۰% په لاس کې لري، او ددوی دغه اقتصادي ګټې هره میاشت کې دوه چنده کیږي. نو دا څرګنده ده، چې که دوی په راتلونکي نظامونو کې د سیاسي اقتدار څخه وغورزول هم شی، دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

به په افغانستان کې په اقتصادي لحاظ همېشه حاکم او مسلط وي.

درېيم: ددې ستونزو ترخوا همدغه جنايتکاران بيا په ډېره هوښيارانه توګه او په پراخه بڼه دهمدې نا سالمې وضعې ددوام له پاره دافغانستان دمليتونو او قومونو ترمنځ د ژبې، سمت، دين اومذهب دمختلفو توطو نه ګټې اخلی، او زموږ خلك په عمدي او قصدي توګه دځينې توطيو په پياده کولو سره په خپل منځونو کې په دښمنۍ او مخالفتونو اخته کوي. که په واقيعت کې ورته ځير شو دغه داخلي جنجالونه زموږ دعوامو ترمنځ نه، بلکې زموږ دهمدې جنايتکارانو او د يو شمېر بې مسوليته لوستو پر له پسې هلوځلو محصول دی او بس.

څلورم: اساسي مشکل زموږ په هېواد کې د جنګ سالارانو شتون او تسلط دی. کله چې د شوروي د تجاوز په وړاندي زموږ دهېواد ازادي ببنونکې جنګ په خارجي هېوادونو متکې شو، نو ددغو خارجي هېوادنو دنورو توطئوتر خوا يوه طوطه هم داوه چې ددې جنګ واګې او اختيارات يي و دغسې نا اهلو او بې مسئو ليته خلکو ته وسپارلي چې دجنګ جګړې نه بغير کومه نوره وړتيا يي نه لرله. دي نا اهله واکدارانو د خپل اقتدار او ګټو د ساتلو له پاره زمونږ په هېواد کښې دغه جنګ ته د دوو اهدافو له پاره ادامه ورکوله او ورکوي يي :

لومړی داچې په دې توګه په هېواد کې دسولې او ترقۍ مخه ونيسي، او په همدغه تياره حالت کې خپل اقتدار او زمونږ د ولس وينې څکلو ته دوام ورکړي.

دويم دا چې په هېواد کې دسولې او ترقۍ دمخنيوي له لارې دخپل بادار هېوادونو شومې هيلې عملي کړي. دا د همدې ګمارل شوو قوماندانانو وطنپلورونکې توطۍ دي چې زمونږ هېواد په بيلابيلو پلمو د اور په لمبو کې سوځوی.

پنځم: زموږ دهېواد يوه بله غټه ستونزه داده چې مونږ پداسې يوه ناوړې او ستونزمنه منطقه کې پراته يو چې زموږ څلورو خواو ته پراته ملکونه همېشه خپلې ګټې زموږ په بدبختۍ او ورسته پاتې والي کې ګورې. چې په لاندې ډول د هر ملك موخې او لاسوهنې ذکر کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۰- د سيمې او نړۍ په حالاتو او د مختلفو ممالکو په پاليسۍ ځان پوهونه:

الف. زموږ د هېواد سياسي جغرافيه

د هېوادونو خصوصاد ابرقدرتونو او غريبو هېوادونه اړيکې د يو بل سره او همداراز دګاونډي او سيمې د هېوادونو اړيکې د يوه بل سره تل ساده او روښانه نه وي. چې په دې موضوع پوهېدل او دهغې په رڼا کې دخپل هېواد اړيکې دګاونډيو هېوادونو، دسيمې دهېوادونو او نورو ډېرو قدرتونو سره دهغو دګټو او راتلونکي ستراتيژيو په رڼا کې لري، ځان پوهول دهر ځوان له پاره لازمي او ضروري دي. چې دا اړيکې په دوه برخو کې مطالعه کيداى شي.

لومړى: ګاونډي هېوادونه او د دوى ګټې او پاليسى:

۱- پاکستان:

پاکستان د افغانستان د يوه ډېر نږدې او مهم ګاونډي په توګه چې د افغانستان زياتې تجارتي او اقتصادي تهيه کوني له دې لارې صورت نيسې، تل خپله توجه دي خواته ساتلي ده. همدا راز له دي کبله چې افغانستان د پاکستاني توليدي موادو له پاره يو بهترين ازمايښتي او مصرفي مارکېټ دي، نو ددې کبله هم پاکستان په افغانستان کې ځانګړې لېوالتيا لري، چې په لاندې ډول څېړل کېږي:

لومړى- پاکستان ديوه نوې توليد شوي مصنوعي هېواد په څېر په (**1947**م) کې منځ ته راغى. دافغانستان دهېواد يوه زياته برخه دانګريزانو له خوا په جبر (دډيورنډ د تش په نامه ليکې) په ذريعه زموږ د هېواد نه جدا شوه او د هند د يوې برخې سره يو ځاى شوه او په دې ډول پاکستان د افغانستان او هند ترمنځ ديونوي ملک په توګه ايجاد شو.

پاکستان پدى بېرېږي چې که په افغانستان کی سوله او امن راشي، نو بيا به ضرور افغانان ددې خاورې ادعا کوي. سره له دي چې د هغي معاهدې دوره په **1372** ل ـ کال کې ختمه شوى وه، خو زموږ په هېواد کې دجنګ جګړو له کبله او بلي خوا د لاس پوڅو حکومتونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ضعف او دپردي پرستۍ له کبله افغانان پدې ونه توانيدل چې خپله دغه ادعا څرګنده کړې. نو ددې له پاره چې پاکستان د ډيورنډ نمونې معاهدې تسلط ته دوام ورکړي وې نو دوي په افغانستان کې د يو لاسپوځي دولت په جوړولو او دجنګ د ادامې دپاليسې له لاري خپل دغه ناوړه اهداف پرمخ وړې.

دويم. پاکستان په خپله شرقي خوا کې دهند سره همېشه په جګړو اخته دې، او دوې په هېڅ قيمت دي ته نه حاضرېږې چې دغرب له خوا دې هم جنګ سره مخ شی. نو ددې له پاره چې دغرب له خوا يې دحملې مخه نيولي وي، نو دوی ترهر ممکنه حده نه پرېږدي چې په افغانستان کې سوله، امنيت او يوه سالمه اداره منځ ته راشي، کومه چې به بيا ددې وړتيا ولري چې دهغوی سره دپښتونستان په مسئله منازعه راپورته کړي. نو پدی لاره کې پاکستان تل ددوه ستراتيژيو نه کار اخيستی او اخلي يې:

لومړی په دی هېواد کښې د داسې مرتجعو او وطن پلورنکو رهبرانو منځ ته راوړل دې چې هغوی تل دپاکستان ګټو ته دافغانستان په نسبت برتري ورکړې. دوهمه ستراتيژی يي داده چې پدی ملك کې په هر شکل چې ممکن وی جنګ جګړو ته ادامه ورکړي. ترڅو ددې اصل مخه ونيسي چې په افغانستان کې سوله او يوه سالمه ملي اداره منځ ته راشي.

درېيم: څرنګه چې افغانستان په وچه کې راګير او غيرتوليدي هېواد دی، نو تر زياته اندازه دخپلو ضرورتونو له پاره په پاکستان پورې تړلی دی. پاکستان نه غواړي چې افغانستان دی د يوسالم نظام او سالمې ادارې له لارې په خپلو پښو ودرېږی او دخپلو توليداتو لرونکی دې شي. ددوی همدا اقتصادي ګټې دوی دې ته وادار کوي چې په افغانستان کی دې د يو سالم نظام، ترقی او پرمختګ مخه ونيسې.

څلورم: افغانستان دتاريخ په اوږدو کی دنړی د بيلا بيلوابرقدرتونو ترمنځ ديوه بفر په توګه پاتی شوی دي، مثلا دعربو تهاجمونو پراختيا ته ئي داروپا خواته، او د شوروی دامپراتورۍ د پراختيا ته يې د جنوبي اسيااوعربې هېوادو خواته، دانګريزانو د استعمار مخه يې منځنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسیا ته او همدارنگه دچنگیز او اسکندر کبیرمخه یې د جنوبي اسیا او منځنۍ ختیځ خوا ته نیولې ده. افغانستان د خپل همدغه حساس جغرافیوي موقیعت او ازادي غوښتونکۍ او همسایه ساتونکې خصلت په وجه، د تل له پاره ټولو ابرقدرتونو اول هدف گرځیدلې دې. تر څو ددې له لاري بیا دسیمې نوروهېوادونو ته لاس رسي پیداکړي. د همدې حساس موقیعیت او سپړي خصلت په وجه، له یوي خوا روس، دبلې خوا چېین، ایران ، هند، او حتی ترکېي، سعودې عربستان، تاجکستان، ازبکستان، او ترکمنستان هم غواړې چې په دی ملک کې په بیلا بیلو ډولو سره تشبث اوکنترول ولری. چې د نورو همسایه هېوادونو دغه فعالیتونه پاکستان هم دیوې خوا دروس په مقابل کې ، او د بلي خوا د هند په مقابل کې، او همدا راز د ایران په مقابل کې رقابت او په افغانستان کې تسلط لرلو ته هڅوې.

دپورته ذکرشو دلایلو په وجه پاکستان په ټوله معنی کوښښ کوي چې څومره چې توانیږي افغانستان ترخپل کنټرول لاندې په مستقیمه او یا غیرمستقیمه توگه وساتي. او که چېرې ددوی کنترول پری ممکن نه وی، نو باید دلته تل جنگ دوام وکړي. په افغانستان کښی دپاکستان له خوا دجنگ ددوام دستراتیژی مثالونه ډېردی خو دغه لاندي دوه مثاله یې څرگند ثبوت گڼل کېږي.

۱. دروس سره دجگړې په وخت کښـی پاکستان په عمده توگه د افغاني مقاومت په منځ کې د سالمی رهبری مخنیوي وکړ. او بیایې په خپله خو ښه او د خپلو تر هر چا لازیات تابعینو نه په گټه اخستلومختلف جهادي (؟) گرپونه جوړکړل ترڅو ددوی ترمنځ درقابتونو څخه په گټه اخستلو سره خپلې گټې پر مخ بوزی. دو ی دیوی خوا دپښتنو اوو مشرانو ته وسلې ورکولی چې د مسعود او رباني په ضد ئي استعمال کړی، اما دبلی خوا ئي بیا په ښکاره او پټه او حتی داسرائیلو له لاری احمدشاه مسعود او رباني ته امکانات ورکول چې دپـښتنو په ضد ئي استعمال کړی.

۲. سره لدي چې طالبانو په ۱۳۷٤-۱۳۷٥ کلونو کی په افغانستان کې پوره حاکمیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيدا کړ، ولې ددې سره سره يې بيا هم په کراتو مراتو دپنجشير دنيولو څخه ډډه کوله. دايوه داسې معمی ده چې پرې پوهېدل ژور تحقيقات غواړي. خو دا واضح ده چې د پاکستان ستراتيژي دا وه چې په افغانستان کې دي جنګ دوام وکړي. او د جنګ د دوام له پاره د احمد شاه مسعود او رباني او دپنجشير باغې توب لازمې اوضروري وه چې دوام ولري.

پنځم: اوبه نن د نړي په اقتصاد کې حتا تر تيلو هم زيات ارزښت لري. سياسي کار پوهان داسي وړاند وينه کوي چې ددنيا راتلونکې نړۍ واله شخړي به هم په اوبو وي. د همدي اصل په رڼا کې دپاکستان بله معضِله هم دکابل او کونړ دسيندونو داوبو څخه ګټه اخيستل دی. پاکستان په دی پوهېږي چې که په افغانستان کې سوله او سالمه اداره منځ ته راشي نو دوی به ضرور ددغو سيندونو داوبو څخه ګــټه اخلې او بيا به دغه اوبه دپاکستان په لوری کميږی. څرنګه چې پاکستان يو پراخه زراعتې ملك دی او يوه زياته برخه ئي دهمدی سيندونو له لاری خړوبه کيږي، نو ددې له پاره چې دغه مهمه اقتصادی منبع ئي له لاس ورنه کړی نو دوی په افغانستان کښې دسولې او سالمې اداري مخنيوی کوي.

۲. - ايران:

ايران هم دپاکستان په څير دافغانستان سره مختلف اقتصادی، خاورايز، اوبه ايز او تاريخی ستونزې لري. دتاريخ په اوږدو کښې دايران او افغانستان ترمنځ ډېری داسې جګړې تيري شوي چې دهغې کېنه لا تراوسه هم وجود لری. دبلې خوا ايران دافغانستان دخاوری په يوه برخه د جهيل په اوبو قبضه کړېده. او د هلمند د اوبو ته د ايران بي کنترولە لاس رسي د ايران پاملرنه د افغانستان په لوري تقوله کوي.

همدا راز دايران داقتصاد له پاره افغانستان ديو ښه مارکېټ حيثيت لری. ترټولو مهمه موضوع داده چې دمنځنۍ اسيا دنوو ازاد شوو هېوادونو دطبعی منابعو باندې لاس رسی دامريکې، پاکستان او ايران ترمنځ درقابت يو اساسی ټکې دی. امريکائيان غواړی چې دمرکزی اسيا دطبعی منابعو ته دلاس رسی تجارتی کرښه د پاکستان او افغانستان له لاری

(c) ketabton.com: The Digital Library

تیره کړې چې داپه اقتصادی لحاظ امریکا ته ډېره ارزانترینه او ښه لارده. ولی ایرانیان دیوی خوا نه غواړی چې امریکائیان دی منابعو ته لاره پیدا کړی او که لاره هم پیدا کوی ایرانیان ددې لیوال دی چې دغه لاره باید دایران له لاری تر سره کړای شی. نو پدی خاطر چې ایران دامریکې او د پاکستان ددې ستراتیژی مخه نیولی وی نو غواړی چې په افغانستان کې نا ارامی راولی او بې ثباتی ته دوام ورکړی. ترڅو ددې پلان مخنیوی وکړی.

ایرانیان په افغانستان کې دخپل تسلط له پاره دیوی خوا دافغانستان د هزاره ګانو د ځني ناوړه مشرانو نه چې د مذهب په لحاظ شعیه او دایران سره مذهبی اړیکې لری، کار اخلي، او دبلی خوا دڅښنیز اړیکو نه د غلطی استفادي له لاری د دری ژبو خلکو د یو شمیر نا سالمو تاجکو په پلوی او مسلط کولو کوښښ کوی. ایرانیان په ډېره جدی توګه ددغو دواړو وسیلونه په استفاده په افغانستان کې دمختلفو شبکو تر تسلط لاندې راوړلو له لاری خپلی توطئی پرمخ وړی.

۳. روسیه:

روسیي که څه هم په افغانستان دتیر جنګ دبایللو له کبله خپل ځای دبین المللی رقابت په ساحه کې له لاسه ورکړی دی، ولی دوي پدی پوهېږي چې ددوی دناکامی اساسی عامل په افغانستان کې امریکا او ددوی نړۍ وال اقتصادی او سیاسی رقیب هم امریکا ده. دیوی خوا روسان نه غواړی چې دمنځنۍ اسیا تازه ازاد شوی هېوادونه دامریکې سره نږدی اړیکې ولری چې پدی توګه بیا دامریکې نفوذ دروس تر پولو ورسیږی او دبلی خوا روسیه یا د پخوا نی شوروي اتحاد بقایااوس بیا ددې خوبونه ګوری چې په کوم بل شکل به دمنځنۍ اسیا ازاد شوی ملکونه یو ځل بیا په خپل ځان راټول کړی. ددې تر خوا، روسیه نه غواړی چې د منځنۍ اسیا طبعی منابع دی ددوی ددښمن په لاس کې پریوزی. نو پدی وجه روسان هم په تمامه معنی ددې کوښښ کوی چې په افغانستان کې دي د امریکایانو په مقابل کې تاو تریخوالي دوام پیدا کړي. روسان پدی پوهېږي چې کله په افغانستان کې یوه سالمه اداره

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ ته راغله نو هغه به دروسانو نه دجنګ غرامات اخلی او هم به د پنجدی سيمې د بيرته اخيستلو ادعا رامنځ ته کېږي. نو پدی توګه روسان هم په خپله ټوله ورتيا او همداراز داحمدشاه مسعود، رباني او د پرچم د ګوند د يو شمېر وطن پلورونکو دلالانو دزړو اړيکو نه په کار اخستلو سره په افغانستان کې د نا ارامیو په پيداکولو او ادامه ورکولو کې ژور لاسونه لري.

۵۰ - دوهم: دنړۍ د ابرقدرتونو سره اړيکې، او د خپل ملې هويت او ملې ګټو ساتنه:
سره له دې چې اکثره مترقي او پرمختللي هېوادونه خپلی اړيکې د وروسته پاتې هېوادونو سره ددغو هېوادونو سره د مرستو تر عنوان مثلا(داقتصادي پرمختيا له پاره ، ددېموکراسۍ دتامين له پاره ، دبشر د حقوقو، دښځو دحقوقو او دتعليم دانکشاف) تر عنوانو لاندې تبليغ کوي، خو اکثرا دا اړيکې يواځې په همدې برخوکې محدودې نه وي، بلکه هغوی دخپلو سياسي اقتصادي او نظامي اهدافو له پاره دغه ډول کارونه کوي. اکثرا ممکن ددوی دغه اهداف دهغه وروسته پاتې ملکونه دګټو سره په ټکر کې نه وي، خو ځنې خلك د احساساتو له مخې دهغې سره مقابله او مجادله کوي. دمثال په توګه داچې ولې امريکائيان افغانستان ته راغلي او دلته څه اهداف لري، ديو شمېر احساساتي افغانانو لخوا دفوري غبرګون سره مخ دي. او دوی داسې مطرح کوي چې امريکا ئيان زموږ داشغال له پاره راغلی نو بايد ددې په وړاندې جهاد وشي، او په دې کې هېڅ دليل ويل ځاي نه لري.
خو يو تعداد نور افغانان بيا ددې خبرې په وړاندې دتعمق او تفکر نه کار اخلي. او داموضوع داسې ارزوي چې: سره له دې چې امريکائيان افغانستان ته د خپلو مشخصو اهدافو او دځنې خاصو نظامي او اقتصادي پالسيو دعملي کولو په خاطر راغلي دي، خو دامريکائيانو دغه ګټې دافغاني ټولنې دګټو سره په تضاد کې نه بلکه زموږ دملي ګټو له پاره ښه امکانات برابرولی شي. دا په زياته پرخه کې په افغانانو پوري اړه لري چې څرنګه دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولاي شي چې ځانونه ددې جوګه کړي چې امريکايان زمونږ سره په دغو مهمو موضوعاتو ځانونه ددغه امرانه موقف نه راښکته، او مونږ سره د پارټنر په توګه بحث کولو ته حاضر شي.

چې په لاندې اړخونو ئې توضيح کول ممکن ګڼه ور وي.

لومړی. په سېمه کې دامريکايانو مالي ګټې:

دامريکائيانو مالي ګټې دمنځني اسياطبعي منابعو ته په لاس رسي کې دي. که امريکايان دافغانستان له لارې دمنځنۍ اسيا طبعې زيرمې استخراج او بهر ته وليږدوي په دې کې زموږ ګټې او تاوانونه څه دي؟

١ . ددې طبعي منابعو داستخراج او استفادې کولو په نتيجه کې به دمنځنۍ اسيا واړه هېوادونه په اقتصادي لحاظ په پښو ودرېږي. ددې ملکونو په مالي لحاظ په خپلو پښو ودريدل ددوی استقلاليت تضمينوي، او په شوروي اتحاد دتکيه کولو او بيا دوباره ديوه کمونستي بلاک دجوړښت مخه نيولی شي. چې دسياسي لحاظه ددغو وړو هېوادونو انکشاف دافغانستان او دشوروي په منځ کې ديوه بفر په توګه په نظامي لحاظ ګټور دی .

٢ . ددې طبعی منابعو دصادرولو په صورت کې يوازينی اقتصادي لاره يې دافغانستان له لارې دهند بحر ته انتقالول دي.

چه پدې صورت کې امريکائيان مجبور دي چې دبين المللی قوانينو داصولو له لاری افغانستان ته ټکس او ددې منابعو څخه دګټې اخيستلو زمينه برابر ه کړی. دابه زموږ دهېواد دپرمختيا او اقتصادي ودې له پاره ډېره ګټه وروي.

٣. ممکن داکمالاتو دپوره کولو په غرض دهند دبحر نه تر منځنې اسيا دريل پټلۍ او پراخه ترانزيتي لاره جوړه شي، چې ددې تر انزيتي لارې ګټې به افغانانو ته زياتې وي.

دويم: په سيمه کې د امريکايانو ستراتيژيک نظامي ګټې:

امريکائيان غواړي چې په افغا نستان کې دموجوديت او نظامی هڅو دلرلو له امله روسيه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چین، ایران، پاکستان او هندوستان تر خپل کنترول لاندې وساتي.

که داخبره رښتیاوي او امریکائیان واقعا په افغانستان کې دېښنو نظامي هډو لرل تصمیم ولري نو دابه هم دافغانانو په نفعه وي. داځکه چې مونږ خو دسیمې دشاوخوا ټولو هېوادونو سره تاریخي دښمني او جنجالونه لرو. هغوی هېڅ یو هم دافغانستان ازادي او استقلال نه مني، او هریو یې دافغانستان ازادي او استقلال په جدي توګه تحدیدولای شي. نو پدې صورت کې افغانستان ته دامریکا په حیث دیوه قوي ملګري لرل ضروری او ګټور دی. خو ددې ټولو حالاتو څخه افغانان په یوه صورت کې ګټه اخستلی شی چې افغانان منظم او دیوه ملي وحدت او ور زعامت لرونکې او دسیمی او نړۍ په اړه یوه کوټلې او ثابته ستراتیژي ولری.

دبلې خوا امریکائیانو ته هم پدې سیمه کې دیو ښه وړ پارټنر ضرورت دی، چې په حقیقت کې افغانستان ددغې کار له پاره یو موزون هېواد دی. خو کوم شی چې پدې برخه کې پاملرني نه لري پاتی دی هغه دادی چې امریکائیانو ته یو توانمند او په خپلو پښو ولاړ پارټنر افغانستان ضرورت دی نه داسې یو بې کاره اوطفیلي افغانستان چې همدا اوس ددوي په اوږو بار دي. نو دابه ددواړو هېوادو په ګټه او دافغانستان دخلکو له پاره حیاتي ارزښت ولري چې دغه حساسه موقع په درسته توګه درک او دهغې نه دموثرې ګټې اخستلو له پاره دفکر او عقل له مخې خپلې دندې او مسئولیتونه ادا کړی.

۵۱ :دهېواد تاریخ، ملي کولتور او ملي شخصیتونو پېژندنه او دهغې نه دفاع:

سره له دی چې موږ دافغانستان خلك تقریبا په عظیم اکثریت مسلمعنان یو، خو د مسلمانانو ترخوا دلته هندوان، سکان او یو محدود شمیر عیسویان او یهودان هم اوسیدل. که دادیانو تاریخونو ته په غور نظر وکړو نو دټولنو دینونه دوختونو په بدلون سره بدلیږی رابدلیږی. افغانان یو وخت زردشتان، یو وخت بت پرستان او نور او نور ول، ولی نن مسلمعنان دی. اما په مجموعی توګه هره ټولنه ځانته یو ځانګړی تاریخ او یو ځانګړی کلتور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لری چې دغه تاریخ او کلتور دهغې ټولنې دټولو وګړو صرف النظر ددوی عقیدوی جوړښت او قومی جوړښت څخه دوی سره په ګډه دغه تاریخ او کلتور جوړکړی وی.

نو دنړی بیلا بیل ملتونه که څه هم یوه ژبه یا یو دین ولری ولی یو دبل نه جلا جلا ملتونه وی. دمثال په توګه اوس په نړی کې زیات هېوادونه دی چې ددوی رسمی دین اسلام دی ولی دغه ملتونه بیا یو دبل نه جلا او ځانته ځانګړې ملي هویتونه لری چې په دی ملي هویت کې دهریو تاریخ، کلتور او ګټې شامل دی.

همداراز ډېر عربی ملکونه وجود لری چې دټولو ژبه عربی ده او ټول مسلمان هم دی مګر ددوی ملتونه دهمدغو خصوصیاتو په اساس سره جلا دی.

نو په دې اساس مونږ افغانان هم دیو داسې ملت په حیث چې ۵۰۰۰ کلن ګډ تاریخ او یو ګډ ملي کلتور او ملي افتخارات لرو. باید خپل ځان دافغان په توګه وپېژنو او په خپل ملي هویت افتخار وکړو.

په هر حال مونږ افغانانو (چه په هغې کې پښتانه، تاجک، هزاره، ترکمن، بلوڅ، او نور هم شامل دي) دیوه هېواد په توګه په تېرو څو زره کلنه موده کې یو ګډ تاریخ جوړ کړي چې په هغې پوهېدل او دهغې نه دفاع دهر افغان مسولیت دی. همداراز مونږ ددې تاریخ په اوږدو کې ځینی داسې ځانګړي خصوصیات سره راخپل کړي دي چې هغه دافغانانو کلتور تشکېلوی. سره له دې چې دکلتور جزئیات ممکن دقوم او منطقی په لحاظ یو دبل څخه څه توپېرونه ولري، ولې په مجموعي توګه دغه کلتوري خصوصیات سره ډېر ورته او شریک دي. چې ددوی څو مثالونه په لاندې توګه ذکر کولای شو.

افغان هریو دبل سره په مړي او ژوندي کې ګډون کوي. دمړي په دعا، خښخولو ، جنازی، ختم او خیرات کې یو دبل سره ونډه اخلي او دژوندي په کوژده، واده او نورو خوښیو کې یو دبل سره دایجاباتو مطابق (دغه ایجابات دخلکو په منځ کې په غیر لیکلي توګه وجود لری او یو دبل سره په هغې پوهېږي) ونډه اخلي. دمثال په توګه څوک په مړي کې نه خاندی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی جامی نه اغوندی، ولی په خوښی کې بیا خوشحالی کوي او نوی جامی اغوندی، ټوکی، ټکالی او خنداوی کوي. یو دبل احترام او عزت کوي، څوک دچا په مال او ناموس تېری نه کوي. که دا تېری دهر چا لخوا وشي دټولنې ټول خلك هغه په یوه اواز او یو شان محکوموي. یعنې په ټولنه کې دخلکو ترمنځ یو ډول اجتماعی قراردادونه وجود لري چې که څه هم دغه قراردادونه نه لیکل شوي او نه امضا شوي دی خو دټولنې هر غړی په هغه پوهېږي او ځان دهغې په منلو مکلف بولي. ددغو ټولو قراردادونو مجموعې ته ګډ کلتور وائی. دهرې ټولنې خلك ځانته ځانګړی کلتور لري چې همدې کلتور په ساتنه او عملي کولو دیوې ټولنې یا هېواد خلك دنورو څخه پېژندل کېدای شی. نو ددې له پاره چې هېوادونه ژوندي پاتې شي او یو دبل سره وپېژندل شي نو دهر هېواد دخلکو ته دا ضروري ده چې د خپل هېواد په کلتور باندې ځان پوه کړي او هغه په ژوندي توګه عملي وساتي . او ددې سره دا ویل هم لازمي بولم چې دهر هېواد په کلتور کې ښه او بد، مثبت او منفی ټکې وجود لري. هغه هېوادونه کامیاب او بریالي وي چې تل خپل کلتور ارزوي او ښه ټکې یې تقویه او خراب ټکي او خراب شیان دخپل کلتور نه لري کوي. زه دخپل هېواد ځوان نسل نه په کلکه سپارښتنه کوم چې د ملي کلتور او ملي هویت ساتنې او پالنې ته په جدي توګه ولي په فعاله توګه پاملرنه وکړي یعنې تل دخپل کلتور په صیقل کولو او پالش کولو کې ونډه واخلي. غلط او دردونکې رسم او رواجونو په وړاندې مجادله او مقابله وکړي او ښه او مثبت رواجونو په رواجولو او تشویق کولو سره زیات کړي.

همداراز دتاریخ په اوږدو کې هر هېواد کې داسې علمي، بزمي، سیاسي او اجتماعي شخصیتونه راپېدا کېږي چې دهغوی کارنامې دخپلو خلکو او ټولنې له پاره او همداراز دنړ ۍ والو له پاره دځانګړی افختار وړ ګرځي. دهر هېواد او سیدونکو ته په کار ده چې ددې شخصیتونو په اړه او دهغوی دکارونو او خدمتونو په اړه ځانونه ته پوره معلومات ترلاسه کړي او دهغوۍ دشخصیت په پوهېدو سره دهغوی دنیکو خدمتونه قدر او ترممکن حده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغوی پیروي وکړي. دخپل هېواد او تاریخ او ملي شخصیتونو نه ناخبر تیا دهغې ټولنې دبدبختۍ او ورکېدو زمینه برابروي.

زمونږ ځوان نسل باید دې ته پاملرنه وکړي چې زموږ ګاونډي هېوادونه زموږ د ټولنې دتاریخ، جغرافیې کلتور اوملي شخصیتونو په وړاندې د رنګارنګ توطیو او دسیسو نه کار اخلي. نو داډېره مهمه ده چې زموږ ځوان نسل دخپل هېواد په دغو لوړو ارزښتونو پوه او دهغې نه د دفاع په لاره کې علما مجهز او ارادتا اماده وي. په دې اړه له لوستونکو سره یوه د تعجب وړ کېسه شریکول غواړم. ما د افغانستان ځوان نسل ته د سالمې تربیې او ښه تعلیم ورکولو په خاطر د (نوي سید جمال الدین افغان انستېتیوت) په ننګرهار کې په ۱۳۸۸ کال کې پرانسته. د هغې د رسمي کولو له پاره مې د لوړو زده کړو وزارت ته مراجعه وکړه. په دې وزارت کې را ته یو لوړ پوړي په ډېر سپکاوي سره وویل (تا ولې په دې انستېتیوت د سید جمال الدین افغان نوم ایښی دی. ما د الازهر په پوهنتون کې په دې اړه تحقیقات کړي دي او پې، ایچ، ډي مې اخستې ده. هغه (سید جمال الدین افغان) اصلا وجودنلري او که وي هم نو افغان خو نه دی.) ما هغه جناب ته وویل چې (زه افسوس کوم تاسې د دغسې یو غیر اخلاقي او غیر علمي مفکورې سره سره هم د لوړو تحصیلاتو په وزارت کې په داسې یوه لوړه څوکې کې کار کوي. سید جمال الدین افغان خو پخپله ځان ته افغان ویلي دی او تاسې وایئ چې
هغه افغان نه دی)

د تاسف خبره ده چې په افغانستان کې اوس داسې هېڅ ډول مسئوله اداره وجود نلري چې هغې ته ددې موضوع نه د شکایت کولو په وجه به دغه شان خائنین او وطن پلورونکي محاکمه کړای شي چې ما به ورته مراجعه کړی وائی. نو وګورئ چې په څومره ظالمانه توګه زموږ په هېواد کې په رسمي څوکېو ناست پردې ایجنټان زموږ ملي ویاړنې او ملي تاریخ محوه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیارلسم څپرکی

ملي او بین المللي سیاسي نظریات

۵۲ - ځوانان او په سیاست ځان پوهونه:

دټولنې دیوه فعال عنصر په حیث هر انسان ته په کار ده چې دټولنې په بیلا بیلو اړخونو لکه مذهبي، اجتماعي ،سیاسي او نور تر یوه حده معلوماتونه ولري، ترڅو چې په ښه توګه وکولای شي ورځنۍ پیښې او مسئلې په علمي توګه وارزولی شي، او دهغې په وړاندې یو سالم دریځ غوره کړای شي. دمثال په توګه: کله چې ددېني او مذهبي موضوعاتو په اړه خبرې کېږي، نو که تاسې دمختلفو ادیانو او مذاهبو په اړه اوهمدا راز دهغې پیروانو په اړه یو څه معلوماتونه ولرئ، نو تاسې به په نسبتا ښه او علمي توګه هغه موضوع درک کړای شئ نسبت وهغه چاته چې پدې اړه هېڅ معلومات ونه لری.

همداراز دسیاسي موضوعاتو، او دمختلفو سیاسي نظریو او احزابو په اړه تاسې هلته ښه قضاوت کولای شئ چې تاسې ددې مفکورو او دهغې پورې مربطو ډلو او دهغوی دپالیسو او کړووړو نه خبر یئ. سیاست دهر ملک ضرورت دی او په هر ملک کې مختلفې سیاسي نظرېې او دهرې نظرېې پورې مربوط حزبونه او ډلې وجود لري. نن ددنیا هر ملک حزبونه لري چې ددېموکراسي په چوکات کې د خپل ملکونو د بهبود له پاره مبارزي کوي. زمونږ ټول همسایه هېوادونه په خپلو ملکونو کې سیاسي احزاب لري، خو زمونږ خلکو ته بیا د خپلو ګوډاګیانو له لارې دا سپارښتني کوي چې پام وکړي، او په سیاست کې ونهه وانخلي، ځکه سیاست ناولي او چټل شي دی. ددې له پاره چې تاسی ځوان نسل سره مو د سیاسي موضوعاتو په اړه او دسیاسي بیلا بیلونظریو پورې مربوط او همداراز دمختلفو حزبونو په اړه یو څه معلوماتونه ستاسې د پوهاوي په خاطر په سالمه توګه وړاندي کړی وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دابرخه تاسی ته وړاندي کوو.

په عمومي توګه سیاسي نظریې په دوه ډولو ویشل کېږي، یو یې بین المللی نظریې او بل یې ملي نظریې دي.

۵۳ - سیاست که ټوپک؟

په نن زمانه کې دټولنو په منځ کې دمطرح موضوعاتو دحل له پاره دوه لارې وجود لري: یوه لاره یې په زور او جبرسره دیو محدود اقلیت دنظراتو منل دي په لوی اکثریت باندې. چې دا د زور او ټوپک لاره ده. دا یوه غیرقانونی، غیراخلاقي، غیر اصولي لاره ده. ، چې نن سبا په دنیا کې ځای نه لري. چې دې ته دحل نظامي لاره، یا د ټوپک لاره وایې. متاسفانه نن زمونږ په هېواد کې بهرنۍ قواوي او ټولي جنګي ډلي، او جهادي (؟) ګروپونه د همدي لاري پیروي او پلوي کوي. زمونږ ځني ناپوهه سیاسیون هم په خپلو خبرو کې په ډېر بې مسؤلیته توګه په ظاهر کې د سیاسي حل خبري کوي او وايي چې د جنګۍ ډلو سره دي بې قیده او شرطه روغه وشي، پداسي حال کې چې ده اصلا د جنګي ډلو سره د اقتدار شریکول دي چې پایله یي د هماغه نظامي ساخت او باخت نه بغیر بل څه نشي کېداي. د جنګي مخالفینو سره خبري کول، یوازي هلته د سیاسي حل مفهوم ادا کولاي شي چې دغه جنګي مخالفین خپلي وسلي پرېږدي، او ددېموکراتیکو اصولو په منلو سره د ولس هغه رایو ته تسلیم شي چې ددوي د ټوپکو او انسان وژنو د تهدیدونو نه خالي وي.

د حل دوهمه لاره یې دقانون، انتخاباتو اواکثریت فیصلو ته تسلیمدل او منل دي. چې دغي لارې ته دیموکراسۍ ته غاړه ایښودل وایې، او یا په بل عبارت ورته سیاسي لاره وایې. نن په نړۍ کې دغه لاره دنړۍ دزیاتو هېوادونو او عظیم اکثریت له خوا منل شوې چې پدې لاره کې په هر ملک کې د نظام انتخاب او دحکومت طرز هم ددېموکراسۍ له لارې پیاده او عملي کېږي.. نن سبا سیاست او دسیاسي لارې څخه دانسانانو له پاره دنظام انتخاب یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منل شوی واقيعت دی، خو متاسفانه زموږ په ملك کې اوس هم يو زيات شمير خلك د سياست نه کرکه کوي. زموږ دهېواد دخلکو د سياست نه کرکه دوه عوامل لري.

يو عامل يې په افغانستان کې دسياسي احزابو هغه خراب اعمال تشکليوی کوم چې دوی د خپلو خلکو دغولولو له پاره ترې کار اخستی. اما په واقيعت کې دوی دخپلو ټولو وعدو او برنامو خلاف دولس په ضد اعمال ترسره کړه. چې پدې کې دکمونستي ګوندونو وطن پلورنه او جنايات، او د جهاد د مقدس نوم او عنوان لاندي د اخواني حزبونو اوډلو جنايات، او ديو شمير ملي درواغجنو او غولونکو سياسي ګوندونو غولونکو وعدې وي چې يي دافغانستان خلك د سياست اوحزب په وړاندی کر کې کولو ته وهڅول.

دو هم عامل يې متاسفانه بيا دګاونډيو هېوادونو توطې دي. ددې له پاره چې افغانان په خپلو کې يو ملي وحدت او په سياسي لاره د خپل ملك دستونزو حل ته ونه رسېږي، نو دغه حيله ګر همسايه هېوادونه بيا دخپلو شبکو له لاري سياست او حزب په واړندې يو شمېر ناروا او دروغجن تهمتونه وايې او دېخواني حزبونو دمثالونو نه په استفاده زموږ عوام د سياست او مبارزې په وړاندې کر کې او په سياست کې عدم ګډون ته هڅوي. متاسفانه دا تبليغات بيا په خلکو کې په ډېره پراخه پيمانه تيتوي. ددې تر خوا غربيانو هم په افغانستان کې ددېموکراسي د خپرولو تر عنوان لاندي ددې په عوص چې د سالنو ملي تشکېلاتو سره مرسته او کومك وکړي، دوي د هغوی په عوض وطن پلورونکې اوداسي لاسپوخي وړي ډلي منځ ته راوړي او تقويه کړي، چې د يوي خوا يي په دي وسيله د اساسي ملي حزبونو د جوړښت مخه يي ونيوله، او د بلي خوا يي ددوي د لا زياتو غلطياو په وجه په هېواد کې د هېوادوالو اعتماد او باور په حزب او سياست لا نور هم له منځه ويوړ.

نو زه دخپل هېواد ځوان نسل پام دغو دواړو نيمګړتياوو ته په جدي توګه را اړول غواړم.
لومړی خو داچې زموږ په ملك کې ديموکراسي ډېره لنډه تاريخچه لري نو پدې لنډه موده کې حتما سياسي احزاب هم غلطي کوي، خو دېرون غلطي بايد داسې ساده وانخستلای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، د هغو نه بايد ذده کړه وکړو او بايد چې بيا تکرار نه شي. اما دابه هم غير علمی او غير اصولي خبره وي چې ووايوهغو پخوانيو غلطي کړي نو مونږ بايد دحزب دجوړولو او سياست څخه ډډه وکړو.

دبلی خوا دګاونډيو هېوادونو دغو سياسي توطيو ته بايد فوق العاده پاملرنه وشې او ددغه منفي تبليغاتو دخپرولو مخه ونيول شي. ددې منفی تبليغاتو دمخنيوي ښه طريقه به دا وي چې ځوانان په فعاله توګه په سياست او دحزب جوړولو کې ونډه واخلي. ولي کو ښښن بايد وکړای شي چې دوی تېر ې خبرې تکرار نه کړي، بلکه دخپل سياسي علم او عمل له لارې خپلو خلکو ته دلاښه خدمتونو مصدر وګرځي ترڅو په عملي توګه ددغو زهرجنو تبليغاتو اثرات خنثی او له منځه يوسي.

٥٤- په نړي کې د مذهبونو او سياسي نظريو په اړوند معلوماتونه

نړی په څو لويو ګروپونو لکه کمونستې بلاک، سرمايداری بلاک، وروسته پاتی نړی، او دمذهب په اساس په عقيدوی ټولنو او غير عقيدوي ټولنو ويشل شوي ده. چې په غير عقيدوي ټولنو کې کمونستان، او نور هغه خلک شامل دي چې په خدای جل جلا له، پيغمبر (صلی الله وعليه وسلم) او اسماني کتابونو عقيده نه لري. او په عقيدوی ټولنه کې بيا په مسلمانانو ، چې په حضرت محمد(ص) داخری پيغمبرپه توګه او په قران کريم داخری کتاب په توګه عقيده لری، عيسويانو چې هغوی په حضرت عيسي (عليه السلام) داخری پيغمبراو په بايبل داخری کتاب په توګه عقيده لری، او دريمه ډله ئی يهوديان دی چې په حضرت موسی (عليه السلام) داخری پيغمبر په توګه او په تورات داخری کتاب په توګه عقيده لری او څلورمه ډله يې هغه ده چې په داود عليه السلام د اخري پيغامبر او په زبور د اخري اسمانی کتاب په توګه عقيده لريشامل دي.

دعقيدي په برخه کې دری شيان مهم دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ عقیده: عقیدي ته په انګلیسی کې روحانیت یا**Spirituality** وائی: داهغه خلك دی چې په خدای (جل جلا له) عقیده لری او دهغې احکام په مجموعی توګه منی ولی دکوم خاص پیغمبر او دین تابع نه دی. دی خلکو ته **Spiritual** یا روحاني خلك ویل کیږي.

۲ دین: دین دعقیدی په چوکاټ کې دیو مشخص پیغمبر او کتاب منل او پیروی کول دی. چې په همدی اساس بیا عقیدوي خلك په یهودیانو ، عیسویانو او مسلمانانو ویشل شویدی. ددې برسیره په نړی کې ځنی نور واړه ګروپونه هم شته چې هغوی په خدای (جل جلاله) او یو پیغمبر عقیده لری لکن ځانګړی کتاب نه لری.

۳ مذهب: مذهب دیو مشخص دین په چوکاټ کې دننه دځنو لوړو علماوو او اصحابوو ځانګړی طریقی دی چې هغوی هر یو دخپل دین داحکامو تعریف په ځانګړی توګه کوی چې په عیسویانو کې **Catholic** او **Pradestan** او په مسلمانانو کې بیا شعیه او سنی مذهب، یا هم دامام ابو حنیفه، امام غزالی، امام جعفری او نور مذهبونه دی.

په اسلام کې ددین او مذاهبو نه علاوه دتصوف یوه برخه ده چې (صوفی) ورته ویل کیږي چې دوی بیا داسلام په خوا کې ځنی نوری ازادی ګانی هم قبلوی لکه دموزیک ازادی او نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم څپرکی

۵۵ - سیاسي نظریې

الف : بین المللی نظریې:

دا هغه نظریې دي چې په نړۍ واله کچه پېروان او په نړۍ واله کچه تقویه کوونکې سرچېنې لري. چې دانظریې بیا په دوه عمومی ډولو ویشل کېږي.

۱. بین المللي کمونستي نظریات:

دا هغه نظریات دي چې دانسانانو په منځ کې داړیکو او ستونزو معیار یوازې مادي منابع بولي. او معنوي اړخونو ته چې په هغې کې دین او په خدای، کتاب، پیغمبر او نور عقیده هم شامل دي کوم ارزښت نه ورکوي. په نړۍ کې کارل مارکس ددې نظریې ایجاد کوونکی ګڼل شوی دی او په همدې لحاظ ورته مارکسیزم هم وایې .

سره له دې چه دکمونیزم بلاک (په افغانستان کې د شوروي اتحاد د شکست نه وروسته) اوس په نړۍ واله کچه ضعیفه شویدې، خو بیاهم وجود لري. دکمونیزم بلاک بیا دځینې خاصو ځانګړتیاوو له مخې په دوه نورو عمده ګروپونو وویشل شو. چې یو ته یې مارکسیزم لنینیزم ویل کېږي، چې هغه په روسیه کې د لینن په ذریعه عملي او پیاده شو، نو په همدې لحاظ ورته مارکسیزم لینیزم ویل کېږي. چې ددې نمونه یې حزبونه په افغانستان کې دخلق دیموکراتیک ګوند وه چې دنور محمد تره کې په مشرئ او د حفیظ الله امین، ببرک کارمل او نورو غړو په شمول او د روس په مستقیمه همکارئ ایجاد شو. بیا یې دثور کودتاه له لارې په ۱۳۵۷ هـ ش کال کې د محمد داود خان په وژلو سره اقتدار واخست. څه موده دنورمحمد تره کې (دخلق ګوند غړی) تر رهبرۍ لاندې بیا دحفیظ الله امین (دخلق دګوند غړی) لاندې او بلاخره بیا په ۱۳۵۸ هـ ش کال کې دروس دمستقیمې مداخلې له لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببرك كارمل ته چې دپرچم دحزب غړی وه قدرت ورانتقال او بلاخره بيا د ۱۳۶۵ ل نه تر ۱۳۷۱ ل کلونو پورې دنجيب الله (چې دپرچم دگوند غړی وه) دحکومت دوره کي دکمونستانو اقتدار پای ته ورسېده، او نجيب الله رسما ملل المتحد ته دتسليميدو له لارې دحکومت نه لاس واخيست.

تر هغي وروسته بيا دخلق او پرچم گوندونه په ډېرو زياتو وړو وړو ډلو بدل شول او همدا اوس هم دغه وړي ډلې وجود لري.

دکمونيزم دبلاك پورې مربوط دوهمه ډله دماؤئيزم په نوم يادېږي، چې ددوې رهبر ماوتو سنگ وه چې په چېن کې يې دکمونيزم فلسفه په يوه نوی شکل عملي کړه، او دايي وښودله چې دمارکس او لينين دنظری خلاف چې هغوی ويل يوه ټولنه بايد هغه پنځه تاريخی مرحلی چې د کمون اوليه نه بردگي ته اودبرد گې نه فيوډاليزم ته او دفيوډاليزم نه سرمايداری ته او دسرمايداری نه سوسليزم ته په ترتيب سره تيري کړي، تر څو سوسياليزم او بلاخره بيا کمونيزم ته ورسيږی. خو دوی په چېن کې دفيوډاليزم نه راسا يو کمونستي نظام ته داخل شو، چې دغه شکل ته يې بيا ماوؤ يزم او يا (راه رشد غير سرمايداري) نوم ورکړ.

دکمونستي دغې نظرې پېروان په افغانستان کې د شعله جاويد ډله وه چې وروسته بيا په بيلا بيلوگروپونو وويشل شوه او اوس هم دهغې وړې ځانگې وجود لری.

۲. بين المللی اسلامي نظريات:

داسلام بين المللي سياسي نظريه چې په۱۳۰۷ ل کال کې لومړي په مصر کی منځ ته راغله په نړۍ کې داسلامی سياسي نظام دتطبيق کولو له پاره هلې ځلې کوي، او د ددې کبله چې ددوی اولين اخبار د(اخوان المسلمين) په نوم يادېده، نو ددوي پوري مربوط ډلي هم په هغه ملك کې داخوانيانو په نوم يادېږي، چې په مختلفو ملکونو کې ورته بيا همدا نوم د هغه ملك په ژبه يادوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخوان المسلمين دنظريې له مخې په نړۍ کې بايد اسلامي نظام حاکم او اسلامي نظام بايد دهېوادونو ټولې چارې اداره او تنظيم کړي چې پدې کې داسلامي بين المللي نظرياتو يا داخوان المسلمين پوري مربوط ډلي شاملي دي. چې دا ډلي عبارت دي له، حزب اسلامي،(انجنير گلبدين حکمتيار) او حزب اسلامي (مولوی خالص) جمعيت اسلامي افغانستان (برهان الدين رباني) او اتحاد اسلامی افغانستان (عبدالرسول سياف) ډلی شاملي دي. په دنيا کې اکثر مسلمعنان پدې عقيده دي چې دين او عقيده دانسانانو او خدای ترمنځ يوه رابطه ده او هغه بايد دحکومت داري د وسيلې په توگه استعمال نه شي. خو اخوانيان داسې عقيده لری چې دين يوازې ديو شخص او خدای ترمنځ عبادتي رابطه نه، بلکه دا د ټولنې د انسانو ترمنځ او د ټولنې او دولت ترمنځ د نظام دراوړلوسستم هم جوړولای شی. چې پدې برخه کې حتی دوی دقوي او زور له لار ې هم ددېن مسلط کول روا او جائيز بولي. اما يو شمير زيات مسلمعنان ددوی دغې تحميلي نظريې او د اسلام په زور تحميلول ، د اسلام ددېن سره يوه مخالف عمل او حتی هغه د اسلام په ضد يو عمل گڼي، همدا وجه ده چې ددنيا د مسلمانانو اکثريت ددوی سره موافق نه دي.

د دواړو بين المللی نظراتو عمده مشکل پدې کې دی چې دوی دهېوادونو داخلي ځانگړي شرايطو ته کوم خاص ارزښت نه ورکوي، بلکه دنړۍ دهېوادونو په منځ کې سرحدو نه مني. کمونستان يې دکمونستي جهاني بودن تر نظريې لاندې دنړۍ هغه هېوادونه چې کمونستی نظامونه لری، سره يو بولي. او اخوانيان بيا ټول هغه اسلامی هېوادونه چې ددوی له نظره اسلامي نظامونه لري يو واحد ملت په توگه پيژني. چې ددوی همدا نظر ديو شمير زياتو خلکو داعتراض او ددوی سره مخالفت سبب گرځيدلی دی. او ددې هېوادونو يو زيات شمير خلك داسې استدلال کوي چې سره له دې چې موږ به دنورو اسلامي ملکونو سره گډ دين لرو خو زموږ دهېواد ځانگړي شرايط، دژوند کولو طرز او دخلکو غوښتنې ددې باعث کېږي چې بايد داسلام په چوکاټ کې دننه هر هېواد ځانته ازاد، مستقل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکلي سرحدات ولري.

۳. ملي اسلامي نظرياتي ګروپونه:

داهغه سياسي ډلې دي چې عقيده لري چې مونږ بايد دنړۍ دمهمو او غټو نظريو او عقيدو نه فايده اوچته کړو او دهغوی دتطبيق له پاره بايد ځانګړي شرايط برابر کړل شي. خو دهر هېواد ځانګړې تاريخي، جغرافيوي او روان سياسي حالت يو دبل نه توپير لري، نو ددې کبله نړۍ والې سياسی نظريې نه شي کېدای چې کټ مټ په هر هېواد کې تطبيق شي. دمثال په ډول: دوي دسوسياليزم هغه اقتصادي برخه چې د اجتماعي عدالت سره برابره ده مني، او دا مني چې په ټولنه کې دی اقتصادي منابع ديو اجتماعي عدالت په اساس توضيح شي. خو دوي دسوسياليزم هغه برخه چې ددين سره مخالفت لري او دين ديوې ټولنې له پاره د اپين او زهرو په توګه پيژني نه مني او نه يې قبلوي. همداراز ملي اسلامی سياسی ډلې په افغانستان کې پداسې حال کې چې داسلام مقدس دين دخپلی عقيدی په توګه مني، خو هغوی نه غواړی چې دين دې دحکومتي نظام په څير په خلکو تحميل کړای شي. همداراز نه غواړي چې دنورو مسلمانو هېوادونو سره دې يو بې سرحده مشترکه نظام ولري. دا ځکه چې نور پرمختللی اسلامي هېوادونه بيا زموږ دوروسته والي نه په ظالمانه توګه فايده اوچتوي . نو ددوی له نظره دين بايد دعقيدی په توګه او دولت بايد ديو نظام په توګه ديو بل نه جلا پاتې شي.

همدا وجهه ده چې داصولو له مخې ملي اسلامي ډلې اکثرا کومه بين المللی پشتوانه نه لري، نو دهمدې کبله ضعيفې هم وي. ملي اسلامي ډلو کې افغان ملت، دملت ولسی سازمان، دافغانستان دنجات ملي جبهه (صبغت الله مجددې)، دافغانستان ملي اسلامی محاذ (سيد افندی ګيلاني)، حرکت اسلامی افغانستان(مولوي محمد نبي محمدي) او دافغانستان مترقي ديموکرات ګوند (مساوات) او ځنې نورې ډلې شاملې دي.

ددې ليکنې مطلب دا نه دی چې ځوانانو ته ديوې يا بلې ډلې سره ديوځای کېدو سپارښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي، ولي هدف يي دادي چې ځوانان بايد د سياسي موضوعاتو په اړه ځانونو ته کافي معلوماتونه تر لاسه کړي، او دهغو معلوماتونو په رڼا کې بايد تصاميم ونيسي. خو دا په ذغرده وايو چې ځوانان بايد دهر ډول افراطيت څخه ډډه وکړي، او ددې کبله چې دهر مملکت ځانگړي شرايط يو دبل څخه توپير کوي، نو په دغو ځانگړو شرايطوپوهيدل او دهغوی اثرات دسياسي مبارزي په انتخابولو کې له نظره ونه غورزوي. دا هم ضوروي ده چې ووايو چې اسلام ا افغانستان د مطلق اکثريت دين او عقيده دهو چې د عقيدي تر خوا يي ددې هېواد په ازادي بخونکې مقاومت کې تل ډېر مثبت او ښه رول لرلي دي. نو هر افغان ځوان ته دا ضروري ده چې د اسلام مقدس دين ته درناوي، او احترام ولري. او په احساساتي توگه نه دداسي نظرياتو ښکار شي چې هغه د اسلام او افغاني کلتور سره مخالف وي، او نه هم داچې د اسلام د مبارك دين نه په استفاده د نورو افراطې او تجاوزگرانه نظرياتو تر اثر لاندي راشي.

د هېواد ددې اوږد بحران د حل اساسي لاره به څه وي؟

دملي احساس او ملي مسئوليتونو په اړه يوه بله موضوع دخورا جدي توب وړ ده چې زموږ ځوان نسل بايد ورته په جدي توگه پاملرنه او په اړه يې هوښيار او بيدار وي. هغه په هېواد کې دملي وحدت دتامين اساسي لاره يعنې د يوه پراخه سياسي وحدت تامينول دي چې په هغې کې دمطرح اصولو او ارزښتونو په اړه داسې يوه سالمه لاره او فارمول بندي منځ ته راشي چې په هغې کې دهېواد ټولې پرگنې چې که هغه دهرقوم، ژبې، دين، مذهب او قشر پورې اړه ولري خپل ځان دخيل او خپلې گټې پکې خوندي وگوري. خو متاسفانه زموږ په هېواد کې دداسې يوه سياسي وحدت او سالم سياسي فارمول دمنځ ته راتللو په اړه ډېرې ستونزې وجود لري. د بلي خوا زموږ دوطن دښمنانو دافغانستان په خلکو کې دسياسي کار او سياسي فعاليت په اړه داسې تراخه او زهرجن تبليغات کړي او کوي يې چې زموږ هېواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

وال يې د سياست په وړاندې کرکجن کړي دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه لسم څپرکی

٥٦- دلوستونکو، کتوونکو او اورېدونکو پوښتنې، ځوابونه او تبصرې:

١- د ښوونې او روزنې توپیر څه دی؟

ښوونه او روزنه یاتعلیم او تربیه د یوه انسان د ژوند دمعنوی اړخ (مادی اړخ د هر انسان فزیکي بدن او د هغه غړي تشکیلوي) دوه مهمې او ځانگړې برخې دي.

لومړی: روزنه:

روزنه دهر بنیادم نه ښه او سالم انسان جوړول دي. یعنی روزنه یوه انسان ته انسانی یا اخلاقی او اجتماعی (یعنی دنورو انسانانو سره دسالمو، موثرو او ښو اړیکو لرل). مسئولیتونه ورزده کوی یعنی روزنه ده چه هر انسان په یوه ښه (ځان او نورو ته په گټور) انسان بدلوی. او هر انسان ته په ټولنه کی دیوه گټور او پېژندل شوی مقام ته درسیدو لپاره دضرورت وړ خوی او خصلتونه او بیا ددی مقامونه دلا ښه ساتلو او لوړولو لپاره ضروری اخلاق او خصلتونه ورزده کوي.

روزنه دهری ټولنی په خصوصیاتو پوری اړه لر ی او دیوی ټولنی نه بلی ته فرق کوی مثلا په شرقی ټولنو کی دی ته ترجیح ورکول کېږی چه انسانان دې گډ ژوند ولري او هر یو دې بل سره مرسته وکړی، پداسی حال کی چه په غربی ټولنو کی بیا انفرادیت یا ځانته والی ته ترجیح ورکول کېږی او ځوانان داسی روزل کېږی چه خپل کارونه پخپله پرمخ بوزی. داد شرقي او غربي تربي یو فرق دي. چې دا هر یوه ټولنی ته منل شوی طریقه بیا دځوانانو دروزنې لپاره جلا جلا لاری لرې او دغه لاری دهری ټولنی لپاره دخلکو له خوا ټاکل شوی او په هغه ټولنه کی منل شوی دی چې دهمدی خصوصیاتو په چوکاټ کی تربیه هم ددغی اصلونو تابع او دیوه ځای څخه و بل ځاې ته او دیوه کلتور څخه بل کلتورته فرق کوی.

دویم: ښوونه یاتعلیم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعلیم دانسانانو او ټولینزو ضرورتونو دپوره کولو لپاره دټولنو په اړه دمعلوماتو پیداکول او دټولنی دضرورتونو او ستونزو دحل لپاره دعلمی لارو چارو او تخنیکی وسائیلو دکشف، استعمال او دهغي نه دګټو اخستلو د طریقو زده کوونه ده. څرنګه چه دغه موضوعات دټولو ټولنو او ملکونو لپاره یو شان ضرورت او حتی ددوی نه ګټه اخستل تر ډېره حده مشابه او یو شان ده نو تعلیم دټولو هېوادونو لپاره یو شان کېداې شي. همدا وجه ده چه دښوونی او تعلیم مواد دیو ملک نه دبل ملک لپاره هم استعمال کېدای شې. یوازینی فرق به پکښي د ژبي وي چه دغه مشکل بیا دتر جمي له لاري حل کیداي شي.

نو په لنډه توګه ویلي شوو چې ښوونه او د ښووني یا تعلیم مواد د مختلفو ملکونو لپاره مشابه او یو شان ته وي لکن دتربي په اړه مواد او لیکني د هري ټولنې لپاره خاص او ځانګړي وي. ښوونه سړي ته علم او روزنه سړي ته سړیتوب ورزده کوي.

۲ - روزنه مهمه ده که ښوونه ولې څوك په روزنه بحث نه کوي؟

ښوونه او روزنه دواړه مهم دی. ښوونه سړی ته علم او روزنه سړی ته سریتوب ورزده کوی. په روزنه کی خلك دخپل ځان، خپلی کورنی، ټولنی او ملت په اړوند مسئولیتونه زده کوي او دهغی دعملی کولو سپارښتنه ورته کوي.پداسی حال کی چی ښوونه ورته یوازی دهمدی او نورو تخنیکی او علمی موضوعاتو په اړه معلوماتونه ورکوی. داروزنه ده چه یو سړی ته سړیتوب، په ټولنه کی داجتماعی اړیکو او مسئولیتونو زده کړه او دهغی دعملی کولو سپارښتنه، دخپل ملك، خلکو، ملی مقدساتو، ملی تاریخی او ملې ګټو نه دفاع ور ښائی. روزنه دانسان په ژوند دوجدان حاکمیت مسلط کوي. بلاخره دا روزنه ده چه مونږ نه یو با احساسه، باوجدانه او با مسولیته انسان جوړوی دا چه ولی نور خلك او نوری تعلیمی اداری رروزنی ته توجه نه کوی دوه عامله لری:

لمړی داچه په روزنه پوهیدنه او روزنه ورښوونه اسان کار نه دی. ځکه دښوونی کتابونه او مواد دنورو ملکونو نه هم ترجمه او کاپی کېدای شې، پداسی حال کی چه دروزنی برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهر هېواد او هري ټولنی پوری په ځانکړې توګه اړه لر ی. دا موضوع زمونږ په ملك کی ځکه ډېره مشکله ده چې په دی اړه لا تر اوسه چا څه ليکنی نه دی کړې او يا هم اقلا د (جهانی صاحب) له قوله لاتر اوسه زما نظر ته نه دی راغلی. زمونږ په هېواد کی روزنه زياترپه دکورنيو او اجتماعی محيطونو کی په غير ارادی توګه (مخ وګورئ)
په کورونو، حجرو، ديرو، جوماتونو او ښوونځی کی تر يوه حده زده کېده خو متاسفانه تير ديرش کلن جنګ ديو خوا زمونږ دخلکو نه دتربيی دزده کړې دغه محيطونه واخستل او دبله پلوه دجنګونو له کبله دخلکو په داخل کي او خارج ته مهاجرتونو ديوڅه ګټو ترخوا زمونږ دخلکو تربيی ته ډېری صدمی ورسولی. او دتربيی دزده کړې دغه محيطونه ئي زمونږ نه واخستل.

دوهمه مهمه خبره داده چی دتربيی تدريس يوازی هغه څوك کولای شی چه پدې برخه کې ځوانانو ته مثال جوړېدای شی. خو متاسفانه په ننی بدبخته شرايطو کی زمونږ په ملك کی د تربيوې موضوعاتو په برخه کی مثال جوړېدل خورا مشکل کار دی. دمثال په ډول دتربيی په تدريس کی بايدځوانانو ته دا ووايې چه درواغ به نه وايې، ظلم به نه کوی، خيانت به نه کوی، وطن پال او ښه مسلمان او دټولنی ته به خدمتګار پاتی کېږی. نو داخبری خو هغه څوك کولای شی چه دا ثابته کړای شی چه دوی په خپله په دی صفاتو ملبس دی. چه متاسفانه دداسی شخصيتونو چه ديوی خوا پدی موضوعاتو پوه شی او دهغوی دتدريس کولو توان ولری او دبلې خوا پدی نيکو صفاتو ملبس وی دګوتو په شمار دی. دا چی يو څوك پخپله ښه سړی وی دايوه خبره ده خو داچی نورو ته هم ورروښودلی شی چه څرنګه دې هغوی هم ښه او بامسئوليته انسانان شی دا بيا يوه جلا او جدی موضوع ده چی ځانګړی توانمندی او زياته قربانی غواړی.

۳- ښوونکې مهم دي که مور او پلار او کورنی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر انسان په ژوند کي ، روزنه او پوهنه دواړه ډېر ټاکوونکې نقش لري. خو دپلار او مور او کورنۍ نقش د تربيي په برخه کې او د ښوونکې نقش د ښووني په برخه کې ډېر جدي او دتوجه وړدي. اما دیوه نقش هم په بله برخه کې له نظره نشو غورزولای. یعنې په داسي حال کې چې هر یو له دواړو (ښووني او روزني) په برخه کې موئثر دي اما د دوي خاص او زیات موئثریت په هغه ځانګړو برخو کې دي چې پورته ذکر شول. دابايد و وايو چې دمور او پلار او کورنۍ اثر او نفوذ دهر انسان په ژوند کې د تهداب ایښودلو معنيلري که دماشوم ژوند دماشومتوب په لومړی څو کلونو کې (تر ښوونځي دمخه) په ښه او سالمه توګه عیار شي نو بیا دغه ماشوم حتا ښووني ته هم ښه توجه ورکوي . خو متائسفانه زمونږ اکثرا کورنۍ ددوي د ول او دهغي د ارزښت نه ناخبره دي دوي فکر کوي چې ماشوم یوازي د ښوونځي له لاري تعلیم او تربیه زده کوي چې دایوه نادرسته خبره ده. زه په کلکه د کورنیو پلرونو او میندو باندي غږ کوم چې خپل مسئولیت د خپلو بچېو په سالمه روزنه کي جدي وګڼي او په دي برخه کې خپل وظایفو ته په جدي توګه متوجه او هغه دي په درسته توګه اداء کړي. د بچېانو د سالمي تر بيي لپاره د اضرور نه ده چې زيړول (پلار او مور) دي حطما زده کړي کړي وي. ځکه چې د سالمي تربېي ورکول دزده کړو پوري کوم خاص تړاو نه لري. د مثال په توګه که غواړو چې بچې مو مودب راشي نو تاسي خپلو وړو بچو ته هر سهار سلام ورکړي، او دي ته ئي وهڅوي چې نورو ته سلام وکړي. یا مو ماشوم له دي څخه منع کړي چې ښکنځل او بد الفاظ استعمال کړئ، دا یو هم د تعلیم سره تړوا نه لري. زه پدي برخه کښي په ټولو لوستونکو غږ کو م چې نور نالوستو زيږوالو (میندو او پلرونو) ته زما پیغام وروړسوي او هغوی ددې نا هيلي نه چې دوي نشي کولای د خپلو بچو په تربيه کښي موثره ونډه واخلي، راوباسې .

٤- ځوانان اکثرا پلان جوړوي خو عملي کېږي نه ددې عوامل به څه وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ټولو مهمه خبرداده چې پلان جوړول زمونږ په ملک کې دومره زیات رواج نه لري. او خلك دپلان په جوړولو دومره نه پو هیږي دپلانونو دناکام کېدوو جی په لاندی ډول خلاصه کولي شو:

۱- اکثره خلك د پلان په جوړولو کی خوش باوری ښکاره کېږی. دوی د پلان دجوړولو په وخت کی هر څه ایډیل یعنی په (سلو کی سل نورمال) فکر کوی او دهغه کار په لاره کی ستونزی اود نورو محیطی شرایطو رول اواثر په نظر کی نه نیسی. یواځې خپل اراده او خپل ځان محاسبه کوی. پداسی حال کی چې دهر پلان په برخه کې یو زیات شمیر نور بهرنی عوامل هم اثر لری چه باید همیش په نظر کی ونیول شی.

۲- اکثره خلك دیوپلان دعملی کولو په برخه کی خپل لمړنی وظایف چه هغه دهغی موضوع په اړوند لومړنی تحقیقات دی نه تر سره کوی او هر څۀ په اټکل محاسبه کوي. دا ددی سبب کېږی چه دپلان دعملی کولو په وخت کی ورته یو شمیر داسی ستونزی په مخه ورځی چه دهغی تصور ئي هم نه وی کړی. پدی صورت کی اکثره خلك وارخطاکېږی او هر څۀ پریږی.ی نو پلانونه ناکام کېږی.

۳- د بدید ل نه لرل :

اکثره خلك چه خپل پلانونه جوړوی فکر کوی چه هر څۀ به ددوی دهیلو سره سم پرمخ ځی نو دځینی ناسنجول شوو پیښو په صورت کی او یا هم ددوی دپلان شویو ستراتیژو دناکام کېدلو په صورت کی ځان ته کوم بل بدیل نه وی سنجولی نوپدی توگه دیو ستراتیژی دناکام کېدو په صورت کی نه شی کولی چی یوه متبادله لاره غوره کړی

پدي اړه جدی مشوره ده چې ځوانان باید په خپل پلان کښي د ځني برخو د ناکامیدو پیش بین اوسي اود هغي لپاره باید متبادل پلانونه هم مخکي له مخکي وسنجوي او دهغي د تطبیق په اړه ځانگړي طرحه له ځان سره ولري.

۴ ځني خلك دیوه پلان په عملی کولو کښي مرحلوي برخي نه تشخیصوي او خپل ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته مرحله په مرحله اهداف او هغي ته د رسيدو په برخه کې معيارونه ښه نشي ټاکلي. دا ددې سبب کېږي چې د پلان دعملي کولو په او ږدو کښې خپل ځان ورک محسوسوي او نا هيلي کېږي. ښه به دا وي چې دهر پلان د عملي کولو په برخه کې مرحلوي شا خصونه **(Mile Stones)** روښانه او هغي ته درسيدو معيارونه واضح او معلومدارکړي. تر څو د خپل پلان د عملي کېدو په برخه کښې خپل پرمختګ اندازه کړاي شي. ددې معيارونو دټاکلو لپاره د وخت ټاکل هم يو مهم اصل دي چې متائسفانه اکثرا دنظر نه لري پاتي کېږي.

د مثال په توګه: که تاسي جلال اباد نه کابل ته ځي نو تاسي بايد پوه شي چې دا مسافه ۱۵۰ کليومتره لاره ده. دترافيکو دازدحام په نظر کې نيولوسره او سط سرعت به ۵۰ کليومتره په ساعت کښې وي نو ته به په ۳ ساعتونو کې کابل ته رسيږی . پدي حساب بايدپه يونيم ساعت کي سروبي ته او په دوه نيمو ساعتو کي پل چرخي ته ورسږی .

نو پدي طريقه ستاسې د پلان شاخصونه لکه.سدوبي او پل چرخي هم معلوم، او دغو ځايونه ته درسيدو وخت هم معلوم دي. که تاسي په خپل وخت سروبي ته ورسيږي نو ستاسې سفر د پلان سره سم روان دي، او که ناوخته ورسيږي نو پلان مو د خنډ سره مخ دي او که ژر ورسيدي نو پلان نه مخکي يئ.

۵- ايا دولت د ځوانانو په سالمه روزنه کي څه کولاي شي؟ او څه ئي کړي؟

هو! دولت تر ټولو مهمه قوه ده چه ديوه مملکت دځوانانو په سالمه روزنه کی ډېره موثره ونډه اخستلی شی. دولت دخپل ورځنی کړو وړو له لاری نه يوازی دا چی ځوانانو ته ښه مثال جوړيدای شی بلکه دخپلو هغه امکاناتو او موثريت له لاری چی يي په ټولنه کي لری په ځوانانو کی مثبتی هيلی او اميدواری راپيداکولای شی.

سره لدی چه همدا اوس زمونږ په هېواد کی دځوانانو په نامه ډېر فعاليتونه او هلی ځلی روانی دی خو متاسفانه دمحتوی له لحاظه دغه پروګرامونه ډېر تش او بٰی کيفيته دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولت وائي يو څه اما متاسفانه په عمل کی بيا هغه څه کوی چه ددوی دوينا خلاف وی.
دمثال په توگه: دوی وايي او دعوا کوی چه ځوانان بايد پاك او وطن دوست وروزل شی خو چی کله بيا يو ځونان دپوهنتون نه فارغ شی او دخپل ځان دمقرر کيدلو لپاره په دولتی مختلفو ادارو کی په خپل مخ دوه لاسی څپيړې وخوری او په رشوت ورکولو او واسطه کولو مجبور شی نو ددوی هيلی په نا اميدی بدلی شی. خوی او خصلت ئی بيا دخدمت کولو په غوض په رشوت خوړلو او خيانت کولو وربدل شی. نو دادی په عمل کی ددولت ونهږ دځوانانو په تربيه کی چی متاسفانه نه يوازی دا چی مثبته نه ده بلکه فوق العاده منفی او خطرناکه ده. زه پدی وسيله دافغانستان د چارواکو توجه دغه فوق العاده مهم اصل ته راړول غواړم چه دوی پدی پوه شي چه داداری فساد دغه جرړې يوازی پر دوی پوری محدودی نه پاتی کيږی بلکه دوی په خپلو دارنگه اعمالو ددی هېواد دراتلونکی بنستونه خرابوی او دا هېواد ديو تل پاتی فساد سره مخ کوی چه بيا به ددوی خپل بچيان هم ددی فساد قربانيان وی.

۷- زمونږ بچيان په کور کی ښه تربيه لری خو په کوڅه کی دنورو ماشومانو دلاسه خرابيږی څه وکړو؟

دايوه ډېره عامه او پراخه ستونزه ده. ماشومان ضرورت لر ی چه دکور نه دباندی دنورو ماشومانو سره يو ځای لوبی وکړی او دماشومتوب دوخت نه ځانگړی خوند او مزي واخلي. دوی ضرورت لری چی ښوونځی ته ولاړ شي او هلته دنورو ماشومانو سره يو ځای زده کړه وکړی. مونږ نشو کولا ی او دماشومانو په گټهٔ هم نه ده چی دنورو ماشومانو نه ئي جدا او په کورونو کی راگير وروزو. دبلی خوا په کوڅو او حتی مکتبونو کی په سل گونو داسی ماشومان دی چه هغوی په کور کی دتربيي څه خاص شرايط نه لری. ممکن هغوی بی پلاره وی، بي موره وی، غريب وی او يا هم پلار او مور ئي اصلا ددوی تربيي لپاره يا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت نه لري او یا هم دتربیې په ورکولو نه پوهیږي . داهمدا ډول ماشومان دي چه اکثره په کوڅو کې بې سرنوشته گرځي، راگرځي او همدوی بیا دنورو ماشومانو لپاره هم د سر درد او د مصیبتونو دپیداکولو لامل گرځي. دایوه پراخه اجتماعی ستونزه ده چه دحل لپاره یي یوازي په ملك کې یو سالم نظام او سالمه اداره لازمی او جدی اقدامات تر سره کولای شي. خو پدی اړه دومره ویلی شم چې:

۱ دولت باید دخپلی ټولنی دراتلونکی سلامتیا په خاطر ددغی بچو په وړاندی خپل مسئولیتونه تشخیص او ادا کړي. او دغسی یله گرد ماشومان باید دیو منظم او ټاکلی پلان له لاری روزنتونونو ته ورواستول شي او په سالمه لاره مصروف وساتل شي

۲ پلرونه او میندی باید په دی اړه خپلو مسئولیتونو ته متوجه او تر ممکن حده ددی بچیانو روزنی ته ځان وقف کړي

۳ خیریه موسسی باید پدی اړه خپلی هڅی جدی او منظمی کړي تر څو دا ماشومان ددی مصیبت ناك حالت څخه وژغوري

۴ کوښښ وکړي چه خپل ماشومان دداډول ماشومانو نه جلا وساتی او دلوبو لپاره ئي کوم بل داسی محیط ته یوسی چه تاسی هم ورسره اوسي او یو سالم محیط وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم څپرکی

۵۷ - دلوستونکو نه وروستۍ هيله:

محترمو لوستونکو! داچې تاسې د اکتاب تر پايه ولوست له زغم او حوصلې نه مو مننه کوم. ددې امکان شته چې دکتاب په لوستو کې مو ځينی غلطۍ او سهوې په نظر راغلي وي، نو ددې له پاره چې په راتلونکي چاپ کې د دې ډول غلطيو مخه ونيول شی، نو خپل نظريات او کتنې موږ ته په هغه پته راواستوئ چې د کتاب پر پښتۍ ليکل شوې دي. ددې ترخوا، اجازه راکړئ او زما دوه لانديني وړانديزونه ولولئ، ددې منل او پرې عمل کول ستاسې خو ښه ده.

۱ . لطفا په خپله ټولنه کې د يو کارنده او باتدبيره انسان په توگه ژوند غوره کړئ.

د فعال او غير فعال ژوند په اړه ددې کتاب په ـــــ مخ کې په تفصيل خبرې شوې دي. د يو فعال شخص په توگه ژوند کول هم تاسې ته او هم دې ټولنې ته نيکمرغي راوړلی شي او د يو باتدبيره انسان په توگه کېدای شي تاسې پخپل ژوند کې د يولړ ستونزو مخه ونيولای شئ او هم به مو اړوند کارونه ښه منظم او موفقانه ډول تر سره کړي وي.

۲- هيله ده د همدې پورته وړانديزونو په رڼا کې دغه کتاب هم په فعاله توگه ولولئ او پدې اړه موږ سره خپل نظريات، وړانديزونه او ځانگړې تجربې شريکې کړئ، چې ددې کتاب په بيا چاپولو کې ځوانانو ته د لا ښه چوپړ په خاطر په پام کې ونيول شي.

د هېوادوالو د لا زياتې سياسي هوښيارۍ، دگران هېواد رښتينې ازادۍ، ابادۍ، هوساينې او سرلوړۍ او ترڅنگ يې ستاسې د لا ډېرو برياليتوبونو، کارنده او با مسووليته ژوند کولو په هيله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای

ډاکټر تاج الدين ملت مل

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library